

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

PROF. DR. MEHMET TUNÇER

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ

Güzel Şehir İlkeleri

ESKİ PRAG - ESKİ ANKARA

PROF. DR. MEHMET TUNÇER

Gazi
kitapevi

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ:
ESKİ PRAG – ESKİ ANKARA

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: ESKİ PRAG – ESKİ ANKARA

Prof. Dr. Mehmet TUNÇER

kitaβevi

"En İyi
Akademi. Bir
Kitapluktur."

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: ESKİ PRAG – ESKİ ANKARA

Prof. Dr. Mehmet TUNÇER
ORCID: 0000-0002-1591-6383

© Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti'ne aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

ISBN • 978-625-7588-74-4
Baskı • Haziran, Ankara, 2021

Dizgi/Mizanpaj • Gazi Kitabevi
Kapak Tasarım • Defne TUNÇER

Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
Yayıncı Sertifika No: 44884

Merkaz
📍 Bahçelievler Mah. 53. Sok. No: 29 Çankaya/ANKARA
☎ 0.312 223 77 73 - 0.312 223 77 17
📠 0.312 215 14 50
🌐 www.gazikitabevi.com.tr
✉ info@gazikitabevi.com.tr

Mağaza
📍 Döğol Cad. No: 49/B Beşevler/ANKARA
☎ 0.312 213 32 82 - 0.312 213 56 37
📠 0.312 213 91 83

Sosyal Medya
📱 gazikitabevi
🌐 gazikitabevi
📺 gazikitabevi

Vadi Grafik Tasarım Reklam Ltd. Şti.
Matbaa Sertifika No: 47479

Matbaa
📍 İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1420. Cadde
No: 58/1 Yenimahalle / ANKARA
☎ 0.312 395 85 71

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ix
Giriş.....	1
(1). GÜZEL, ESTETİK, KORUNMUŞ, YAŞANABİLİR, YEŞİL BİR ŞEHİR:	3
PRAG'DAN ALINACAK BAZI DERSLER GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ	3
ŞEHİR TANIMLARI ve PRAG.....	6
PRAG GÜZEL ŞEHİRİNDE TARİHİ ÇEVRE VE KORUMA OLGUSU	7
MALÁ STRANA	15
İNSAN ODAKLI “GÜZEL ŞEHİR”	16
ŞEHİR İMGESİ (IMAGE OF THE CITY) ve ŞEHİR ESTETİĞİ.....	18
YERİN RUHU (GENIUS LOCI).....	23
İNSAN ODAKLI “GÜZEL ŞEHİR”:	25
YAYA BÖLGELERİ VE MEYDANLAR	26
PRAG'DA CADDE VE SOKAKLAR / YOL KAPLAMALARI	26
PRAG'DA MEYDANLAR.....	32
KAMPA (Na Kampě).....	35
GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH, KÜLTÜR, ANI DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE SERGİLENMESİ	36
ANKARA KALESİ ve ESKİ ANKARA	39
AÇIK YEŞİL ALANLAR, PARKLAR, SPOR VE OYUN ALANLARI	44
SANAT, ŞEHİR ESTETİĞİ ve GÜZEL ŞEHİR	45
TARİH BOYUNCA GÜZELLİK	46
KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ	50
ŞEHİR KİMLİĞİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR, SANAT, ESTETİK ve GÜZEL ŞEHİR KAVRAMI	51

EBENEZER HOWARD BAHÇE ŞEHİR (GARDEN CITY) MODELİ	55
İDEAL ŞEHİR KAVRAMI	61
(2). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:	
VRTBA BAHÇESİ (VRTBOVSKÁ ZAHRAHA).....	64
OSMANLI TÜRK BAHÇELERİ ve ANKARA YENİŞEHİR.....	70
ANITSAL SU PERİLERİ ÇEŞMESİ	73
(3). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:	
WALLENSTEİN BAHÇELERİ (VALDŠTEJNSKÁ ZAHRAHA).....	77
WALDSTEİN BİNİCİLİK SALONU (Valdštejnská jízda).....	82
HEYKELLER VE ÇEŞMELER	83
(4). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI:	
PETRİN TEPEŞİ.....	86
PETRİN GÖZLEM KULEŞİ	92
STRAHOV MONASTERY	97
(5). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI PETRİN TEPEŞİNDEN AŞAĞIYA DOĞRU:	
STRAHOV MANASTIRI BİRA FABRİKASI	101
(6). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI	
PRAG KALESİ (Pražský Hradcany) ve ANKARA KALESİ	103
ST. NİKOLAS KİLİSESİ (Kostel svatého Mikuláše)	113

(7). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: YAYA DOSTU ULAŞIM.....	122
PRAG'DA ULAŞIM, TOPLU TAŞIMA, YAYA VE BİSİKLET ERİŞİMİ	122
BİSİKLET KULLANIMI.....	127
PRAG BİSİKLET YOLLARI SİSTEMİ	131
(8). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:	133
VYŠEHRAD KALESİ	133
VYSEHRAD ULUSAL KÜLTÜR ANITI	138
VYŠEHRAD MEZARLIĞI	139
(9). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ:.....	142
BOTANICKA ZAHrada / BOTANİK BAĞÇESİ.....	142
(10). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİHİ DOKU VE ANITLARIN KORUNMASI ve YAYA BÖLGELERİ OLUŞTURULMASI:	151
ESKİ ŞEHİR MEYDANI (OLD TOWN SQUARE) (Staroměstské náměstí).....	151
PRAG ASTRONOMİK SAATİ (PRAŽSKÝ ORLOJ).....	157
KÜÇÜK MEYDAN (Çekçe : Malé náměstí).....	162
ST. NICHOLAS CHURCH (STARÉ MĚSTO) (Çekçe: Kostel svatého Mikuláše)	164
(11) GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: YAYA BÖLGELERİ, ANIT ESERLERİN KORUNMASI:	168
KARLŮV KÖPRŮSŮ (Karlův most – Charles Bridge)	168
DANS EDEN EV (ÇEKÇE: TANČÍCÍ DŮM) VEYA FRED VE GINGER,.....	175
(12) GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: MÜZELER VE KÜLTÜREL MEKANLARIN ÇOĞALTILMASI VE HALKA AÇILMASI:	177
ULUSAL MÜZE (Národní Muzeum).....	177

ÇEK ULUSAL MÜZESİ	182
PRAG “FRANZ KAFKA” MÜZESİ	189
WENCESLAS MEYDANI (VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ) – ULUS MEYDANI	193
LÖCHER VE JANSEN, ATATÜRK BULVARI: GÜZEL ŞEHİR İDEALİ ANKARA.....	197
ULUS TARİHİ ŞEHİR MERKEZİ’NDE YAYA VE TOPLU ULAŞIM.....	200
ULUS PROJESİ’NDE YAYA-TAŞIT TRAFİĞİ VE ULUS TÜNELİ	204
KOLAY ULAŞILABİLİR BİR MERKEZİ İŞ ALANI (MİA).....	206
GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ PRAG-ANKARA	
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	213
KAYNAKLAR.....	217

ÖNSÖZ

Güzellik kavramının kentler bağlamında neredeyse unutulmak üzere olduğu bir dönemden geçiyoruz. Böyle bir dönemde, değerli uğraş arkadaşımız Prof. Dr. Mehmet Tunçer bizlere “*Güzel Şehir İlkeleri: Eski Prag-Eski Ankara*” başlıklı bu güzel çalışmasıyla, güzelliğin kent kimliğinin ayrılmaz öğelerinden biri olduğunu kanıtlayan bir armağan sunuyor

Güzel kent yaratma akımı, yeryüzünde, 19 Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyıl başlarında ortaya çıkan ve kentsel çevreyi oluşturan önemli öğeler olarak kent özeklerinin, anıtların, deniz, akarsu ve göl kıyılarının korunmasına ve düzenlenmesine önem veren bir kentçilik akımı olarak tanımlanıyor. Ne var ki, özü itibarıyla öznel imiş gibi görünen güzellik kavramı, Felsefe, “Kendisine bakanda hoşlanma duygusu uyandıran nesnelerin en belirleyici niteliğini dile getiren temel estetik kavram” (TÜBA Bilim Terimleri Sözlüğü) olarak tanımlanıyor. Bu tanıma, “Biçimdeki uyum ve ölçülerindeki dengeyle beğeni uyandıran, hoşşa giden” gibi nitelikler de eklenebilir.

Görüldüğü gibi, hoşlanma ve beğeni gibi tavırlar kişiden kişiye ve zamana değişebilen algıların ürünü olduğundan, kentler için de hiç değişmeyen güzellik ölçütlerinden söz etmenin kolay olmadığı öne sürülebilir. Bununla birlikte, bir kentin sahip olduğu doğal, tarihsel, kültürel, arkeolojik ve mimarlıkla ilgili zenginliklerin o kente güzellik de kazandırdığı rahatlıkla savunulabilir. Bir anlamda, güzelliğin öznel niteliği kimi nesnel ölçütlerle yer değiştirmiş, daha doğrusu örtüşmüş olur.

Mehmet Tunçer, Eski Prag ve Eski Ankara örneklerinde kentlere güzellik kazandıran zenginlikleri görsel verilerle de okuyucunun gözleri önüne seriyor. Kentlerin tarihsel dokusunun taşıdığı önemi, meydanlarının, yaya ulaşımının, peyzaj değerlerinin kentin güzelliğine katkılarını, insan odaklı kent kavramı bağlamında açıkça ortaya koyuyor. Hem Eski Prag’da, hem de Eski Ankara’da bu yönden üzerinde önemle durulması gereken örnekler veriyor.

Kuşku yok ki, yüzyılların kentlere kazandırmış olduğu güzelliklerin emanetçisi o kentlerde yaşayanlardır. Bu kentlerde yaşayanlarla o kentleri her düzeyde yönetme sorumluluğu üstlenmiş olanların ilgisi, kent kültürü ve bilinç düzeyi yeterince gelişmiş olmalı ki, Prag gibi kentleri bugün bile insanlar hayranlıkla gezip seyredebilsinler. Benzer hayranlık duygularının

Eski Ankara için de, gezip gören herkeste uyanabilmesi için neler yapılması gerektiği konusunda derin derin düşünölmelidir. Bugüne kadar benzer konularda çok sayıda bilimsel yapıta imza atmış olan değerli uğraş arkadaşımız Prof. Dr. Mehmet Tunçer'in bu yeni kitabının da beklenen doğrultudaki uyanışa önemli katkılar yapacağına inanıyorum. Kendisini içtenlikle kutluyorum.

Ruşen KELEŞ
Temmuz 2021, Ankara

GİRİŞ

“Güzel Şehir İlkeleri” nin oluşturulmaya çalışıldığı, şehir ve güzel kavramlarının araştırıldığı, çeşitli şehir modellerinin; bahçe şehir, ideal şehir, yeşil şehir ve diğerlerinin incelendiği, “Şehir İmgesi” ve “Yerin Ruhü (Genius- Loci)” nin de değerlendirildiği bu çalışmada, örnek şehir olarak “UNESCO Dünya Mirası Prag” ile binlerce yıllık kültür birikimi ile günümüze kadar gelen “Cumhuriyet Başşehri Ankara” ele alınmıştır.

İnsan-çevre arasındaki ilişkinin, mekânın fiziksel boyutundan ve coğrafi konumundan öte yaklaşımlarla ele alınması gerektiğinin önemli hale gelmesiyle, ‘yere’ dair yeni araştırmalar ön plana çıkmıştır.

Dini ve politik tercihlerin yönlendirdiği mimarlık, şehir planlama, peyzaj mimarlığı, mühendislik, sanat günümüz tarihi şehirlerinin oluşmasında büyük rol oynamıştır. Yüzlerce yıllık bir birikim sonucu tarihini ve kültürünü koruyan şehirlerden biri olan “Güzel Şehir Prag” örneği üzerinden Ankara’nın da daha güzel bir şehir olabileceğini hedefleyen bu kitapta “Güzel Şehir İlkeleri” üzerinde durulmaktadır.

Prag, geniş bir kitle tarafından dünyanın en güzel şehirlerinden biri olarak gösterilir. Prag “Altın Şehir”, “Masal Şehri”, “Şehirlerin Anası” ve “Avrupa’nın Kalbi” gibi isimlerle de anılır. Vltava Nehri doğa ile şehrin bütünleşmesine çok güzel bir örnek oluşturmıştır.

Prag konumu gereği çevresindeki ülkeler ile merkezi bir konum oluşturur. Avrupa’daki en fazla iç kaleye sahip 3 şehirden birisidir. Bu şehrin gölgesi Franz Kafka olmuştur. Milyonlarca turist çeken bir Orta Çağ şehri olan Prag Şehri 5 Nobel ödülüne sahiptir.

Prag tarihi dokusu çeşitli alt bölgelere ayrılabilir. Bunlar; Kale (Hradcany), Strahov, Pertin Tepesi, Josefov Mahallesi, Eski Şehir Bölgesi (Stare Mesto), Vaclav Meydanı Çevresi, Yeni Şehir Bölgesi (Nove Mesto), Vysehrad ve yeni gelişme bölgeleri. Sayılan alt bölgeler mimari ve doku olarak genel olarak özgünlüğünü korumuş olması nedeni ile “Güzel Şehir İlkeleri” nin incelendiği ve değerlendirildiği kesimlerdir.

Prag’da gördüğüm, fotoğrafla ve harita üzerinde belgelediğim anıtlar, mimari ve estetik değerler, doğal güzellikler, daha önce gezdiğim tarihi şehirlerdeki bazı ilkeler, bazı ortak noktalar ile örtüşüyordu. Bu nedenle bir şehir planı, kentsel tasarımcı ve tarihi/doğal çevre koruma uzmanı olarak,

bazı “Güzel” olarak nitelendirdiğim ve genel olarak kabul görmüş konuları ele almaya ve Prag’ın belli başlı tarihi bölgelerini inceleyerek bunları daha detayda vermeyi hedefledim. Prag’dan yola çıkarak Ankara için özellikle eski Ankara için bazı planlama, projelendirme ve uygulama önerilerinde bulunmayı amaçladım.

Önsöz’de, tarihi çevre korunması, estetik, güzel şehir, çevre, şehir planlama, tasarım ve Ankara ile ilgili engin deneyim ve görüşlerini bizlerle paylaşan, ülkemiz şehir ve bölge planlaması, çevre politikaları, kamu yönetimi ve siyaset bilimi duayenlerinden Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden sevgili hocam Prof. Dr. Ruşen Keleş’ e en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Bu vesile ile doktora ve sonrası eğitimimde büyük katkısı bulunan, her zaman örnek olarak aldığım SBF’den Prof. Dr. Cevat Geray hocamı da sevgi, saygı ve rahmetle anıyorum.

Bu çalışmanın kitap haline gelmesinde her zaman beni destekleyen, görüş ve önerileri ile beni yönlendiren, Prag’daki WMCAUS Sempozyumları’nda birlikte görüş alışverişinde bulunduğum Prof. Dr. Işık Yılmaz’a, Y. Peyzaj Mimarı Öznur Aytekin’e ve güzel sanat eseri fotoğraflarını yayınlamama izin veren Mustafa Taşkın’a çok teşekkür ediyorum.

WMCAUS’da üniversitemizin “Bilimsel Partner” olması yönünde her türlü desteği sağlayan Çankaya Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. Can Coğun’a da içten teşekkür ediyorum.

Bu kitabımın yayımlanmasında desteğini ve emeğini esirgemeyen Gazi Kitapevi sahibi Suavi Sarı’ya ayrıca çok teşekkür borçluyum. Gazi Kitapevi’nden Taner Moroğlu’na ve ilgili emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Her zamanki gibi, bu güne kadar her türlü maddi ve manevi desteği sağlayan sevgili aileme de sonsuz teşekkür borçluyum.

Doğal olarak “Güzel Şehir İlkeleri” ne ilişkin teorik bir çerçeve kurulması yönünde bir başlangıç sayılabilecek bu kitaptaki eksiklik ve hataların tamamı bana aittir.

Prof. Dr. Mehmet Tunçer

Çankaya Üniversitesi,

Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Ankara, 1 Haziran 2021

(1). GÜZEL, ESTETİK, KORUNMUŞ, YAŞANABİLİR, YEŞİL BİR ŞEHİR:

PRAG'DAN ALINACAK BAZI DERSLER GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ

Bu yazıları yazarken, UNESCO Dünya Mirası tarihi Prag Şehri'nden yola çıkarak “Güzel Şehir” nedir, nasıl oluşmuş, neleri içeriyor, ilkeleri nedir sorularına yanıt aramaya başladım. Yazılar başlangıçta güzel, estetik, korunmuş, yaşanabilir, yeşil bir şehir:

Prag'dan alınacak bazı dersler başlığını taşıyordu. Daha sonra gezdiğim tarihi şehirlerdeki bazı ilkeler, bazı ortak noktalar, bazı “Güzel” olarak nitelendirdiğim ve genel olarak kabul görmüş konuları ele almaya ve Prag'ın belli başlı tarihi bölgelerini inceleyerek bunları daha detayda vermeyi hedefledim.

Ankara için özellikle eski Ankara için bazı planlama, projelendirme ve uygulama önerilerinde bulunmayı amaçladım. Gezdiğim pek çok ülke şehirlerinde gördüğüm, belgelediğim güzelliklerin ortak bir yönü vardı ve hemen hepsi tek başına bir şehirde, Prag'da toplanmıştı sanki. Doğal olarak dünya güzeli İstanbul'un tarihi yarımadası ve Boğaziçi'ni saymazsak en güzel şehirlerden biriydi benim için.

Dünya Mühendislik, Mimarlık ve Şehir Planlama Sempozyumu (WMCAUS) nedeniyle 2017-2018-2019 Haziran ayında birkaç gün de olsa Prag'daydım. Bu sempozyumlarda hem kişisel olarak “Bilim Kurulu’nda, hem de kurumsal olarak Çankaya Üniversitesi olarak “Bilimsel Partner” olarak yer aldık.

Çek Cumhuriyeti, Orta Avrupa’da yer alan, kuzey doğuda Polonya, batıda Almanya, güneyde Avusturya ve doğuda Slovakya ile komşu bir Avrupa ülkesidir. Ülke, Bohemya (Bohemia) ve Moravya (Moravia) olmak üzere iki önemli bölgeden oluşmaktadır. Daha geniş ölçekte Silezya (Silesia) adı verilen bölgenin bir parçasıdır. Ülkenin başşehri, Bohemya kısmında yer alan Prag (Prague) şehridir.

Avrupa’nın en güzel şehirlerinden biri olan Prag, tarih, doğa, sanat ve romantizmi birleştirmesiyle özellikle romantik aşıkların vazgeçilmez tatil mekânı olarak ün salmış bir şehir. Çekya’nın muhteşem Başşehri Prag “Kafka Şehri” olarak bilinir. Dünya çapında tanınmış Çekler arasında Gregor Mendel (genetik bilimi), Alphonse Mucha (görsel sanatlar), Martina Navratilova ve Ivan Lendl (spor) sayılabilir.

Geçmişte Çekoslovakya’nın, 1 Ocak 1993 tarihinden itibaren de Çek Cumhuriyeti’nin Başkenti Prag, yaklaşık 1,3 milyon nüfusa sahip bir şchirdir. Çek Cumhuriyeti sınırları içerisinde Praha olarak adlandırılır.

Vltava Nehri üzerinde iki kıyıda yer alan tarihi şehir bu muhteşem nehir tarafından ikiye bölünmüştür. Nehrin iki yakası yürüyüş yolları, parklarla çevrilidir, yol kenarlarında asırlık ıhlamur ağaçları yazın nefis kokular saçır. Vltava üzerine inşa edilen köprüler şehre mistik bir hava katar.

CHARLES KÖPRÜSÜNDEN VLTAVA NEHRİ ve KALE'YE BAKIŞ

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

Prag Kalesi içindeki dünya mirası mimari şaheser St. Vitus Katedrali, Karel Köprüsü (Karlovy Most), Gotik evleri, şehrin her tarafına dağılmış

gotik, barok, anıtsal yapıları, Eski Şehir Meydanı (Old Town Square), Astronomik Saat Kulesi, Belediye Binası ve diğer yapılar ile şehir dokusu bir bütün olarak korunmuştur ve 1992'de UNESCO Dünya Miras Listesine eklenmiştir.

Çek Cumhuriyeti'nin, kültürel ve doğal değerlerinin ve potansiyellerinin farkında olarak, bu değerlerinin korunması ve geliştirilmesi için Avrupa Birliği'nin bir parçası olarak gerekli çalışmaları planlı ve bilimsel bir şekilde yaptığı görülmektedir.

Çekya'da UNESCO Dünya Miras Listesi'nde (World Heritage List) yer alan toplam 12 varlık bulunmaktadır¹:

ČESKÝ KRUMLOV TARİHİ MERKEZİ²

- Historic Centre of Český Krumlov (Český Krumlov Şehir Merkezi) • Historic Centre of Prague (Prag Şehir Merkezi)
- Historic Centre of Telč (Telč Şehir Merkezi)
- Pilgrimage Church of St John of Nepomuk at Zelená Hora (St John Kilisesi, Zelená Hora)
- Karlovy Vary, Mustafa Kemal Atatürk'ün tedavi amacıyla, 1918 yılında bir süre bulunduğu, Çekya'nın meşhur bir kaplıca merkezi.

¹ UÇAK, E., 2009, "Çek Cumhuriyeti'nin Koruma Yaklaşım ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi", Dosya; Tarihi Çevrede Koruma; Yaklaşımlar, Uygulamalar-2, TMMOB Mimarlar Odası, S.65-71.

² https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Cesky_Krumlov_01.jpg

KUTNÁ HORA TARİHİ MERKEZİ VE ST. BARBARA KİLİSESİ³

- Kutná Hora: Historical Town Centre with the Church of St Barbara and the Cathedral of Our Lady at Sedlec (Kutná Hora, Sedlec)
- Lednice-Valtice Cultural Landscape (Lednice-Valtice Kültürel Peyzajı) • Gardens and Castle at Kroměříž (Kroměříž Kalesi ve Bahçeleri)
- Holašovice Historical Village Reservation (Holašovice Tarihi Bölgesi) • Litomyšl Castle (Litomyšl Kalesi)
- Holy Trinity Column in Olomouc (Holy Trinity Kolonu, Olomouc) • Tugendhat Villa in Brno (Tugendhat Villası, Brno)
- Jewish Quarter and St Procopius' Basilica in Třebíč (Yahudi Mahallesi ve St Procopius Basilikası, Třebíč)

ŞEHİR TANIMLARI ve PRAG

Şehirler tarih boyunca kültür ve uygarlıkların doğduğu, geliştiği ve içinde geliştiği uygarlıkları da bu varlığı ile etkileyen yerleşim mekânlarıdır. Dolayısıyla, kültürün ve uygarlıkların doğuşu ile şehirlerin doğuşu belirli bir paralellik taşımaktadır. Şehir kavramının kökeni bu koşutluğu açıkça göstermektedir.

Örneğin; Latin dillerinde uygarlık (Civilization) ve şehir (City, Civitas) Arapçadaki medeniyet (Medeni) ve şehir (Medine) gibi sözcükler arasındaki köken benzerliği uygarlıkların şehirlerden kaynaklandığını düşündürmüştür. Yunancadaki şehir (Polis) sözcüğünün de siyaset (Politie) ile aynı kökten kaynaklandığı bilinmektedir. Şehirselleşmenin uygarlığın beşiği olarak

³ <https://www.skyscrapercity.com/threads/kutn%C3%A1-hora.1312977/>

algılanması, kimi dillerde kibarlık (Civilité) ve görgü (Urbanité) sözcüklerinin de şehir kökünden türetilmesine yol açmıştır. Bir başka deyişle, kibarlık ve görgü şehir insanına özgü özellikler olarak algılanmıştır⁴.

Ruşen Keleş şehri; “sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan şehir; sosyal hayatın mesleklere, işbölümüne, farklı kültür gruplarına göre organize edildiği, kurumlaşmaların yoğunluk kazandığı, karmaşık insan ilişkilerinin bütün bir günlük yaşayışı etkilediği yerleşme merkezi” olarak tanımlamaktadır⁵. Şehirler, insanların kendi yaşam biçimlerine göre şekillenirler ve başta kültür ve mimari olmak üzere, sosyal, ekonomik birçok ögeyi içlerinde barındırırlar.

İlber Ortaylı'ya göre ise; şehir, “civar yerleşmelerin ekonomik faaliyetlerini denetleyen, ona göre uzmanlaşan, üretimi gerçekleştiren ve bunun sonucunda toplumsal ve idari yönden de çevresi üzerinde denetimci bir görev üstlenen yerleşme birimi” şeklinde ifade edilmektedir⁶.

Şehri oluşturan sokaklar, meydanlar, alış veriş, çalışma ve barınma mekânları, yaya yolları, dinlenme ve rekreasyon amaçlı açık ve yeşil alanlar, amfi-tiyatrolar, sanayi alanları, kamusal alan ve yapılar, sosyal ve kültürel yapılar, dinsel yapılar bütünü genellikle belirli bir plan dahilinde gelişmiştir.

Ancak, binlerce yıllık tarihi olan Ankara, Prag, İstanbul gibi şehirlerde organik doku dediğimiz topoğrafyayı, yönelmeyi ve komşuluk ilişkilerini gözetken şehir sokak ve ada dokuları oluşmuştur.

PRAG GÜZEL ŞEHİRİNDE TARİHİ ÇEVRE VE KORUMA OLGUSU

Prag; Rönesans, gotik ve barok dönemleri mimarisindeki estetik, dikkat çekici ve her biri sanat eseri yapıların sıralandığı şirin sokakları ile bir “Güzel Şehir” dir. Eski Şehir Meydanı'nın (Old Town Square) ihtişamlı havası, anıtsal dini ve kültürel yapıları, her yanı süsleyen heykelleri ve akşam Kale'den yansıyan ışıkların altında tekne gezintisi yapılabilen Vltava nehriyle, Avrupa'nın en güzel şehirlerinden biridir.

Ünlü Çek besteci Bedřich Smetana'nın “Vatanım (Má Vlast /Mein Vaterland) Vltava” (Die Moldau) nehrini anlatan eşsiz eseri ile hatırlanır.

⁴ KELEŞ, R., (1993). “Şehir ve Kültür Üzerine”, Mülkiye Dergisi, Cilt XIX Sayı: 246, S.7.

⁵ KELEŞ, R., (1998), “Şehirleşme Politikası”, Ankara, S.19.

⁶ ORTAYLI, İ. (1979), “Türkiye İdare Tarihi”, Ankara: TODAİE Yayınları, S.194.

PRAG TARİHİ ŞEHİR DOKUSU’NUN GENEL GÖRÜNÜMÜ

(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018)

Prag tarihi dokusu çeşitli alt bölgelere ayrılabilir. Bunlar; Kale (Hradcany), Strahov, Pertin Tepesi, Josefov Mahallesi, Eski Şehir Bölgesi (Stare Mesto), Vaclav Meydanı Çevresi, Yeni Şehir Bölgesi (Nove Mesto), Vysehrad ve yeni gelişme bölgeleri.

Bu saydığım alt bölgeler mimari ve doku olarak genel olarak özgünlüğünü korumuş olması nedeni ile “Güzel Şehir İlkeleri” nin incelenmesi ve değerlendirileceği kesimlerdir.

Tarihsel ve doğal çevresini yüzyıllarca sürekli bakım, onarım ve restorasyonlarla korumuş ve yenilemiş olan Prag, tarihsel çevre korunmasında olağanüstü başarılı olmuş, tarihi şehri yaşayan ve canlı bir turizm merkezi haline dönüştürmeyi başarmıştır.

Prag gerek mimarisi ve gerekse somut olmayan kültürel varlıkları (heykeltıraş, ressam, müzisyen, edebiyatçı, cam ve porselen vd. sanatçıları) ile insanlığa şehre özgün değerler manzumesini sunmaktadır. Ayrıca şehirsellestetik, turizm yönetimi, şehirselle alan yönetimi gibi pek çok disiplinle bağlantılı ilgi çekici ve başarılı özellikleri de bünyesinde barındırabildiği için her açıdan incelenmeye değerdir.⁷

Sürdürülebilir turizm, Dünya Mirası Alanları’nın planlanması ve yönetimi gibi konular son yıllarda ülkemizde ve dünyada giderek artan bir öneme kazanmıştır.

Korunan alanlar; doğal, tarihsel, kültürel turizm ile ilgili olarak “Açık Hava Müzesi” kavramı ile birlikte yaşayan “Güzel Şehir” kavramı olarak düşünülmelidir.

⁷ KOCALAR, A., C., 2018, “Tarihi Şehirlerin Koruma-Kullanma Dengesi: Şehir Müzesi Prag”, Journal of Strategic Research in Social Science, 4 (3), S 55-78.

Bu kavram ilerde her bölümde açıklanacağı gibi temiz, bakımlı, toplu taşıma sistemleri olan, tarihi ve doğal çevresini korumuş, estetik, sanatsal ve kültürel açıdan sürekli aktif, yaya ağırlıklı ve yeşil altyapısı oluşturulmuş şehir kavramıdır.

Aslında tüm şehir planlamalarında, kentsel tasarım ve peyzaj projelerinde, altyapı vd. plan ve projelerde yüksek standartlar kullanılarak (yeşil alan, donatı, altyapı, ulaşım vd.) yaşanabilir ve güzel bir yerleşme kavramına ulaşılmaya çalışılmaktadır.

İleride kısaca ele alacağımız, “*Yerin Ruhu (Genius Loci)*” kavramında da anlatıldığı gibi, bir şehir standartlardan da öte, yüzlerce yılda oluşmuş tarihi merkez ve yakın çevresi ile yaşar. Eğer tarihi çevresi, doğası, güzelliği ve cazibesi ile ünü ülke sınırları dışına taşar ve turizmde öncü bir şehir haline gelir ise “Güzel Şehir” olarak nitelendirilebilir.

Birçok tarihi yerleşme bu nitelikleri, çok katmanlı kültürel peyzaj özellikleri ile UNESCO Dünya Miras Listesi’ne alınmışlardır. Ancak, henüz bu listeye girememiş belki de binlerce irili ufaklı yerleşme, şehir ve kasaba bulunmaktadır.

PRAG SİLÜETİ, MİMARİ ANIT ESERLER İLE BİRLİKTE GÜZEL, ETKİLEYİCİ VE ESTETİKTİR⁸

⁸ <https://www.emeraldcruiises.co.uk/emeraldexperience/city-guides/prague>

“Yüz Kule'nin Şehri Prag”, Avrupa'nın en güzel başkentlerinden biridir. Bu güzelliğini

Yüzlerce yılda oluşmuş zengin mimarisini, tarihini, doğasını, kültürünü korumasına borçludur. Çek Cumhuriyeti'nde, “Koruma Alanı” (Conservation Site) kavramı ilk olarak 1950'lerde kullanılmaya başlanmıştır. “Kültürel Mirasın Restorasyonu Programı”⁹, dahilinde Bohemya ve Moravya bölgelerinde, toplamda 30 restorasyon alanı ilan edilmiştir. Amaç; *“tarihi merkezlerde ve yerleşimlerde fiziksel bozulmayı engellemek, tarihi çevre ve önemli anıtsal yapıların çatı ve cephe onarımlarını yapmak.”* olarak belirtilmiştir.

Koruma Alanı kavramı 1958 yılında yürürlüğe giren 22 Numaralı Kanun'da (law 22/1958) geçmekte ve genel olarak tarihi merkezler için kullanılmaktadır¹⁰.

Bu dönemde ülkede toplam 35 alan, koruma alanı ilan edilmiştir. 1978 yılında çıkartılan 20 Numaralı Kanun (law 20/1987) ise, koruma alanının yanı sıra “Koruma Bölgesi” (Conservation Zone) kavramını ortaya çıkarmıştır. Çek Cumhuriyeti'nin koruma mevzuatının temel olarak bu Kanun çerçevesinde şekillendiği söylenebilir¹¹.

Günümüzde tarihi çevre koruma ve çevre düzenleme çalışmalarına, yerleşmenin güzelleştirilmesi eylemlerine halkın katılımı da geçmişe nazaran çok daha rahat bir şekilde sağlanabilmektedir. Ülkemizde, ÇEKÜL, Tarihi Kentler Birliği, TAÇ Vakfı, KORDER, TMMOB Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası, Peyzaj Mimarları Odası vd. gibi sivil toplum kurum ve kuruluşları, doğal ve tarihsel kültürel değerlerin korunması için çaba göstermektedir.

Yerleşmelerde yaşayanlar tarafından kolay anlaşılır ve hızlı kavranır niteliklerde yaklaşımlar geliştirmek ve bu yolla bütünsel korumaya ve çevre düzenlemelerine, yapıların bakım ve onarımlarına halkın katılımı kolaylaştırılarak şekilde katkı sağlamak önem kazanmıştır.

⁹ Programme of the Restoration of the Selected Cultural Heritage.

¹⁰ UÇAK, E., 2009, “Çek Cumhuriyeti'nin Koruma Yaklaşım ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi”, Dosya; Tarihi Çevrede Koruma; Yaklaşımlar, Uygulamalar-2, TMMOB Mimarlar Odası, S.65-71.

¹¹ UÇAK, E., 2009, y.a.g.e., Sonraki yıllarda, bu kanuna sırasıyla 242 Numaralı Kanun-1992, 361 Numaralı Kanun-1999, 132 Numaralı Kanun-2000, 122 Numaralı Kanun-2000, 61 Numaralı Kanun-2001, 146 Numaralı Kanun-2001, 320 Numaralı Kanun-2002, 18 Numaralı Kanun-2004, 186 Numaralı Kanun-2004 eklenerek değişiklikler yapılmış ve koruma kanununun bugünkü halini almış olduğunu belirtmektedir.

Prag Tarihi Şehir Merkezi (Old Town City), Floransa veya Viyana ile karşılaştırılabilecek başarı ile restore edilmiş eski evler, ticari yapılar, lokantalar, kafeler, oteller, sosyal-kültürel yapılar, kütüphaneler, dini yapılar (kiliseler, sinagog vd.) ve müzeler ile tam bir kültür ve tarih hazinesidir.

“...Şehrin sakinleri şehri turistlerin gezintisine bırakmış gibl... Her taraf fotoğraf çeken, çektiren, kafelerde oturup şehrin yaşantısını ve mimarisini izleyen, müzelere, konserlere girmek için sırada bekleyen turistlerle dolu... Nitekim 1 milyonluk şehre yılda 4 milyon turist geldiği düşünüldüğünde, bu manzaranın normal olduğu görülüyor...”

Ankara'mıza 2018'in ilk sekiz ayında gelen turist sayısı 500 bin bile değil. Pandemi sürecinde ne yazık ki bu rakamlar sıfıra yakın, çok daha gerilemiş durumda. Ankara, dünya turizminden, hak ettiğinin çok altında pay alıyor. Bunu hem gelir düzeyi, hem de tanınmışlık seviyesi açısından söylemek mümkün. Halbuki, Ankara binlerce yıllık Galat ve Frig dönemlerini, yaklaşık 1500 yıllık Roma Ancyrası ve 600 yıllık Selçuklu, Osmanlı ve nihayet 100 yıllık Cumhuriyet Dönemi mirası inanılmaz değerli yapılar ve eserler ile dolu.

**ANKARA ROMA HAMAMI DÜNYANIN 2. EN BÜYÜK ROMA DÖNEMİ
HAMAMIDIR (Fotoğraf: Taşkın, M.)**

Bir şehre gelindiğinde, dikkati çeken işlevler daha çok şehir merkezinde yer alır ve buna bağlı olarak da şehirler, şehirde yaşayanlar ve dışarıdan

gelenler için daha çok merkeziyle var olmaktadır. Şehrin dinamikleri, bileşenleri, nitelikleri şehrin merkezine bakılarak anlaşılabilir.

Zeynep Ahunbay¹², bu bölgeleri tarihî çevreler olarak nitelmiş ve *“hayranlık uyandıran genel görünümüleri, çeşitli üslup ve biçimleri barındıran zengin düzenlemeleri, hoş şaşırtmalara olanak veren kıvrımlı sokakları, özenli işçilikleriyle toplumların yaratıcılığının göstergesi...”* olduğunu belirtmiştir. Yazar, bu bölgelerin yalnızca arkeolojik, tarihî, estetik önemleri nedeniyle değil, folklorik değerleri nedeniyle de korunmaları gerektiğini belirtmektedir.

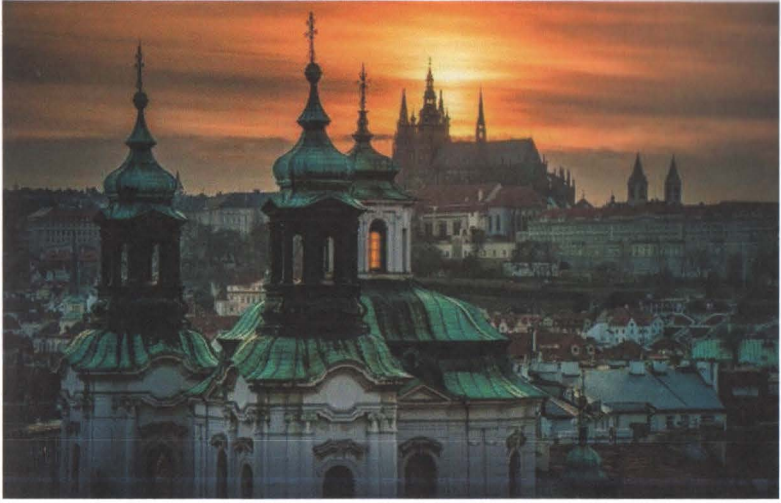
Estetik ve pitoresk değerlerinin yanı sıra yerel kültür ve kimliğin simgeleri olarak da korunmayı hak eden tarihî şehirlerin¹³ kimliklerinin sürekliliği açısından geleneksel konut dokusu, geleceğe aktarılması zorunlu kültür varlıklarındandır.

Prag’ın on asırdan daha eski olan tarihi merkezi; Roman rotundaları¹⁴, Gotik kuleler ve Rönesans kasaba evleri ve saraylarından, Yahudi sinagoglarına, Barok kiliselerine, manastırlarına ve konaklara benzeyen birçok mimari tarzın eşsiz kombinasyonu ile sakinlerini ve ziyaretçileri büyülemektedir.

¹² AHUNBAY, Z., 2007, Tarihî İstanbul ve Koruma Kurullarından Koparılan Yenileme Alanları, Mimar.ist Dergisi, Sayı:26, 65-68.

¹³ AHUNBAY, Z., 2016, Şehirsel Korumada Temel İlkeler ve Fener-Balat. Z. Ahunbay, İ. Dinçer, Ç. Şahin (Hızl.). Neoliberal Şehir Politikaları ve Fener-Balat-Ayvansaray: Bir Koruma Mücadelesinin Öyküsü içinde (3-16). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

¹⁴ Dairesel bir zemin planına sahip binalara verilen ad.

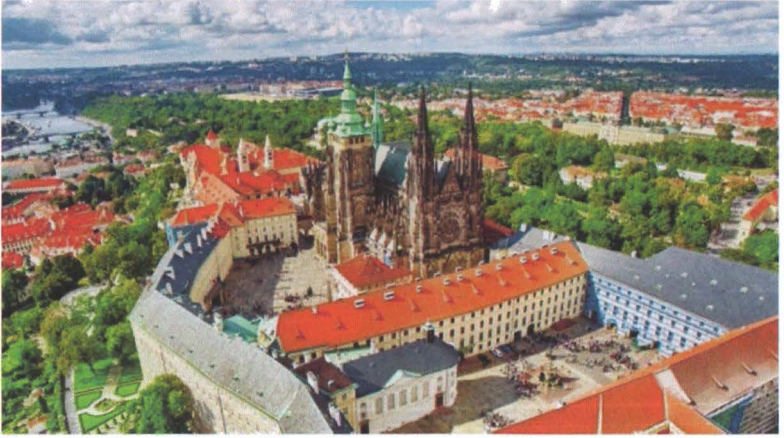

**PRAG : “ŞEHİRLERİN ANASI”, “ALTIN ŞEHİR” VEYA
“YÜZ KULELİ ŞEHİR”¹⁵**

866 hektar (8.660.000 m²) büyüklükteki tarihi alanda, Prag Kalesi (Hradčany), Karlův Most (Charles Köprüsü), Staré Město (Eski Şehir) ve Josefov (eski bölümün korunan kısmı) dahil olmak üzere Malá Strana’nın (Lesser Side) eşsiz topluluk Yahudi Şehri, Nové Město (Yeni Şehir), Vyšehrad ve bu alanlardaki anıtların yüzlercesi yer almaktadır. Eski Belediye Binası (The Old Town Hall - Namesti Republiky), Prag’ın Eski Şehir Meydanı’ndaki birkaç antik evden oluşan bir komplekstir.

Avrupa’nın en büyük kalelerinden biri olan Prag Kalesi “Şehir İçindeki Şehir” Schwarzenberg Sarayı, Başpiskopos Sarayı, Tarihi Kraliyet Sarayı, Aziz George Bazilikası ... ve en muhteşem mimari hazineye – St. Vitus Katedrali’ne – ev sahipliği yapmaktadır.

¹⁵ <https://www.ichst2021.org/visiting-prague/>

PRAG KALESİ DÜNYANIN EN BÜYÜK KALESİDİR¹⁶

PRAG KALESİ GUINNESS REKORLAR KİTABI'NA GİRMİŞTİR¹⁷

Dünyanın en büyük antik kalesi olan Prag Kalesi, 70 dönümlük bir iç mekâna sahiptir ki bu alanda da dünyada bir örnektir. Pražský Hrád ya da Prag Kalesi günümüzde devlet başkanlarının, bakanlıkların ve ofislerin de yer aldığı büyüklük ve ihtişamı ile Guinness Rekorlar Kitabı'na "*Dünyanın*

¹⁶ <https://www.haber7.com/gezi-rehberi/haber/2905908-avrupanin-kalbi-bin-kuleler-sehri-pragda-gezilecek-yerler>

¹⁷ <https://www.bilgiustam.com/dunyanin-en-buyuk-antik-kalesi-prag-kalesi/>

en büyük antik kalesi” olarak girmiştir. Prag Kalesi’nin yapımına 9.yy da başlanmış ve son halini 12.yy’da almış daha sonraki zamanlarda da dönemin özelliklerine göre restore edilmiştir. Daha sonraki bölümlerde özetle Ankara Kalesi ile karşılaştırılarak açıklanacaktır.

Prag, I. ve II. Dünya Savaşlarına şahitlik etse de, özellikle Hitler tarafından ilk işgal edilen ülke olduğundan ve savaş sonuna kadar bombalanmadığı için, hala tarihi dokusunu korumaktadır ve turizm açısından büyük ilgi görmektedir. Şehrin bugünkü dokusunun gelişiminin 9.yy’da başladığı söylene de, asıl gelişimini 13. ve 14. yıllar arasında göstermiştir. Şehir imparatorluklar, Dünya Savaşları, Komünizm, yönetsel sorunlar ile yoğrulsa da, 1993 yılında Çekoslovakya’nın bölünmesi ile 2004 yılında da Avrupa Birliği üyesi olmuştur.

MALÁ STRANA

“Malá Strana”, tarihi önemi olan bir semttir. Semt, 1257’de Bohemya Kralı II. Ottokar tarafından kurulmuş olup Prag’ın tarihi merkezini oluşturan semtlerden biridir. Ortaçağ’da, Malá Strana Prag’daki etnik Almanların yoğun yaşadığı yerlerden biriydi. Sağ kıyısı ise daha çok burjuva ve daha fazla Çeklerin yaşadığı yerd ve çok sayıda soylu sarayını da barındırmaktaydı.

KÜÇÜK ŞEHİR OLARAK DA BİLİNER MALÁ STRANA

Küçük Şehir olarak da bilinen Malá Strana, yamaç kenarında Vltava nehrinden tarihi bölgeye doğru manzara sunan bir bölgedir. Dar ama ağaçlandırılmış yaya ağırlıklı sokaklarında oteller, rahat lokanta, kafeler ve geleneksel barlar bulunur. Ziyaretçiler bir suikast sonucu hayatını kaybetmiş olan Beatles üyesi için adanan John Lennon Duvarı'na notlar bırakır. Karmakarışık grafitiilerle dolu bu duvar ilginç bir ziyaret mekânıdır.

Nehir kenarındaki Kampa bölgesinde, çeşitli sanat galerileri, Kampa Müzesi ve kanal boyunca güzel lokantalar, kafeler, gastronomi (yeme-içme) seçenekleri bulunmaktadır.

Prag adı ile efsaneleşmiş “*Franz Kafka Müzesi*” ’nde yazarın yaşamından kesitler, fotoğraf ve mektup sergileri vardır.

Wallenstein Sarayı Bahçesi heykelleri, havuzları ve yeşil dokusuyla bir vaha gibidir. Burada Çek Parlamentosu yer alır, parklar içindeki havuzlarda yaşlı süs balıkları ve sürpriz! serbest gezen tavus kuşları..

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ (LESSER TOWN) MEYDANI ve
St. VÍTUS KATEDRALÍ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018)

İNSAN ODAKLI “GÜZEL ŞEHİR”

Çoğu zaman, bir şehirde yaşamının aslında bir imgede yaşamak olduğu unutulur. O şehrin caddeleri, bulvarları, kıyı şeritleri, tarihi binaları, görkemli köprüleri, alışveriş merkezleri hep bir izlenimi (Güzel-çirkin-yeni-eski vd.) pekiştirir gibidirler. Üstelik bir şehri algılayış zaman içinde olduğu gibi, kişiden kişiye de değişir.

- Herhalde aynı olduğunu ileri sürebileceğimiz tek şey olsa olsa akla gelen sorulardır: İçinde hareketli bir yaşantının sürdüğü bir şehrin yapısı tam olarak ne anlama gelmektedir?

- Yaşadığımız şehre ilişkin edindiğimiz imge hangi duyarlığın ürünüdür? Bir yerde iki kere kaybolmak mümkün müdür?
- Kişisel tarihimize eşlik eden bir şehir tarihinden söz etmek mümkün mü?

PRAG ESKİ KARTPOSTALLARDA STARÉ MĚSTO¹⁸

Prag tarihi şehri, öncelikle insan için tasarlanmış ve insan ölçeğindedir. Yeterli ve nitelikli yaya yolları, kaldırım, meydan, yeşil alan gibi şehrsel açık alanların bulunduğu bir eski şehirdir. Gördüğüm ve yaşadığım zamanlarda fark ettiğim yaya erişilebilirlik standartlarına uygun, yürümce mesafelerinin gözetildiği, güvenli ve kolay ulaşımının sağlandığı, otomobil yerine bisiklet, tramvay ve metronun tercih edildiği, yapıların insanlar için kullanışlı, estetik ve konforlu olduğu bir şehirdir.

Prag'ın Eski Şehir bölgesi, 550 yıllık bağımsız varlığı boyunca, Çek devletinin en büyük ve en önemli şehriydi. "Praha" yani Prag adının sadece Çek hükümdarlarının Pşemyslid Hanedanı'na atıfta bulunduğu bu tarihsel dönemde, Kale çevresi ve Eski Şehir, Prag Şehri (Civitas Pragensis) olarak biliniyordu.

13. ve 14. yüzyıllarda daha fazla Prag mahallenin gelişmesi sonrasında, bireysel mahalleler için ayırt edici isimlere ihtiyaç duyuldu. Ve böylece, ilk

¹⁸ <https://www.old-prague.com/history-prague-old-town.php>

olarak “Bigger Town” olarak anıldıktan sonra, en eski Prag mahallesi sonunda bugünkü adını aldı.

Öte yandan, Prag’ da mimari, sanat, estetik, altyapı, ulaşım, sağlık, güvenlik, huzur vb. değerler ve yapılı çevre, doğal çevre, ekonomik ve sosyal alanlarla yaşam kalitesini yükseltmek zaman içinde yapılan onlarca plan ve projenin sonucu olarak oluştu.

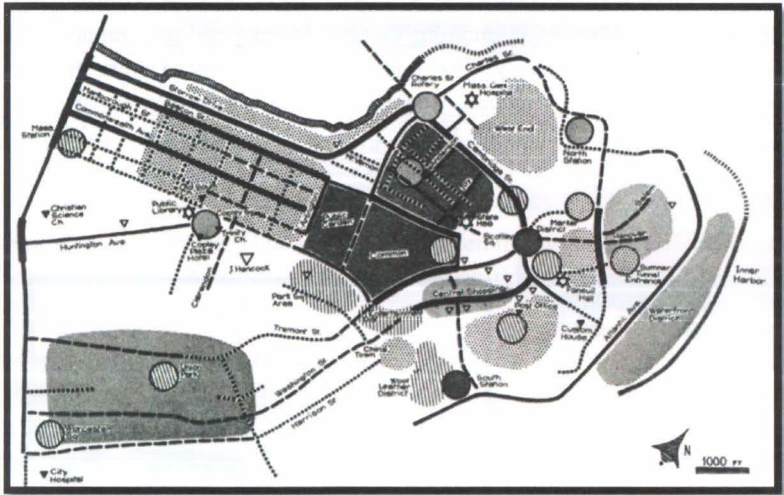
ŞEHİR İMGESİ (IMAGE OF THE CITY) ve ŞEHİR ESTETİĞİ

Şehir imgesi; şehrsel tasarım ve şehrin yapılanmasıyla insanda bıraktığı izlenimdir. Kevin Lynch şehir mekanının akılda kalıcı olmasını önemsemekte, mekanların ve binaların bütünlük içinde olması gerektiğini yani kimlik ve yapılaşma bütünlüğünü vurgulamaktadır. Birbirine benzer, ayırt edilemeyen, monoton uluslararası üslupla yapılaşan çevreye karşılık, mekân farklılığını önemseyen, insanların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına cevap verebilecek önem veren Lynch, geçmodem ve post modern şehrsel tasarım (urban design) anlayışı ile biçimlenecek çevreler için önemli analizlerde bulunmuştur.

- **Kevin Lynch;** bir şehrsel tasarımın gerçekleştirmesi gereken değerleri şöyle sıralamaktadır; Yaşanabilirlik, İşlevine Uygunluk, Kolayca Okunurluk, Öğrenebilme ve Kestirebilme, Sağladığı Doyum, Çağrışımsal Algılama Yoluyla Anlam Yüklenmiş Olmak, Özel ve Kamu Denetiminde Olan Mekanlar Dengesi, Gerçekleştirilebilirlik. Sistemize edilmiş şehir formu ve imajı analizlerinin araştırmacısı olan Lynch “Şehrsel Tasarım” yerine daha geniş ölçeklerde “Şehrin Tasarımı” kavramını kullanmayı tercih etmiştir.
- **Frederick Gutheim;** şehrsel tasarımı, şehrin estetiği, düzeni ve formu ile ilgilenen şehir planlamasının bir bölümü olarak tanımlamaktadır. Şehrsel tasarım; kuralların ve arazi kullanım planlarının bölgeleştirilmesinin yanında özellikle fiziksel çevrenin kontrol edilebilmesi için yerel yönetimler tarafından yeni bir alan olarak kabul edilmiştir
- **Amos Rapoport;** şehrsel tasarımı (urban design) alan, zaman, anlam ve iletişim organizasyonu, elementlerin kendisinden çok, elementler arasındaki ilişkiler ve altında yatan kurallarla ilgilenen bir alan olarak tanımlamaktadır. Tüm şehirlerin fiziksel bileşkelerinin aynı olduğunu savunmaktadır. Evler, caddeler, nefes alma alanları,

alt yapıları fabrikalar vb. Esas olarak fiziksel formla ilgilenen tanımlara karşıt olarak bu yaklaşım şehrin tasarımını temelde *"alanın organizasyonu"* olarak tanımlama eğilimindedir.

- **D.S. Brown;** şehrsel tasarımı tanımlarken, onun sınırlarından çok özünün araştırılması gerektiğini, buna göre şehrsel tasarımın özünün, objelerin kendilerinden çok objeler arası ilişkiler, bağlantılar, içerikler üzerinde oluşmakta olduğunu vurgulayarak Rapoport' un görüşüne paralel bir görüş ortaya koymaktadır.
- **Christopher Alexander;** doğal ve yapay çevre arasındaki temel farkı araştırarak sürdürülen form sentezi konusunda çalışmalar yapan otoritelerden biridir. *"Bütüncül planlama anlayışı"* veya süreci ve bu süreç içinde şehrsel tasarımın yeri konusundaki temel fikirlerden birisini oluşturmaktadır.

Kevin Lynch'in *"Şehir İmgesi"* şehirlerin analizinin temelini oluşturmuş bir yöntemdir¹⁹. Buna göre, şehir dokusu karmaşık bir yapıdır ve üzerinde çalışma yapabilmek için öncelikle şematize edilmesi gerekmektedir. Böylelikle ortaya çıkan stilize şehir üzerinde sorunları ve olanakları görmek, anlatmak, tasarım yapmak kolaylaşacaktır.

¹⁹ Kevin Lynch, şehir planlamacılığının çehresini değiştiren ve bu alanda temel kaynaklardan biri olma özelliğini koruyan *Şehir İmgesi (Image of The City)* adlı kitabında bu derinlikli soruların karşılıklarını üç önemli Amerikan şehirini, Los Angeles, Boston ve Jersey City'yi merkeze alarak aramış.

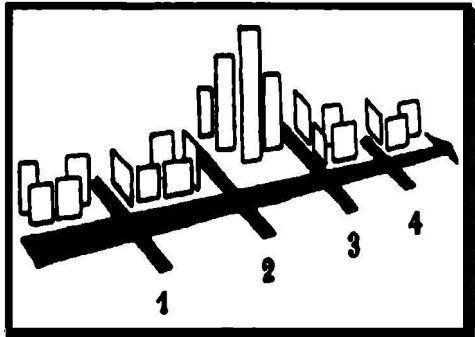
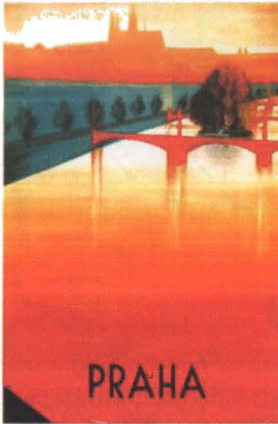
Söz konusu şehir şemasını, yani anlaşılabilir hale getirilmiş şehri ortaya çıkarmak için de “Şehir İmgesi denen bu yöntemden faydalanılır. Yukarıdaki Şema’da bu yöntemler Boston’un merkezi bölgesine uygulanmış ve mekansal veri kümeleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Metodolojiyi değerlendirmek için sonuçlar Lynch’in haritalarıyla karşılaştırılmış ve işaretler açısından önemli bir tutarsızlığın yanı sıra, yollar, düğümler, kenarlar ve bölgeler için iyi bir uyuşma bulunduğu saptanmıştır.

Şehir imgesine göre, şehir denen bu yapılaşmış çevre beş ana elemandan yola çıkılarak şematize edilebilmektedir. Bu elemanların da kendi içlerinde dereceleri, önem sıraları vardır.

Bu beş eleman şunlardır:

1. PATİKALAR / YOLLAR (PATH): İnsanların seyahat ettiği yollar, sokaklar, kaldırımlar, patikalar ve diğer kanallardır.

Yani yollar, bölgeleri birbirine bağlayan, veya bölgeler arasından geçip giden belirgin akslar ele alınmalıdır. Genellikle her path aynı zamanda bir sınırdır (edge), Fakat tersi geçerli değildir. Ankara için; Atatürk Bulvarı, Anafartalar Caddesi, Denizciler Caddesi, Hisar Caddesi, Prag Eski şehir kesimi için; Narodni, Vaclaw ve Karlova caddeleri gibi örnekler verilebilir.

Vltava nehri de akarsu ulaşımı, gezi teknelerini taşıdığı için bir ana “Path” olarak sayılabilir.

2. SINIR (EDGE) : Sınır; bölgeleri, şehir parçalarını, sosyal toplulukları ayıran doğal ya da yapay engellerdir. Prag için Vltava Nehri tartışmasız en önemli doğal sınırdır. Her yıl üzerinde uluslararası tekne ve kano yarışlarının

yapıldığı, üzerinde turistik gemilerden yük gemilerine kadar ana ulaşım aksı olarak kullanılan Vltava, Prag ve çevresi için önemli bir sınırdır.

3. SEMTLER/BÖLGELER (DISTRICTS): Bölgeler, semtler, bazı kimlik veya karakterlerle ayırt edilen şehrin nispeten büyük bölümleridir.

Bölgeler kendi içlerinde bütünlük sunan şehir parçalarıdır. Sanayi, ticaret, konut bölgeleri gibi, ya da daha farklı özelliklerine göre belirlenebilirler. Mesela Stare Mesto, Nove Mesto, Kampa, Josefov, Holesovice, Letna, Karlov, Vysehrad vd. mahalleler Prag'da önemli semtlerdir. Ankara'da; Ulus ve Yenışehir önemli birer "Bölge (District)" tir. Şehirler yerleşim özellikleri açısından ve plan tipolojileri bakımından farklı tipolojik özellikler gösterir.

YENİŞEHİR (KIZILAY) ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE PLANLI GELİŞMİŞ ÖNEMLİ BİR YENİ MERKEZ BÖLGESİDİR

4. ODAKLAR (NODES): Odak noktaları; kalabalıkların toplandığı ve dağıldığı düğüm noktalarıdır. Bunlar önemli bir meydan, bir kavşak, bir toplu taşıma merkezi olabilir. Ankara’da Ulus, Kızılay meydanları, İstanbul’da Haydarpaşa, Taksim Meydanı, Harem, Mecidiyeköy, Yenikapı iskelesi gibi mekanlar vd. Prag’da; Eski Şehir Meydanı, Belediye Sarayı Meydanı, Museum, Starometska, Karlov Most, Kampa, Florenc, Holesovice, Letna, Karlov, Vysehrad vd. odak noktaları sayılabilir.

ESKİ ŞEHİR MEYDANI (OLD TOWN SQUARE) PRAG’DA
GÜZEL ŞEHİR İLKELERİNE UYGUN, İNSAN ÖLÇEĞİNDE,
YAYALAŞTIRILMIŞ BİR DÜĞÜM NOKTASIDIR²⁰

5. ANITLAR / ODAKLAR / NİRENGİ (LANDMARKS): Harici referans noktası görevi gören kolaylıkla tanımlanabilen anıtlar, yapılar, kuleler gibi mimari nesneler; şehirlerle özdeşleşen ve şehrin ismi anıldığında akla gelen ilk şeydir. Şehir silüetine etki eden, referans noktası olarak kullanılabilecek yapı veya yapı gruplarıdır.

Prag’da; Petrin Tepesi, Kale ve içindeki Eski Kraliyet Sarayları (Sternberg Sarayı, Kale Galerisi), St. Vitus Katedrali, Strahov Manastırı, St. Nicolaus Kilisesi, Tynn Katedrali, Prag’ın en ünlü müzik mekânı, konser salonu ve kütüphanesinin yer aldığı Rudolfinum, Belediye Sarayı vd önemli landmarklar olarak sayılabilir.

Eski Ankara’da Kale, Hacıbayram Camisi ve Augustus Mabedi, Ulus Zafer Anıtı, Julien Sütunu, Alaeddin Camisi, Ahi Camileri, Bedesten ve Hanlar vb birer landmark olarak görülebilir. İstanbul’da Topkapı Sarayı, Galata Kulesi, Kız Kulesi, Eminönü Camisi, Kapalı Çarşı, Beyazıt Kulesi,

²⁰ <https://blog.tatildukkani.com/avrupanin-hayranlik-uyandiran-meydanlari/>
08.03.2021)

(Erişim:

Maslak Gökdelenleri gibi yapı/yapı grupları Landmark olarak nitelendirilebilir.

Karmaşık gibi görünen bir şehir haritası üzerinde bu beş elemanı elden geldiğince derecelendirerek işaretlediğinizde, o şehri hiç bilmeyen birisi bile az çok neyin ne olduğu hakkında fikir sahibi olacaktır. Karmaşık şehir dokuları için şehir imgesi analizleri bir nevi şehri okumayı kolaylaştırmaktadır.

Prag'da gezdiğim her güzel yaya aksını, meydanları, gördüğüm her güzel anıtı, her önemli ve güzel peyzaj ögesini harita üzerinde işaretlemeye çalıştım. Bunu bir sonraki gelişimde arkadaşlarım ve öğrencilerimle gezilmesi ve görülmesi gerekli "Güzel Şehir Güzergâhı" olarak belirledim.

Sanırım bu, Lynch'den farklı olarak daha sübjektif, daha süzölmüş, bunca yılın deneyimi ile kafamda oluşmuş bir "Güzel şehir rotası" oldu. Sonra da bunu yazmak önemli bir amaç haline geldi.

YERİN RUHU (GENIUS LOCI)

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS), 2003 yılında Zimbabwe'de düzenlediği ve "Yer, Anı, Bellek, Anlam: Anıtlar ve Sitlerde Somut Olmayan Değerlerin Korunması" olarak adlandırdığı toplantıda, mekânlarda ve yapılarda somut olmayan değerlerin korunması konusunda duyarlılık açıkça belirtilmiştir.

2008 yılında Kanada'nın Quebec şehrinde yapılan toplantıda ve Zimbabwe'de ele alınmış ilkeler Quebec'te onaya sunulmuştur. Bunun sonucunda iki önemli belge kültürel varlıkların korunması alanında uluslararası ölçekte uzmanlık taşıyan katılımcılar tarafından onaylanmıştır.

Bu belgelerden ilki, “*Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Hakkında ICOMOS Tüzüğü*”dür. İkinci belge ise “*Yerin Ruhu*” kavramını esas alan “*Yerin Ruhunun Korunması*” hakkındaki bildirgedir. Kültürel varlıkların manevi değerlerinin, onları oluşturan benliğin, ruhun, somut ve soyut olmayan mirasın korunmasına odaklanılan bu Bildirge ile somut ve somut olmayan değerlerin ayrı, hatta karşıt değerlermiş gibi düşünülmesine karşı çıkılmış, bu değerlerin iç içeliğinin göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır.

Yaşayan ve aynı zamanda kalıcı karaktere sahip olan anıtlar, sitler ve kültürel peyzajların daha kapsamlı biçimde anlaşılmasını sağlayan yerin ruhu kavramı, kültürel mirasa daha zengin, dinamik ve geniş bir vizyon getirmiştir²¹.

Norberg Schulz mekânın yer niteliği kazanmasını “*Genius Loci*” terimi ile açıklar. Genius Loci, bir Roma fikridir. Antik Roma inancına göre her bireyin bir “geniusu” yani kendi “koruyucu ruhu” vardır. Bu ruh, doğumundan ölümüne kadar insanlara ve yerlere hayat vermekte ve karakterlerini oluşturmaktadır.

Mekânların da insanlar gibi hafızaları olduğunu düşünen, bu hafızaların da tarihsel süreç içerisinde söz konusu mekâna hâkim olan ve kültürel değerleri mekâna yükleyen toplumların birikimleri ve kültürel kodları ile yüklü olduğunu söyleyen düşünürler vardır²².

Bu inanış özellikle mimarlığın ilgisini çekmiştir. Christian Norberg-Schulz’un 1980 tarihli “*Genius Loci, Towards a Phenomenology of Architecture*” isimli eserinde belirttiğine göre bir yerde yaşayanların aidiyet duygusu, deneyimleri ve uygulamaları o yeri oluşturmakta, böylece yerleşimler sosyal ve kültürel varlıklardan oluşmaktadır²³.

Schulz’a göre her yerin bir ruhu (Genius Loci) var olup bir anlam taşımaktadır ve bu ruh, toplumların yerle olan kültürel etkileşimlerinin bir ifadesidir

Yerin ruhunu, somut ve somut olmayan, maddi ve manevi unsurların o yere kattıkları değer, duygu ve gizem oluşturmaktadır. Somut değerleri; yapılar, sitler, peyzajlar gibi nesneler oluşturmaktayken, somut olmayan

²¹ BİNAN, D., U., CANTİMUR, B., B., 2010, Koruma Alanında Somut ve Somut Olmayan Boyutlarıyla Miras Kavramının Gelişimi ve “Yerin Ruhu”, Mimari Korumada Güncel Konular, Özarslan, N., Özkut, D. (Ed.)

²² GÜLBETEKİN, M., 2017, Mekânın Hafızası: Yer Adları. Ankara: Hitabevi Yayınları.

²³ <https://www.worldcat.org/title/genius-loci-towards-a-phenomenology-of-architecture/oclc/6666454>

değerleri ise; anılar, anlatılar, öyküler, efsaneler, törenler, yazılı belgeler, festivaller, gelenekler, dokular, renkler, kokular gibi unsurlar oluşturmaktadır. Bildirgede en çok dikkat çekilen şeylerden biri ise tüm bu değerlerin dinamizmi, değişkenliği, çeşitliliğidir²⁴.

Prag'da “Yerin Ruhu” kavramını en çok hissedeceğiniz ve duyumsuyacağınız yerlerden biri, mimari yapısıyla büyüleyen Eski Şehir Meydanı (Old Town Square) Astronomik Saat, Tynn Kilisesi, Eski Şehir Belediye Binası, St. Nicolaus Katedrali ile çevrelenmiştir.

Meydana bakan barok ve gotik mimarideki “Güzel Mimari” yapılar da alışveriş, gastronomi mekânları, oteller, Alphonse Mucha²⁵, Andy Warhol, Salvador Dali Müzeleri bulunuyor. Film sahnesini andıran görüntüsüyle orta çağ mimarisini günümüze taşıyan meydan, Avrupa'nın hayranlık uyandıran meydanları arasında en üst sıralarda kendisine yer buluyor.

Burası tıpkı Ankara Kalesi girişindeki Atpazarı Meydanı çevresindeki R. M. Koç Sanayi Müzesi, Erimtan Müzesi, Divan Otel ve diğer ticari hanlar ve ticari mekânlara benzetilebilir. Tek farkı, Atpazarı Meydanı muhteşem Kale Kapısı ile İç Kale dokusuna bir giriş kapısı niteliğinde Düğüm Noktası olmasıdır.

İNSAN ODAKLI “GÜZEL ŞEHİR”:

Bir yerleşimin insan odaklı ve güzel olabilmesi için sahip olması gereken nitelikler aşağıda verilmiştir :

• YAYA ULAŞIMI VE YÜRÜNEBİLİRLİK

Şehir, motorlu taşıt öncelikli değil, yaya öncelikli olarak tasarlanmış olmalıdır. Yaya ulaşımı, planlama aşamasından itibaren ele alınmalı, farklı işlevlerin birbirine uzaklığı yürüme mesafeleri gözetilerek ayarlanmalıdır. Şehir odak noktalarına bağlı olarak bir veya birkaç ana yaya aksı bulunmalıdır. Taşıt trafiği, servis yolları, paylaşımlı yollar düşük düzeyde tutulmalıdır.

Parklar, rekreasyon alanları ve faaliyetleriyle hareketlilik sağlanmalı ve yerleşim yaya ağırlıklı güzergâhlara sahip olmalıdır. Kamusal, kurumsal ve ticari aktivite odakları merkezi ve kolay ulaşılabilir bir konumda yer almalı, izole ve tek kullanıma ayrılmış kompleksler olmamalıdır. Maksimum

²⁴ GÜLBETEKİN, M., 2017, y.a.g.e.

²⁵ Dünyaca ünlü Çek ART NOUVEAU sanatçısı ALPHONSE MUCHA'nın (1860 - 1939) yaşamına ve çalışmalarına adanmış dünyadaki tek müzedir.

yürüme mesafesi 400-500 metre kabul edilerek, toplu taşıma durakları ve yürüyerek ulaşılabilmesi istenen donatılar bu mesafe içinde konumlandırılmalıdır.

Yürünebilirliğin artırılması için, farklı işlevlerin uygun yürüme mesafelerinde bulunması, yaya yolları ve kaldırımların yeterli genişlikte, uygun eğimde, güvenli ve engelsiz olması, yürüyüş güzergâhının ilgi çekici olması ve güzergâh üzerinde farklı işlevlerin olması gereklidir.

Yaya güzergâhları yeşil bir dokuyla desteklenmeli ve açık yeşil alanlarla bağlantısı sağlanmalıdır. Kaldırımlar ve yaya yolları, araç yolları ve otoparklardan uygun biçimde ayrılmalı, araçların hiçbir şekilde yaya yollarını ve kaldırımları işgal etmemesi sağlanmalıdır.

Yaya geçitleri, yayaların geçiş önceliğini vurgulayacak ve kolaylaştıracak biçimde tasarlanmalıdır. Yaya güzergâhlarında yeterli yönlendirme ve bilgilendirme tabelaları bulunmalıdır. Güzergâhlar üzerinde belli aralıklarla dinlenmeyi sağlayacak oturma birimleri bulunmalıdır.

YAYA BÖLGELERİ VE MEYDANLAR

Yaya bölgeleri, taşıt trafiğinden arındırılmış, yalnızca yayaların kullanımına açık olan açık alanlardır. Bu bölgeler, insanların şehirde keyifli vakit geçirmesini, sosyalleşmesini ve aidiyet hislerinin artmasını sağlar. Yaya bölgelerinde ilgi çekici ve çeşitli işlevlere yer verilmelidir.

PRAG'DA CADDE VE SOKAKLAR / YOL KAPLAMALARI

Prag'da tarihi şehrin her yerinde düzenli döşenmiş, desenli döşenmiş düzgün küp şeklinde kesilmiş parke taşları soğuk asfalttan çok daha güzel görünüyor. Bizim yer yer söküp attığımız, ya da üstünü asfaltla kapladığımız “Arnavut Kaldırımları” titizlikle korunmuş Prag'da ve Avrupa'da bir çok tarihi şehirde..

Parke taşları, düzgün kesilmiş, gayet güzel işçilikle döşenmiş ve önemlisi, gerçekte olduklarından daha temiz görünüyorlar - pürüzlü yüzey, insanların bırakabileceği her sigara izmariti ve diğer ufak tefek atığı gösteriyor ve anında temizleniyor..

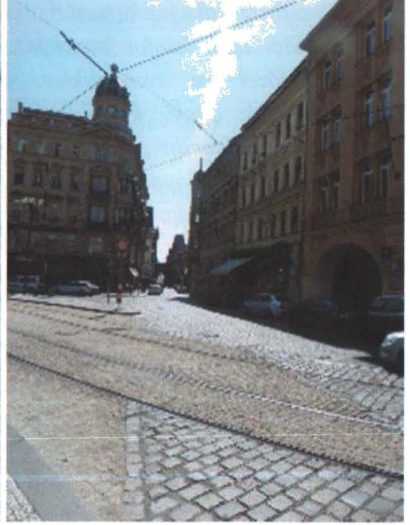
".....Prag'daki parke taşları. Gerçekten karışık bir nimet. Yabancı bir ziyaretçi için, konfor söz konusu olduğunda puan kaybetmelerine rağmen güzel ve romantikler. Burada yüksek topukluları evde bırakabilirsiniz çünkü Prag'da neredeyse hiç kullanamazsınız. Yerel kadınlar bir istisnadır - sadece onlar için - en yüksek topuklarda bile taşların üzerinde havada yürüme yeteneğine sahip gibi görünüyorlar. Çekler, aynı zamanda, açık faydaları ve avantajları nedeniyle genellikle zemindeki parke taşlarını severler..."

<https://www.tasteofprague.com/.../how-are-the-streets-in-prag...>

PRAG SOKAKLARI KAPLAMALARI İLE ZEVKLİ VE KOLAY YÜRÜNEBİLİR (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018)

Şirketler, ofislerinin önünde farklı renkli taşlardan logolar sipariş etmelerini istediklerinde de döşeniyormuş. Son olarak, taşlar geri dönüştürülebilir - altında bir boru patladığında- bunları kolayca çıkarabilir ve sonra tekrar geri koyabilirsiniz. Bu nedenle sokakları parke taşlarıyla döşemek popüler bir seçim öncesi uygulama haline gelmiş ve birçok yerel politikacı, seçimden hemen önce bölgelerindeki ana caddeleri gerçekten umursadıklarını göstermek için parke taş ile döşemişler.

**PRAG DÜZENLİ YOL KAPLAMALARI İLE ZEVKLİ VE
KOLAY YÜRÜNEBİLİR**

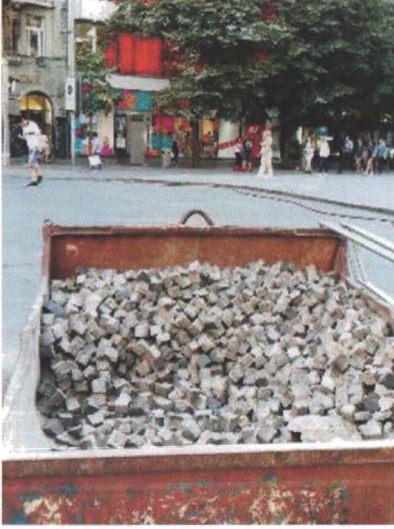

**TARİHİ ŞEHİR MERKEZİNDE ALTYAPI VE YOL ÇALIŞMALARI
DAHA KOLAY (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018)**

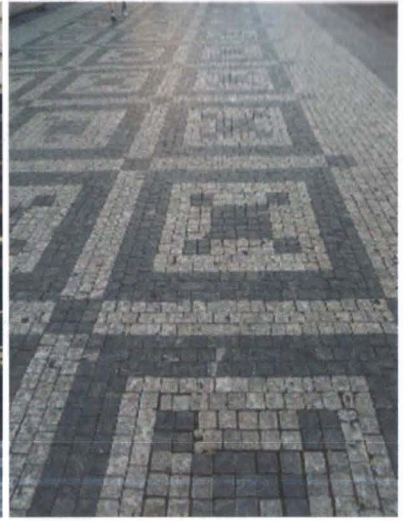
“.....Bu bizi parke taşlarının dezavantajlarına götürüyor. İlk olarak, “geri dönüştürülebilirlikleri” Prag 2000 yılında Dünya Bankası / IMF zirvesine ev sahipliği yaptığında büyük bir sorun haline geldi, çünkü dünyanın dört bir yanından protestocular Prag sokaklarına çıktılar ve taşları çevik kuvvet polisine mühimmat olarak kullandılar. Merkezdeki birçok sokak tüm taşlardan sıyrıldı ve basit toprak yollar haline geldi. Ayrıca, konfor - ya da eksikliği - özellikle büyük taşlar yolları döşemek için kullanıldığında bir sorundur. Evet, asla Prag'dan kullanılmış bir araba almayın ☺ çünkü taşlar tüm süspansiyonu mahveder. Son olarak, arnavut kaldırımlı sokaklar gerekli işçilik ve zaman açısından talep ediliyor. Neredeyse hiçbir otomasyon söz konusu değildir ve her taşın elle dövülmesi gerekir. Komuklarımızın birçoğu, caddeyi kaldırırken gördükleri işten çok etkilendiler.....”

<https://www.tasteofprague.com/pragueblog/how-are-the-streets-in-prague-paved>

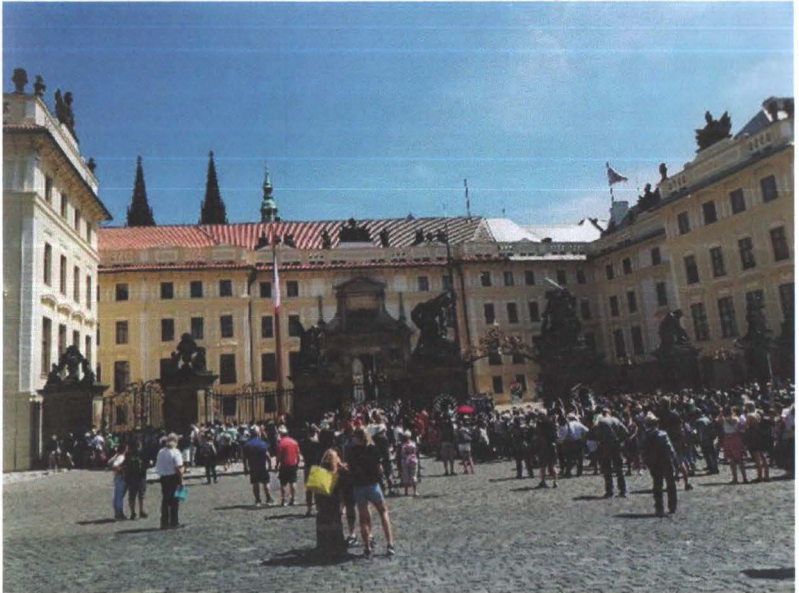

TARİHİ ŞEHİR MERKEZİNDE ALTYAPI VE YOL ÇALIŞMALARI
(Fotoğraflar : Tunçer, M., Haziran 2018-2019)

PRAG SOKAKLARI KAPLAMALARI İLE ZEVKLİ VE KOLAY YÜRÜNEBİLİR (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

HRADCANSKE MEYDANI (Hradčanské Náměstí') (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

PRAG'DA MEYDANLAR

Meydanlar farklı işlevlerin bir arada bulunduğu, çok sayıda insanın belirli amaçlar için bir araya gelmesine olanak sağlayan odak mekânlardır. Meydanlar tarihten günümüze, şehir halkının veya ziyaretçilerinin buluşma yeri, şehrin karmaşasından kopup soluklandıkları, rahatlatma ve dinlenme olanağı buldukları, insanların birbirini izledikleri, sosyalleştikleri ve şehirde olup bitenleri paylaştıkları, kısaca çok amaçlı kullanım mekânları olmuşturlar.

NAMESTÍ REPUBLİKY (BELEDİYE SARAYI MEYDANI)
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Meydanların bir şehrin insan odaklı ve “Güzel Şehir” olmasını sağlamada çok önemli bir rolü vardır. Meydanlara farklı ulaşım alternatifleriyle kolayca ulaşılabilirliktir. Meydanların araç egemenliğinden korunması gerekir. Yaya bölgeleri ve meydanlar da dâhil olmak üzere yerleşim genelinde açık-kapalı alan dengesi kurulmalıdır.

MALOSTRANSKE METRO ÇIKIŞI MEYDANI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Küçük Şehir Meydanı (Malostranské náměstí), Küçük Kasaba'nın (Malá Strana) kalbinde yer alır ve 10. yüzyıldan beri Prag'da nehrin bu yakasının merkezi olmuştur.

Meydanın merkezinde, Malá Strana'nın başlıca simgesi olan sanat ve mimari şahasesi St. Nicholas Kilisesi bulunmaktadır. Her yerde restoranlar, şirin eski barlar, küçük dükkânlar ve harika eski Barok binalarda yer alan bir dizi uluslararası elçilik karışımı yer almaktadır.

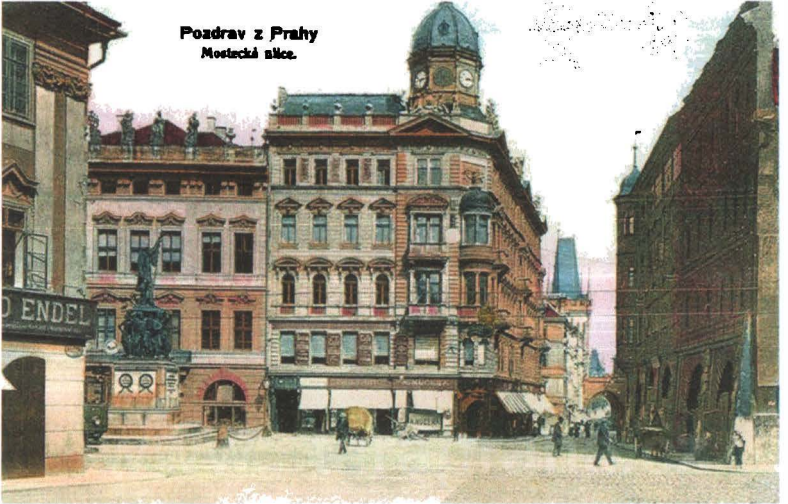
**AŞAĞI MEYDAN, MERKEZİ BÖLGE: CİZVÍT KOLEJİ (ŞİMDİ
ÜNİVERSİTENİN BİR PARÇASI), ST. NICHOLAS KİLİSESİ'NİN
(MALÁ STRANA) KULESİ VE KUBBESİ²⁶**

Lesser Town Meydanı, Malá Strana için ana tramvay durağı olarak hizmet vermektedir. Buradan bir yönde Wenceslas Meydanı'na, diğerinde Prag Kalesi'nin arkasındaki Kale Bölgesi'ne (Hradcany) gidebilirsiniz. Burada gölgeli mekânlar, birkaç yetişkin ağaç var, meydanın ortasındaki küçük bir dinlenme mekânında oturup yorgunluk atabilirsiniz.

²⁶ <https://www.pragueexperience.com/places.asp?PlaceID=663> (Erişim: 01.03.2021)

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ (LESSER TOWN) MEYDANI²⁷

LESSER TOWN MEYDANI (MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ)²⁸

²⁷ <https://www.dreamstime.com/aerial-view-malostranske-namesti-prague-czechia-aerial-view-malostranske-namesti-lesser-town-square-prague-czechia-image114049366>

²⁸ <https://www.old-prague.com/history-prague-the-lesser-town-square.php>

Böyle mekânlar etrafı izlemek, mimariyi incelemek, tramvay beklemek için idealdir. Bu tür mekânların Ankara Ulus'da ve bizim şehirlerimizde birçoğunun tarihsel dokusunda da bulunduğunu ancak yeterince yayalaştırılmadığını ve düzenlenmediğini söyleyebiliriz.

Meydanın etrafındaki birçok etkileyici bina arasında, bir zamanlar büyük önem taşıyan Eski Belediye Binası da bulunmaktadır. Burada 1575'te, Katolik olmayan soylular, Habsburg imparatoruna hitap eden ve sonunda 1609'da Rudolf II tarafından Çek yasalarına geçirilen öncü bir dini hoşgörü talebi olan "Ceske Konfese" yi (Çek İtirafları) yazdı. Dikkat çeken bir başka bina da 18 No'lu Smiricky Sarayı'dır. Çek asilleri 22 Mayıs 1618'de burada toplandılar. Ertesi gün Prag Kalesi'ndeki bir pencereden iki Habsburg konsey üyesini Otuz Yıl Savaşını başlatarak attılar.

KAMPA (Na Kampě)

Kampa, Prag'ın merkezinde, Malá Strana tarafında, Vltava nehrinde bulunan bir adadır. Charles Köprüsü kuzey ucundan geçer ve adaya Ulice Na Kampě (caddesi) ile bağlanır. Malá Strana'dan batıya doğru, su değirmenlerine güç sağlamak için kazılan bir su yolu olan Şeytan Çayı (Čertovka) adı verilen dar bir yapay kanal ile ayrılırdı (artık mevcut değildir). Bölge, Beyaz Dağ Savaşı sırasında burada çadır kuran İspanyol askerleri tarafından 17. yüzyılda kampüs (Kampe = saha) olarak adlandırılmıştır.

CHARLES KÖPRÜSÜ'NDEN KAMPA (Na Kampě Caddesi) KESİMİNE BAKIŞ
(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2019)

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH, KÜLTÜR, ANI DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE SERGİLENMESİ

“Bir ulusun kültürü yaşarsa, o ulus da hayatta kalır.” Jan Mládek

Kampa, Orta Avrupa (ve özellikle Çek) eserlerini gösteren modern bir sanat galerisi olan Kampa Müzesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Parçalar, Jan V. Mládek'in eşi Meda Mládek'in özel koleksiyonundanmış²⁹. 2003 yılında açılan müze, adanın doğu yakasındaki Sova's Mills'de bulunuyor. Magdalena Jetelova'nın nehrin yukarısındaki müzenin dışında bulunan devasa sandalye heykeli, Vltava'nın karşısından görülebilen önemli bir landmark'tır.

KAMPA MÜZESİ KESİMİNE BAKIŞ (Fotograf : Tunçer, M., 2019)

Jan Mládek, Çekoslovakya'daki 1989 Devrimi'nden kısa bir süre önce ölmüştü. Bu nedenle, merhum eşinin arzusunu yerine getirmek ve koleksiyonlarını Prag Şehri'ne hediye etmek ve eski bir değirmen olan Sova's Mills'in (Sovovy mlýny) tarihi binalarını yeniden inşa etmek, Meda Mládek' e kalmıştı. Koleksiyonun Evi olarak şehrin kalbi şu anda, Jan ve Meda Mládek'in rüyası, Kampa Müzesi'nin ortaya çıkmasıyla nihayet

²⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Kampa_Island, (Erişim: 02.03.2021).

gerçekleşmeye yakındır³⁰. Bu tür bireysel girişimler çok önem taşıyor örneğin Ankara Atpazarı'ndaki Koç Müzesi, Erimtan Müzesi ve Satranç Müzesi çok değerli sanatsal ve kültürel girişimlerdir. Bunların giderek artması ile Ankara kalesi ve çevresi Ankara'nın "Kültür ve Sanat Merkezi" haline gelecektir.

ANKARA KALESİ PRAG KALESİ'NDEN FARKLI OLARAK FRIG, GALAT, BİZANS, SELÇUKLU VE OSMANLI KÜLTÜRLERİNİ BARINDIRMIŞTIR
(Fotoğraf: Taşkın, M.)

Osmanlı Dönemi şehirleri, mimarlık eserlerinin sanatla yoğrulması sonucunda döneminin en güzel ve ihtişamlı, estetik değeri en yüksek şehirleridir. İstanbul, Edirne, Bursa, Kayseri, Konya vd şehirlerde kalkınma ve gelişkinliğin göstergesi olarak, muhteşem camiler, hanlar, hamamlar, bedesten ve külliye inşaa edilmiştir. Bu yapılar, çevrelerindeki konut yapıları ile yaşanabilir, sağlıklı ve altyapısı sağlanmış, güzel ve estetik şehirleri oluşturmuşlardır. Bunlardan biri de Ankara'dır.

³⁰ <https://web.archive.org/web/20070503052100/http://www.museumkampa.cz/new/en/historie.php?r=3> (Erişim: 03.03.2021)

ANKARA'NIN ESKİ BİR YAĞLIBOYA RESMİ

(Kaynak: Eyice, S., 1972, Tunçer, M., 2020)

Yeni değerlerin oluştuğu ve küreselleşmenin tüm sınırları zorladığı günümüzde, küresel salgın hastalıklara (Covid -19 pandemisi) ve “küresel ısınma ve iklim değişiklikleri” ne karşı şehirlerin sürdürülebilirliği, onları diğer şehirlerden farklı kılan “*özgün coğrafyalarına*” ve “*sahip oldukları doğal, tarihsel, kültürel, gelenekler vb. özlü değerlerini koruyabilmelerine*” bağlıdır³¹. Roma, Venedik, Floransa, Prag, Viyana vb. pek çok “güzel” Avrupa şehrinde tarihsel kimlikler ve mimari karakterler titizlikle korunmakta ve sürdürülmektedir.

Ankara’da korunamayan kültür değerlerinin en önemlilerinden olan “sof üretimi”, tiftiğinin yüksek kalitesi gibi etmenlerle şehri belirleyen başlıca üretimlerden biri olarak yüzyıllarca devam etmiştir. Ankara (Angora), 1850’lere kadar bölgenin üretim ve ticaret merkezi niteliğini korumuştur. Bunda en önemli pay da geleneksel tiftik üretimi ve tiftikten yapılan şal ve sof gibi çeşitli dokumalardır.

17. Yüzyıla kadar Angora’da “sof” üreten 1000 kadar tezgâh olduğu, bu özelliği ile Angora’nın o dönemlerin en önemli ticaret merkezi olduğu bilinmektedir.

³¹ GÜLHAN, D., 2016, “Sürdürülebilir Şehir ve Şehirselleşme Örnekleri: Birgi ve Bergama”, *DOKTORA TEZİ*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre ABD., S.44.

JANSEN'İN CUMHURİYET BAHÇESİ'NDEN KALE'YE BAKIŞ TASARIMI
(1933)

ANKARA KALESİ ve ESKİ ANKARA

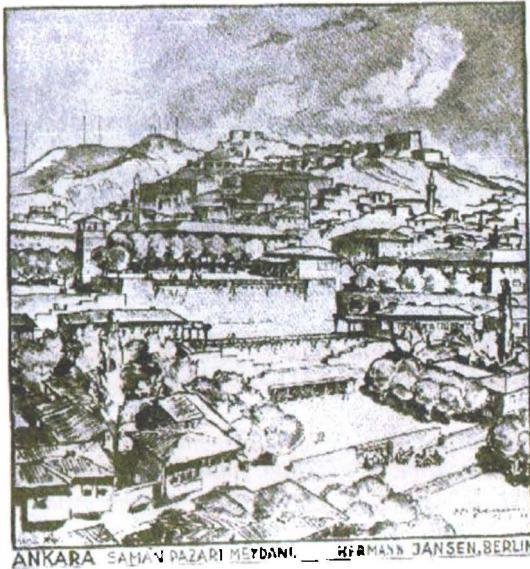
ANKARA KALESİ ÇEVRESİ YAPILAŞMALARLA PERDELENMİŞTİR
(Fotoğraflar: Tunçer, M. Arşivi).

"...Eski Şehrin cazibe ve güzelliği, hususiyeti kat kat yükselen canlılık gösteren eski evlerde hâkim olan taş, Kale'dir. Düz bir ovada aynı tesirle bir şehir manzarası vücuda getirmek imkân dahilinde olamazdı. Bu yüzden şehrin ve yeni kısımların inşası tepeyi, alt yamaçları doldurarak kabili kayas olmayacak bir manzara verecektir. Eski ve Yeni Ankara'nın birbirinden tamamen ayrılmış olması ile de buna kat'iyen muvaffak olunamazdı. /sade

tarihi noktai nazardan İstiklal Harbini merkezi olması dolayısı ile ve bu hususun çok kutsi kabul edilmesi yüzünden olan mecburiyet, Eski Şehirden ve onun hatıralarından birden bire ayrılmak... kimse tarafından arzu edilemezdi ve edilmedi. Böylece Ankara Kale'nin altında yayılacak, ebediyete kadar mavi, daima parlayan gök altında haşmet saçacaktır." H. Jansen, 1932

Ankara Kalesi'nin şehrin her yönünden görünmesi ve çevresinin yapılaşmalarla örtülmemesi konusu Jansen Planı'nda sürekli vurgulanan bir konudur. Jansen Kale'ye yönelen ışınal yaya aksları oluşturmuş ve çeşitli meydanlarla Kale'nin algılanmasını sağlamaya çalışan öneriler geliştirmiştir. Ancak bu meydanlar, İtfaiye Meydanı dahil zaman içinde tamamen yapılaşmalarla doldurulmuş ve oluşturulmak istenen ışınal yaya aksları oluşturulamamıştır.

"Kale'nin etrafı Eski Şehir ve Yeni Şehir gruplar halinde ihata etmektedir. Hepsi birden bir kül teşkil eden bu sahalar-muttasıl arazinin imar edilip edilmediği kaale alımayarak- imar edilebilir. / bu hariç mahallelerin merkezi sıkletleri ritmik bir tarzda mebanı grupları³² ile (hepsi Kale'ye bakan) tespit edilmelidir." (Jansen 1932)

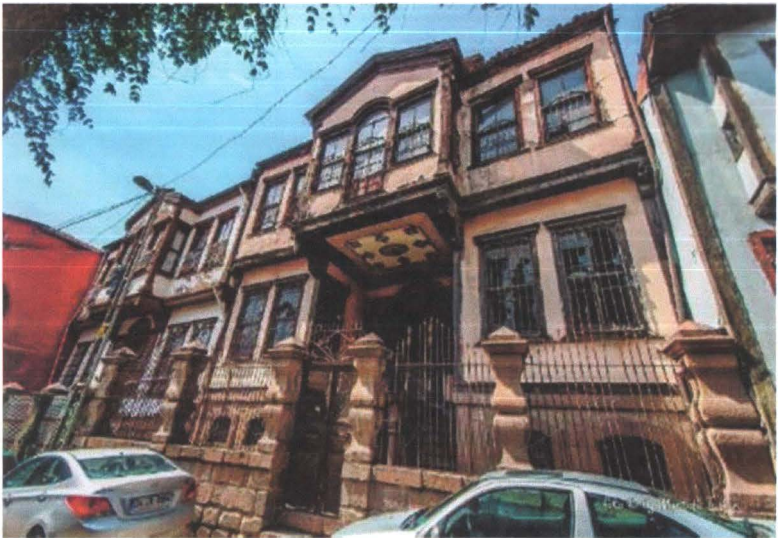
JANSEN'İN SAMANPAZARI MEYDANI TASARIMI

³² Arapça Temeller, Esaslar. Yapılar. Binâlır.

“Kale'nin etrafı da bir çelenk şeklinde yedli adet meydan ile çevrilmiştir. Bunların hepsinden Kale görünmekte olduğu gibi eksenin de doğrudan doğruya Kale ile irtibatları vardır. Bu sayede şehir merkezinin imarında Kale'nin şekli yaz'ı muhteşem bir surette göz önünde bulunmaktadır.”

“Korunmak isteyen halile Kale'ye doğru uzanan Eski Şehir hiç değiştirilmeyecek, bilhassa yapılacak bir Eski Şehir Talimatnamesi ile herhangi bir tecavüzden koruyacaktır. Sade garp kısımları zamanın icabına uydurulabilir.” (Jansen 1932)

Ancak, Jansen, geleneksel dokuya “çelişkili” yaklaşmış; Eski Ankara'nın batı, güneybatı ve güneyinde “yenilemeye yönelik imarcı” geri kalan kesiminde ise “korumacı” olarak davranmıştır. Bu da Protokol Alanı hariç (Hacıbayram, Kaleiçi, Hanlar Bölgesi) Eski Ankara'nın diğer kesimlerinin çok katlı olarak yenilenmesi sonucunu getirmiştir.

YOK OLAN ESKİ ANKARA (YAHUDİ MAHALLESİ)

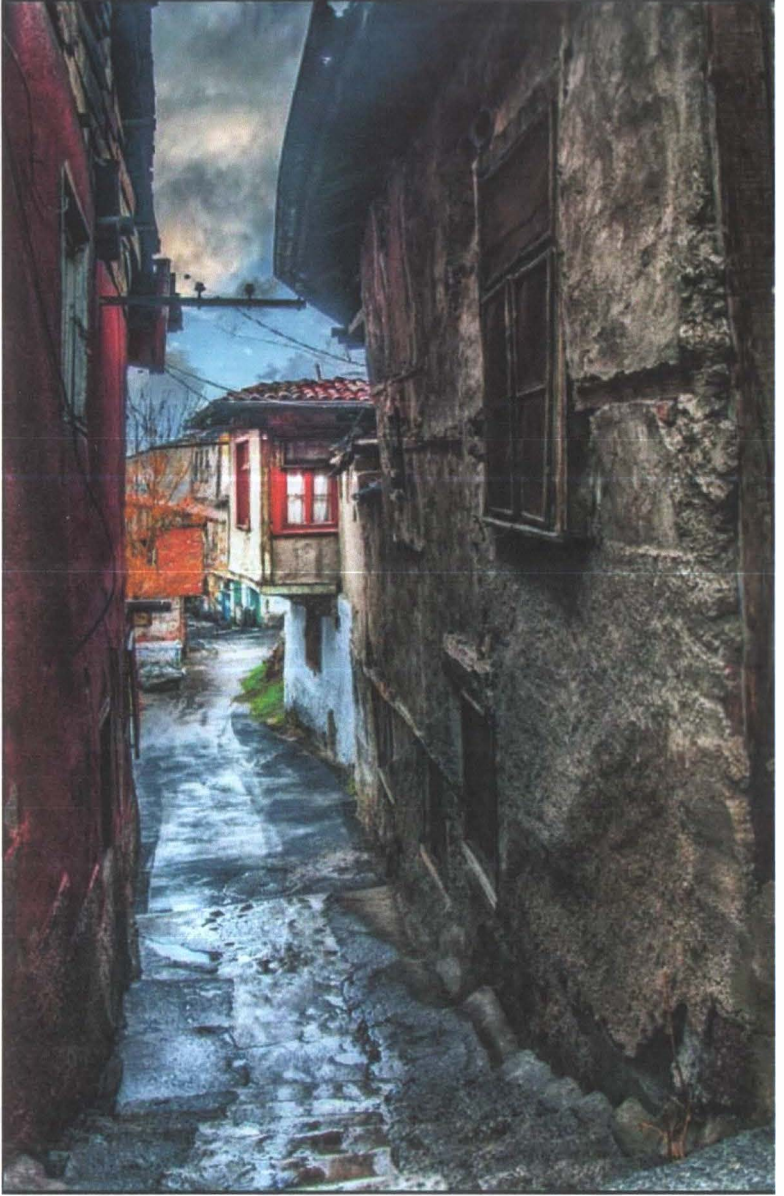
(Fotoğraflar: Taşkın, M.)

“.....Son bir ayda ikisi koruma tescilli 3 yapı yok oldu. Tükeniyor. Koca mahalle tükenmeden bir an önce yazmak istedim. Tam 525 yıl önce geldiler. Vatanlarından kovulmuşlardı, önce konuk, sonra bizden oldular. Ankara için konuşacak olursak, Türklerin eline geçmeden çok önce de belli bir Yahudi nüfusunun olduğu biliniyor. Milattan önce Ankara’da olduklarını, İmparator Augustus için yapılan tunç sütundan öğreniyoruz. Nüfusun 17. yüzyılda Evliya Çelebi’nin dikkatini çektiğini görüyoruz: “Yahudi’si çoktur, sade Yahudileri 12 mahalledir” diye yazmış...”

“Yok olmadan gidin görün”. Dr. Necati Yalçın

<https://www.hurriyet.com.tr/yok-olmadan-gidin-gorun-40428457>

Ancak ne yazık ki Prag gibi günümüzde çok önemli bir kültürel değer olabilecek Eski Ankara, yangınlar ve yıkımlarla yok edilmiş, günümüze halen çöküntü bölgesi niteliği kazanan bazı kesimleri ulaşabilmiştir.

YAHUDİ MAHALLESİNDE SON SOKAK .. Son kalan sokaklar yıkılıp yeni -
tarihi eserler ve betonarme yapılar yapılırsa çok yazık olur..
(Fotoğraf Taşkın, M., Mart 2021)

ACIK YEŞİL ALANLAR, PARKLAR, SPOR VE OYUN ALANLARI

Güzel Şehir ilkeleri arasında yer alan yeşil alanların niteliği, peyzaj değeri, kişi başına metrakare, konumu ve özellikleri / bakımları (parklar, parsel içi yeşil alanlar, oyun alanları, topluluk parkları gibi) çeşitlilik içermeli ve komşuluk birimleri içinde dağıtılmalıdır. Şehirlerde mahallelerde yeterli sayıda, büyüklükte parklar, rekreasyon alanları, spor alanları ve çocuk oyun alanları bulunmalıdır.

AĞAÇLARA SAYGI VE DOĞAL HALİNDE KORUMA

(Fotoğraflar: AYTEKİN, Ö., 2019)

Şehrin tüm alanlarında tüm yaşama mekânlarının, şehrin doğasına, çevresel güzelliklerine, biyolojik çeşitliliğine, tarihi ve kültürel yapısına uygun çağdaş tasarımlarla estetik nitelikler taşıyan mekânlar olmasına önem verilmelidir.

Parklar kullanışlı ve estetik bir şekilde tasarlanmalı, ağaçlar, ağaç altları, peyzaj öğeleri, renkler, aydınlatma elemanları ve malzeme seçimi bu doğrultuda yapılmalıdır. Bu tür açık alanlar, yerleşimde yaşayanların aktif ve yaratıcı olabilmeleri için azami olanakları sunacak biçimde düşünülmeli, dinlenmeye de uygun olmalıdır. Spor alanları da, farklı yaş ve fiziksel kapasiteye uygun, farklı spor dallarını içerecek biçimde tasarlanmalıdır. Çocuklar için yeterli ve nitelikli oyun alanları bulunmalıdır.

SANAT, ŞEHİR ESTETİĞİ ve GÜZEL ŞEHİR

“Sanatsız kalmış bir toplumun hayat damarları kopmuş demektir”.

Mustafa Kemal Atatürk

Sanat bir toplumun ilerlemesi ve çağdaşlaşması yönünde çok önemli katkıları olan anlayış bütünüdür. Sanat eğitimi tamamlamış ve yaklaşımlarında sanatın inceliğini kullanan bireylerin her alanda daha mutlu ve performansla çalıştığı gözlenmektedir.

“..... Sanatta güzellik, eserin ifadesindeki güzelliştir. Sanatçı eserine konu olarak çirkini de almış olsa, çirkini güzel bir şekilde ifade edebilmelidir. Sanatta “neyin” yapıldığı değil, “nasıl” yapıldığı önemlidir. Sanat felsefesinde, sanat eserlerinin “nasıl” oluştuğu üzerine değişik yaklaşımlar olmuştur...”³³

³³ <https://sanatta-guzellik-kavrami.nedir.org/>

Tarih boyunca insanlar içerisinde yaşadıkları yapılarda olduğu kadar, yarattıkları fiziksel çevrelerde de güzellik, sanatsal ve estetik nitelik aramışlar ve bu kaygı ile çevrelerini düzene sokma arayışında olmuşlardır. Doğal ve insan yapısı kültürel öğelerin bir araya gelmesi ile biçimlenen şehirler onu oluşturan parçalardan farklı nitelik taşıyan bütündür. Gerek tek yapıların gerekse yapı ve açık yeşil alanların bir araya gelerek oluşturdukları çevrenin yalnızca insanın biyolojik gereksinimlerini karşılayan işlevsellik değil, aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinimlerini de karşılayan estetik ve güzel nitelikler de taşıması gerekmektedir.

Bu alt-bölümde şehirselleşen çevre, peyzaj değerleri, çevre ve şehir estetiği tanımlanarak, estetik olgusu kavramsal olarak irdelenmiş, şehirlerde kimlik, görüntü ve estetik değerler kuramlarına değinilerek, şehirlerin şehir tanımına hak kazanabilmeleri için sahip olmaları gereken estetik değerler ve şehirselleşen tasarım yaklaşımları tartışılmıştır.

Tarih boyunca insanlar içerisinde yaşadıkları yapılarda olduğu kadar yarattıkları fiziksel çevrelerde de güzellik, sanatsal ve estetik nitelik aramışlar ve bu kaygı ile çevrelerini düzene sokma arayışında olmuşlardır. Doğal ve insan yapısı kültürel öğelerin bir araya gelmesi ile biçimlenen şehirler onu oluşturan parçalardan farklı nitelik taşıyan bütündür. Gerek tek yapıların gerekse yapı ve açık yeşil alanların bir araya gelerek oluşturdukları çevrenin yalnızca insanın biyolojik gereksinimlerini karşılayan işlevsellik değil, aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinimlerini de karşılayan estetik nitelikler de taşıması gerekmektedir³⁴.

Yaşayan bir tarihi şehir, bir topluluğun içinde barındırdığı toplumsal, siyasal, kültürel, ruhsal zenginliğinin en önemli göstergesidir. Şehir estetiği, ortak yaşam kültüründen yani kamusal alanların estetik yoldan üretilmesi, biçimlendirilmesi, dönüştürülmesi ve estetik değer olarak geleceğe taşınmasıyla başlar. Çevreye, doğaya, kültürüne dolayısıyla kendisine yabancılaşan insanın dönüştürülmesi özündeki estetik algı ile kurulan duygudaşlık ile mümkündür.

TARİH BOYUNCA GÜZELLİK

Felsefedeki estetik yaklaşımda “*ruhbilimsel güzellik*” tanımı tarihte felsefenin incelediği bir konu ve felsefenin temel dallarından biri oldu. Değişik çağlarda filozoflar güzelliğe farklı tanımlar getirdiler. Eski Yunan

³⁴ ERDOĞAN, E., 2006, “Çevre ve Şehir Estetiği”, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8 Sayı:9

filozoflarından Plotinus güzelliğin *ilahi aklın eşya alemindeki ışıltısı* olarak tanımladı. 19. yüzyılda Alman filozof Hegel'e göre güzellik, tabiatın kendisinin bütünündeki *Mutlak Ruhun* görüntüsüydü.

Kant güzelliğin subjektifliğini vurguladı, ancak onun sadece duyumsama ile ilgili değil kişinin güzel ve çirkin ile ilgili yargılarının sonucu olduğunu ortaya koydu.

Güzel olanın bakılana değil bakana göre belirlendiğini, öznel olduğu yaklaşımına karşılık; bir başka yaklaşım, güzelliğin tanımını, bakana değil bakılana özgü olan ve simetri, oran gibi tartışılmaz matematik formüllere bağlanmış bir kurallar dizgesi olduğunu savunan, fenomenik güzellik tanımıyla açıklar. Toplumların beğenileri kültürlerle ve zamana göre değişim gösterdiğinden mutlak ve ideal güzellikten bahsedilebilmenin mümkün olmadığı öznel güzellik tanımını destekleyen örneklerdir.³⁵

Bir şehri “Güzel Şehir” yapan önemli iki faktör zaman içinde geriye doğru giderek köklerimizi hissetmek ve buradan ileriye doğru uzanmaktır. İnsan geçmişle bağ kurarken de kendisini çağına ait olarak hissetme ihtiyacı içindedir.

Şehir geleneksel dokusunu korumakla kalmayıp, zaman içindeki değişimleri de yansıtmalı ve günümüz algısının çağdaş sanat ve mimari yoluyla şehirliyle karşılaşmasını sağlamalıdır.

Erkek, kadın, çocuk, şehirli, engelli, yabancı, yaşlı, genç herkese açık bir kültür alanı olan şehir estetiği, tepeden bakılan bir nesne değil gündelik hayatın doğallığı içerisinde insanları geleceğe yönlendirecek ve moral duygularını güçlendirecek bir yaşam alanıdır.

Tarihsel süreç içinde şehirlerin irdelenmesi, şehrsel estetik konusunda bazı ipuçları vermektedir. Bunlar özetlenerek ele alınacak olursa;

- Şehirlerde estetiği oluşturan en önemli etmen doğal çevre olmuştur. Bitki örtüsü, jeomorfoloji ve iklim doğal çevreyi oluşturan öğelerdir. Bu öğeler hem şehirlerin kurulduğu yerlerin seçiminde, hem de şehirlerin biçimlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Şehrsel estetik açısından bu öğelerin birbirleriyle uyumlu olması gerektiği vurgulanmıştır,

³⁵ <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCzellik>, Erişim: 09.03.2021.

MİSTİK (GİZEMLİ) ANKARA KALESİ³⁶

- Şehirselle çevre, yerleşik toplum düzenine geçildikten ve ilk şehir yerleşik dokuları oluşturulduktan sonra insan yaşamının, özel ve toplumsal yaşamın geçtiği yaşam çevreleridir. Bu çevreler, özel, yarı kamusal ve kamusal çevre olarak sınıflandırılabilir. Şehirlerde, gündelik yaşamın süregeldiği sokaklar, meydanlar, açık ve yeşil alanlar, çalışma mekânları, sosyal ve kültürel mekânlar, sanayi ve üretim mekânları hepsi bir arada “Şehirselle Çevre” leri oluşturur.
- Şehirselle çevre, yapılar ve bunların tanımladığı dış mekânlardan oluşmaktadır. Bunlar arasındaki uyum ve ilişkiler şehrin estetiğini ve niteliğini belirlemektedir. Pozitif öğeler olarak nitelendirilen yollar bir araya gelerek negatif öğeleri, yani dış mekânları oluşturmaktadır. Negatif öğeler dolaşım sistemleri ile birlikte açık alanlar olarak tanımlanmaktadır. Yollar ve meydanlar dolaşım sisteminin parçalarını, avlu, ön bahçe ve yan bahçe gibi yapıların nefes alma mekânları ile yeşil alanlar ise açık alanların parçalarını oluşturmaktadır³⁷,
- Negatif ve pozitif öğelerin yüzeylerini oluşturan çizgiler; doku, malzeme, renk yani yapıların “Güzel” cepheleri ve dış mekânlardaki kaplamalar, heykeller, kabartmalar, çiniler, panolar, metal ahşap

³⁶ <https://www.ankara.bel.tr/haberler/asirlik-ankara-kalesi-bassehre-isik-sacacak/>

³⁷ AYTEKİN, Ö., (2020), “Tarihi Çevrede Koruma ve Peyzaj Yaklaşımları, Hacı Bayram Camisi Çevresi Örneği”, Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi (PEYAD), Cilt 3 , Sayı 1, Sayfalar 57 – 76.

işçilikleri şehrsel estetiğin ve güzelliğin önemli unsurlarıdır. Yapı cephelerini oluşturan dış çizgiler, kapı ve pencerelerin oranları, yatay ve dikey çizgiler, yapı malzemesi, renk ve dekorasyon unsurlarıdır.

- Dış mekanda bulunan estetik öğeler ise; yer kaplamaları, doğal peyzaj malzemeleri ile şehrsel dış mekan öğeleri (mobilyalar)'dır. Tüm bu öğeler bir araya gelerek şehrin tümüne ilişkin makro form ve silüet oluşturmaktadır.

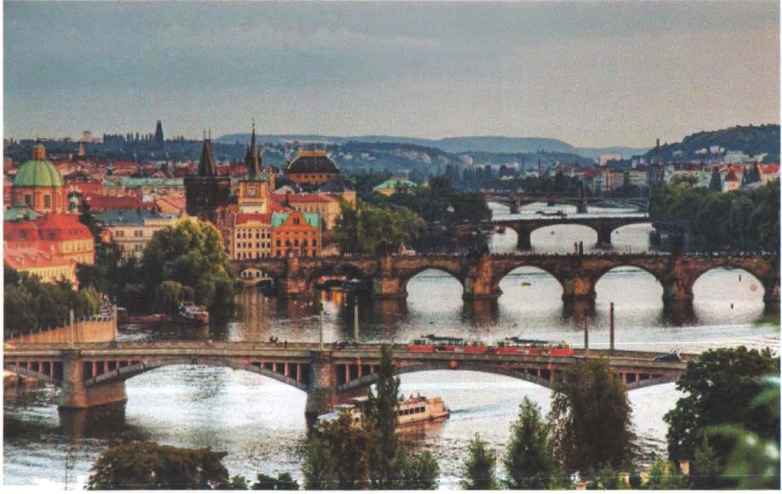
PRAG BAROK VE GOTİK MİMARİSİ YAPI CEPHELERİ “GÜZEL ŞEHİR”
OLUŞTURMADA EN ÖNEMLİ GİRDİLERDEN BİRİDİR
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Avrupa Peyzaj Sözleşmesinde tanımlandığı şekliyle peyzaj anlaşılabilir “*karakteri eylemin sonucu olan insanlar tarafından algılanan bir alan ve doğal ve / veya insan faktörlerinin etkileşimi*” olarak tanımlanmaktadır³⁸. Peyzaj planlama uygulaması esas olarak ‘kültürel’ peyzaja odaklanmıştır, burada arazi kullanımı çevresel olasılıkların bir karışımını yansıtır (eğim, iklim ve toprak verimliliği gibi ve insan çabası)

Bu UNESCO Kültürel Miras için önemli olduğu kabul edilen çok katmanlı yerleşim, peyzaj değerleri, güzel tarihi binalar ve yerel yerleşim yerleri peyzajları artık evrenseldir. Böylece kültürel peyzaj değerleri artık

³⁸ Council of Europe (2000) ‘The European Landscape Convention’, Strasbourg.

sektörel, elitist, ‘batılı’ bir konu olarak **görülüyor**, daha çok çeşitli ortamlarda farklı işlevli planlama arenaları olarak **görülüyor**³⁹.

GÜZEL ŞEHİR PRAG VE VLTAVA NEHRİ BÜTÜNLEŞMESİ ÖNEMLİ BİR DOĞAL, TARİHSEL VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERİDİR⁴⁰

KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ

Peyzaj alanı içinde bulunduğumuz çevrenin görünümünü ve çevrenin kendisini kapsar

- ☐ “Kültürel” terimi insanların çevresi ile olan etkileşimini ve peyzaj alanlarındaki soyut/somut değerleri vurgular.
- ☐ Kültürel Peyzaj alanı “doğanın ve insanoğlunun birleşik çalışması” olarak tanımlanır.
- ☐ Tanımlanan kültürel peyzaj alanları insanın çevresi ile olan ilişkisinin çeşitliliğini göstermek ve sürdürmek, halen devam eden geleneksel kültürleri yaşatmak ve yok olanların izlerini korumak amacıyla Dünya Miras Listesi ile tescil edilir.

Şehir bütününün güzelliği, şehir parçalarının tek tek güzelliklerinin yanı sıra, birbirleriyle olan ilişkilerinin de güzelliğine bağlıdır.

³⁹ SELMAN, P., Planning At The Landscape Scale, First published 2006 by Routledge, Taylor & Francis e-Library, 2006, S.3.

⁴⁰ <https://blog.aerlingus.com/city-guide-prague/> (Erişim: 25.05.2021)

ŞEHİR KİMLİĞİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR, SANAT, ESTETİK ve GÜZEL ŞEHİR KAVRAMI

Şehre anlamını veren o şehrin tanınmasını sağlayan doğal güzellikler, tarihi şehir dokusu ve tarihi yapılar gibi somut kültürel miras ile sanat ve zanaat kolları (halı, kilim, çini yapımı, bakır işçiliği vd), müzik, folklor, yemek kültürü, etnoğrafik değerler, kermes, Seymen yürüyüşü etkinliği gibi somut olmayan kültürel mirasın bütünüdür. Şehir kimliği denildiğinde şehre dair genelde ilk akla gelen, tarihi şehir merkezlerindeki estetik görünüş, güzel mimari, güzel peyzaj, kültürel ortam, anıtsal yapılar, genel yaşantı tarzı, mimari ve şehir dokusu gibi unsurlardır.

Güzellik, estetik ilminin ele aldığı bir kavram olarak, çağlara ve düşünürlere göre değişik anlamlar kazansa da sanat eserlerinde bulunması gereken şeydir. Aslında bir şehir de bir anlamda bir sanat eseridir. Yüzyılların birikimi, onbinlerce insanın, aydının, düşünürün, yöneticinin, sanatçının, mimarın ve en önemlisi emeğin, işçinin ve el sanatı ile göz nurunun oluşturduğu bir sanat eseridir. Toplumun kültürü ve inancı ne ise şehir de odur. Toplum ne ise şehir ona doğru evrilir. Aslında “Güzel” detaylarda gizlidir, medeniyet “detay” lardan oluşur. İnce bir düşünce ve estetik şehri sarar ve bütünü kavrar. Buna ulaşmak için “Estetik Kurullar” oluşturulması yeterli değildir, genel eğitim ve kültür düzeyinin geliştirilmesi gereklidir.

Ancak, sanat eserindeki güzellik, o eseri meydana getiren elemanların veya figürlerin yalnız başına güzelliği demek değildir. Bir şehirde de “Güzellik” ya da “sadece “Güzel”, o şehri oluşturan öğelerin tek tek güzel olması değil, bütün olarak şehrin “Güzel” olmasıdır.

GÜZEL VE ESTETİK ÖGELER BAZEN BİR RÖGAR KAPAĞINDA, ZEMİN KAPLAMASINDA, BAZEN BİR İÇ AVLUDAKİ ÖZEL SANAT ESERİNDE KENDİNİ GÖSTERİR (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Sanattaki biçim elemanının insandaki devamlı karşılığı, güzellik duygusudur. Değişmez olan duyarlıktır. Değişen, insanın algılarını ve zihinsel yönünü soyutlaştırarak kendi kurduğu anlayıştır ki; ifade’yi buna borçluyuz. “İfade”nin “biçim”in tam karşısı olduğunu söylemek güçtür. İfade, doğrudan doğruya duygu tepkilerini anlatan bir kelimedir, fakat sanatçının biçimini yaratırken başvurduğu düzen, kendi başına bir ifade tarzıdır.

Ölçü, denge, ritim, ahenk (armoni) gibi terimlere ayrılabilen biçim, bu saydığımız terimlerin sağladığı hoşça giden bağlantılarla sanat olmaya, güzel olmaya başlar.⁴¹

Güzellik, bir canlının, somut bir nesnenin veya soyut bir kavramın algısal bir haz duyumsatan; hoşnutluk veren hususiyetidir. Güzellik, estetiğin, toplumbilimin, toplumsal ruhbiliminin ve kültürün bir parçası olarak incelenir ve kültürel yapılanmada son derece ticarileşmiştir. Gözle görülen nesneler (güzel bir yüz, güzel bir bina gibi), kulakla işitilen bir müzik, dil ile tadılan bir yemek, koklanan bir çiçeğin kokusu gibi beş duyu

⁴¹ “Sanatta Güzellik Kavramı Nedir?”, <https://sanatta-guzellik-kavrami.nedir.org/> (Erişim: 09.03.2021)

ile algılananlar yanında *güzel ahlak* gibi soyut kavramlar da *güzellikle* ilgilidir⁴².

PRAG'DA MİMARİ CEPHELERDE ÖLÇÜ, DENGİ, RİTM, AHENK (ARMONİ) YAPI/YAPI GRUPLARINA "GÜZEL" VE "SANATSAL" DEĞER KATMAKTADIR⁴³.

⁴² <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCzellik>, Erişim: 09.03.2021

Estetik; Eski Yunanca’da algı, duyu anlamına gelen “*Aisthesis*”, “*Aisthetikos*” kelimelerinden gelmektedir. Duyum, duyu ve algı yolu ile insanın güzel olanı kavraması, güzellik ve güzelliğin insan zihin ve duygularındaki etkisi, güzelin algılanması ile ilgili şey olarak tanımlanmaktadır. Estetik güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır. Yunan estetiğinde “güzellik” var olan herhangi bir nesnenin/varlığın sıfatı olup genelde varlığın kendi iç düzeni ya da çeşitli varlıkların uyumlu topluluğu olarak tanımlanmaktadır.

Roma’lı felsefeci Plotinos ise (M.S. 205-270) güzelliği psikolojik ve metafizik boyutları ile değerlendirmiş ve güzelliğin uyumdan farklı bir şey olduğunu, duyumla hissedilen basit bir olgu olmadığını; sanat ve çevre oluşumunda güzelliğe yaklaşımın metafizik olması gerektiğini vurgulamıştır⁴⁴.

Estetik yalnızca sanattaki güzeli, dolayısı ile sadece sanat felsefesini değil, doğadaki güzeli de kapsar. Öte yandan sadece güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ve tinsel yaşanışını ve yaratılışını da içine alır. Güzellik ve sanat, Platon’dan beri felsefi düşüncenin konusu olmuştur.

Estetik gündelik yaşamın her boyutu ile ilgilidir. Estetik, 20. yüzyıl ortalarından bu yana, felsefenin önemli ilgi alanlarından biri haline gelmiştir. Bunda en büyük etken, kuşkusuz kültür ve sanatın insan yaşamında, şehirlerde, yaşam çevremizde ve insanı anlamada önemli bir rolü olduğunun anlaşılması olduğu kadar, bunların aynı zamanda ekonomi ve politikada kullanılır olmalarıdır⁴⁵.

Eğer kültür ve sanat, insanı insana anlatan ve temsil eden en önemli yorumlar ise, hem sanat hem de kültürün teknik ve şiirsel tüm boyutlarını içeren ve tarihsel bir insan ürünü olan şehri en başta ilgilendirmesi gereken unsurlardan biri de estetikdir⁴⁶. Şehir estetiği öncelikle insanın şehirlerdeki yaşantısını, sağlıklı bedensel, ruhsal ve sosyal durumunu ilgilendiren bir olgudur. Son yıllarda “Şehir Estetiği” sözcüğünün sürekli olarak gündeme gelmesi de, estetiğin şehir yaşamının bozulması karşısında çözüm olarak

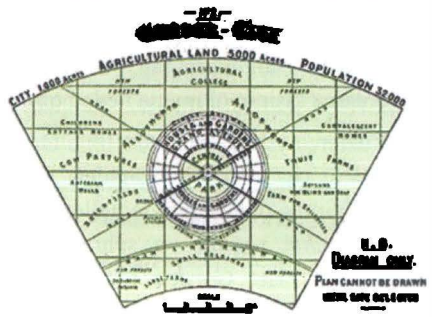
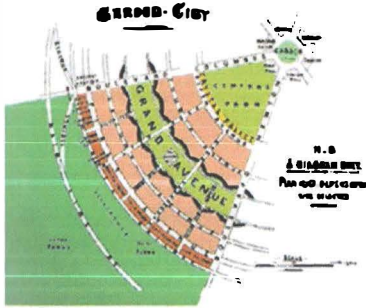
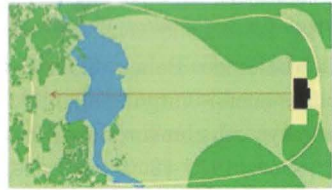
⁴³ Fotoğraflar: <https://www.dreamstime.com/stock-photo-ornate-building-facades-prague-historic-buildings-old-town-czech-republic-well-preserved-architecture-image45478730>, https://tr.123rf.com/photo_97489258_row-of-colorful-historical-buildings-in-prague-old-town-square-czech-republic.html, Erişim: 09.03.2021

⁴⁴ ERDOĞAN, E., 2006, “Çevre ve Şehir Estetiği”, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8 Sayı:9, S.73.

⁴⁵ TUNÇER, M., 2015, “Şehirselleşme ve Çevre Estetiği”, Sosyal Çevre Bilimine Giriş Kitabı, Siyasal Yay., Ank.

⁴⁶ ERZEN, J., (Ed.), Aralık 2010, “Şehir Estetiği”, TMOBB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 23.

sunulan şehrin güzelleştirilmesi ile ilgili olduğuna dair yanlış kaniya işaret etmektedir.

EBENEZER HOWARD BAHÇE ŞEHİR (GARDEN CITY) MODELİ⁴⁷

Bu bölümde; “Güzel Şehir İlkeleri “ ile Ebenezer Howard’ın 1898’de “Bahçe Şehir - Garden City” olarak tanımladığı ütöpik şehirselsel modeli açıklanacaktır.

Bahçe Şehir Modeli aslında; konut, sanayi ve tarım alanlarını içeren, yeşil kuşak (green belt) ile çevrili, kendi kendine yeten sağlıklı ve estetik yerleşimler olarak “Güzel Şehir” ilkelerinin bir kısmını içinde barındırıyordu.

Ebenezer Howard’ın, ilk baskısı 1898 yılında yapılmış olan “*YARININ BAHÇE ŞEHİRLERİ*” kitabında geliştirilen düşüncelerin, bir “hayal ürünü”, bir başka deyişle “ütöpik bir arayış” olmadığı kısa sürede anlaşılmış, güncellik ve geçerliliğini günümüzde bile korumayı sürdüren evrensel bir katkı değeri taşıdığı ortaya

çıkılmıştır⁴⁸.

⁴⁷ <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/0598cd5183a89f29b592b1abe7d6bcd4.pdf>

⁴⁸ HOWARD, E., “Yarının Bahçe Kentleri”, için “Sunuş”, KELEŞ, R., S. 8, 2019, Ed. Köksal, A., Diamon Yay., İst.

Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden değerli hocam Prof. Dr. Ruşen Keleş, MIT'den hocası Lewis Mumford'un bu eser için “*Çağdaş Kent Planlaması akımını, bu yapıt kadar etkisi altında bırakan ve amaçlarını değiştiren bir başka kitap yoktur*” diye yazdığını belirtir.

Bu bölümde Bahçe Şehir Modeli'nin “Çevre” ve “Halk Sağlığı” açısından önemi vurgulanmış, İdeal Şehir modelleri arasındaki konumu açıklanmaya çalışılmıştır. Salgın hastalıklar sadece günümüzün konusu değil biliyorsunuz, 1915-18 arasında İspanyol Gribi yani küresel salgını 110 milyon civarında insanın hayatına mal olmuş tam da 1. Dünya Savaşı esnasında. Ondandır ki, Avrupa'da birçok şehir hem veba salgınlarından, hem kolera salgınlarından, tifo ve tifüs salgınlarından kırılmıştı ve milyonlarca kişinin ölümüne neden olmuştu.

Yüzlerce yıl boyunca özellikle Orta Çağ'da şehirleri, Avrupa şehirlerini mahveden ve şehirlerin yeniden düşünülmesine neden olan, Rönesans Dönemi'nin de doğuşunun temellerinden biri olan bir konudur. *Halk Sağlığı* konusu, *şehir sağlığı* ve şehrin aslında çevre duyarlı olarak yeniden tasarlanması, işte *Garden City (Bahçe Şehir)* modelleri bu dönemlerde ortaya çıkmış. Bu noktada, halk sağlığı, şehir ve çevre, sağlıklı yerleşimler ve insan ilişkileri konularında, hem merkezde hem de kırsalda 40 yılı aşkın bir süre çalışmış, konusunda binlerce öğrenci yetiştirmiş Prof. Dr. Ahmet Tunçer'i, sevgili babamı da burada anmak istedim. “*İnfeksiyon Hastalıkları ve Korunma*”⁴⁹ yani bulaşıcı hastalıklar ve korunma kitabında, 1980'lerde bulaşıcı hastalıklar ve koruyucu önlemler ile tedavi yöntemleri yer alıyor.

İdeal olarak “Bahçe Şehir”, kamu alanları, parklar ve altı ışınsal (radial) bulvar ile birlikte eş merkezli olarak planlanan 6.000 dönümlük bir alanda 32.000 kişi yaşıyacaktı⁵⁰. Bahçe şehir tam nüfusa ulaştığında, yakınlarda başka bir bahçe şehir daha geliştirilecekti. Howard'ın, kara ve demiryoluyla bağlantılı Bahçe Şehir Konsepti, kasaba ve şehri birleştirmekteydi⁵¹.

Ebenezer Howard'ın “Garden City” fikri, sosyal, ekonomik ve bölgesel planlama konseptleriyle bir peyzaj mimarisi konseptini birleştirdi. Peyzaj

⁴⁹ TUNÇER, A., 1982, “Toplum Sağlığında İnfeksiyon Hastalıkları ve Korunma”, Hacettepe Üniv. Yay. No: 43. Halk sağlığı uzmanı, halk sağlığı ve çocuk uzmanı. Ankara'nın birçok yerleşiminde, kırsalda toplum sağlığı için, halk sağlığı için büyük çalışmalar yaptı. Adana'da Çukurova Üniversitesi'nde 20 yılı aşkın bir süre Çukurova Üniversitesi'nde bölüm başkanı olarak çalıştı.

⁵⁰ KELEŞ, E., 2019, y.a.g.e.,

⁵¹ https://www.gardenvisit.com/landscape_architecture/urban_design/garden_city_landscape_urbanism_howard, (Erişim: 07.03.2021)

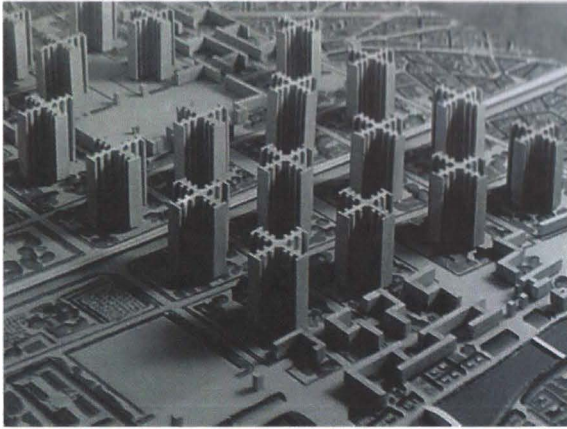
Ebenezer Howard Garden Cities of Tomorrow, avantajlı bir şekilde, Landscape Cities of Tomorrow adını alabilirdi.

Le Corbusier olarak tanınan Charles-Edouard Jeanneret (6 Ekim 1887 - 27 Ağustos 1965) İsviçre asıllı Fransız mimardır⁵⁴. Le Corbusier, düşük yoğunluklu şehirselleşimlerini reddederek Howard'ın vizyonunu "*Dikey Bahçe Şehri*" olarak yorumladı. Le Corbusier'nin mükemmel şehri, geniş yeşil alanlara yayılmış yüksek yoğunluklu betonarme gökdelenler içermektedir. Le Corbusier, ilk olarak 1924'te sunduğu Radiant City'de; iş, ticaret, eğlence ve yaşam işlevlerinin birbirinden ayrıldığı yeni bir yerleşme tarzı önermişti. İş merkezi, şehrin merkezinde yer almaktaydı ve monolitik mega gökdelenler ve geniş bir yeraltı tren sistemini içermektedir. Konut bölgesi, 2.700 sakinlik "*parktaki ünite kulelerinden*" oluşmaktaydı. Bu yüksek yaşam üniteleri zemin katta yer alan yemek ve çamaşır yıkama tesisleri, çatıdaki havuz ve anaokulu ile birer dikey köy işlevi görmektedir. Şehrin yeni kartezyen ızgara düzeni şehrin bir "*yaşayan makine*" olarak işlev görmesine izin verecekti. Le Corbusier, şehrin yerleşimindeki geometrik tekrarın oluşturduğu standartla, mükemmel biçime ulaşmayı hedeflemekteydi. Bu yerleşme modelinin konut sorununa ve altyapıya çözüm getirdiği ancak "Güzel Şehir" oluşturmada yetersiz kaldığını söylemek gerekir⁵⁵.

⁵³ https://www.gardenvisit.com/landscape_architecture/urban_design/garden_city_landscapes/urbanism_howard, (Erişim: 07.03.2021)

⁵⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Le_Corbusier (Erişim: 07.03.2021) Le Corbusier olarak tanınan Charles-Edouard Jeanneret (6 Ekim 1887 - 27 Ağustos 1965) İsviçre asıllı Fransız mimar. Modernizm'e ve uluslararası tarz'a yaptığı katkılar ile tanındı. Kariyeri uzun yıllar sürdü ve Avrupa'da, Hindistan'da ve Rusya'ya başlıca olmak üzere oldukça mühim binalar inşa etti. Aynı zamanda; şehir plancısı, ressam, heykeltıraş, yazar ve modern mobilya tasarımcısıydı.

⁵⁵ TUNÇER, M., YALÇIN, N., 17.07.2020, "Covid-19 Salgını ve Ankara", Gazete NeHaber Programı, Selman Koftar ile yapılan röportaj, sunu ve band çözümü. (https://www.youtube.com/watch?v=ywu_kPmltT4, Erişim: 12.04.2021)

LE CORBUSIER'İN 1925'TEKİ SÜSLEME SANATLARI SERGİSİNDEKİ
NOUVEAU ESPRIT PAYYONUNDA SERGİLEDİĞİ PARIS İÇİN
DÜŞÜNÜLMÜŞ ŞEHİR MODELİ⁵⁶.

Le Corbusier, modern yüksek yapıların tasarımının öncü çalışmalarını yaptı ve kendisini toplu konutlar ve kalabalık şehirler için daha iyi yaşam koşullarını sağlamaya adanmıştı. Daha sonra eleştirmenler tarafından mimarlık biçimi-stili ruhsuz monolitler olarak (yekpare dikmeler) ve kendini beğenmiş olarak eleştirildi⁵⁷.

⁵⁶ <http://thesis.arch.hku.hk/2015/2015/11/10/the-space-between-spaces-2/>

⁵⁷ <https://xxi.com.tr/i/ideal-sehir>, (Erişim: 07.03.2021)

KUZAY ANKARA KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ ANKARA’NIN KİMLİKSİZLEŞMESİNE GÜZEL BİR ÖRNEKTİR (Fotoğraf: Tunçer, M. Arşivi)

Bu radikal fikirler Le Corbusier tarafından Paris, Antwerp, Moskova, Cezayir ve Fas için plan taslaklarında daha da geliştirildi ve Hindistan’da Chandigarh’da uygulandı. Le Corbusier’nin 1930’lu yıllar için radikal hatta totaliter şehir planı, kirli sanayi şehirlerinde bir reformu önermekteydi ve modern şehir planlamasına geniş kapsamlı bir etkisi oldu. Le Corbusier’nin fikirlerinin belki de en büyük yansıması boş bir alana inşa edilen Brezilya’nın başşehridir. Şehir plancısı Lúcio Costa ve mimar Oscar Niemeyer, Le Corbusier ilkelerini uygulayarak, eşitlik ve adaleti somutlaştıran mükemmel geometriyle düzenlenmiş bir şehir tasarladı. Havadan görünüşü bir uçak gibi tasarlanmış olan Brasilia, anıtsal ve konut eksenleri olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktaydı. İdeal şehri inşa etmek veya şehrin ideallliğini sürdürebilmek hiçbir zaman kolay olmadı. Bugün Le Corbusier’nin tasarladığı şehirler hiç de ütöpik olarak tanımlanmıyor. Brasilia, konut sakinlerinin ihtiyaçlarını görmezden geldiği ve yeterli kamusal alanlar sağlamadığı için eleştirilmekte. Ayrıca; hemen hemen her büyük şehirde yer alan Le Corbusier’nin “ünitesinden” esinlenilmiş apartman blokları, kötü yaşam koşulları sağladığı ve yoksulluğun sembolü haline geldiği için ya şehrsel dönüşüm sürecinde yenilenmekte ya da yıılmakta. Ankara’da kentsel dönüşüm adına “rental bölüşüm” projeleri uygulanmakta son 20 yıldır ve hiç de sağlıklı ve “Güzel” yerleşimler oluşamadı ne yazık ki..

İDEAL ŞEHİR KAVRAMI

İdeal şehir, şehrin fiziksel refahı ve sosyal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak insanın gelişimi için karşılaması gereken özellikleri belirlemek amacıyla eski çağlarda ortaya atılan bir fikirdir. “İdeal Şehir” olgusu, pek çok uygarlıkta çok sayıda filozofun, ressam ve mimarın çalışmalarında yer almış ve tarih boyunca şehirlerin “ideal” olma özelliği; yaşayanlarının ahlaki, manevi ve yasal niteliklerinin yanı sıra şehrin binaları, sokak yerleşimi gibi şehrsel yapılarıyla değerlendirilmiştir.

İdeal şehir, mimarlık tarihi boyunca yinelenen bir tema olmuştur: Platon ve Aristoteles’in fikirleri, yalnızca politik kavramları değil, aynı zamanda efsanevi Atlantis’in fiziksel tanımı ve ortogonal planlamanın kendisiyle ilgili olduğu Milet Hippodamına yapılan göndermelere dayalıdır.

Plato, ideal şehir yapısını devlet ve demokrasiyle beraber tanımlarken, Rönesans dönemi ressamı şehrin fiziksel görünümünü ön plana çıkarmıştı. Bu dönemin resimlerinden Urbino, Baltimore ve Berlin perspektif serisi, ideal şehir düşüncesinin gelişimini ve şehrsel alanın sistematik dönüşümü çok iyi yansıtır.

PANEL URBİNO OLARAK DA BİLİNER İDEAL ŞEHİR⁵⁸

Urbino Paneli’nde tanımlanmış şehir vizyonu, 15. yüzyıl için çok modern ve mimari çok daha tekdüzedir (uniform). Simetrik meydanın merkezine dairesel tapınak hakimdir. Baltimore Paneli’ne baktığımızda şehrin modern karakterinin kaybolduğunu ve ideal şehrin teatral olarak ele alındığını görüyoruz.

⁵⁸ Atfedilen: Piero della Francesca, Luciano Laurana, Francesco di Giorgio Martini, o Melozzo da Forlì, c. 1480-90. Fuente / Kaynak: Galleria Nazionale delle Marche, <https://xxi.com.tr/i/ideal-sehir>, Erişim: 02.03.2021.

“Meydan, sembolik dört kolon ile dramatikleşmiş vede şehrin zemini iki değişik kotta ele alınmış. Eklektik cepheli binalar üst kotta, meydan ve yollar alt kotta düşünülmüş. Berlin Paneli’ni incelediğimizde ise ideal şehre dönemin mimarisine göre üslupsal olarak çok daha modern ve gelişmiş bir Rönesans binasının içerisinden bakıyoruz. Sembolik kolonların işlevsel anlam kazandığı resimde, etrafı kapalı bir meydan yerine manzara yönünde açık meydanadaki binaların, bir baza üstüne oturmadığını; zeminin üç katmandan oluştuğunu ve basamaklarla zemin düzlemine hareket getirildiğini görüyoruz”⁵⁹.

Rönesans’ın sonuçları ve Rönesans sanatında İdeal Şehir (*La città ideale*) kavranı: Ortaçağ - Yeniçağ arasında (17. yüzyıla kadar) yaşanmış olan çağ **Rönesans** “Yeniden Doğuş” tur. Yeniçağın başlamasıyla Avrupa’da edebiyat, güzel sanatlar, (Resim, heykel, mimarlık, şehir vd.) ve bilim alanlarında görülen yeniliklere denir⁶⁰.

Rönesans Dönemi, Avrupa’da yepyeni düşünce ve yaklaşımların, anlayış ve uygulamaların (bilim, sanat, felsefe, din konuları üzerinde) ortaya konduğu ve yepyeni bir insan olgusunun tarih sahnesine çıktığı çağdır.

Rönesans’ın sonuçları arasında:

- * Skolastik görüşün (kilisenin dar görüşü) yıkılması,
- * Din adamlarının ve kilisenin halk üzerindeki otoritesinin sarsılması,
- * Yerine pozitif (bilimsel) düşüncenin hakimiyeti,
- * Reform hareketlerinin hazırlanması,
- * Bilim ve teknikteki gelişmelerin hızlanması,
- * Avrupa’da sanattan zevk alan aydın (burjuva) sınıf ve halk sınıfının oluşması,
- * Avrupa’nın her yönden gelişmesine ve güçlenmesine öncülük etmiştir.

“İdeal şehir” (*città ideale*) kavramı, Quattrocento’nun İtalya’sından bu yana, özellikle mimaride Rönesans’ın konularından biriydi.

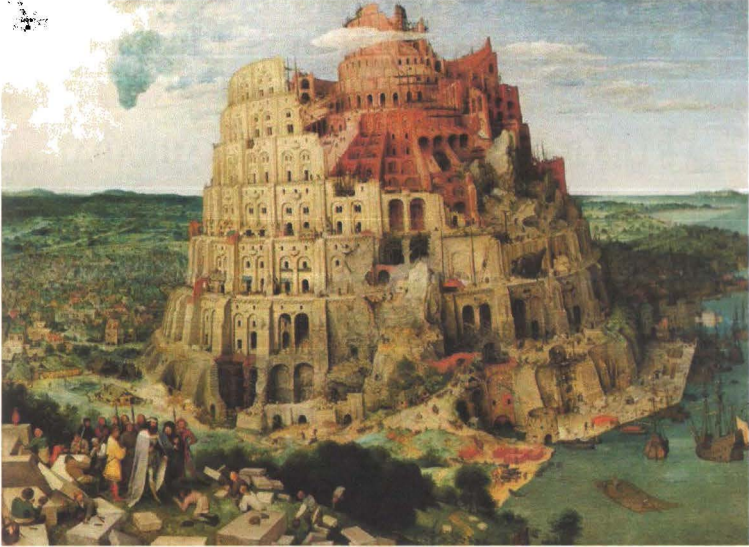
⁵⁹ <https://xxi.com.tr/i/ideal-sehir>, Erişim: 02.03.2021.

⁶⁰ TUNÇER, M., “Kentsel Tasarım ve Kent Estetiği Ders Notları”, AİBÜ, Mimarlık Bölümü, Sunu 2 : SANAT ve ŞEHİR

**FRA CARNEVALE'YE ATFEDİLEN “BALTIMORE” OLARAK
ADLANDIRILAN İDEAL ŞEHİR, (Yaklaşık 1480-1484 -
Walters Sanat Müzesi, Baltimore).**

Babil, Babil kulesi, ütopyalar; Thomás Moro'nın Utopia'sı, Tommaso Campanella'nın Güneş Şehri “The City of the Sun”, Francis Bacon's Yeni Atlantis ve Modern Çağ'da Rönesans ve Barok şehrsel planlama projeleri de incelenmeye değerdir.

BABİL KULESİ, RESSAM PİETER BRUEGHEL EL VİEJO, 1563⁶¹

⁶¹ [https://es.wikipedia.org/wiki/Ciudad_ideal#/media/Archivo:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_\(Vienna\)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg](https://es.wikipedia.org/wiki/Ciudad_ideal#/media/Archivo:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_(Vienna)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg), (Erişim: 02.03.2021)

Vrtba Garden (Vrtbovská Zahrada)'dan Prag Kalesi üzerindeki Lesser Town çatılarının, St. Nicholas Katedrali'nin ve Lesser Town ile daha ilerideki eski ve yeni kasabaların güzel manzarası seyredilir.

(2). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:

VRTBA BAHÇESİ (VRTBOVSKÁ ZAHRAHA)

Güzel Şehir İlkeleri'nden biri de doğal peyzaj değerlerinin, tarih ve kültür anıtlarının korunmasıdır. Buna örnek olarak kısaca ele alacağımız örneklerden biri Vrtba Saray bahçesi (Vrtbovská Zahrada)'dır. Vrtbovská Zahrada, Prag'da, 1720 yıllarında František Maximilian Kaňka'nın akıllı çözümü sayesinde oluşturulan en önemli ve en güzel Barok bahçelerinden biridir. Şehrin daha küçük bahçelerinden biridir, ancak düzensiz ve eğimli dik bir yamaçtaki benzersiz mimari tasarımı ve bunun sanatsal ve tarihi değeri olan dekorasyonu ile Avrupa'da önemi büyüktür⁶².

⁶² <https://www.prague.eu/en/object/places/555/vrtba-garden-vrtbovska-zahrada>
26.06.2020)

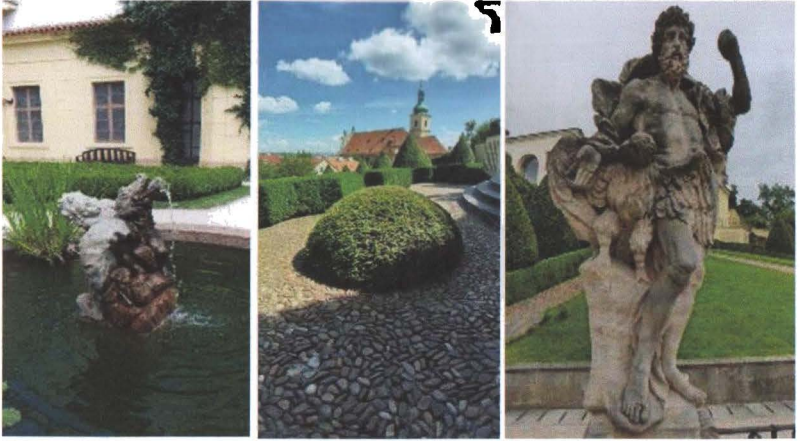

VRTBA GARDEN (VRTBOVSKÁ ZAHRADA) (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Bahçe, Vrtbovský Sarayı'nın no. 373 / III sayılı bir parçasıdır. Bu şehirdeki İtalyan tarzı saray bahçesi tüm Orta Avrupa'daki barok bahçeler arasında bir mücevherdir.

Vrtbovský Sarayı 1720 yılları civarında eski üzüm bahçelerinin olduğu bölgede kuruldu. Vrtba'nın sahibi Jan Josef Earl, mimar František Maxmilián Kaňka'ya, Petřín tepe yamacındaki bahçe içerisindeki binayı emanet etti. Yaklaşık 3.000 m²'lik alanı ile küçük tarihi bahçelerden biri, yamaçtaki düzensiz alanın mimari tasarımının özgünlüğü nedeniyle ve sanatsal ve tarihi dekorasyon değeri nedeniyle "Güzel Şehir" Prag'a değer katan bir Barok Bahçedir⁶³.

⁶³ <https://www.prague.eu/en/object/places/555/vrtba-garden-vrtbovska-zahrada>
26.06.2020)

VRTBA BAHÇESİ (VRTBOVSKÁ ZAHRA) (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Apollon Yay İle Merkür, Diana ve Köpek, Juno İle Tavus Kuşu, Kalkanlı Minerva, Kartallı Jüpiter ve Çekiçli Vulcan. Bölgeye bakan üst terasta, bir zamanlar V.V. Rainer tarafından inşa edilen dekoratif bir cephe freski bulunan bir köşk vardır.

Giriş, Karmelitska Caddesi'nden başlayarak avluya kadar Küre Taşıyan Atlant Heykeli ve Matyas Bernard Braun'un iki orijinal Bolluk ve Zenginlik heykelleri ile devam ediyor. (Heykellerin orijinaleri şimdi Ulusal Müze'de bulunuyor.) Tepeye dik bir şekilde yükselen bahçe, merdivenlerle bağlantılı üç teraslı platformda yer almaktadır. En altta bulunan çiçek terası, merkezde dairesel bir çeşme bulunan sala terrena ile çevrilidir. Buranın tarihi yaklaşık 1720 yılına kadar uzanır ve bitkilendirilmesi Václav Vavřinec Reiner (Venüs, Adonis ve Sanat Alegorisi) tarafından yapılmıştır. Heykellerin dış kaplamaları da Matyas Bernard Braun ve Tommaso Soldati tarafından dekore edilmiştir. Karşısında simetrik olarak yerleştirilmiş bir kuşhane bulunmaktadır.

VRTBA BAHÇESİ (VRTBOVSKÁ ZAHRADA) (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

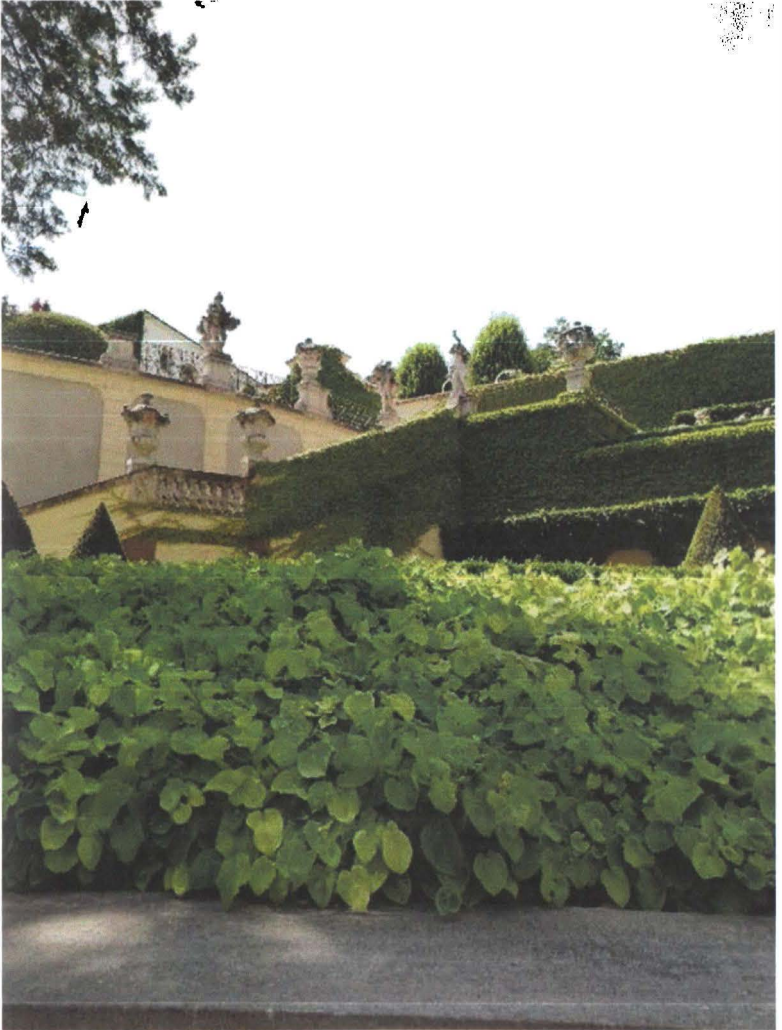
VRTBA GARDEN (VRTBOVSKÁ ZAHRAĐA) HEYKELLERİNDEN

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Teraslar arasındaki merdiven, Matyas Braun'dan antik tanrıların vazoları ve heykelleri ile süslenmiştir.

Vrtba ailesi, saraya 1799 yılına kadar sahip çıktı; Saray 1807 yılında Karlov'daki hastaneye devredildi. 1886-1889 yılları arasında Mikoláš Aleš burada yaşadı. Bahçe bakımsızlıktan yavaş yavaş çürüdü ve birden fazla kullanıcı arasında bölündü.

13 yıl boyunca, terk edilmişlik durumu nedeniyle bahçeye giriş yasaklandı (1985'ten itibaren). 1993-1998 yılları arasında bahçe kapsamlı bir şekilde yenilendi. Hem binalar hem de peyzaj değerleri yeniden inşa edildi. 15 adet konik gürgen, çitlerde 200'den fazla gürgen, 18 konik porsuk, 8 top şeklindeki porsuk ve on binlerce çiçek ve çalıdan oluşan süs eşyaları buraya dikildi ve Vrtba bahçesi Haziran 1998'de kamuya açıldı.

VRTBA GARDEN (VRTBOVSKÁ ZAHRAHA) (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

KIZILAY VE GÜVEN PARK, CEMİL UYBADİN VİLLASI (1940’LAR)
KIZILAY BAHÇESİ KORUNABİLSEYDİ ÖNEMLİ BİR PEYZAJ ÖGESİ
OLABİLİRDİ⁶⁴ (Fotoğraf: Ertürk, O.)

1940’lara kadar Kızılay ve Güvenpark’ın fotoğraftaki görünümü, Prag’daki bu gün özendiğimiz bazı park ve bahçelerden pek farklı değildir.

OSMANLI TÜRK BAHÇELERİ ve ANKARA YENİŞEHİR

Osmanlı Dönemi’nde, “Güzel Şehir İlkeleri” arasında yer alan açık ve yeşil alanların korunması, korular, saray bahçeleri, kıyı düzenlemeleri ile karşımıza çıkmaktadır. Özellikle İstanbul’da, Türk Peyzajı (paysagiste) Osmanlı bahçesini doğuran görüş ve zihniyet ile özellikle 19. Yüzyıl başlarında kendini mekânlarda göstermiştir. Doğaya karşı duydukları saygı ve sevgi ve doğa ortasında kurdukları bahçelerde gösterdikleri itidal ve alçak gönüllüğü 19. yüzyıl başlarına kadar sürdürmüşlerdir⁶⁵.

Natüralist bahçe ve “paysage” mimarisinin bundan son iki yüz yıl öncesine kadar tek ve en eski ustaları olan Çinliler ile olan temastan

⁶⁴ [https://en.wikipedia.org/wiki/File:K%C4%B1z%C4%B1lay_and_G%C3%BCven_Parks,_Cemil_Uybad%C4%B1n_Villa,_1940s_\(16666318099\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:K%C4%B1z%C4%B1lay_and_G%C3%BCven_Parks,_Cemil_Uybad%C4%B1n_Villa,_1940s_(16666318099).jpg) (Erişim: 09.03.2021)

⁶⁵ TUNÇER, M., AYTEKİN, Ö., Nisan 2019, “Osmanlı Dönemi Bahçelerinden Millet Bahçelerine”, PLANT Peyzaj ve Süs Ritikiliği Dergisi, İstanbul.

Türklerin çok şey öğrenmiş oldukları söylenebilir. Ancak öğrendiklerini benimsemiş ve karşılaştıkları doğa parçasının kendi içinde taşıdığı bütün gizli güzellik ve olanaklarını en ince ve anlayışlı bir duygu ile hissetmiş ve bu alanları işlemesini bilmişlerdir. Güçlü ve duygulu elleriyle işledikleri alanlara kendi güzellik anlayışlarını aşılamışlardır.

Bu natüralist bahçe sanatının ancak 18. yüz yıl ortalarında, Avrupa'ya girdiğini ve ilk olarak İngiliz Bahçesi adı altında eser vermeye başladığını hatırlatırsak, Türk Paysagiste Bahçesi'nin Avrupa ve yakın doğu sanatında alması gereken önemli yeri kolaylıkla taktir edebiliriz⁶⁶.

Türk natüraliste bahçesi Avrupa'dakinden farklı olarak hiç bir zaman romantik heveslere kapılmamış, sun'î harabeler, grotesk ve exotik inşaata gereksinim duymamıştır.

OSMANLI BAHÇELERİ SADE VE ALÇAKGÖNÜLLÜ YAPIDAYDI⁶⁷

Bundan başka, eğimi, tarhlar ve yolları içinde kaide olarak kabul etmeyerek, düz hatları bazen büyük ölçüde bile, doğa içine çizmek cesaretini göstermiş ve burada da başarılı olmuş, yani çerçeveyi aşmamış ve uygunsuzluk yaratmamıştır. Genellikle Türk paysagiste mimarisi, işlediği doğa parçasını fazla zorlamadan, yalnız ufak tefek (retouches) ve ilâvelerle etkilemeye çalışmıştır. Bütün gücü, uygun olan yerleri seçmek ve

⁶⁶ ELDEM, S.H., "Türk Bahçeleri", 1976.

⁶⁷ <https://www.fikriyat.com/galeri/tarih/osmanlida-bahce-ve-cicek-kulturu>
29.05.2021)

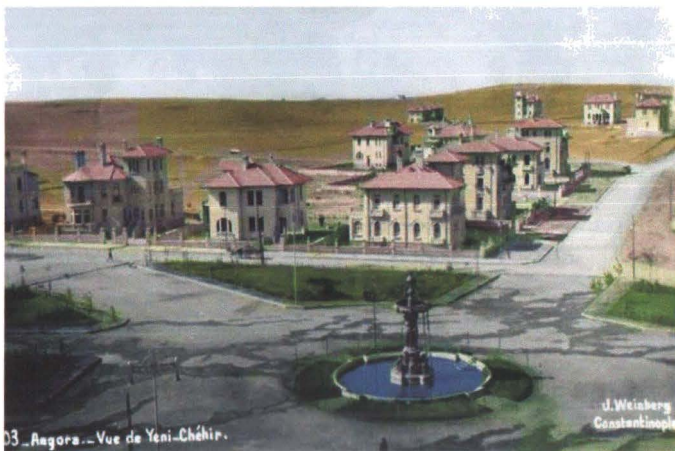
(Erişim:

keŐfetmekte gösterdiği dirayet ve isabettedir. 19. yüzyıl sonları ve özellikle 20. yüzyıldan itibaren bu anlayış ve bilgi kaybolmuştur.

“ Osmanlı-Türk bahçelerinde de bahçenin çeşitli yerlerine köşkler serpiştirmek, özellikle doğuda geçerli ve yaygın olan bir uygulamadır. Doğu bahçesi, genellikle bahçe anlayışının başlangıcı sayılır. Kurak arazi, az yağmurlu iklimde, bitkilerin beslenecekleri suyun sağlanması sorunu bahçe mimarisinin başında gelmektedir.”

“Osmanlı- Türk Bahçelerinde su kaynağından veya çaylardan alınarak sun’i kanallara sevk edilmiş ve arazi bu yolla sulanmaya elverişli bir duruma getirilmiştir. Bunun için zeminin hafif eğimli olması kanalların akıntısını kolaylaştırmak bakımından gereklidir.

Bu olmazsa eğim kanalların içinde yapay olarak oluşturuyor. Birbirini düz hatlarla kesen kanal şebekesi geometrik bahçe mimarisinin öncülüğünü yapmıştır denilebilir. Kanalların suyu yönlendirme ve paylaşma ödevlerine göre kesit ve genişlikleri belirlenmektedir. Yer yer ve tercihan kesinti noktalarında toplama ve yayılma tekneleri getiriliyor, bunlar zamanla s s havuzları biçiminde gelişiyorlar. Kanalların arasında kalan alanlar da aynı geometrik formüle göre pl nlandırılmıştır. Bu suretle geometrik bahçe sistemleri doğmuş olmaktadır.....”⁶⁸

HAVUZBAŞI (1927), KARŐIDAKI YOL MALTEPE İSTİKAMETİNDE GİDEN CADDEDİR (Kaynak : Seven, E., Taşhan Akademisi)

⁶⁸ TUNÇER, M., AYTEKİN,  ., 2019, y.n.y.c.

ANITSAL SU PERİLERİ ÇEŞMESİ

Ankara'da Cumhuriyet'in ilk yıllarında çağdaş bir Başşehir oluşturmak amacı ile planlı, projeli ve hatta peyzaj düzenlemesi ile hazırlanmış mekânlar, meydanlar oluşturulmuş ve bu meydanlar tıpkı günümüzdeki Roma, Viyana, Paris, Prag vd şehirlerdeki gibi anıtsal heykeller, havuzlar ve çeşmelerle süslenmişti.

“..... Ankara'da Su Perileri olarak bilinen Anıtsal Çeşme (antik Yunan ve Roma kültüründe Nymphaeum olarak tanımlanan bu tür şehir unsurları, menşei olan Avrupa'da Anıtsal Çeşme - Monumental Fountain olarak adlandırılmaktadır), başşehir olduktan sonra hummalı bir şekilde imar ve inşaa edilen Başşehir Ankara için, Heussler Haritacılık Müteahhit firması kanalıyla 1925 yılında Berlinli mimar Carl Christoph Lörcher'e Sıhhiye civarından başlayarak 150 hektar büyüklüğündeki bir alan için bir şehir planı hazırlanmış, daha sonra tüm planın uygulanmasından vazgeçilmişse de, şehrin merkezi konumundaki günümüz Kızılay Meydanı ile ilgili temel kararlar o plan ile atılmıştı⁶⁹.

Yenişehir'i abad etmek, güzelleştirmek ve süslemek için, Lörcher'in “Cumhuriyet”, dönemin yöneticilerinin ise değiştirerek “Kurtuluş Meydanı” adını verdikleri meydana, 1926-1928 yılları arasında Ankara'nın Şehremini olan, Mustafa Kemal Atatürk gibi Selanik doğumlu ve onun çocukluktan beri en yakın arkadaşlarından, Süleyman Asaf İlbaş (1882-1957) tarafından Avrupa'dan bir anıtsal çeşme getirtilmişti...⁷⁰”

“Az Çekmedi Bu Periler!” YALÇIN, N., 2017.

“....1926 - Ankara'ya Belediye Başkanı Süleyman Asaf İlbaş getirir. Büyük ilgi görür. Bulunduğu yerin adı Havuzbaşı olur. Yanına kurulan çadırda Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO) konserler verir. Sonra Kızılay binası yapılır.

1934 - Güven Anıtı ve havuzları gelir. Yolculuk başlamıştır; yeni yeri Gençler Parkı olur. 1936 - Gençler Parkı, büyük bir şehir parkına dönüştürülür, Gençlik Parkı olur. Periler Hacettepe'ye taşınır. Üst kısmındaki fiskiyelerini kaybetmiştir.

⁶⁹ CİVELEKOĞLU, L., “Ankara'nın Şu Perişan Su Perileri”, <https://lcivelekoğlu.blogspot.com/2016/03/ankaranin-su-perisan-su-perilerinin.html>, Erişim: 14.03.2021.

⁷⁰ CİVELEKOĞLU, L., “Ankara'nın Şu Perişan Su Perileri”, <https://lcivelekoğlu.blogspot.com/2016/03/ankaranin-su-perisan-su-perilerinin.html>, Erişim: 14.03.2021. Araştırmacı Levent Civelekoğlu blog sayfasında araştırmasında heykellerin Fransa'daki ünlü bir sanat döküm atölyesinden geldiğini, adının da Antikal Su Perileri veya Dionisos Çeşmesi olması gerektiğini açıklar. Dionisos yalın bir figürdür; Polatlılı Kral Midas'ın, tuttuğunu altın yapmasını sağlayandır (YALÇIN, N.)

GENÇLİK PARKI (Kaynak : <https://ankara.ktb.gov.tr/>)

1960'lar - Hacettepe istimlak edilir. Periler depoya yollanırlar. 1960'ların sonunda gazeteci Halil Soyluer "Periler nerede?" diye sorar. Tandoğan Meydanı'nda suyla buluşurlar. 1992 - Metrosuna kavuşan Ankara, perilerini bir kez daha kaybeder. ⁷¹

A. Yenişehir Havuz Başı

YENİŞEHİR'DE HAVUZBAŞI SU PERİLERİ ÇEŞMESİ 1930 'LARDA (Kaynak : Civelekoğlu, L.,2016) (İnşaat çalışanlarının çeşmenin üzerine çıkarak çektiirdikleri bir hatıra fotoğrafı) Fotoğrafın altında eski Türkçe harflerle Ankara Yeni şehirdeki fiske yazmaktadır. Sağdaki, Yenişehir Havuzbaşı, İş çıkışı bir dinlenme anında hatıra fotoğrafı⁷².

⁷¹ YALÇIN, N., 2017, "Az Çekmedi Bu Periler!" <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/necati-yalcin/az-cekmedi-bu-periler-40379179>, Erişim: 14.03.2021.

⁷² Koç Üniversitesi - VEKAM Arşivi, aktaran L., Civelekoğlu.

Anıtsal Su Perileri Çeşmesi ve arkasında Mehmet Cemil Uybadın'ın Kuleli Köşkü. Foto Celal imzalı bu fotoğrafın altında Ankara Kurtuluş Meydanı yazmaktadır.

1924-25 yıllarında Alman kökenli mimar Carl Christoph Lörcher'in (1884-1996) Ankara için hazırladığı şehir planı uygulanmayınca, Su Perileri Çeşmesi meydanın ortasında yapayalnız kalakalmıştı. Heykel, 1992 yılında Ankaray istasyonu inşaatı sırasında geçici olarak Tandoğan Meydanı'ndan kaldırıldı ve Belediye Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün Yenimahalle deposuna götürüldü. 18 yıl depoda bekleyen heykel, 2008 yılında depolarda yeniden bulunduktan sonra, hasar gören kısımları heykeltıraş Metin Yurdanur tarafından restore edildi ve 20 Aralık 2010 tarihinde Cer Modern'in önüne yerleştirildi. Günümüzde yeniden Tandoğan Meydanı'na dönmesi için uğraşılıyor..

GENÇLER PARKI, ANITSAL SU PERİLERİ ÇEŞMESİ VE II. EVKAF APARTMANI (Kaynak : Civelekoğlu, L.,2016)

**ANITSAL SU PERİLERİ ÇEŞMESİ GÜNÜMÜZDE CER MODERN'İN
ÖNÜNDE BULUNUYOR (Fotoğraf: Soyak, A., 2020)**

WALLENSTEIN BAHÇELERİ (WALDSTEIN) (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

(3). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:

WALLENSTEİN BAHÇELERİ (VALDŠTEJNSKÁ ZAHRADA)

Waldstein bahçeleri 14.000 metrekareyi kaplayan alanı ile Prag'ın merkezindeki en büyük ikinci bahçedir. Waldstein bahçelerinden daha büyük olan tek yer ise Prag Kalesi bahçeleridir.

Bahçe Adrian de Vries'in bugüne kadar ulaşan mektuplarında gösterildiği gibi abartılı İtalyan Park Üslubu ile oluşturuldu. Ayrıca bahçenin oluşmasında Albrecht Waldstein'in önerileri ve katkıları da aktif olarak rol oynadı.

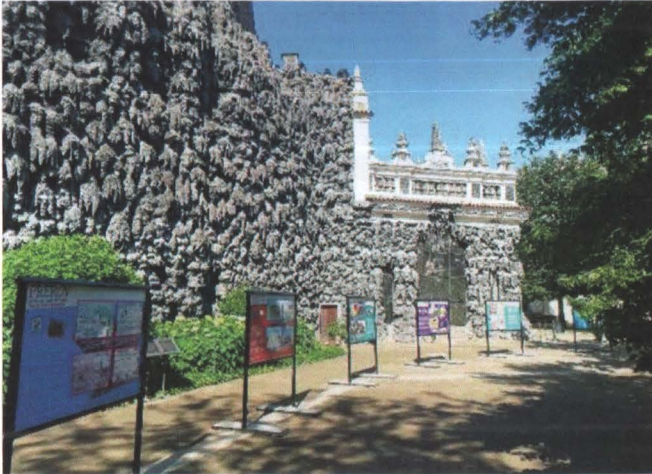

WALLENSTEİN GARDEN (VALDŠTEJNSKÁ ZAHRADA)
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

WALDSTEİN BAHÇESİ PLANI⁷³

Waldstein Bahçesi, geometrik olarak farklı iki kısma ayrılmıştır. Büyük olan kısımda Prag'daki en büyük Sala Terracna'yı⁷⁴ ve önünde Venüs ve Aşk Tanrısı heykeli bulunan bir çeşme görebilirsiniz. 1910 yılında, çeşme daha önce ayrı bir çeşme olan mermer bir gölete yerleştirildi. Ayrıca Waldstein Bahçesi'nin bu bölümünde gizemli, yapay sarkıt duvarını görebilirsiniz.

WALLENSTEİN BAHÇESİ SARKIT DUVARI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

⁷³ https://www.wikiwand.com/en/Wallenstein_Palace

⁷⁴ Bir tarafı bahçeye açık olan ve bahçeye doğrudan erişimi olan büyük, resmi oda.

Ziyaretçiler sarkıt duvarına dikkatlice bakarlarsa, kurbağalar ve yılanlar veya ekşi yüzler gibi hayvanların ve insanların gizli silüetlerini görebilirler. Waldstein Bahçesi'nin daha küçük olan ikinci kısmında, yapay bir adaya sahip büyük bir göletin içerisinde elinde bir sopa ile ejderhanın ayaklarına vurmaya hazırlanan bir Herkül heykeli görebilirsiniz. Ayrıca burada bir cam atölyesi ve binencilik salonu bulunmaktadır.

WALLENSTEİN HEYKELLER VE PEYZAJ DÜZENLEMESİ

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Waldstein Bahçesi birkaç büyük değişiklik geçirmiş. Örneğin, 18. yüzyılda bu kesim neredeyse tamamen ormanlıkmış ve çok sayıda küçük patikalarla dolaşılırmış. 1950'lerde, büyük göletin yeniden kullanıldığı küçük değişiklikler yapılmış ve bahçe 1996'dan beri Senato kompleksinin bir parçası olmuş. Senato son zamanlarda yeniden yapılanmaya başladı ve bahçe halka açılmış. Burası günümüzde de Çek Parlamentosuna ev sahipliği yapmaktadır. 2018'de ana kapıdan girenleri, şık bayanlar ve centilmenleri görünce ana kapıdan girdim, ikinci aramada benim cahil bir turist olduğumu anladılar ve içeri sokmadılar. Yoksa Parlamento binasına ve önemli bir politik toplantının içine dalacaktım bilmeden 😊

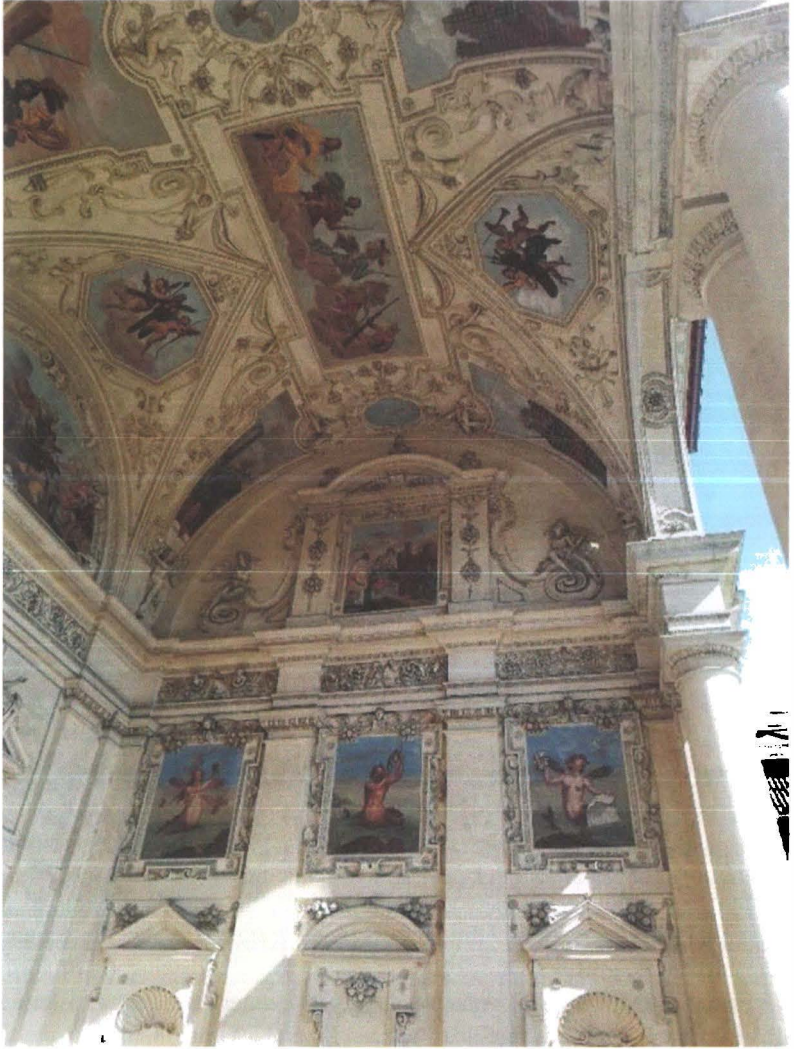
SENATO TOPLANTI SALONU⁷⁵

Waldstein Bahçesi'nin (Parkının) baskın özelliği, aslında sadece açık bir yapı kompleksi değil, eski sarayın konut odalarının bir çeşit devamı olan ve esas olarak bahçeyi seyir amaçlı kullanılan kullanılan anıtsal Sala Terrena'dır. İnşa edildiği sırada başka hiçbir sarayın bahçesinde böyle bir yapı bulunmuyordu. Sala terrena (Sala terrena = zemin kat salonu), bahçe salonu olarak da adlandırılır, zemin katta, genellikle bir kalenin veya sarayın ana ekseninde ve bahçe tarafında bulunan bir salondur. Bir sala terrena, bahçeye akıcı bir geçiş, bazen de antre veya merdiven boşluğu ile bir bağlantı oluşturur (örneğin, Yukarı Belvedere, Viyana).

Sala terrena, 17. ve 18. yüzyıl saray inşaatının tipik bir örneğidir. Sala Terrena'nın iç dekorasyonu sarayın kapalı alanlarına uygundur⁷⁶.

⁷⁵ https://www.wikiwand.com/en/Waldenstein_Palace

⁷⁶ https://de.wikipedia.org/wiki/Sala_terrena

WALLENSTEİN BAHÇESİ SALA TERRANA (Fotograf: Tunçer, M., 2019)

Tavan, Olympus'u tasvir eden fresklerle süslenmiştir: Zeus, karısı Hera ve ortadaki tanrıça Afrodit (Roma mitolojisinde Jüpiter, Juno ve Venüs), tavanın kuzey tarafında Helen tanrıları ve güney tarafında Truva tanrıları ile yer almaktadır. Olympus'u çevreleyen madalyonlar Truva Savaşı'ndan motifleri tasvir etmektedirler.

Sala Terrena'ya mağara olarak bilinen yapay yeraltı odasından ulaşılabilir. Bu yapay yer altı odası oval yemlikle birlikte, sıcak günlerde saray sakinleri için serin bir sığınak olarak kullanılırdı. Mağaranın yapay yer altı odasından girişi Sala Terrena'nın kuzey tarafında kalmakta, güney tarafında ise retirada'ya giden bir kapı vardır: Orası da dinlenme odasıdır.

WALLENSTEİN SARAY BAHÇESİ

WALDSTEİN BİNİCİLİK SALONU (Valdštejnská jízdárna)

Binicilik Salonu, Waldstein kompleksinin tamamını doğu tarafından kapatan iki katlı geniş bir binadır. Bina, orijinal amacına 19. yüzyılın sonuna kadar hizmet etti. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Waldsteins, onu Laurin & Klement otomobil fabrikasına ve daha sonra diğer otomotiv tesislerine kiraladı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bile araba tamir hizmetleri orada kaldı ve 1950'lerde mahzende salon garajları inşa edildi.

Binicilik Salonu 1996 yılından bu yana Senato'nun bir parçasıdır ve bu nedenle Waldstein kompleksinin tamamı için kapsamlı yeniden yapım planlarına dahil edilmiştir. Geçmişten gelen uygunsuz müdahaleler ve statik kusurlardan kurtulmada dikkatli bir şekilde binanın tarihi karakteri restore edilmiş ve yeniden inşa edilmiştir. Senato Şansölyesi, Binicilik Salonunu,

orada sergiler düzenleyen Ulusal Galeri'ye kiralar. Bu sembolik bir kiralamadır⁷⁷.

WALLENSTEİN BAHÇESİ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

HEYKELLER VE ÇEŞMELER

Waldstein Garden'da görebileceğiniz heykellerin çoğu, İmparator Rudolf II zamanında ünlü Hollandalı heykeltıraş Adrian de Vries'in eseridir. Adrian de Vries İtalya'da zanaatını öğrendi ve muhtemelen 1622'den 1626'daki ölümüne kadar Waldstein Dükü için çalıştı. Waldstein'in sipariş ettiği son heykeller de Vries'in asistanları tarafından tamamlandı. De Vries'in mezarı, Malá Strana'daki Saint Thomas'ın Kilisesi'ndeki Waldstein Bahçesi'nden çok uzak değil.

De Vries'in bronz heykelleri Sala Terrena'nın önündeki Waldstein Bahçesi'nin ana yolunu oluşturmaktadır. Bunların arasında, örneğin, deniz tanrısı Neptün'ü, şarap tanrısı Bacchus'u, kahin Laocoon ve oğullarını, yürüyen bir atı ve yılanlı bir atı bulacaksınız. De Vries, antik tanrıların, tanrıçaların ve atların bronz heykellerinin yanı sıra, eşi Deianeira'yı kaçırmak isteyen bir insan başlı at (centaur) ile savaşan Hercules-Waldstein için bir heykel yaptı. Heykel, Waldstein Bahçesi'nin doğu kısmındaki küçük göletin ortasındaki çeşmeyi süslemektedir. De Vries'in başka bir Herkül heykeli, bu sefer bir ejderha ile savaşmaktadır, bu heykel bahçedeki en büyük göletteki yapay adada bulunabilir.

⁷⁷ https://www.wikiwand.com/en/Wallenstein_Palace

WALLENSTEİN BAHÇESİ (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Waldstein Sarayı 1648’de bağımsız heykelleri ve orijinal çeşmeleri kaçıran (çalın) İsveçli askerler tarafından yağmalandı. Heykeller artık İsveç kraliyet ailesinin koltuğu Drottningholm Sarayı’ndan çok uzak olmayan İsveç’teki Museum de Vries’de görülebilir. Waldstein Sarayı’ndaki heykeller, orijinalere göre 20. yüzyılın başında yapılmış kopyalardır⁷⁸.

BİTKİ VE HAYVAN TÜRLERİ

Waldstein Bahçesi, mimari ve sanatsal açıdan değerli bir alandır ve bununla beraber zengin ve çeşitli faunası-florası, eşsiz atmosferine son dokunuşları ekler.

⁷⁸ <https://doktorungezirehberi.com/?p=321>

Waldstein Garden'ın gururu ve sevinci arasında, 2000'den beri orada tutulan ve neredeyse her baharda civcivleri olan kızılderili (Hint) ve beyaz tavus kuşu vardır.

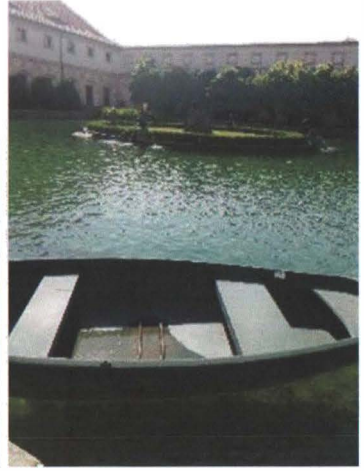

WALLENSTEİN BAHÇESİ HAVUZU ve TAVUS KUŞU
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Waldstein Bahçesi, sık bulunan moorhens ve yaban ördekleri için bir cennettir. Burada kalıcı olarak yaşayan fauna arasında olmasalar da, Waldstein Bahçesi onlara uygun ve düzenli olarak geri gelmelerini sağlıyor⁷⁹.

Bu ülkede yaşayan argest baykuşları olan Avrasya kartal baykuşlarını da görebilirsiniz. Onların büyük kuş kafeslerini sarkıt duvarın yanında bulacaksınız. Gölet, dünyanın en güzel süs balıkları olarak kabul edilen kedi balıkları, tınalar, orfesler ve Koi carps ile doludur.

⁷⁹ https://www.senat.cz/informace/pro_verejnost/valdstejnska_zahrada/index-eng.php?ke_dni=28.06.2020&O=12

WALLENSTEİN BAHÇESİ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Bahçe olgun meşe ve akçaağaç veya manolya ile dekore edilmiştir. Orta kısım kutu ağaçlar (box-trees) ve laleler ile ekilidir. Sarkıt duvarın yanında ortanca bitkileri vardır ve Waldstein Sarayı'nın güney duvarındaki üzüm ve incir arasında çiğdem, nergis ve lavanta görebilirsiniz.

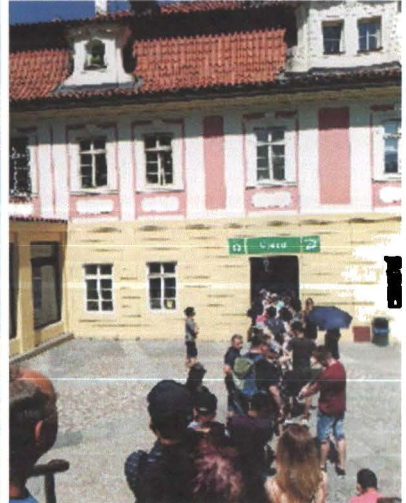
(4). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI:

PETRİN TEPESİ

PETRİN TEPESİ PLANI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

1890’lardan kalma Fenikülerin girişini bulmak için tarihi şehir merkezinin (Mala Strana Meydanı) güneyine doğru biraz yürümek ve girişi yerini kaçırmamak gerekli.. Birkaç kez gidişten sonra ilk defa gördüğüm merdivenlerdeki heykellerin ve bu parkın Petrin Tepesindeki geniş eski saray bahçesi olduğunu farkediyorsunuz..

PETRİN TEPESİ'NE FENİKÜLER ÇIKIŞI VE YAKININDAKİ HEYKELLER
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Her geldiğimde feniküler girişi zirveye tırmanmak isteyen turistlerle dolu ama düzenli bir kuyruk oluşuyor.. Ancak, İstanbul Beyoğlu’na çıkan bizim “Tünel” gibi zemin altından değil güzelim Prag şehrinin ve Prag Hradı (Kalesi) ni seyrederek 10-12 dakikada zirveye varıyorsunuz..

(Prague Petrin Hill Map: <https://www.youtube.com/watch?v=znK20e8yTGQ>)

Tarifní pásma P		PRACOVNÍ DEN (X)	
NÁDRAŽÍ HOSTIVAŘ	první tarifní pásma	4	
Hostavařská	Hlavní nádraží	5	21 41 57
Na Groši	Masarykovo nádraží	6	12 26 39 50
Oceňovské nábřeží Hostavař	Náměstí Republiky	7	03 08 16 24 32 40 48 56
Sídlisko Zahrádní Město	Douhá třída	8	04 12 20 28 36 44 52
Zahrádní Město	Strossmayerovo náměstí	9	00 08 16 24 32 40 50
Na Padesátem	Kamenická	10	00 10 20 30 40 50
x Dubečská	Letenské náměstí	11	00 10 20 30 40 50
Radokovická	Korunovační	12	00 10 20 30 40 50
Nádraží Strašnice	Sparta	13	00 10 20 30 40 50
Na Hroudě	Hradčanská	14	00 10 20 30 40 50
Strašnická	Vítězné náměstí	15	00 10 20 30 40 50
Vozovna Strašnice	Děvínka	16	00 10 20 30 40 50
Vozovna Strašnice	Thákurova	17	00 10 20 30 40 50
Krematorium Strašnice	Hradská	18	00 10 20 30 40 50
Vinohradské hşbitovy	Na Pískách	19	00 10 20 30 40 50
Zelinského	Sofijská	20	00 10 20 30 40 50
Maz. Hşbitovy	Sídlisko Červený Vrch	21	00 10 20 30 40 50
Nádražní nádraží Žitkov	Černý Vrch	22	00 10 20 30 40 50
Olšanská	Nádraží Vnitřní	23	00 10 20 30 40 50
Olšanské náměstí	Nad Lázněmi	24	00 10 20 30 40 50
Lipanská	Vozovna Václavské	25	00 10 20 30 40 50
Musínova	DIVOKÁ ŠARKA	26	00 10 20 30 40 50

PETRİN TEPEŠİ'NE FENİKÜLER ÇIKIŞI KAMENİSKA
 (ya da Karmelitska Caddesi) ÜZERİNDEN TRAMVAY İLE GELİNEBİLİYOR
 (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Zaten düzenli bir tramvay ve metro sistemi ile “Kameniska” (ya da Karmelitska Caddesi) ne kolayca ulaşmak mümkün.. Bu şehirde kaybolmak, ya da ulaşım zorluğu çekmek pek mümkün değil. Hatta o kadar dakik ki tramvaylar, Hotel Belvedere'den son sabah ayrılmadan önce akşamdan tramvay saatini sormuştum. En uygunu 06.55 idi. Ama ben ne olur ne olmaz diye 10 dakika erken çıkıp sabah serinliğinde 10 dakika kadar durakta bekledim:) Tam da söylenildiği dakikada tramvay geldi.. Her durakta buna benzer hat yönleri ve günleri, dakikaları var..

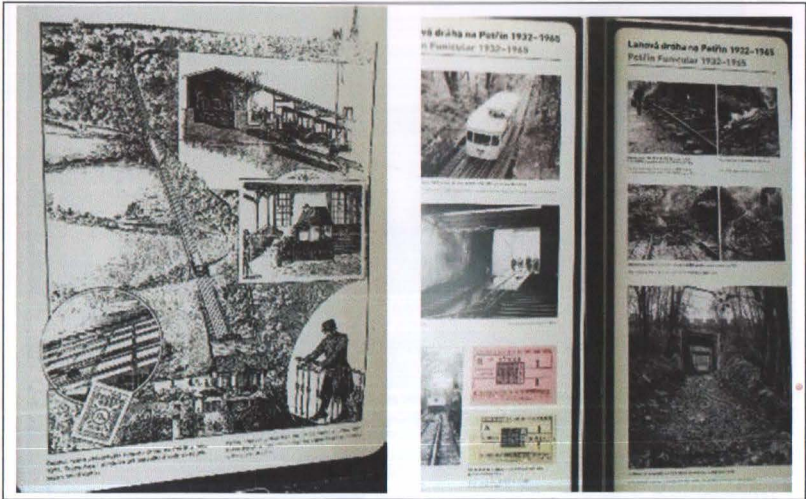

PETRİN TEPEŠİ'NE FENİKÜLER ÇIKIŞI (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Prag'ın Lesser Quarter bölgesinde dolaşıyorsanız, güzel ve yemyeşil Petřín Tepesi'ni ve Petřín Tepesi Fünikülerini kaçırmak istemezsiniz. Petřín Hill Füniküler⁸⁰, Prag'ın merkezinde, Mala Strana'yı (veya Lesser Quarter'ı) Petřín Tepesi Kulesini, Ayna Labirenti, muhteşem gül bahçeleri, gözetleme noktalarını bulabileceğiniz güzel Petřín Tepesi'nin tepesine bağlayan bir demiryoludur. Yollar, kiliseler, göletler ve daha fazlası. Hem çocuklar hem de yetişkinler için çok popüler bir cazibe olan eğlenceli funiküler üç durağa sahiptir: Petřín Tepesi'nin dibinde yer alan Ůjezd, Nebozizek, orta istasyon (ve muhteşem manzaralı güzel bir restorana ev sahipliği yapar) ve Petřín durağı en tepede. Petřín Hill Füniküler, 382 metre uzunluğunda ve tarihi 1891 yılına dayanmaktadır.

⁸⁰ Fünikülerdeki ayrı aracın aynı anda kullanımı, vagonların her birini karşı ağırlık olmak etkilemesi prensibi ile çalışır. <https://nedeninedir.com/funikuler-nedir>.

FÜNİKÜLERİN PETRİN ÇIKIŞINDA TARİHÇESİNİ ANLATAN TABELALAR
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında, füniküler daha uzun bir hat ve yepyeni bir ekipmanla yeni bir yol göstergesi ile yeniden açıldığından 1932'ye kadar hizmet verdi. 1985'e kadar büyüdü füniküler yepyeni arabalar ve yeniden inşa edilmiş bir parkurla yeniden açıldı; füniküler demiryolu o zamandan beri hizmet veriyor⁸¹.

Keyifli bir yolculuktan sonra yukarı çıkınca işte sizi bu tabela karşılıyor tabii diğer yön ve bilgi tabelaları ile birlikte.. Petrín Tepesine çıkıp, fönikülerden inince, sizi eski saray bahçesinin geleneğini sürdüren muhteşem genişlik ve güzellikte bir gül bahçesi bekliyor..

Acaba bizim Ankara Kalemize Bendderesi'nden ön görünümü bozmayacak şekilde, batı kesiminden silueti bozmadan bir föniküler çıkışı yapılamaz mı?? Budapeşte'de Kale'ye çıkmıştım bir keresinde. Budapeşte Kalesi Tepesi Fünüküleri (Budavári Sikló), Macaristan'ın Budapeşte şehrinde bulunan bir föniküler demiryoludur. Adam Clark Meydanı'nı ve Széchenyi Zincir Köprüsünü nehir seviyesindeki Buda Kalesi'ne bağlar⁸².

⁸¹ <https://www.prague-stay.com/lifestyle/review/948-petrin-funicular> (03.07.2020)

⁸² Budapest Castle Hill Funicular, Budapest, Clark Ádám tér, 1013 Macaristan +36 1 201 9128, <https://g.co/kgs/d8RwjN>

**PETRİN TEPESİ (Petřínské Sady) ASTRONOMİ KULESİ ÇEVRESİ
GÜL BAHÇESİ (Fotograf: Tunçer, M., 2019)**

Sanırım gittiğim bir çok şehirde parklarda, bahçelerde karşımıza çıkan gül bahçeleri benzeri ama buradaki nedense çok etkileyici ve güzel.. Prag tarihi Astronomi Kulesi ve Araştırma Merkezi de hemen bu bahçenin yanında.. Düzenleme o kadar önemli ki bu yapıyı sergilerken oturma yönleri bile bu yapıya ve diğer anıtlara (landmark) doğru yönlendirilmiş. Astronomi Kulesi'nin (Observatory) önündeymiş bu gül bahçesi (gülizar??) bir benzeri Londra da Greenwich de vardı..

**PETRİN TEPESİ ASTRONOMİ GÖZLEMEVİ (Petřín Hill Astronomical
Observatory) (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)**

Gözlemevi, daha sonra Slovak gökbilimcisi, general, pilot ve Çekoslovak devletin kurucu ortağı Milan Rostislav Štáfánik adını almıştır. 1930 yılında açılan Stefanik Gözlemevi, açılışından günümüze amatör astronomların uğrak noktasıdır. Gözlemevi içerisinde eski astronomik çalışmalara ait bir serginin yanı sıra kullanılır durumdaki teleskoplar da bulunmaktadır. Özellikle gökyüzünün açık olduğu gecelerde bu yapı harika bir gözlem imkânı sunmaktadır. Stefanik Gözlemevi'nde hafta sonları çocuklar için bilgilendirici gösteriler düzenlenmektedir.

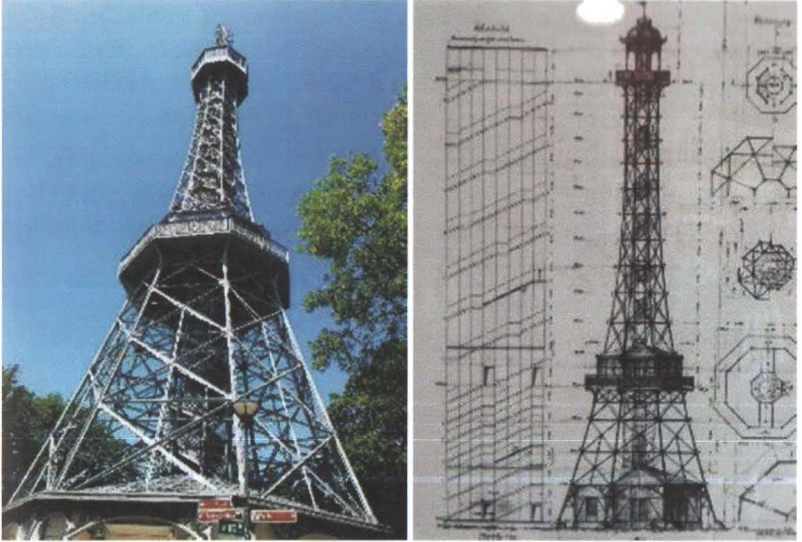
Astronomi Gözlemevi önündeki dev bir ağaç (türü??) bu alanda eski günlerin anısını hala yaşıyor ve çok güzel gölgeli bir mekan oluşturuyor. Dev ağacın altını bizde olduğu gibi boğarcasına taş ya da beton ile kaplamamışlar ve doğal bırakmışlar. Sadece biraz ince ağaç parçaları, kıyılmış dal ve kabuk sermişler..

**PETRİN TEPESİNDE VE BİRÇOK PARK İÇERİSİNDE YÖNLENME
TABELALARI (Solda Petrin Tepesi, Sağda Vysehrad Kalesinden)**
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

PETRİN GÖZLEM KULESİ

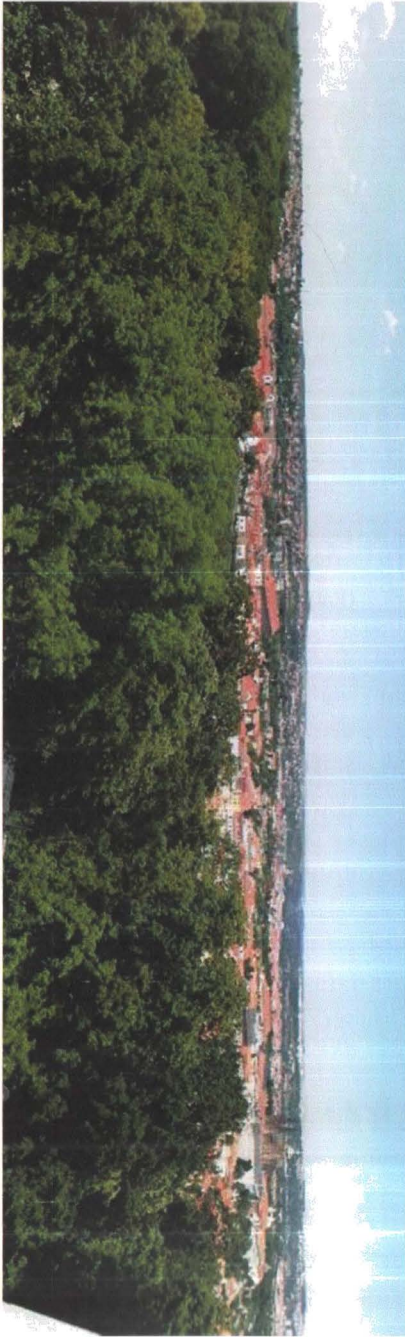
1891 yılında Eyfel Kulesi örnek alınarak yapılan Petrin Gözlem Kulesi, Eyfel Kulesi'nin dörtte biri kadardır. 60 metre yüksekliğindeki gözlem kulesinin en son noktasına ulaşmak için spiral şeklindeki 300 basamak merdiven çıkmak gerekmektedir. Dar bir asansör ve giriş ve çıkışını denetleyen görevliler var.

PETRİN KULESİ (Solda) ve KULENİN TEKNİK ÇİZİMLERİ
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Özellikle havanın açık olduğu bir günde buraya çıkarsanız şehrin ve civarının eşsiz manzarasını görmeniz mümkündür. Çelik kulenin en yüksek kısmında şehrin çepeçevre görülmesini sağlayacak bir platform bulunmaktadır. Tabii ziyaretçiler buraya belirli bir taşıma kapasitesi (sayı) ile alınmakta ve denetim sağlanmaktadır.

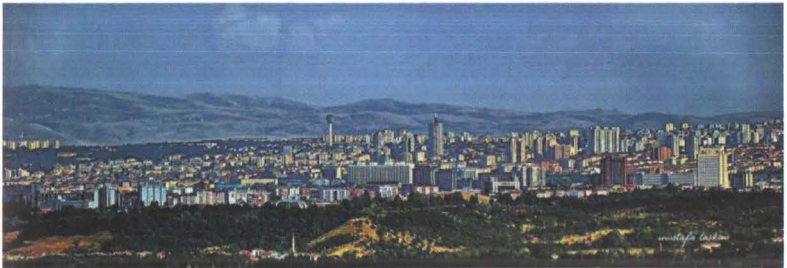
Güzel Şehir panoramik manzarasını bu güzel kuleden seyretmek turistler için olağanüstü duygular ve anılar bırakmaktadır. Ankara'da Atakule'den de benzer şekilde turizm amaçlı daha çok yararlanmak mümkün.

PETRİN KULESİNDEN PRAG PANAROMİK ŞEHİR MANZARASI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Kuleden Prag şehrinin manzarası muhteşem, tam bir panorama noktası, Prag ayaklar altında ve her yer çepeçevre 360 derece görülebilir. Genellikle bu tür ODAK noktaları, Kevin Lynch'in de önem verdiği gibi bakı ve manzara noktalarıdır.

Aşağıdaki panoramik Ankara manzarası çekildiği yere göre Ankara'nın çok yeşil bir şehir olduğunu zannettirebilir ama aslında Ankara ne yazık ki kişi başına düşen aktif yeşil alan standartları açısından çok gerilerdedir.

ANKARA PANAROMALARI BETON YOĞUNLUĞUNUN GÖSTERGESİ
(Üstte Çamlıca Mahallesinden Lalegül ve Yenimahalle) (Fotoğraflar: Taşkın, M.)

Ankara Kalesi, Atakule, Keçiören Cumhuriyet Kulesi gibi mekânlar Őhrin kuşbakışını seyredilmesi ve algılanması açısından daha çok değerlendirilmelidir. Bu mekânlara havadan görülen alanların maketleri, fotoğrafları konulabilir. Bunlar gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler için önemli bir tanıtım olacaktır. Maketler bazen Prag Vysehrad’da olduğu gibi Şema niteliğinde ve sağlam (metal, demir vd) malzemeden yapılabilir.

VYSEHRAD’DA BAKI NOKTASINDAN K PR LER  GÖSTEREN MAKET

BİR RESSAMIN FIRÇASINDAN PRAG VLTAVA NEHR  VE  ZER NDEK  KÖPRÜLER (Fotoğraflar: Tunçer, M., Haziran 2019)

STRAHOV MONASTERY⁸³

(5). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI PETRİN TEPEŚİNDEN AŞAĞIYA DOĞRU:

STRAHOV MONASTERY

“Güzel Şehir” ilkelerinden en önemlilerinden biri de tarihsel, kültürel değeri olan yapıların ve yapı gruplarının titizlikle korunması ve ziyarete açılmasıdır.

Güzel bir şehir, güzel bir tarihi çevre koruması ile gerçekleşebilir. Toplumun en önemli kültürel göstergelerinden biri “Tarihsel Çevre” dir. Doğal çevre ve insan yapısı çevrenin bileşiminden oluşan kentsel çevre, tarihsel ve kültürel çevre bu öğelerin başında gelir. Tarihi, kültürel ve doğal değerlerin varlığı, arkeolojik kalıntılar, bir şehrin yaşam alanlarının ve mekânlarının niteliğini artıran, turizm açısından da önemli girdilerdendir.

Geçmişin doğal ve kültürel değerlerine sahip çıkılması, bunun sürdürülmesiyle kültürel mirasın yaşatılması, şehir hufizasının

⁸³ <https://travel.syqic.com/tr/poi/strahov-monastery-poi:42185>

oluşturulmasında önemli girdilerden birini sağlamaktadır. Bu bölümde Prag'da son yıllarda onarılmış önemli bir anıt eser ve çevresini kısaca dolaşacağız.

Prag'ın önemli kültürel ve dinsel mekânlarından olan Strahov Manastırı (Premonstratensian manastır) 1140 yılında kurulmuştur. Manastırın restorasyon ve rekonstrüksiyon çalışmaları 1989'dan sonra başlamış ve halen devam etmektedir.

Komplekste “*Kutsal Meryem'in Göğe Kabulü kilisesi*”, ortaçağ el yazmaları ile harita ve dünya küreleri içeren muhteşem dekorlu “*Strahov Kütüphanesi*”, “*Barok Teoloji Salonu*”, freskler ve gotik resimler ile dekore edilmiş “*Klasik Felsefe Salonu*”, Rudolfian sanatı, Barok ve Rokoko resimlerinin en önemli Orta Avrupa koleksiyonlarından biri olan “*Strahov Galerisi*” bulunmaktadır⁸⁴. Galeride, Rudolfine, Flaman ve İtalyan resimlerinin koleksiyonlarını içeren 1.500'den fazla sanat eseri sergileniyor.

STRAHOV KÜTÜPHANESİ (BIBLIOTECA STRAHOV)⁸⁵

⁸⁴ <https://www.prague.eu/en/object/places/406/strahov-monastery-strahovsky-klaster> (Erişim 06.07.2020)

⁸⁵ <https://bluesyemre.files.wordpress.com/2015/08/strahov-monastery-prague-monastero.jpg>, (Erişim: 07.07.2020)

Otuz Yıl Savaşından sonra toplanan kitaplar yeni bir salonda saklanmıştır. Theological Hall (İlahiyat Salonu) 1679'da Giovanni Domenico Orsi tarafından Barok tarzında inşa edilmiştir ve burada koleksiyonlar yüzlerce yıl özenle korunmuştur. Örneğin, kütüphaneye bir ışıkla girmek ve 19: 30'dan sonra orada kalmak yasaklanmıştır. Özel bir yerde saklanan yasak kitaplar da vardı. Strahov Kütüphanesi 17. ve 18. yüzyılda birçok kitap kazandı, bu yüzden onları tutmak için başka bir salona ihtiyaç bulunduğundan "Felsefe Salonu" Jan Ignaz Palliardi tarafından yaptırılmıştır⁸⁶.

STRAHOV MONASTERY (Fotoğraflar :Tunçer, M., 2019)

Bu yapı sadece dinsel temelli olmakla kalmayıp açık ve kapalı mekânları ile aynı zamanda sosyal, kültürel ve rekreasyonel olarak çok amaçlı kullanıma açılmıştır. Prag Kalesini, St. Vitus Katedralini ve Prag şehrini en yukarıdan hakim bir noktadan görmesi, teraslar halinde düzenlenerek buranın dinlenme amaçlı değerlendirilmesini sağlamıştır. Petrin tepesini gezerek, kuleye çıkarak yorulanların kendilerini şehrin kalabalığında bulmadan önceki son kaçış noktası burası. Vltava nehrinden gelen ve yükselen serin esintiyi yaz sıcaklığında hissetmek, şehrin içine geri dönme isteğini azaltıyor..

⁸⁶ <https://bluesyemre.files.wordpress.com/2015/08/strahov-monastery-prague-monastero.jpg>, (Erişim: 07.07.2020) Adres: Strahov Manastırı, Strahovské nádvoří 1/132, 118 00 Praha 1-Strahov.

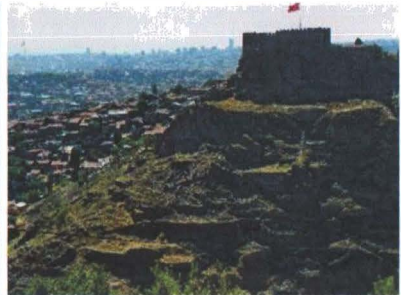

STRAHOV MONASTERY DİNLENME NOKTASI

(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2019)

Böyle yerler mesela Ankara’da Akkale, Hisarpark, Botanik Parkı, Seğmenler Parkı, Atakule, Anıtkabir, Hüseyin Gazi Tepesi ve benzeri mekânlardır. Ancak daha kim bilir daha değerlendirmedığımız, bilmediğimiz ne seyir noktaları, manzara bakı noktaları vardır.

Ulus, Altındağ sırtları, en yüksek tepe – burada bir türbe olduğu bilinir eski fotoğraflardan- hem Ankara Kalesinin karşısında yükselmesi ve Bendderesine tepeden bakması, Kale’nin yalçın sarp kayalıklarını yakından görmesi, yükselen burçların etkileyici doyumsuz güzelliği açısından mutlaka açık ve yeşil olarak bırakılmalı, panoramik bir bakı noktası olarak değerlendirilmelidir.

ALTINDAĞ’DAN KALE’NİN YALÇIN SARP BURÇLARI VE AKKALE

(Fotoğraflar: A. Soyak)

Bu mekânlar, dinlenme ve yeme içme mekânları olduğu kadar sanatçıların, geleneksel el sanatlarının düzenli bir şekilde sergilendiği ve satıldığı yerler haline gelebilir.

STRAHOV MONASTERY DİNLENME NOKTASI ve BİRA FABRİKASI
LOKANTASI (Fotoğraflar :Tunçer, M., 2019)

STRAHOV MANASTIRI BİRA FABRİKASI

Strahov Manastırı yanında ve yemyeşil Petrin Tepesi'nde bulunan tarihi "Strahov Bira Fabrikası" (Strahov Brewery), hareketli Prag şehrinde gezilebilecek, dinlenecek, sakın, güzel ve tarihsel bir tesistir.

Prag Kalesi kompleksinden sadece birkaç adım uzaklıktaki mikro bira fabrikası, yaklaşık on çeşit St. Norbert birasına (yıl boyunca 3 mevsim ve 7 mevsimlik) hizmet vermektedir⁸⁷.

⁸⁷ <https://www.prague-stay.com/lifestyle/review/403-strahov-monastery-brewery>, (Erişim: 07.07.2020)

STRAHOV MANASTIRI BİRA FABRİKASI ve BAR

(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2019)

Filtrenmemiş ve mayalanmayan biralar arasında bir Alman Märzen markası veya bir Alman Lager birasına benzeyen acı bir Amber karışımı ve Dunkel'den karanlık bir Viyana birası bulunur. Mevsimsel demleme, yaz aylarında sadece harika olan güçlü bir buğday birası ve kasım ayında mükemmel bir Brown Ale, Prag'da her zaman zor olan bir bira ve özel bir Noel demeti ile değişir. Geleneksel bira fabrikasında lezzetli ve geleneksel Çek yemekleri servis edilmektedir. Geleneksel mutfak kültürü, gastronomi (yemek kültürü) ve özel gıda ürünleri Güzel Şehrin sunacağı özel ve çekici değerler arasındadır.

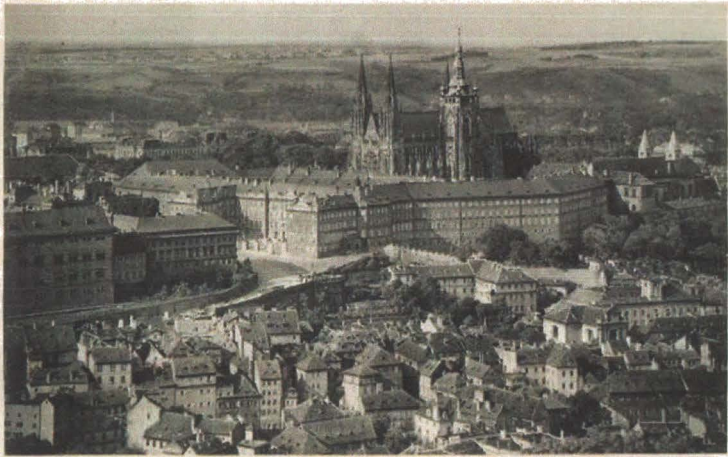
STRAHOV MANASTIRI LOKANTISI ve AÇIK HAVA SEYİR TERASI

(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Ayrıca birahane avlusunda açık havada yemek yeme imkânı sunulmaktadır. Bira fabrikası 13. yüzyıla kadar uzanır ve 1907 yılında kapatılmıştır. Özenli bir yenilemeden sonra bira fabrikası 2000 yılında “susamış” (!) müşterilere kapılarını yeniden açmıştır. İç mekân ahşap, geleneksel dekor ve bira tunkluru ve ekipmanlarının hoş bir karışımıdır.

(6). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİH VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİN KORUNMASI VE ONARIMI
PRAG KALESİ (Pražský Hradčany) ve ANKARA KALESİ

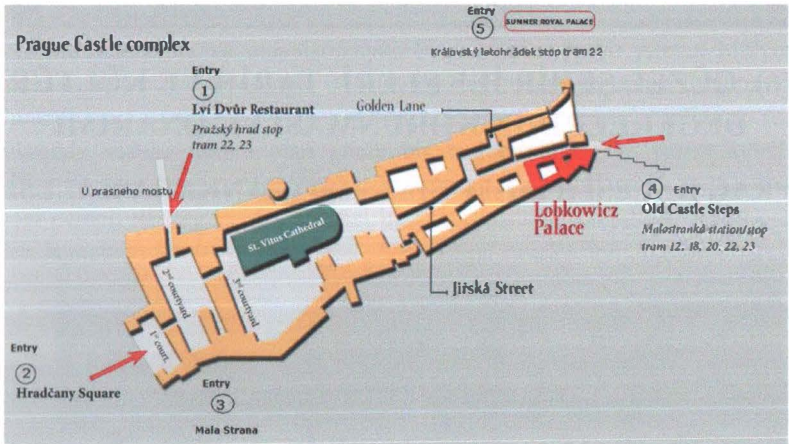

PETRİN TEPEŚİ'NDEN PRAG KALESİ (PRAGUE HRADCANY) 1930⁸⁸

⁸⁸ <https://www.hippocard.com/listing/praha-czech-r-prague-hradcany-from-petrin-1930-postcard/18962191>

“Güzel Şehir” ilkelerinden en önemlilerinden biri de tarihsel ve kültürel değeri olan yapıların, yapı gruplarının titizlikle korunması ve ziyarete açılmasıdır. Dünya’nın en büyük kalelerinden birisi olan Prag Kalesi, Prag’da en önemli, şehrin her tarafından görünen ve heybetiyle tarihi şehrin üzerinden yükselen bir anıtlar kompleksidir.

Prag Kalesi; Guinness Rekorlar Kitabı’na göre dünyanın en büyük antik kalesidir. Hakikaten, beş ana girişi olan Prag Kalesine ulaştığınız zaman eğer elinizde yapı ve yapı gruplarını tanıtan kapsamlı bir harita yoksa sadece St. Vitus Katedraline doğrudan ulaşarak bu kadarla yetinmek zorunda kalabilirsiniz.

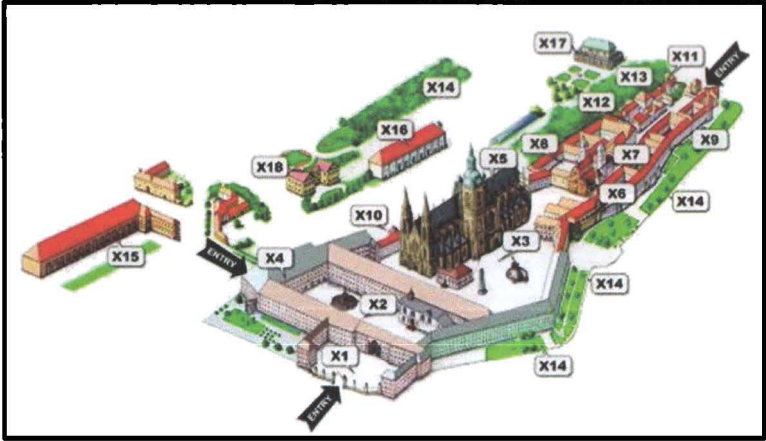
PRAG KALESİ GİRİŞLER, AVLULAR, YAPI/YAPI GRUPLARI (ŞEMASI)⁸⁹

Kale’ye toplu taşın sistemi ile şehrin her tarafından kolayca gelinebilmekte ve her iki girişe de yakın tramvay ve metro durakları bulunmaktadır. Güney-doğuda eski kale merdivenlerine yakın bir noktada Malostranska Metro Durağı bulunmaktadır. Bu noktada yer üstünde de tramvay durakları bulunuyor. Burada indikten sonra hemen sola dönerseniz Valdstejska caddesinden doğrudan **Wallenstein Palace** (Valdstejsky Sarayı) na ulaşılır.

Prag Kalesi 570 metre uzunluğunda ve 130 metre genişliğindedir. Prag Kalesi’nde Bohemya ve Kutsal Roma Cermen, İmparatorluğu kralları Çekoslovakya ve Çek Cumhuriyeti devlet başkanları bu mekânda ofisler

⁸⁹ <https://doktorungezirchberi.files.wordpress.com/2015/04/kaleminimap.gif>

bulundurmışlardır. Kalenin ilk kısımlarının kurulması 9. yüzyıla (870) kadar gitmektedir.

PRAG KALESİ GİRİŞLER, AVLULAR, YAPI/YAPI GRUPLARI (ŞEMASI)⁹⁰

PRAG KALESİ'NE ÇIKIŞ YAYA AKSINDAN PETRİN TEPESİ'NE BAKIŞ
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

⁹⁰ <https://www.praguecityline.com/prague-castle>

Prag Kalesi, Prag'ın en güzel ve en geniş manzara ve seyir mekânlarına sahiptir. Her noktadan Prag şehrinin korunmuş muhteşem manzarasını seyretmek mümkündür.

Ankara Kalesi gibi çevresi çok katlı çirkin beton apartmanlarla çevrili olmadığından şehri algılamak her açıdan çok kolay ve güzeldir.

“Güzel Şehir İlkeleri” nden biri de şehrin tarihi dokusu ile yeni şehrin ayrılması ve eski şehir içinde tarihsel çevre ile uyumlu olmayan yapılaşmalara izin verilmemesidir.

PRAG KALESİ'NE ÇIKIŞ YAYA AKSINDAN ŞEHRE BAKIŞ

(Fotograf: Tunçer, M., 2019)

Prag kalesine düzgün parke taş döşenmiş, eğimi iyi ayarlanmış ve manzaralı seyrek merdivenli bir yoldan çıkarken görülen konutlar -4-5 katlı olmasına rağmen- mimari tarz olarak geleneksel doku ile uyumlu ve büyük oranda restore edilmiş yapılardır. Çatılar bakımlı ve aynı tip kiremit ile onarılmış, tepe pencereleri ile estetik görünen bir manzara oluşturmaktadır. Çatılarda depo, çanak, TV anteni, güneş paneli, asılı çamaşır vd görsel çirkinlik yaratan herhangi bir şey bulunmamaktadır.

PRAG KALESİ'NE ÇIKIŞ YAYA AKSINDAN ŞEHRE BAKIŞ
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

PRAG KALESİ'NE ÇIKAN BASAMAKLI ANA AKS
(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

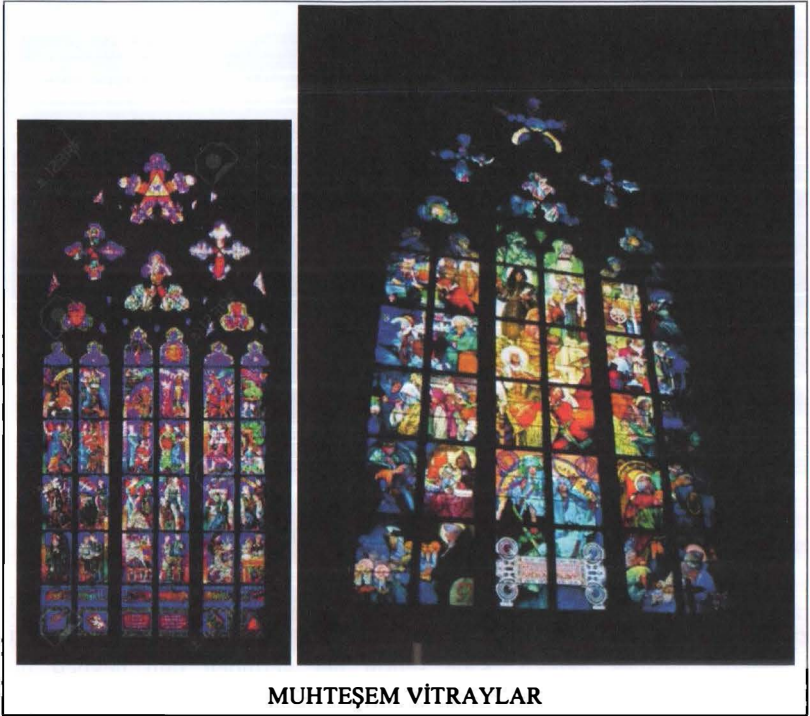
Prag Kalesi'ni gezerken sadece Prag'ın ana simge yapılarını değil, aynı zamanda bu kesimin köklü ve zengin olduğu kadar ilginç tarihi geçmişini öğrenerek gezmek gerekli. Kale şehrin her yerinden tüm heybeti ile görülebiliyor ve ülkenin ve Prag'ın çok önemli sembolleri arasında yer alıyor.

Çek Cumhuriyeti tarihinin büyük bir kısmı tam olarak Kule'de yaratılmıştır. Mevcut tarihi kaynaklara göre Prag Kalesi, HNO'de Promyalıd

Prens Borivoj tarafından kuruldu. Bundan sonra bu ortaçağ kalesi alanı bir hendek ve bir taş suru ile güçlendirilmiştir. Kale’de Georgios Bazilikası ve Vitus Bazilikası 10. yüzyılda inşa edilmiştir. Bohemya döneminde bir manastır Georgios Bazilikası’nın yanına eklenmiştir.

Daha sonra Kalenin içine kiliseler inşa edildi, ilki Meryem Ana Kilisesi (Church of Virgin Mary) ve St. George ve St. Vitus’a adanmış diğer kiliseler 10. yüzyılın ilk yarısında inşa edildi.

Prag Kalesi Rönesans Döneminin sanatının örneklerini taşımaktadır. 10. yüzyıldan itibaren Prag Kalesi devlet başkanının, prensin ve daha sonra kralın yaşadığı bir yönetim merkezi olmuştur. Devlet başkanları dışında, aynı zamanda kilisenin en yüksek temsilcisi olan Prag piskoposunun makamıydı⁹¹. Daha sonra, St. Vitus Bazilikası, ana Kale Kilisesi olan orijinal Rotunda’nın yerine inşa edildi.

MUHTEŞEM VİTRAYLAR

⁹¹ <https://www.praguecityline.com/prague-monuments/prague-castle-introduction-to-the-history>

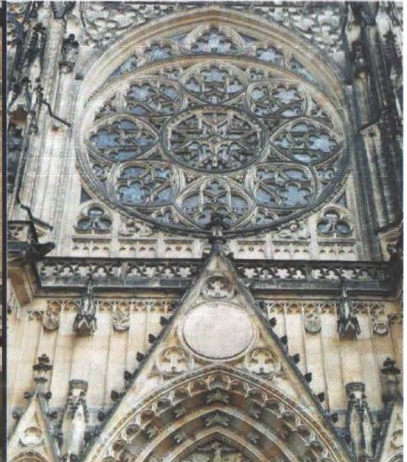
Aziz Vitus Katedrali'nin vitraylı dev camları yüzyıllardır burayı gezen seyyahları kendine hayran bırakıyor. Eğer vitraya özel bir ilginiz varsa onlara yakından bakmak ve yapan zanaatkarla tanışmak için Eski Şehre uğrayın. Umelecke Sklenarstvi Jiricka-Coufal (U Milosrdnych 14; www.vitraz.cz) bu camların bir kısmının yapıldığı ve restore edildiği yer. Buradan vitrayların kopyalarını satın alabilirsiniz.

(Kaynak : <https://www.hurriyet.com.tr/36-saatte-prag-21750249>)

Kale tarihinde önemli olan bir başka önemli dönüm noktası, Çek tahtında Lüksemburg Kralının oturduğu on dördüncü yüzyıl dönemi. O zaman, Prag Kalesi, imparator Charles IV sayesinde, ilk kez imparatorluk konutu ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nun hükümdarının tahtı oldu. O zaman Kale, kraliyet sarayının yeniden inşa edildiği ve surların güçlendirildiği kapsamlı bir şekilde yeniden inşa edildi. Vitus Katedrali de inşaat işlerinden geçti ve Gotik bir tarz kazandı.

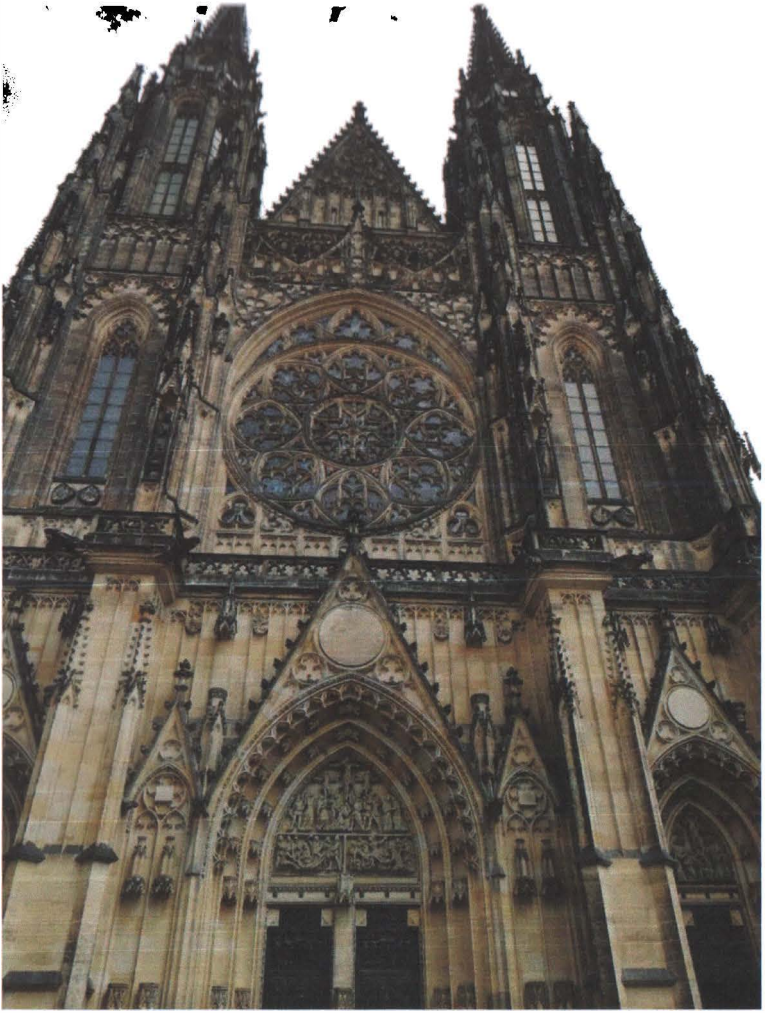
İlk ziyaretimizde Prag Kalesi'ni rehberimiz Barok başlayan kilise mimarisinin yüzyıllar sonra yanan ve yıkılan kulelerin mimari tarz ve akımların da gelişmesiyle Gotik bir tarzda kubbe eklendiğini bunun da döneminde çok eleştirildiğini anlatmıştı.

St. Vitus Katedrali, 1541'de büyük bir yangın geçirdi; 1620 yılında Kalvenistler'in yağması ile karşılaştı; bir yüzyıl sonra ise Prusyalıların saldırısı ile zarar gördü⁹².

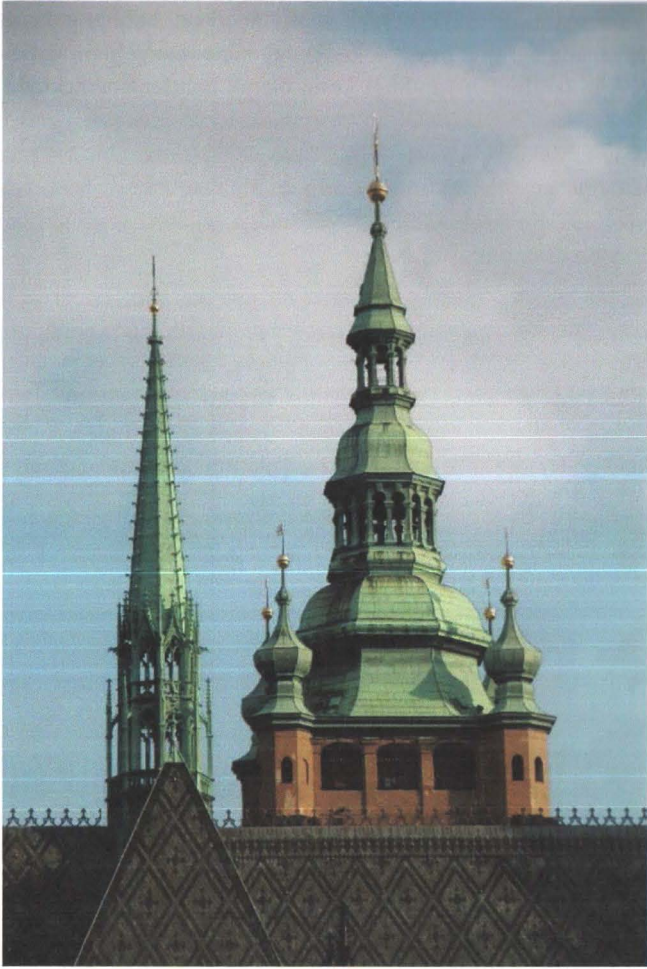
ST. VİTUS KATEDRALİ (Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

⁹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Aziz_Vitus_Katedrali, Erişim: 10.03.2021

ST. VİTUS KATEDRALI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

1760 yılındaki bir yıldırım çarpması sonucunda ortaya çıkan yangında kulesi yıkıldı. 1873'te işi devralan mimar Joseph Mocker, yapıyı daha önce kimi mimarların eklediği Barok ve Rönesans tarzda öğelerden temizledi; iki kuleli tipik bir gotik yapı tasarladı. Onun ölümünün ardından Kamil Hilbert 1929'da projeyi tamamladı. 1920'lerde heykeltıraş Vojtěch Sucharda ve art nouveau ressam Alfons Mucha katedralde çalıştı.

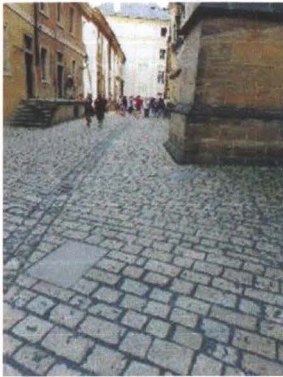
PRAG ST. VİTUS KATEDRALİ BAROK KULESİ (2014)⁹³

Gotik tarzı, batı ve orta Avrupa’da resim, heykel, mimarlık ve müzik alanlarında etkili olan çok önemli bir sanat üslubudur. 12. yüzyıl ortalarında başlayan Gotik dönem, kimi bölgelerde 16. yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür.

⁹³ Praha 2014 Holmstad barokk tårn St . Vitus katedral chatedral Baroque tower.jpg. Fotoğraf: Øyvind Holmstad, (Erişim: 10.03.2021)

Bu dönemde çok sayıda şehir sanat merkezi haline gelmiş ve bu şehirlerde sanatla uğraşan pek çok kişi olduğu için, hangi yapıtın, nerede, ne zaman ve kim tarafından yapıldığı kesin olarak belirlenememektedir. Gotik dönemin sonlarında, Avrupa'nın tamamına Uluslararası Gotik olarak adlandırılan bir üslup hakim oldu. Bu üslupta stilizasyon ön plandaydı. Soylu kişilerin yaşantıları, kır sahneleri gibi din dışı konular işleniyordu. 15. ve 16. yüzyılda Rönesans anlayışı ve dindışı anlatım yaygınlaştı. Bu da Gotik dönemin sonu olmuştur.

Rönesans kısaca 15. ve 16. yy. larda Avrupa'da bilim, edebiyat ve sanat alanında yeniliklerin meydana geldiği “yeniden doğuş” anlamına gelen döneme denir. Avrupa'da 14. yüzyılın sonuyla 15. ve 16. yüzyılı kapsayan bir bilim ve sanat dönemi. Ortaçağ'dan sonra, hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan Rönesans dönemi, eski Yunan ve Roma kültürünü canlandırmayı amaçladı. O dönemde, anlamına uygun olarak, bilim alanında, sanat alanında çok önemli gelişmeler yaşandı. Dinsel bağnazlıklar yerini, yeni ve gerçekçi düşüncelere bıraktı. İdeal güzellik kavramı ortaya çıktı. İnsan ideal güzellik kavramı içinde ve ideal boyutlarda işlendi.

ST VİTUS KATEDRALİ ÇEVRESİNDEKİ ZEMİN KAPLAMALARI

(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2019)

Rönesans ve Barok dönemi süresince inşaatı süren St. Vitus Katedrali ve çevresi, Prag Kalesi içindeki saraylar, müzeler, parklar yüzbinlerce turistin ziyaretine açık kesimlerdir. Her an hem Katedralde hem de çevresinde bakım, onarım, çevre düzenleme çalışmaları yapılmakta ve çevre iyileştirilerek, sağlanlaştırılmakta ve güzelleştirilmektedir. Anıtların bakımı ve iyileştirilmesi, iç ve dış onarımının yapılması, çevre düzenleme

çalışmalarının bilimsel yöntemlerle ve projelere dayalı olarak yapılması “Güzel Şehir” ilkelerinden önemli biridir.

ST VÍTUS KATEDRALI YAKIN ÇEVRESİNDEKİ ZEMİN KAPLAMA UYGULAMALARI (Fotograf : Tunçer, M., 2019)

ST. NİKOLAS KİLİSESİ (Kostel svatého Mikuláše)

1700’lü yılların ortasında tamamlanan Kostel svatého Mikuláše ya da St. Nikolas Kilisesi Avrupa’nın en önemli Barok mimari eserleri arasındadır. Kilisenin içerisinde de Barok tarzı hakim olup, kilisede bulunan piyano Mozart tarafından da çalındığı söylenmektedir. Bu kilise ve Prag’daki birçok kilise, şapel içinde hemen her gün çeşitli klasik müzik konserleri verilmektedir. Önemli klasik müzik konserlerini dinlemek için, konser biletlerini önceden almak gerekli, ancak konser mekanı önünde karaborsa satanlar da var..

St. Nicholas’ın orijinal Gotik Cemaat kilisesi, 13. yüzyıldan kalma mevcut kilisenin yerinde duruyordu. 17. yüzyılın ikinci yarısında Cizvitler, Giovanni Domenico Orsi tarafından tasarlanan yeni bir kilise inşa etmeye karar verdiler.

St. NİKOLAS KİLİSESİ

Kilise, 18. yüzyılda iki aşamalı olarak inşa edilmiştir. 1703'ten 1711'e kadar batı cephesi, koro, St Barbara ve St Anne Şapelleri inşa edildi⁹⁴.

Önemli Çek Kont Wenceslaus Kolowrat-Liebsteinsky (1634 - 6 Ekim 1659), Aziz Nikolaos Kilisesi'nin en büyük koruyucusuydu.

⁹⁴ Fotoğraf: Bobby-John de Bot - Own work, Ağustos 2019 [https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_\(Mal%C3%A1_Strana\)#/media/File:Prague,_Tsjechi%C3%AB_Aug_17,_2019_05-12-38_PM.jpeg](https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_(Mal%C3%A1_Strana)#/media/File:Prague,_Tsjechi%C3%AB_Aug_17,_2019_05-12-38_PM.jpeg), (Erişim: 28.02.2021)

St. NİKOLAS KİLİSESİ KUBBESİ⁹⁵

Yeni planlar, transeptin üzerinde merkezi bir kubbe ile birbirine bağlı silindirlerden oluşan karmaşık bir geometrik sistem içeriyordu. Yan şapelleri olan devasa nef ve kesişen elipsoidlerden oluşan bir sisteme dayanan dalgalı bir tonoz Christoph Dientzenhofer tarafından inşa edildi. Kanal ve onun karakteristik bakır kubbesi, 1737-1752'de bu kez Christoph'un oğlu Kilian Ignaz Dientzenhofer'ın planları kullanılarak inşa edildi.

1752'de Dientzenhofer'in ölümünden sonra kilise kulesinin inşaatı tamamlandı. Yıllar boyunca kilise iç güzelliğini oluşturmaya devam etti. Papa XIV. Clement tarafından Cizvit Tarikatı'nın kaldırılmasının ardından, St. Nikola, 1775'te bu bölgenin ana kilise kilisesi oldu. Komünist dönemde kilise kulesi devlet güvenliği için bir gözlemevi olarak kullanıldı.

⁹⁵ Fotoğraf: Ludek, 2007, [https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_\(Mal%C3%A1_Strana\)#/media/File:Chram_sv_Mikulase_interier_kopule2.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_(Mal%C3%A1_Strana)#/media/File:Chram_sv_Mikulase_interier_kopule2.jpg)

ANKARA KALESİ (Fotograf: Taşkın, M.)

Ankara Kalesi; belki de Roma ve Bizans öncesine kadar giden tarihselliği ve geçmişi ile Prag Kalesi'nden çok daha eski ve heybetlidir. Ancak, Kale'nin şehrin her tarafından görülme özelliği kalmamış ve çevresi çok katlı bloklarla çepeçevre çevrelenmiştir. Ayrıca Kaleiçi konut dokusu ihmal edilmiş ve çöküntü bölgesi haline gelmiştir.

“Eski büyük bir maziden şerefli hale olan istek, Ankara'nın imar planını tesbit eder. Kale, şehir tacı olarak kalıyor. Müteakiben ehemmiyetli yollar, yeşil şeritleri birlik kısımları yayılmağa başlar. Milli abide olan Kalenin tamir edilerek, yenileştirilmesiyle, kuvvet bulacak olan Anadolu ruhunun takdis edileceği zaman gelecektir. Korunmak istenen halile Kaleye doğru uzanan eski şehir talimatnamesi ile herhangi bir tecavüzden korunacaktır. Sade garp kısımları zamanın icabına uydurulabilir.”⁹⁶

Prof. Hermann Jansen 1932

Ulus ve Kaleiçi, bugünkü durumuyla özlenen ve istenileni vermekten çok uzak bir durumdadır. Eski Ankara'nın korunması bir yana yangınlarla, yıkımlarla ve yanlış uygulamalarla tahrip etmişiz. Ayrıca “Ankara Kalesi”

⁹⁶ JANSEN, H., 1937, “Ankara İmar Planı”, Alaeddin Kırıl Basımevi, İst. s.18.

değil şehrin her yanından algılanması, görölüp fark edilmesine engel olacak yapılaşmalarla perdelenmiştir.

ANKARA KALESİ ÇEVRESİ ÖZELLİKLE BATI KESİMLERİ ÇOK KATLI YAPILAŞMALAR, DOĞU KESİMİ DE GECEKONDULARLA ÇEVRELENMİŞTİR. (Kaynak: Tunçer, M., 2000)

Ankara'nın ilk planlama çalışmasını yapan Lörcher; *"Çok güzel olan Kale'yi (Zitadelle) mümkün olduğunca görüntülemek ve şehri buraya çekme düşüncesini"* sıkça yineleniyor⁹⁷. *"Zarif (güzel) Kale'yi şehrin panoramasına olabildiğince çok bakış açısından dahil etme isteği, daha başka yerlerde de gerçekleştirilmiştir."* vurgusunda bulunarak, hem yapılaşma hem de aç alanlar düzeyinde, ve hem de Yeni Şehir'in kurulması sırasında, Kale'nin etkisinden yararlanıldığını vurguluyor.

Ali Cengizkan; *"..Hermann Jansen'in 1928 Yarışma Planı'nda "Şehrin Ta'cı" kavramı biçiminde billurlaşacak olan bu yaklaşım, ilk kez Lörcher Planı'nda ortaya çıkmış ve Ulus Bölgesi'nde uygulamaya girmiştir."* demektedir.

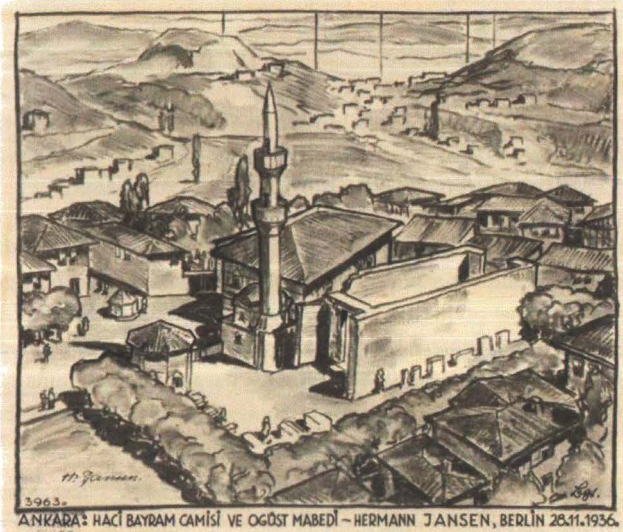
⁹⁷ CENGİZKAN, A., 2004, "Ankara'nın İlk Planı. 1924-25 Lörcher Planı, Şehrsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları", Ankara Enstitüsü Vakfı, Arkadaş Yay. Ltd., Ank. S.85.

Jansen'in sözlerinden ise Kale ve çevresinin, özellikle Bedesten'in, Hanlar Bölgesinin korunması ve görsel niteliğinin, kimliğinin kaybolmamasını hedeflediğini anlıyoruz;

"Kale ve Eski Pazar (Bedesten) mümkün olduğu kadar her yerden görülebilmelidir."

"Kale bir harabe yığını olarak istifade veya büyük masraflar ihtiyarile gelecek nesiller için muhafaza edilecek, gerek kültürel ve gerekse siyasi olsun milli hayatın merkezine temel teşkil edecektir. / Böyle bir inşaatla Türkiye mevcut asarı hasebiyle (Roma'da Kapitol, Pergamon'daki Kasır vs. Gibi) herkesçe taktir edilen memleketler meydanında girecektir. Kalenin burçlarından her biri bir Türk şehri tarafında inşa edilip, o şehrin ismi ile tesmiye edilmesi tarzı ile bunların imarı da varidi hatırdır. / Ankara şehri için başka bir merkez intihap etmek mümkün değildir."

Prof. Hermann Jansen 1932

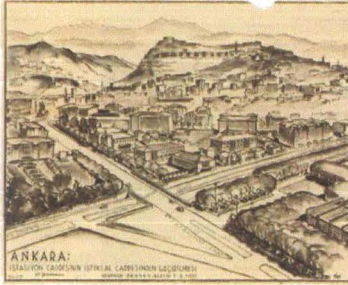

JANSEN HACI BAYRAM CAMİSİ VE OGÜST MABEDİ TASARIMI
(Berlin 28.11.1936)

"Kale, eski bostan harabeleri, Ogust Mabedi, Klemens Kilisesi harabeleri, eski hamam ve çeşmeler gibi korunan asarının bakaya ve kırıntıları tahrip edilmeyip, mümkün mertebe muhafaza edilmelidir. / Bunlar hep şehrin mimarice, sanayii nefisece ve tarihi pek kıymetli timsal ve defineleridir. / bu fikre müsteniden 1/2000 mikyasındaki 4 numaralı planda Ogust Mabedinin ne tarz da şarki, şimalisinde açılıp meydan ile beraber yapılacağı gösterilmiştir. / Klemens Kilisesi 'nin de ne surette yapılacağını işaret ettim. Bunun etrafı ufak bir yeşil saha ile çevrilmiştir."

Prof. Hermann Jansen 1932

Ulus'da Kale'nin batısında Hacı Bayram çevresinde eski şehrsel doku tümüyle yenilenmiş, bunun sonucu olarak caddeler boyunca sürekli ve yüksek bir yapılaşma ortaya çıkmış, içbölgeler ise çöküntü alanlarına dönüşmüştür. Lörcher planının tersine istasyon ile Ulus arasına önerilen yeşil bir aks ile bu bölge merkezden koparılmıştır.

JANSEN'İN TASARIMLARINDA BENDDERESİNİN REKREASYON AMAÇLI DÜZENLENDİĞİ VE KALE ÇEVRESİNDE YÜKSEK YAPILAŞMADAN SAKINILMIŞ OLDUĞU GÖRÜLMEKTEDİR.

(Tunçer, M. Arşivi)

Bendderesi kıyılarında 1920'li yıllara kadar varlığını sürdüren tabakhaneler ve su değirmenleri yok edilmiş, 1930'lu yılların başında önce yapılan değişiklik ve eklentilerle orijinalliğini kaybeden, sonra da tümüyle yıkılan Roma Bendi'nden günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

"Yeni şehircilikte yeni şehir kısımlarının kurulmasını eski kısmın yayılışından tamamen ayrılmak lazımdır. Hatta nazari olarak Eski Şehir üzerinde haddi zatında bir cam levhası kapamalıdır. Bu suretle kolaylıkla bütün gidişat takip edilerek şehri fenalıklardan korumak kabil olur. Eski

şehre mümkün olduğu kadar fazla el sürmemek gerektir.” H. Jansen, Ankara İmar Planı, 1932.

Jansen’in bu tutumuna göre “ Eski Şehre mümkün olduğu kadar el sürmemek” hatta Şehrin üstüne bir cam levha kapatmak” gerekmekteydi.

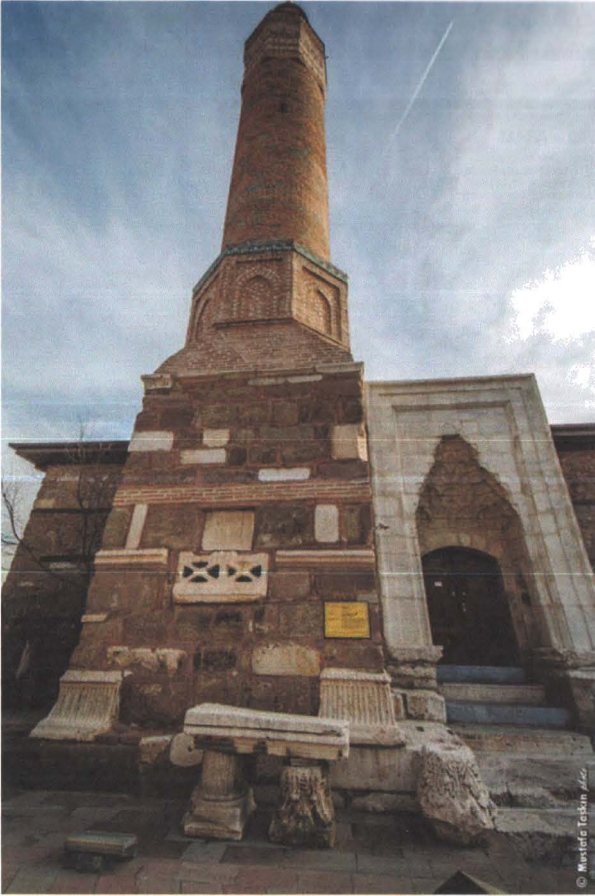
“Tashihe en fazla ihtiyaç gösteren Eski Şehir garp taraflarıdır. Daima tekrarlayan yangılar yüzünden aradan büyük parçalar yırtılmıştır. ‘Yangın yerlerini hatıra getirmeli’ bu yüzden garp kenarında Yeni Şehir tesisine başlanmıştır. Fakat civarda yapılan yeni banka vesaire gibi büyük binalardan eski kısımlar çok acınacak bir vaziyette kalmışlardır.

Prof. Hermann Jansen 1932

Ana hatlarıyla Jansen Planı kale ve çevresini oluşturan bugünün Ulus meydanının bulunduğu bölgede (Eski Ankara) fazla bir müdahaleye gitmemiştir. Buna karşın Jansen Planı, Kızılay-Çankaya bölgesini modern Cumhuriyet’in Başşehri’nin yeni gelişme alanı olarak sunan bir plan olarak tanımlanabilir. Koruma, tek yapı, çevre, şehir ve bütünü ölçeğinde geliştirme ve yenilemeyi de içermektedir. Sürdürülebilir koruma düşüncesi çerçevesinde kültürel değerlerin korunması yanında, tarihsel çevrelerin bir konut dokusu, konut stoku olduğu düşünülmeli ve koruma yanında ıslah/Sağlıklaştırma çabaları da etkin olmalıdır.

Koruma, geliştirme ve yenileme çabaları, planlı, programlı ve parasal kaynaklara bağlı, etaplama ve örgütlenme ile birlikte gerçekleştirilebilirse bilimsel ve daha başarılı olabilir. Bu nedenle, günümüze kadar yapılan planlama çalışmalarına örgütsel ve parasal boyut katılmalı ve öncelikler saptanarak etaplama halinde uygulama yapılmalıdır.

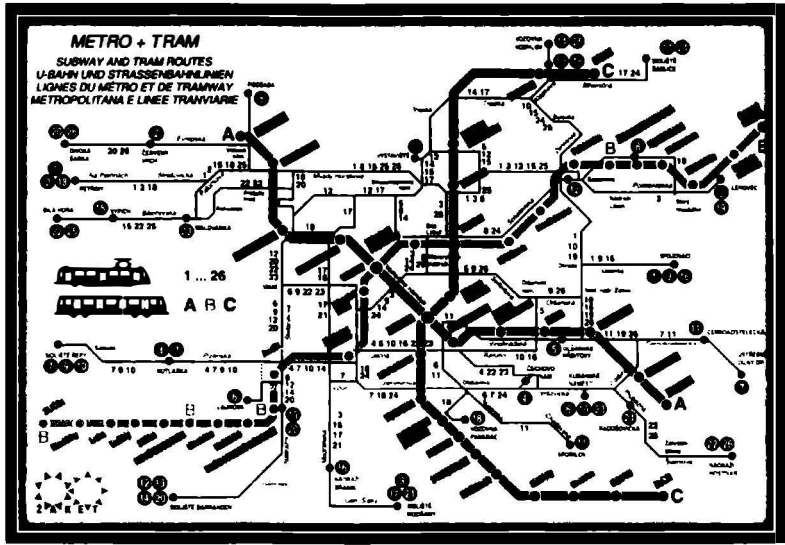
“Ankara Kaleiçi Koruma Amaçlı İmar Planı”, Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi, Altındağ Belediyesi ve Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu işbirliği ile biran evvel hazırlanmalıdır.

SELÇUKLU, AHİ VE OSMANLI DÖNEMİ CAMİLER, HANLAR VE ESKİ ANKARA EVLERİ KORUNARAK “GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ” DOĞRULTUSUNDA ŞEHRE KAZANDIRILMALIDIR (AHİ ŞERAFETTİN (Aslanhane) CAMİSİ - Fotoğraf: Taşkın, M.)

Kaleiçi'nin korunmasına yönelik bir planın ve ilgili projelerinin onanması da büyük önem taşımaktadır. Nedenleri ne olursa olsun bu konudaki her türlü gelişme tarihsel çevrenin giderek daha çok tahribine neden olmaktadır. Varolan araştırmalar ve dökümantasyon derlenerek gelecek için daha detaylı çalışmalara temel olarak değerlendirilmelidir. Umarım Kaleiçi, gerçekten korunmuş ve onarılmış elde kalan son özgün Eski Ankara dokusu olarak geleceğe aktarılacaktır. Hacı Bayram

çevresindeki gibi yapay, betonlaşmış bir çevre (yeni-tarihi eserler) oluşturulmaması gereklidir⁹⁸.

(7). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: YAYA DOSTU ULAŞIM

PRAG'DA ULAŞIM, TOPLU TAŞIMA, YAYA VE BİSİKLET ERİŞİMİ

Erişilebilirlik; binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler dahil herkes tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasıdır.

Günümüz modern şehircilik anlayışında şehirde yaşayan insanların ulaşımını büyük ölçüde raylı sistemler sağlamaktadır. Raylı sistemler hızlı, güvenli, temiz ve çevreci olması; kaza riskini ve yolculuk süresini azaltması; enerji tasarrufu sağlaması; karayolu taşımacılığı trafik yükünü, yatırım, bakım ve onarım giderlerini azaltması; diğer toplu taşıma sistemleri ile

⁹⁸ <https://solfasol.tv/ankara-ic-kalc-dokusu-onarilacak/> (Erişim: 29.05.2021)

uyumu; düşük işletme maliyetleri; gürültü kirliliğini azaltması ve şehirsiz arazi kullanımına olan olumlu etkilerinden dolayı tercih edilmektedir⁹⁹.

CUMHURİYET MEYDANI (REPUBLIC SQUARE) GECE – GÜNDÜZ
TRAMVAY HATLARI KESİŞME NOKTASIDIR (NAMESTI REPUBLIKY)
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2017)

Namesti Republiky; Yeni Şehir ile Eski Şehrin, modern caddeler ile eski caddelerin kesişme noktasında bir meydan. Buradaki en önemli yapılar; Belediye Binası (Municipal House), Powder Tower, Palladium AVM. Tramvayların kesişme noktası olmasının yanı sıra burada bir metro durağı var. Sadece Sarı B hattı buradan geçiyor. Na Prikope Caddesi bu meydana çıkıyor. Bu cadde büyük ve ünlü mağazaların olduğu güzel bir cadde. Ayrıca aradan küçük bir caddeyle 6-7 dakikada Old Town Meydanı'na ulaşabilirsiniz. Değerli sanatçı Fazıl Say ile Prag'ın merkezindeki bu en kalabalık yaya mekanında karşılaştık.. (Haziran 2019)..

Prag tramvay ağı, 142,4 km. yol, 931 tramvay ve 25 gündüz güzergahı ve 9 gece güzergahı ile Çek Cumhuriyeti'nin en büyük tramvay ağıdır. 518 km. toplam rota uzunluğu bulunuyor¹⁰⁰.

Prag Belediyesi'ne ait bir şirket olan Dopravní Podnik Hlavního Města Prahy A.S. tarafından işletilmektedir. Prag tramvay sistemi (Petrín fönikülleri

⁹⁹ ŞENLİK, İ., “Şehir İçi Raylı Ulaşım Sistemleri” , Elektrik Mühendisliği Dergisi, Dosya, https://www.emo.org.tr/ekler/f500547695c9236_ek.pdf?dergi=1051, Erişim: 21.02.2021.

¹⁰⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Trams_in_Prague (Erişim: 21.02.2021).

dahil) 2012’de 324,2 milyon yolcuya hizmet vermiştir. Prag’ın ilk at arabası tramvay hattı 1875’te açıldı ve ilk elektrikli tramvay 1891’de çalıştı. Ankara’ımızda tramvay bulunmamakta ve 1970’lere kadar çalışan traileybüs hatları da kaldırılarak sağlıklı olmayan, trafikte kirlilik yaratan ve kazalara yol açan ulaşım aracı dolmuşlara ve otobüslere mahkum edildik.

PRAG'IN İLK ELEKTRİKLİ TRAMVAY TASARIMINI GÖSTEREN BİR ÇİZİM
(1890) (Üstte),
ESKİ ŞEHİR MEYDANI'NDA AÇIK BİR TRAMVAY (1913) (Altta)¹⁰¹.

¹⁰¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Trams_in_Prague#/media/File:Krizik_Electric_Tram_1891_Hercik.png

2019 itibariyle, Prag tramvay ağı, dünyanın en büyük filolarından biri olan 882 tramvay aracını işletmektedir. Sistem, 2018'de 373.434.000 yolcu taşıdı, Budapeşte'den sonra dünyadaki en büyük tramvay işletmesidir.

"Güzel Şehir" Prag'ı keşfetmenizi sağlayacak güzergah yine tarihinde saklıdır. "Kral yolu" olarak adlandırılan, Barut kapısı "Prazska Brana" veya "Powder Tower" diye turistik haritalarda gösterilen noktadan başlayıp, Prag kalesindeki St.Vitus Katedrali'nde sonlanan rota, sizlere şehrin tüm önemli yapılarını gösterecektir. Prag kalesine doğru yokuş yukarı tırmanmamak için bu güzergahı tersten yürümeyi tercih edebilirsiniz. Sizler de derseniz şehrin en uzun tramvay hattı 22 numaralı tramvay ile "Prazsky Hrad" durağında inip, Prag Kalesi'nden başlayarak şehir turunuzu yapabilirsiniz...."

PRAG TOPLU TAŞIN SİSTEMİ ÇOK DÜZENLİ, DAKİK VE BİRBİRİ İLE BAĞLANTILI OLACAK ŞEKİLDE PLANLANMIŞ

(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018-2019)

**PRAG'DA TARİHİ MERKEZ AĞIRLIKLI OLMAK ÜSERE ŞEHRİN
HER YÖNÜNE TRAMVAYLARLA ULAŞMAK KOLAY VE UCUZ**
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Hava kirliliğinin nedenleri ve boyutları incelendiğinde; ulaştırmanın en önemli kaynaklar arasında olduğu görülmektedir. Elektrikli demiryollarının kirlilikteki payı yüzde 5 iken karayollarının payı yüzde 85 düzeyindedir.

Yaygın, güvenli ve konforlu bir toplu ulaşım sistemi, yerleşim yerinin araç değil insan odaklı olabilmesi için çok önemlidir. Toplu ulaşım durak ve istasyonları iyi tasarlanmış ve yürüme mesafeleri de dikkate alınarak doğru konumlandırılmış olmalıdır. Toplu ulaşım araçları erişilebilirlik standartlarına uygun olmalıdır. Toplu ulaşımında entegrasyon sağlanmalıdır. Ana aktarma noktalarında farklı işlevler ve donatılara da yer verilmelidir¹⁰².

Bir elektrikli tren 42 km seyir sonucunda çevreye 1 kg karbondioksit yayarken, aynı miktarda karbondioksit otobüsle 12 km'de otomobil ve uçakla 7 km'de yayılmaktadır. Taşıtların oluşturduğu kirliliğin genellikle iki boyutu vardır. Birincisi oksijen tüketimi, ikincisi ise zararlı madde üretimidir. Bir litre yakıtın yanması sırasında tüketilen 200 litre oksijeni bir

¹⁰² TUNÇER, M., 2019, "Gaziantep Bizimşehir Projesi Şartnamesi ve Plan Raporu", Yayınlanmamış Proje Raporu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çankaya Üniversitesi, TTO ve H.Ü. Teknokent.

insan 24 saatte tüketir. Buradan da görüldüğü gibi elektrikli raylı sistemlerin kullanılması ile hava kirliliği önemli ölçüde azalacaktır¹⁰³.

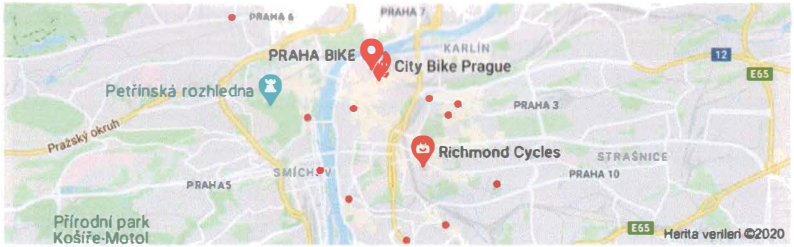
PRAG'DA ESKİ ŞEHİR MERKEZİ İÇİNDEKİ TRAMVAY SİSTEMİ
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Bir yerleşim yerinin insan odaklı olması, tüm insanlar için kullanılabilir ve kapsayıcı olmasını gerektirir. Bunun için de binalar, ulaşım araçları, yaya yolları, kaldırımlar ve açık alanlar, ilgili erişilebilirlik standartlarına uygun olarak tasarlanmalıdır.

BİSİKLET KULLANIMI

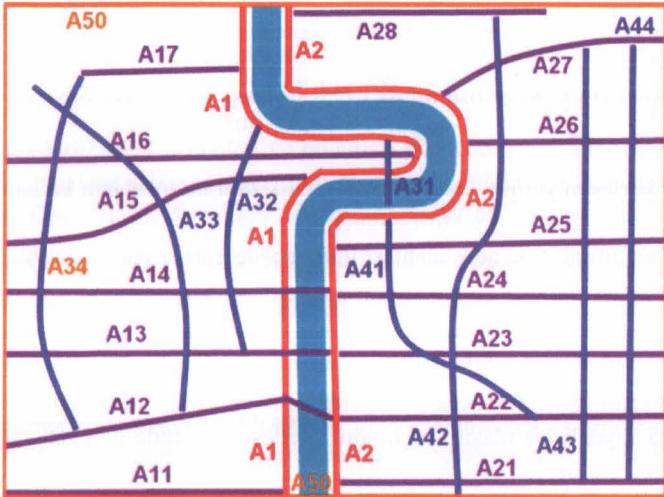
Bisikletli ulaşım, düşük maliyetli, çevreye zarar vermeyen ve insan sağlığına faydalı bir ulaşım biçimidir. Yerleşim yerinde gereken nitelikte, yaygın ve kesintisiz bisiklet yolları yapılmalı, bu yollar yaya ve araç yollarından uygun biçimde ayrılmalıdır. Toplu ulaşım aktarma noktaları ve istasyonları ile meydanlar, parklar, yaya bölgeleri, iş merkezleri gibi yerlerde bisiklet park alanları bulunmalıdır. Akıllı bisiklet /bisiklet İstasyonları uygulamaları ile herkesin bisiklet ulaşımından faydalanması sağlanmalıdır.

¹⁰³ ŞENLİK, İ., “Şehir İçi Raylı Ulaşım Sistemleri” , Elektrik Mühendisliği Dergisi, Dosya, https://www.emo.org.tr/ekler/f500547695c9236_ek.pdf?dergi=1051, Erişim: 21.02.2021.

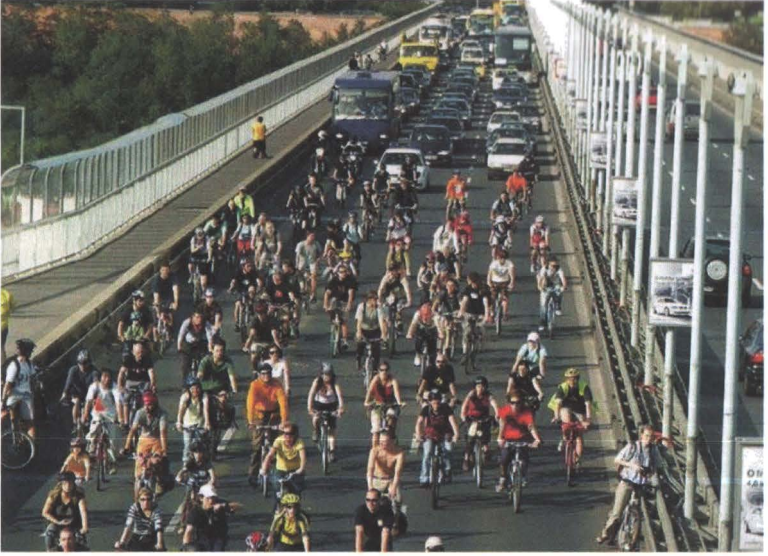

Prag'da bisiklete binme popüler bir boş zaman aktivitesidir ve pek yaygın olmayan bir ulaşım aracıdır. Bununla birlikte, bisiklet kullanım oranları her yıl artıyor. 2018'de Prag'da insanların % 2'si bisikletle gidip geliyor (yazın% 4, kışın% 2'den az).

2017 itibariyle, şehirde 178 km (111 mil) korumalı bisiklet yolu ve rotası vardı. Ayrıca, bisikletçiler tarafından kullanılmak üzere ücretsiz olan 48 km (30 mil) bisiklet şeridi ve 24 km (15 mil) özel olarak işaretlenmiş otobüs şeritleri vardı.

BİSİKLET OMURGA ROTALARI, BİR ANA ROTALAR AĞI (A101-A449) İLE DESTEKLENİR. ANA YOLLAR OMURGALARI TAMAMLAR VE ÇOĞU DURUMDA BUNLARIN YERİNİ ALIR
(Kaynak : https://en.wikipedia.org/wiki/Cycling_in_Prague)

PRAG'DA KİTLESEL BİSİKLET KULLNIMI (CYKLOJÍZDA), 2007
 (Kaynak : https://en.wikipedia.org/wiki/Cycling_in_Prague)

Prag asla bisiklet dostu bir şehir olarak görülmedi. Birinci Dünya Savaşından önce bisiklet altyapısına dair herhangi bir işaret yok. 1956'da, ilk Kopenhag tarzı bisiklet şeritleri Letňanská caddesindeki Letňany'de görüldü. Eski bisiklet şeridi artık yaya aksı olarak kullanılıyor. Jižní Město gibi büyük konut sitelerinin inşası sırasında bisiklet altyapısı gerçekten geliştirilmedi. Prag'da 1,6 km uzunluğundaki ilk bisiklet yolu, 1986 yılında Stromovka parkında rekreasyon amaçlı bisiklet sürmek için inşa edildi.

VOLŠÍNÝ CADDESİNDE BİSİKLET ŞERİDİ
 (Kaynak : https://en.wikipedia.org/wiki/Cycling_in_Prague)

Prag'da, Kadıfı Devrim'den (Velvet Revolution) sonra, ulaşım altyapısının iyileştirilmesi üzerinde büyük bir baskı vardı. Şehirdeki araba trafiği, 1989'dan sonra ilk beş yılda ikiye katlanmış. Boş zamanlarda bisiklete binmenin popülerliği de arttı, ilk şehir bisiklet rotaları bir Çek Turist Kulübü tarafından belirlendi. 1993 yılında, bir Prag Konseyi, 2000 yılına kadar Prag'da 400 km'lik bisiklet yollarının gerçekleştirilmesi planını onayladı. Bununla birlikte, bisiklet yollarının yalnızca yarısından azı 2000 yılına kadar işaretlendi. Prag'da ilk kritik kitlesel bisiklet turu 1991 yılında yaklaşık 80 katılımcıyla yapıldı. 2007 yılında, yayalar ve bisikletliler lehine gönüllü demek Auto * Mat kuruldu. Ayrıca özel çevrimiçi harita içeren ve "Bisikletle Prag" olarak tercüme edilen "Prahou na kole" adlı bir dergi de bulunmaktadır.

PRAG'DA EN ÖNEMLİ BİSİKLET ROTALARI (Kaynak: Prag Bisikletle (Prahau na kole) Broşür, Durum 2016)

PRAG BİSİKLET YOLLARI SİSTEMİ

Yukarıdaki haritada işaretli bisiklet yolları sistemi Prag'da gezinmenize yardımcı olacaktır. Bisiklet yolları, klasik sarı trafik işaretleri ve A1-A9999 numaralı işaretlerle işaretlenmiştir. Tüm sistemin yaklaşık bin kilometre uzunluğunda olması gerekiyor ve yaklaşık üçte biri ile işaretleniyor. Bisiklet yolları hem sıradan caddelerde hem de bisiklet şeritli caddelerde ve hatta ayrı bisiklet yollarında gidebilir. Bisiklet rotasının kendisi esas olarak oryantasyona hizmet eder, belirli bir altyapı kalitesi standardını garanti etmez. Bisiklet yolları, elbette, kalabalık ve ana caddeler ve yollar boyunca işaretlenmiştir ve genellikle ek bisiklet önlemleri ile desteklenir. İşaretli bisiklet rotaları, çevrimiçi haritada sarı bir arka plan üzerinde bisiklet rotası numarasına göre çizilir¹⁰⁴.

RAŠÍNOVO NEHİR KENARINDAKİ YUMUŞAK TAŞLAR BİSİKLET ŞERİDİ OLARAK KULLANILIYOR. BU NEHİR KENARI, ŞEHİR MERKEZİNDEKİ EN İŞLEK BİSİKLET ROTASIDIR.

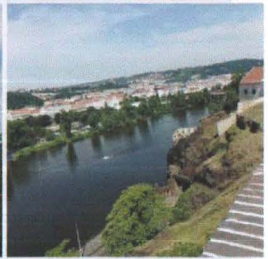
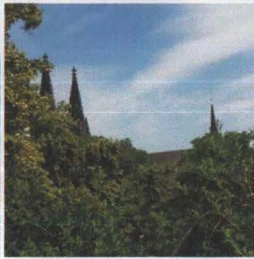
(Kaynak : https://en.wikipedia.org/wiki/Cycling_in_Prague)

¹⁰⁴ <https://prahounakole.cz/kudy-po-praze/znacene-cyklotrasy/> (Erişim:03.03.2021)

Sonbahar, ilkbahar ve yaz aylarında seyahat edenler nehir kıyısının ve nehirdeki adaların sefasını stürdüklerinden kesinlikle daha şanslı hissetmeliler kendilerini.

Prag'ta nehir kıyısı keyfi bir başka oluyor. Yazları geceler uzun olunca iş sonrası herkes kendini nehir kenarına atıyor. Cuamrtesi günü ise öğleden sonraya kadar müzik eşliğinde hem pazar alışverişinizi yapabiliyorsunuz hem de farklı lezzetleri deneyebiliyoruz. Pazar'ları daha sakin olan nehir kıyısı yine de hareketliliğini koruyor.

Mekânları ya da içkiniz/içeceğinizi alıp yerde oturmayı tercih etmezseniz Prag'ta pedal botuna atlayıp nehirde dolaşmanızı kesinlikle tavsiye ediyorum.

(8). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN, TARİH VE KÜLTÜR ANITLARININ KORUNMASI:

VYŠEHRAD KALESİ

Antik efsanelere göre Vyšehrad, Çek prenslerinin en eski ikametgâhıdır; aslında yerel yerleşim 10. yüzyılın ortalarında kurulmuştur. Bu kaleyi 2018 ve 2019 haziran ayında 2 kez ziyaret ettim. Şehir merkezinde düzenli bir metro ağı ile bağlanmış Kale'ye kolayca ulaşılabilir. Vyšehrad'a C metrosu ile kolaylıkla ulaşabilirsiniz.

Yürüyerek şehrin müthiş manzaraları eşliğinde, 30-45 dakika arasında ya da metro ile gelinen VYŠEHRAD KALESİ'nden muhteşem bir panoramik şehir manzarası karşılayacaktır. Prag kalesinden gördüğünüz şehir manzarasının daha geniş bir alanda, yeşil alan bol olduğu için yazın kalabalık olsa da kışın daha sakin oluyor..

Sizi karşılayan yeşilin mükemmel tonları olacaktır. Alanın girişinde mola verebileceğiniz bir büfe ve tuvaletler bulunuyor. Güvenlik kontrolünden geçtikten sonra bahçelerde ve saraylarda dolaşmaya başlayabilirsiniz. Her gördüğünüz detayda biraz daha şaşırarak ve “burayı iyi ki kaçırmamışım” diyeceksiniz. Národní Divadlo'dan 21 numaralı tramvay ile de ulaşılabilir ve Vltava nehrinin yanına gidip solunuzda olağanüstü Dans Eden Ev'i gördükten sonra Vyton'da inilir.

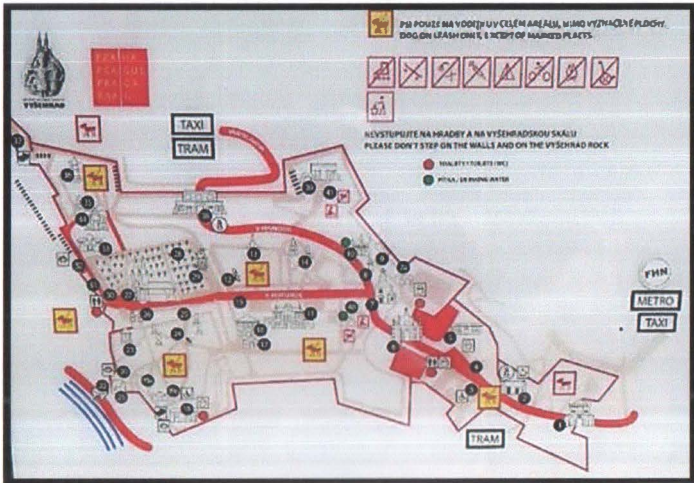
Burada Vysehrad tepesinin eteğindesiniz. St Peter ve St Paul Kilisesi ile mezarlığa giden merdivenlerden çıkın. Bu huzurlu noktada, mezarların ve ağaçların arasında dolaşırken Dvorak, Smetana veya Mucha gibi ünlü isimlerin isimlerini arayabilirsiniz.

VYSEHRAD KALESİ'NDEN PRAG KALESİ VE VLTAVA NEHRİ

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Nehir iki kıyısı da doğal peyzaj özelliğini korumuş, yapılaşmamış ve temiz bir su akıyor. Teknelerle ulaşım sağlanıyor.. Kaleiçine girdiğinde Kale Planı ile yönünüzü kolayca bulabiliyorsunuz..

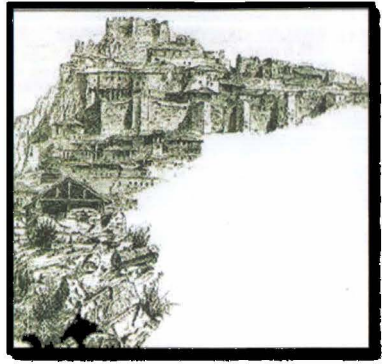
HER YERDE OLDUĞU GİBİ VYSEHRAD GİRİŞİNDE KALEİÇİ'NİN PLANI SİZİ KARŞILIYOR (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

VYŠEHRAD KALESİ'NDEN PRAG GENEL GÖRÜNÜMÜ (Batıya Bakış)
 (Kaynak : https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274707-d318550-Reviews-Vysehrad_National_Cultural_Monument-Prague_Bohemia.html#REVIEWS)

Vltava Nehri'nin yukarısındaki kayalık bir tepede yer alan, şehrin muhteşem manzarasını sunar ve park alanı, nadir Romanesk St Martin Rotunda, neo-Gotik Sts Peter ve Paul Kilisesi, ulusal mezarlık Slavín gibi gizli mimari hazinelere sahiptir.

"Tepedeki Kale" anlamına gelen Vysehrad, Prag'daki Vltava'nın sağ yakasına bakmaktadır. Turistler tarafından genellikle gezilmeyen, unutulmuş bir yerdir¹⁰⁵.

VYŠEHRAD-2'NİN ESKİ TASVİRİ (1420) (Solda) ANKARA KALESİ (1893)
 (Sağda: Kaynak: M.Tunçer arşivi)

¹⁰⁵ <https://www.evaneos.com/czech/holidays/placces/5864-vysehrad/>

(19. yüzyılın ikinci yarısında yapılan A. Pokorný'nin litografisinden Hussite öncesi Vyšehrad'ın romantik bir görünümü (Solda).

Ressam bazı tarihsel bilgilerden yola çıkmış olsa da, Vyšehrad'ın 1420'deki görünümünün farklı olduğu ve bu resmin aşağı yukarı onun hayal gücüne dayandığı kesindir. Zamanın gerçekliğine en yakın kısım belki de mazgallı duvar ve kaleler, St Martin'in romanesk rotundas ve arkasından çıkıntı yapan tıknaz Špička Kapısı'dır.

(<https://vysehrad.estranky.cz/fotoalbum/z-historie-vysehradu/stare-vyobrazeni-vysehradu-2.-.html>)

VYŠEHRAD SARP TEPESİ ALTINDA PADDLE STEAMER

(Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Vy%C5%A1ehrad#/media/Dosya:Parn%C3%ADk_Vy%C5%A1ehrad_pod_Vy%C5%A1ehradem.jpg
(Erişim: 20.11.2020)

Kaleler, tarih, kültür ve doğa varlıkları ile ilgili taşınır, taşınmaz bütün bilimsel, sanatsal belge, eşya, anıt ve kalıntıların korunduğu, sergilendiği yerlerdir. Vyšehrad Kalesi içinde gezerken her sene dikkatimi çeken genç ve çocuk gruplarının başlarında eğitmenler eşliğinde gezmeleri ve sürekli bilgilendirilmeleri oldu.

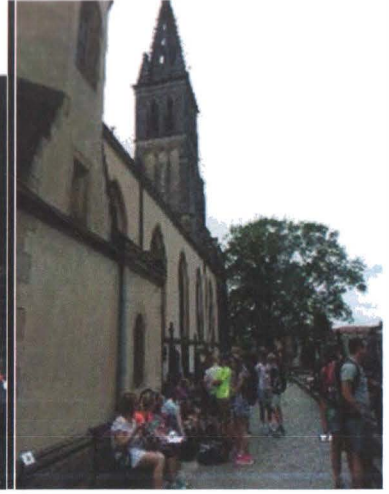
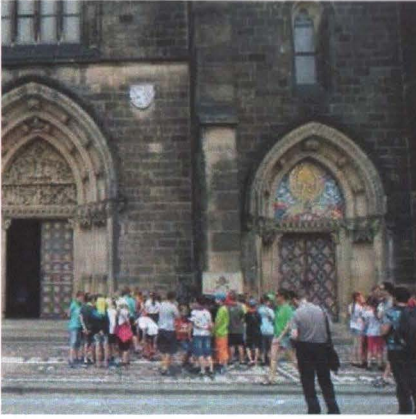
Ankara Kalesi de yüzyılların birikimi ile oluşmuş en az bu günkü halini aldığı 7. ve 8. Yy. lardan bu yana Bizans, Selçuklu, Osmanlı dönemi anıtsal ve sivil mimarlık örneklerini ve dokularını içinde barındırmaktadır.

UZUN YILLARDAN SONRA ANKARA KALEİÇİ DE NİHAYET AĞIRLIKLIL OLARAK YAYA BÖLGESİ HALİNE GELMİŞTİR. (Dr. Necati Yalçın ve Prof. Dr. Oğuz Yılmaz ile yaptığımız öğrenci turlarından birinden)
(Fotoğraflar : Tunçer, M., 18 Mayıs 2019)

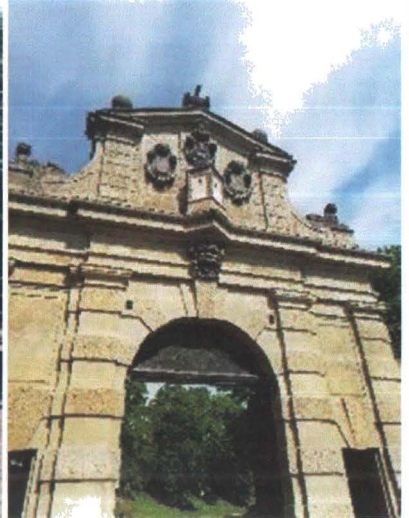
Gençlerin ve çocukların tarih/kültür eğitiminin en temel amaçlarından birisi, bireylerin kültürel düzeylerinin gelişmesi, tarih bilinci kazandırılması ve eğitim verilmesi, estetiksel-görsel duyarlılıklarının kazandırılmasıdır.

VYŠEHRAD'DA GEZDİRİLEN ÇOCUK ve GENÇLİK GRUPLARI
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

VYSEHRAD ULUSAL KÜLTÜR ANITI

VYSEHRAD ULUSAL KÜLTÜR ANITI (Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

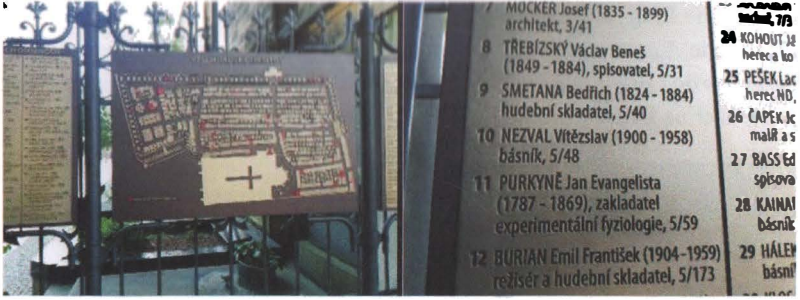
Burası Prag kurulmadan önce Çeklerin ilk geldikleri yerdir ve efsanesinde “...prens bir rüya görür ve Prag ın kurulduğu yeri işaret ederek burada prenslere diz çöktüren bir şehir görüyorum” demiştir ve Prag bunun üzerine kurulmuştur..

VYŠEHRAD MEZARLIĞI

Kalenin içinde Aziz Peter ve St. Paul Bazilikası ve Antonín Dvořák, Bedřich Smetana, Karel Čapek ve Alphonse Mucha gibi birçok ünlü Çek'in anıt mezarlarını içeren Vyšehrad Mezarlığı bulunmaktadır¹⁰⁶. Bu mezarlık ünlü Çek aydın, sanatçıları, müzisyen ve ressamı, politikacılarının gömülü olduğu, çok bakımlı ızgara plana sahip, çiçekler ve heykellerle donatılmış bir mekândır.

¹⁰⁶ <https://www.findagrave.com/cemetery/639667/vyschradsky-cemetery>

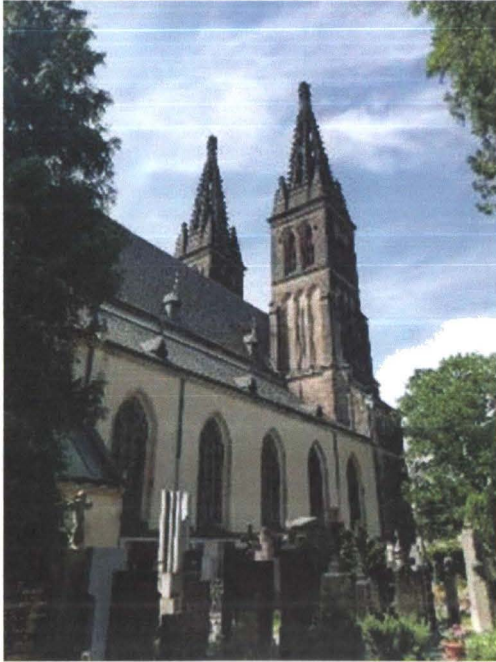

VYŠEHRAD MEZARLIĞI GİRİŞİNDEKİ PLAN (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

VYŠEHRAD MEZARLIĞI ÖZENLİ ANIT MEZARLAR
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Aziz Peter ve Aziz Paul Bazilikası Vyšehrad Mezarlığı'nın yanında yer almaktadır ve Prag'ın en eski mimari şahaserlerinden biridir. Aziz Peter ve Aziz Paul Bazilikası Vyšehrad'da bulunan neo-gotik üsluptaki bazilika.

VYŠEHRAÐ MEZARLIĐIĐ'NDA ALFONS MUCHA, JAN KUBELİK, RAFAEL KUBELİK GİBİ ÜNLÜ SANATÇILAR, BİLİM İNSANLARI, DEVLET ADAMLARI YATMAKTADIR (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

İlk yapımı 1070-1080 yıllarına tarihlenen bazilika çıkan bir yangının ardından 1249 yılında gotik tarzda yeniden inşa edilmiştir. Son olarak 1885-1903 arasında neo-gotik tarzda yenilenmiştir. Vltava Nehrinin kıyısındaki eski bir savunma yerleşimi içerisinde bulunan yapı, Prag'ın simgelerinden birisi haline gelen 58 metrelik kulelere sahiptir. Kiliseye 2003 yılında Papa II. İoannes Paulus tarafından bazilika statüsü verilmiştir. Bazilikanın arkasındaki Vyšehrad Mezarlığı'nda Çek tarihinin ünlü isimleri gömülüdür¹⁰⁷.

(9). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: DOĞAL PEYZAJ DEĞERLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ:

BOTANICKA ZAHrada / BOTANİK BAHÇESİ

PRAG ÜNİVERSİTESİ BOTANİK BAHÇESİ TROPİKAL SERA

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Vyshgrad Kalesi'nden dik merdivenlerle inildiğinde Vltava Nehri kenarına ulaşıyor. Buradan biraz şchir dokusunu görmek için doğuya yöneldiğinizde çok yakın mesafede Charles Üniversitesi'nin Botanik

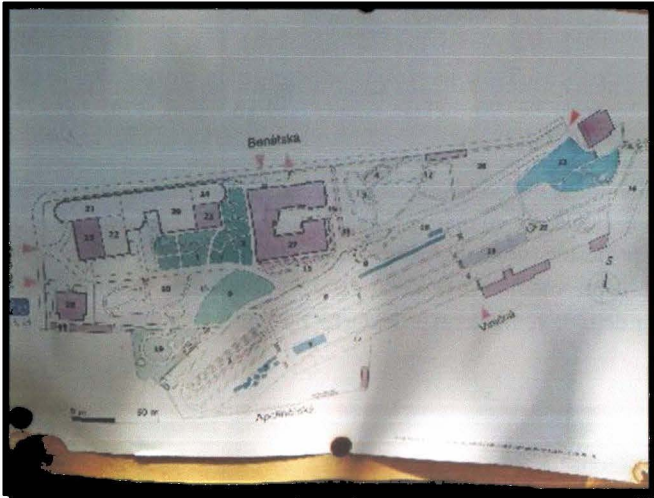
¹⁰⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/Aziz_Peter_ve_Aziz_Paul_Bazilikas%C4%B1, (Erişim:20.11.2020)

Bahçesi (Botanická zahrada) 'ni mutlaka ziyaret etmek gerekli.. (Adres: Trojska 800 / 196'daki Prag Botanik Bahçesi, Prag 171 00)

VLTAVA NEHRİ KIYISI BOYUNCA BAROK VE RÖNESANS MİMARİSİ YAPILAR SIRALANMIŞ (Fotoğraf : <https://wallpapercave.com/w/wp6896002>)

“Güzel Şehir” ilkelerinden en önemlisi şehrin kalabalığı ve yoğunluğu içinde hemen kaçıp sığınılacak doğa parçalarının bulunmasıdır. Botanická Zahrada da doğa içinde dinlenmek, bilgi edinmek, eğlenmek ve tüm duyuları memnun etmek için ideal bir yer. Botanik Bahçesi geniş ve neredeyse 70 hektar alana sahip.

BOTANİK BAHÇESİ (BOTANICKÁ ZAHRAHA) PLANI
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Prag botanik bahçesi huzur ve sükûnet vahasıdır. Dev ağaçlar, bitki bahçeleri, seralar, çeşitli bahçelere sahip açık hava sergileri ve üzüm bağları ile geniş bir bölgeyi kapsıyor. Bitkileri izlerken güzel bir taşlık patika boyunca yürüdüm. Bahçe bir tepe üzerinde yer almaktadır ve pek çok yol tepeden aşağı ve yukarı uzanmaktadır. Botanik bahçe peyzajı ve bitkilerin güzel görünümelerini gözler önüne sermekte.

BOTANICKÁ ZAHRADA GİRİŞİNDEKİ TANITIM TABELALARI

(Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

St. Clara'nın tarihi üzüm bağları, bir Japon meditasyon bahçesi ve eşsiz tropikal Fata Morgana Serası gibi sergi alanları ile hakikaten görülmeye değer. Farklı sıcaklık ve nem oranlarına sahip üç ayrı bölgeye ayrılan 130 m uzunluğundaki sera, yılın herhangi bir zamanında tropikal doğada bir yolculuk sunuyor¹⁰⁸.

Botanik bahçesi Troja havzasına yayılmış olup, yüzölçümü yaklaşık çok engebeli bir arazide 70 hektar, deniz seviyesinden 179 ila 276 metre yükseklikteymiş¹⁰⁹.

Bu alanda bir botanik bahçesi inşa etme planı 1968'de onaylandı. Bahçe daha sonra akademik mimarlar Josef Hruza ve Jiří Navrátil ve J. Jager'in kazanan projesine göre gerçekleştirildi. Bahçeyi inşa etmek, yaygınlığı nedeniyle uzun vadeli bir projedir. 1992 yılına kadar, bahçe genel olarak erişilebilir değildi ve ilk sergi 3 hektarlık bir yüzey alanında açıldı.

¹⁰⁸ <https://www.prague.eu/en/object/places/577/praguc-botanical-garden-fata-morgana-greenhouse-botanicka-zahrada-sklenik-fata-morgana?back=1>, (Erişim: 11.01.2021)

¹⁰⁹ http://www.botanicka.cz/hlavni-stranka.html?page_id=95, (Erişim: 11.01.2021)

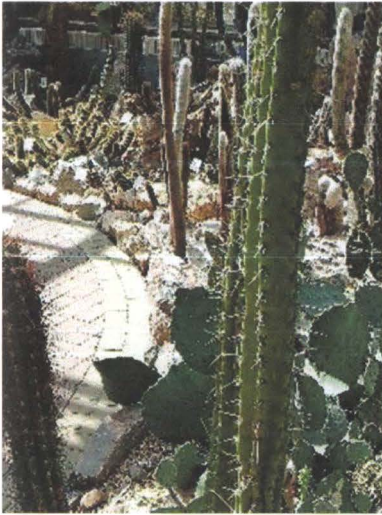
EŞSİZ TROPİKAL FATA MORGANA SERASI (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Küçük soğanlı bitkiler, çok yıllıklar, tek yıllık çiçekler ve şifalı bitkiler, moor bitkileri, kserofilik ve hidrofilik bitkilerden oluşan koleksiyonların yer aldığı bir park, alpin bitkilerle kaplı bir sera ve yerli ve yabancı iğne yapraklı çalılıkların bulunduğu bir dendroloji bölümü olarak düzenlenmiştir. Sezonda halka açık olan bugünün alanı 4 hektarlık bir alana yayılıyor ve ilk serginin yanı sıra, burada orijinal Japon bitkileri türlerinin bulunduğu bir Japon bahçesi, Türkiye’den bitkilerin coğrafi bir sergisi ve Akdeniz, aşağıda iris koleksiyonuyla birlikte bahçede eşsiz bir çiçekli güneş saati vardır.

Bahçeye Fata Morgana adında yeni bir tropikal sera inşa edilmiş ve inşaatı 2003 yazında tamamlanmıştır. 12 Haziran 2004'te halka açılan Tropikal Sera 130 metre uzunluğunda, 13 metre geni li inde, yaklaşık 2200 metrekareye yayılıyor ve 3 bölüme ayrılıyor:

- sulu meyveler, orta Amerika savan, Madagaskar ve Güney Afrika yarı   l 
- tropikal yağmur ormanları (yeddi metrelik bir  elale ile)
- yapay olarak so utulmu  sera - And Dağları ve Cape, Tazmanya, Yeni Zelanda  evresi

**KAKTÜS SERASI, ORTA AMERİKA SAVAN, MADAGASKAR VE
GÜNEY AFRİKA YARI ÇÖLÜ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)**

Botanik Bahçesinde yeni sergiler oluşturuluyor ve bahçe geliştiriliyor. Burası sadece Prag halkı ve turistler için bir öğrenme kaynağı değil, aynı zamanda bazı bitki türlerinin doğal alanlarının korunması ve bitki türlerinin ve çeşitlerinin çeşitliliğinin sürdürülmesi konularını ele alan bilimsel çalışmalara da hizmet eder.

Rezerv Alan niteliğindeki 12 hektarlık korunan alan (Salabka, Haltýř, Pustá vinice, Podhoř a Velká skála). Bahçede ayrıca St. Clara's Vineyard - Salabka ve Doğa Parkı Drahaň bulunur.

“...Nisan ve mayıs aylarında bu tropik serada kelebeklerin yetiştirildiği ve saklandığı özel etkinlik nedeniyle, botanik bahçesinin sadece bir bölümünü - Fata Morgana adlı sera - ziyaret etmek istedim. Cumartesi sabahı bile (yaklaşık 10 civarında) çok kalabalıktı, tüm kelebekler neredeyse görünmez bir şekilde seranın yüksek tavanına ya da duvarlara gizlendi, çünkü geçecekleri tek ışık vardı. Biraz saydam duvarlar. Gerçekten hayal kırıklığına uğradım. İçeri girmeden önce o güzel uçan yaratıkların yanında nasıl davranacaklarına dair bilgilendirme yoktu, ziyaretçileri izleyen rehber ya da bazı personel yoktu, bu yüzden kelebeklere dokunmamaları için uyardım. Kelebeklerin görünümünün tadını çıkarın ve Papilonia'ya gidin (Prag'ın merkezinde). İçinde bazı ilginç bitkiler ve çiçekler vardı, ancak bazı olası nadirlikleri takdir edecek bir uzman değilim. En çok sevdiğim kısım yeraltında bir akvaryum (küçük göl) içindeki güzel bir manzaraydı..”¹¹⁰

BİTKİ KAYITLARI PANOSU ve GİRİŞ KAPISI (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

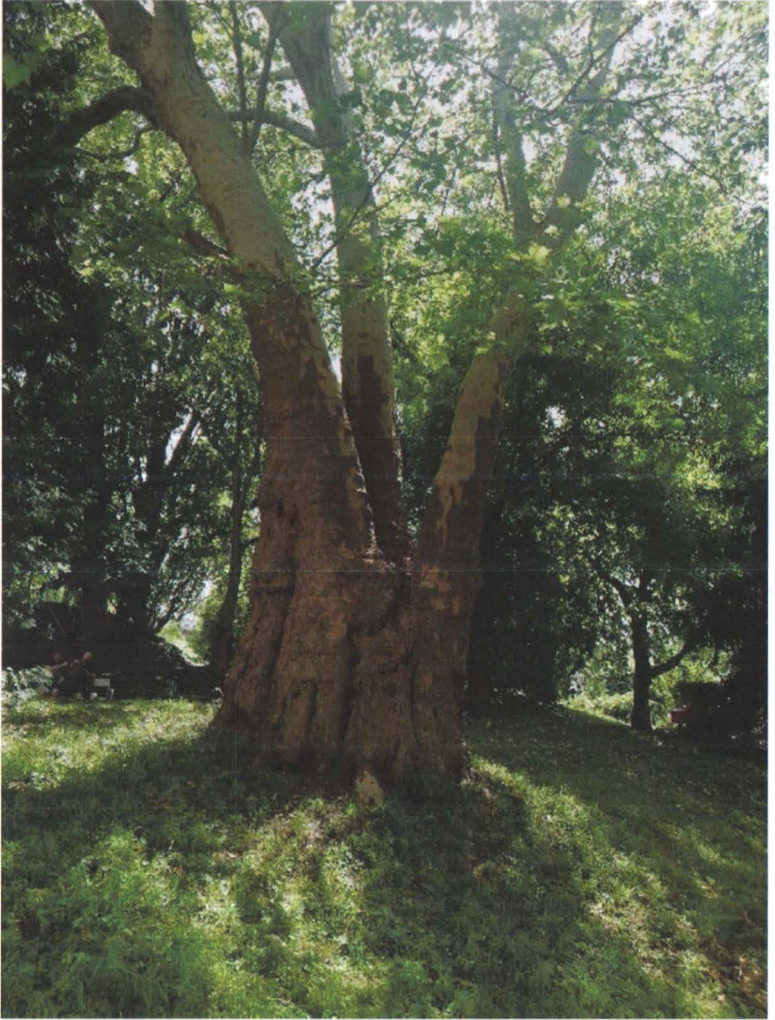
¹¹⁰ https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274707-d500559-Reviews-or5-Prague_Botanical_Garden-Prague_Bohemia.html#REVIEWS

GÜZEL BİR BOTANİK BAHÇESİYEDİ, TÜR ÇEŞİTLİLİĞİ ÇOK ZENGİNDİ
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Florius.cz'de bir arama motoru hazırlanmış ve veriler yavaş yavaş eklendi (liste tam olmaktan uzaktır). Program, Tábor'daki Lanius şirketi ile işbirliği içinde oluşturuldu. Burada listelenen bitkiler satış için çoğaltılamaz ve ticari amaç için tasarlanmamıştır¹¹¹.

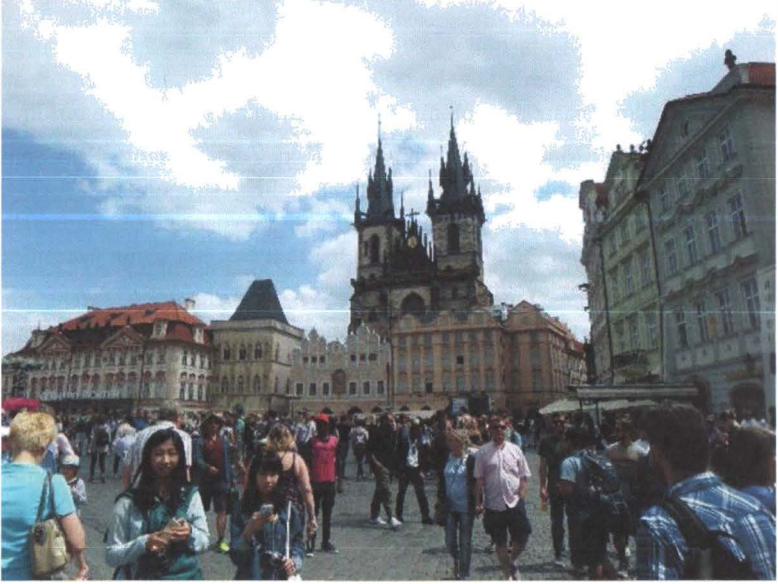
¹¹¹ Florius adlı tesis kayıt sistemine harici erişim yetkisi şu adreste mevcuttur: <https://evident.botanicka.cz/>.

**BOTANICKÁ ZAHRADA İÇİNDE ASIRLARCA ÖNCESİNDEN KALMA
AĞAÇLAR ŞEHİR İÇİNDE BİR VAHA GİBİ / GÜZEL ŞEHİR İLKELERİNDEN
BİRİ (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)**

(10). GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: TARİHİ DOKU VE ANITLARIN KORUNMASI ve YAYA BÖLGELERİ OLUŞTURULMASI:

ESKİ ŞEHİR MEYDANI (OLD TOWN SQUARE) (Staroměstské náměstí)

ESKİ ŞEHİR MEYDANI (OLD TOWN SQUARE-Staroměstské Náměstí)
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Güzel şehir ilkelerinin en önemlilerinden biri; tarihi doku ve anıtların korunması, tarihi çevrelerde ulaşımın düzenlenerek yaya bölgeleri oluşturulmasıdır. Bu bölümde Prag'ın en güzel ve ilgi çekici, aynı zamanda korunmuş Eski Şehir (Çekçe: *Staré Město pražské*), tarihi şehir merkezi ele alınacaktır. Ankara'da Ulus tarihi şehir merkezinde henüz sadece Hacı Bayram Camisi ve Augustus Tapınağı çevresinin meydan düzenlemesinin yapılabildiği göz önünde bulundurulursa, 184 hektarlık Eski Ankara'da çok farklı alanlarda, koruma ve restorasyon ile yayalaştırmaya yönelik planlama, projelendirme ve uygulamaların yapılması gerektiğini açığa çıkarır.

Tarih içinde Prag Eski Şehir Merkezi her iki ucunda Vltava Nehri ile bağlantılı yarı dairesel bir hendek ve duvarla dışarıdan ayrılmıştı. Hendek günümüzde Eski Şehir'in sınırı olan Revoluční, Na Příkopě ve Národní Caddeleri tarafından örtülmüş.

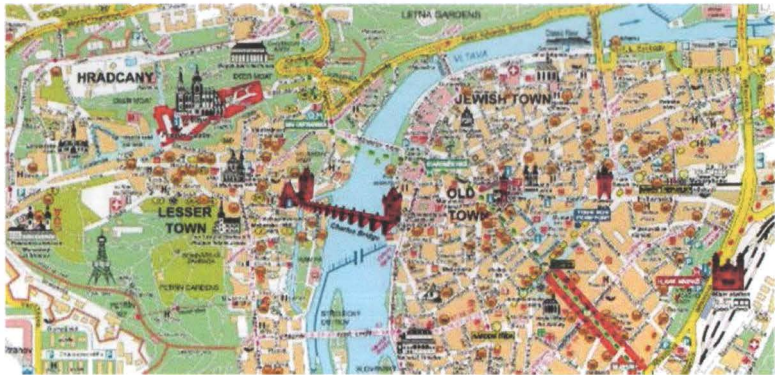
Staroměstské náměstí (Old Town Square) ya da Eski Şehir Meydanı, 10.yüzyılda uluslararası bir alış veriş mekânı, şehir merkezi ve çok değişik ticaret malları satımı için inşa edilmiştir.

Eski şehir meydanı ve çevresi nerede konaklıyorsanız konaklayın metro veya tramvay hattıyla ulaşımı ve bulunması oldukça kolaydır. Kökeni 12. yüzyıla dayanan Eski Şehir Meydanı, Prag'ın tarihi merkezindeki en önemli meydandır ve tartışmasız Avrupa'nın en güzel tarihi mekanlarından biridir.

Eski Şehir'deki önemli yerler arasında Eski Yeni Sinagog, Eski Şehir Meydanı ve Prag Astronomik Saati bulunmaktadır. Astronomical Clock ya da Astronomik Saat (Pražský Orloj) Eski Şehir Meydanı'nda bulunur. Her 12 saat diliminin 12 burcu temsil ettiği ve her saat başında saatin üzerindeki figürlerin gösterisini izleyebilirsiniz.

Eski Şehir, Prag'ın Yeni Şehri ile çevrilidir. Vltava Nehri'nin karşısında ise Malá Strana bulunmaktadır. Eski bir Yahudi semti olan Josefov, Eski Şehir'in kuzeybatı köşesinde Vltava'ya doğru yer almaktadır.

1986 Yılı kasım ayında, Prag'da, Karayolları Gn. Md. ve Ankara BŞB. adına, TEM Projesi Workshop'una katılmıştım. Bu toplantıda o zamanlar inşa edilmekte olan TEM Otoyolu'na ilişkin "*Aesthetic, Economic & Environmental Impact Assesment for Trans-European North-South Motorway (AECOTEM)*"nin toplantılarına ve sonuç bildirgesi hazırlıklarına katılmıştım. Soğuk ama güzel birkaç gün sabah erkenden kalktım ve kaldığımız Hilton'dan saat 5 de servise başlayan tramvaylarla Staroměstské náměstí denilen Tarihi Şehir Merkezi'ne hemen her sabah giderek toplantının başlangıç saati olan 9.30'a kadar 3-4 saat kadar gezmiştim.

PRAG ESKİ ŞEHİR HARİTASI

(Kaynak: <http://blog.universalplaces.com/visitar-praga/>)

Hatta kahvaltılarımı da o zamanlar çok daha ucuz bir şehir olan Prag merkezinde yapmıştım, ucuz ve tarihi dokusunu korumaya çalışan, henüz milyonlarca turistin akınına uğramamış bir şehirdi. Henüz tuvaletlerden para alınmıyordu 😊

Tarihi doku özellikle Kale'ye St. Vitus katedraline çıkan sokaklarda birçok yapının iskele kurularak onarıldığını, boya badana, süsleme, çatı aktarımı vb yapılmıyordu.

Bu bölgenin Bohemya kıristallerinin, seramik ve porselenlerin, plak ve kitapçıların hediyelik eşya satış mağazalarının, müzeler, oteller ve yeme içme mekanları ile içiçe yaşayan, çok canlı bir şehir merkezi olduğunu görmüştüm. O yıllarda çok değişik sokaklarda iskeleler kurulmuş ve sürekli onarımların yapılmaktaydı. Daha sonra bu sokakları gördüğümünden esinlenerek Ankara Kalesi, Ulus ve Hacıbayram çevresinde de böyle onarımlar yapılmasını hayal etmiştim.

Maalesef bu düşündüklerim son 35 yılda gerçekleşmedi ve gerçek onarım çalışmaları çok az yapılabildi. Özellikle Hamamönü ve Hacıbayram çevresinde yıkılıp yapılan güzelim ahşap çatkı sistemli, kerpiç, taş, tuğla dolgulu eski Ankara evleri hemen tamamen yıkılarak, yerine "Yeni-Tarihi Eser" dediğim betonarme, dış cephesi Eski Ankara Evine benzeyen ama içindeki tüm ahşap tavanları, dolapları, merdivenleri yok edilmiş ve hem de bir-iki kat ilave edilmiş yapılarla doldu.

HACIBAYRAM ÇEVRESİNDEKİ YENİ-TARİHİ ESERLER!¹¹²

O puslu, kış günlerinde (kasım) zar zor çektiğim fotoğrafların, slidelerin hemen hepsi yanmıştı, ya ışık almış, ya da gümrükten x ray den geçerken mahvolmuştu. Bu fotoğrafları kaybetmek internetin olmadığı bir çağda acı ve üzüntü vericiydi. Bunun acısını 2017'den itibaren 3 yıl boyunca her yıl gittiğim *WMCAUS (World Multidisciplinary Civil Engineering - Architecture - Urban Planning Symposium)* da çıkardım.

Oturum başkanlıklarım ve Sempozyumda sunduğum bildiriler dışında artan zamanlarda, akşamları özellikle Prag 'ın gezmediğim yeri, girmedığım sokak neredeyse kalmadı özellikle Old Town 'da, Hradcany (Kale) ile Vaclav Meydanı arasında yüzlerce fotoğrafım oldu.

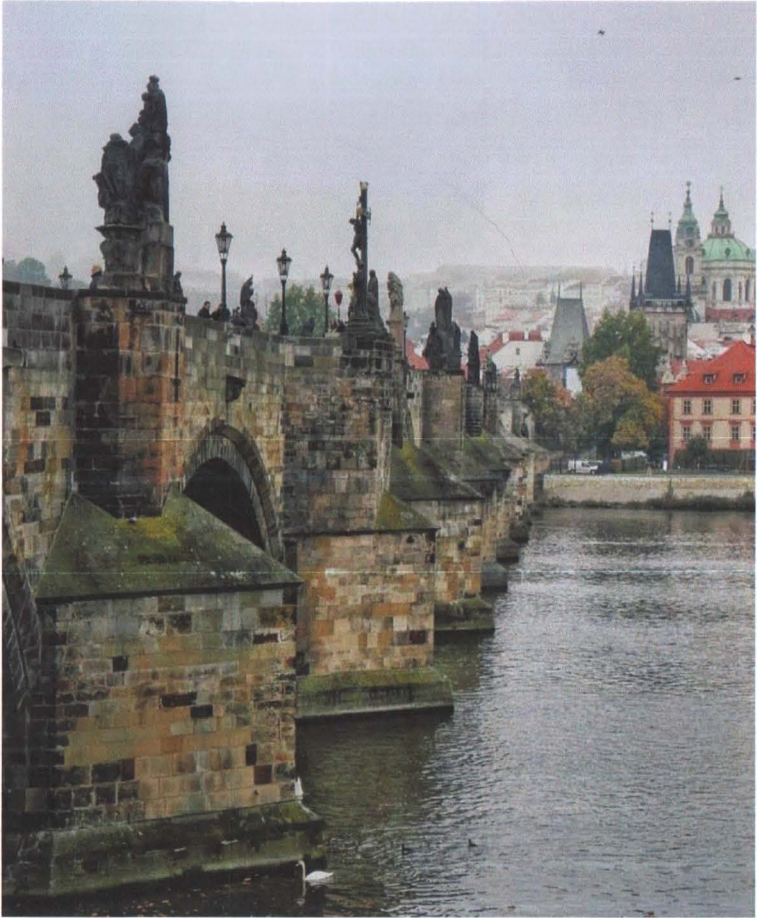
O günlerde Prag'dan ne alınır diye sorulduğunda Bohemian Kristalleri ve Klasik Müzik Plakları başta geliyordu. Özellikle kristal mağazaları merkezde (halen de öyledir) adım başı yer almakta, klasik müzik plakları da çok kaliteli ve tanınmış orkestraların kayıtları Türkiye'ye göre nisbeten ucuzdu.. Sanırım 20 kg olan limitimi, bir sırt çantası kristal bardak, kadeh vb ile doldurdum. Zaten Workshop'da verilen 600 dolar karşılığı Çek parasını dışarı çıkartamayacağımız için son günde bizi kristalci mağazasına götürdüler ve tüm paramızı son kuruşuna kadar harcamak zorunda kaldık.

¹¹² <http://mimdap.org/2016/11/hacybayram-camii-cevresindeki-yeni-tarihi-eserler/>, (Erişim: 25.01.2021)

ESKİ ŞEHİR MEYDANI, ESKİ BELEDİYE SARAYI, ASTRONOMİK SAAT VE
TÝN KİLİSESİ İLE ŞEHİRİN KORUNMUŞ VE İLGİ ÇEKİCİ BİR YERİDİR
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Kıvrıla kıvrıla uzanan organik doku, her biri mimari şaheser olan yapılarla dolu sokaklar, pasajla, iç avlular, geçitler. Bu kesimi tanıyabilmek için en az 3-4 gün dolaşmak ve durmadan akan turist kalabalığından kurtulmak için dar sokaklardan oluşan bu karmaşık ağı içinde kaybolmak gerekli. Karel Köprüsü'nden Belediye Sarayı'na kadar uzanan **Staré Město (Eski Şehir)**, farklı mimari üslupları birarada barındıran, muhteşem cepheleri, süslemeleri, heykelleri ile Prag'ın kalbidir.

KARLUV MOST – CHARLES BRIDGE – KARL KÖPRÜSÜ¹¹³

Roma Mahzenleri, gotik kuleler, müzeler, sanat galerileri, sgraffito bezekli Rönesans evleri, süslemelere boğulmuş Barok Cepheler.. Jan Hus'un Eski Şehir Meydanı'ndaki mağrur heykeli, Beyaz Dağ Savaşı'nda (1920) Katoliklere yenilen Hus'un on komutanının idamının anısını yaşatır¹¹⁴. 14.

¹¹³ Praguetoay_ru https://www.instagram.com/praguetoay_ru/channel/

¹¹⁴ İnsanlık tarihi insana yapılmış olan türlü zalimliklerle dolu. Bir dönem Prag Üniversitesi'nde rektörlük de yapmış olan Jan Hus (Johannes Huss; 1370-1415) kitaplarıyla birlikte 600 yıl önce Old Town meydanında yakılmış. Yakılışından 500 yıl sonra, 1915'te bu heykel yapılmış. Günümüzde dini önemi de olan heykel Prag'ın en turistik bölgesi olan Old Town meydanında.

ve 15. yüzyıllarda inançlarına verilen desteğin temel dalgası Hussite savaşlarına yol açmış..

ESKİ ŞEHİR MEYDANI'NIN MERKEZİNDE, REFORMCULARIN
ÖLÜMÜNÜN 500. YILDÖNÜMÜ ANISINA 6 TEMMUZ 1915'TE DİKİLEN
JAN HUS HEYKELİ (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

PRAG ASTRONOMİK SAATİ (PRAŽSKÝ ORLOJ)

Eski Şehir Meydanı, 14. yüzyıldan beri şehrin bu bölümünün ana kilisesi olan Týn Kilisesi dahil olmak üzere çeşitli mimari tarzlara sahiptir. Prag Astronomik Saati, Eski Belediye Sarayı'nda bulunan bir Orta çağ astronomik saatidir. Saat ilk kez 1410 yılında kurulmuş ve dünyanın en eski üçüncü astronomi saatidir.

Prag Astronomik Saati (Çekçe: Pražský orloj), Eski Şehir Meydanı'ndaki Eski Belediye Sarayı'nın güney duvarına monte edilmiştir. Bu makine sadece sıradan bir saat değildi, yapısı ve özellikleri gereği aynı zamanda astrologlar, matematikçiler ve büyücüler tarafından da bir araç olarak kullanılabiliyordu. Efsaneye göre saat, Çek kralının emriyle o dönemde ün salmış olan Master Hanus'a yaptırılmış. Master Hanus saati bitirdikten sonra da kasıtlı olarak kör edilmiş. Çünkü saatin yapımı tamamlandıktan sonra dünya çapında ün kazanmış, başka ülke kralları da Master Hanus'a saat tasarlaması için tekliflerde bulunmuş. Bunu duyan Çek kralı ise, Master Hanus'u bu makinenin benzerini bir daha yapamasın diye

gözlerine mil çektirip kör etmiş. Master Hanus bu olaydan kısa bir süre sonra kendini saat kulesinde asarak intihar etmiş¹¹⁵.

Krala olan öfkesi yüzünden de kendini öldürmeden önce, bir daha kimse saati kullanmasın diye düzeltmeyecekleri şekilde bozmuş ve uzun bir süre saati kimse düzeltmeyi becerememiş. Saatin tasarımı ve işleyişi o kadar karışık ki, o dönemde Master Hanus'tan başka hiç kimse saatin sistemini anlayamamış. Ancak 50 yıl sonra (bazı kaynaklarda 100 yıldan fazla olduğu belirtiliyor) başka bir saat ustası saati tamir etmeyi başarabilmiş.

*Saat birden fazla makine tarafından işletilmektedir. Makinelerin en büyüğü olan **Ana Makine**, saatin kadranını ve diğer küçük makineleri kontrol ediyor. Bunun dışında Zodyak, Ekliptik, Ay ve Güneş imlecini çalıştıran bir **Gösterge Makinesi** var. **Ay Makinesi** ise Ay'ın konumu ve evrelerini görüntülüyor.*

***Takvim Makinesi** 365 dişe sahiptir ve artık yıl haricinde yıl sonunda gece yarısından sonra sıfırlanır. **Apostles Makinesi** saatin üzerindeki pencereleri açmak için kullanılır. Ve son olarak da **Bozka Kronometresi**, tüm sistemin doğru çalışmasını sağlamak için tasarlanmıştır.*

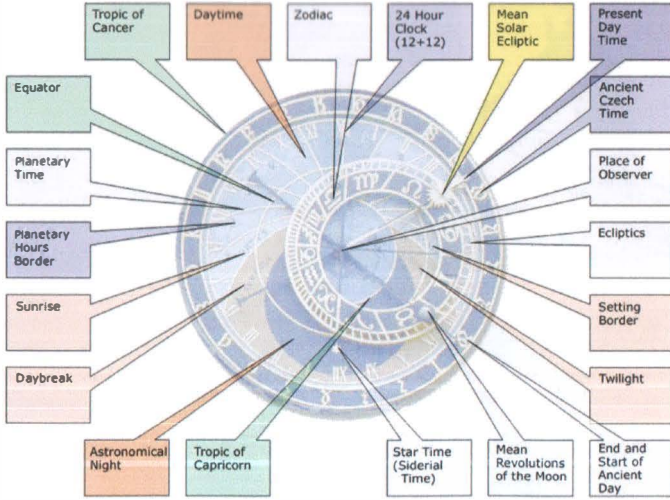
Prag hakkında ilk anlatılanlardan biri; II. Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde Çekoslovakya'yı işgal eden Hitler Almanya'sının, savaşın son aylarına kadar bu işgali sürdürdüğü ve bu nedenle savaş alanı olmaktan kurtulduğuydu. Bu ilk ve öncü işgal, acı ve II. Dünya Savaşı'nı başlatan nedenlerden biri olmasına karşın Prag'ı diğer birçok Avrupa şehri gibi yıkılmaktan kurtarmıştı. Ancak, Nazi Almanyası tarafından işgal edilen Prag'da Yahudilerin çoğu sürgün edilmiş ve Almanlar tarafından öldürülmüştür.

Ancak, savaşın son günlerinde eski şehir merkezinde bir kilisenin içine yanan bir tank ile saldıran Alman işgal kuvvetleri hem bir katliama neden olmuş, astronomik saat de kısmen tahrip edilmiş. Hava şartları ne olursa olsun ve saat kaç olursa olsun bu saat kulesinin önünde toplanan ve saat başı heykellerin çıkışı ve hareketlerinden oluşan şova tanıklık etmek isteyen yüzlerce turist görürseniz şaşırmayınız. Son gidişimizde saat 11:50 gibi saatin çevresinde birikmeye başlayan kalabalığın içinde en önlerde yer tutmaya çalıştık. Daha önceden gördüğüm için stratejik bir nokta bulup saatin içinden çıkan küçük heykellerin her hareketini ve kalabalığı kaydettim.

¹¹⁵ <https://www.tarihlisanat.com/astronomik-saat-kulcsi-prag/>, (Erişim: 26.01.2021)

PRAG ASTRONOMİK SAATİ, ESKİ BELEDİYE SARAYI'NDA BULUNAN
BİR ORTA ÇAĞ ASTRONOMİK SAATİDİR (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Dekorasyonlar: Dekorasyonlar ve heykeller saat yapıldıktan yaklaşık 80 yıl sonra eklenmeye başlamıştır. Saatin ve sağ ve sol taraflarında 4 tane heykel bulunuyor ve her heykelin farklı bir anlamı bulunmaktadır:

Elinde ayna tutan figür **kibri** ve **kendini beğenmişliği** temsil etmektedir. Bir elinde baston ve diğer elinde para kesesi tutan Yahudi figürü ise **açgözlülüğü** temsil etmektedir.

İskelet figürü ise **ölümü** temsil etmektedir ve her saat başında, elindeki çanı çalıp diğer elindeki kum saatini çevirmektedir. İskeletin her saat başında bu hareketi yapmasının sebebi insanlara ölümün her an gelebileceğini, ölümden kaçılamayacağını ve herkesin birgün öleceğini anlatmaktır. Mandolin çalan Türk figürü, **zevk ve sefayı** temsil etmektedir.

Saatın alt kısmında 4 heykel daha bulunmaktadır. Elinde teleskop tutan astronom **astronomiyi** temsil eder. Elinde kılıç tutan başmelek Mikail **adaleti** temsil eder. Elinde tüy tutan filozof ve elinde kitap tutan figür ise **bilimi ve eğitimi** temsil eder.

Saatin üstünde 2 tane pencere bulunuyor. Her saat başında iskelet figürü çan çalmaya başladığı zaman pencereler açılıyor ve İsa'nın 12 havarisi sırayla geçiyor. En üstte bulunan horoz figürü ötmeye başlayınca da çan sesleri kesiliyor. Üstteki iki pencerenin olduğu kısım daha önceden hücre olarak kullanılmaktaymış.

Efsaneye göre İskelet figürü, Çek halkı için bir tehlike ve tüm Çek topraklarına felaket getirebilecek bir güç barındırıyor. Bu felaketi durdurabilecek tek bir şey var; o da bir çocuk. İskelet ölümü temsil ederken çocuk, doğumu, gençliği ve yaşamı simgelediği için iskeleti durdurabilecek tek güç olarak görülüyor.

Her senenin sonunda tam gece yarısında, İskelet figürü başını Tyn Kilisesi'ne çevirip başını sallamaya başlıyor. İskelet figürü başını ilk salladığında çocuk Tyn Kilisesi'nden çıkmalı ve saat kulesine doğru koşmaya başlamalı. Çocuk, iskelet başını sallamayı bitirmeden saat kulesine varırsa, Çek halkı gelecek felaketlerden ve iskeletin gazabından kurtulacak ve iskeletin gücü yok olacak!!.

(Kaynak: <https://www.tarihlisanat.com/astromik-saat-kulesi-prag/>
Erişim: 26.01.2021)

KÜÇÜK MEYDAN (Çekçe : Malé náměstí)

Malé náměstí denilen üçgen küçük meydan ve çevresi; Gotik mimari tarzda inşa edilmiş, süslemeli, heykelli, sanat eseri metal işçiliğinde balkonları olan konutlar, altında 1-2 kat ticari mekanlar tamamen turizme yönelmiş kristalciler, plakçılar, kafeler, şekerlemeciler, pastaneler, barlarla doludur. Sgraffito'lu Rönesans Dönemi Cephelerin bulunduğu sevimli üçgen biçimli küçük meydanın ortasında 1560 tarihli muhteşem mazgalı kuyu dekoratif bir öge olarak dikkat çeker.

“Seramik yüzey süslemelerinden biri olan sgraffito İtalyanca ‘kazımak’ anlamında gelen, graffiare” kelimesinden türemiş, bu dilde ‘sgraffia’ ve ‘sgraffituna’ şeklinde adlandırılmıştır.

KÜÇÜK MEYDAN¹¹⁶ (MALÉ NÁMĚSTÍ)

17. yüzyıl'daki Fransızca'da, sgrafit ve graver, gravür aynı anlama gelmektedir. Ancak yöntem adı olarak, sgraffito' kelimesi kullanılmaktadır. Almanca'da 'krantputz, Japonca'da, 'kakiotashi', İspanyolca'da, 'graffiato' ve İngilizce'de ise 'sgraffito', kazıma yöntemi olarak tanımlanmış ve seramik kaynaklarına bu farklı dillerdeki karşılıklarıyla girmiştir"¹¹⁷. Güzel Şehri oluşturmakta geleneksel mimari tarzın, cephe düzeni ve plan tipolojisinin sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Yeni modern tarz apartman yapımına izin verilmemiş, cephe yükseklikleri (gabari) ve sokak silüetleri korunmuştur.

¹¹⁶ <https://tr.depositphotos.com/101813856/stock-photo-late-afternoon-on-male-namesti.html>, (Erişim: 29.01. 2021)

¹¹⁷ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202306> (Erişim: 29.01.2021)

ST. NICHOLAS CHURCH (STARÉ MĚSTO)¹¹⁸

ST. NICHOLAS CHURCH (STARÉ MĚSTO) (Çekçe: Kostel svatého Mikuláše)

Eski Şehir Meydanında bulunan bir çok ticari ve kültürel mekânın yanı sıra önemli bir kilise olan Aziz Nicholas Kilisesi, Eski Şehir Binası Kulesi, Eski Şehir'in panoramik manzarasına sahiptir.

Aziz Nicholas Kilisesi, Prag'ın Eski Şehir kesimindeki geç Gotik Dönemi ve Barok Mimari uslupta inşa edilmiş önemli bir kilisedir. 1732-1737 yılları arasında Aziz Nikolaos'a adanmış 13. yüzyıldan kalma Gotik bir kilisenin yerine inşa edilmiştir. Prag'daki ilk Barok yapılardan biridir. 1737'de kilisenin tamamlandığı sokağın iki yanındaki evlerin yıkıldığı bilinmektedir. Anıtsal ön cephe göz alıcı parlaklığıyla meydana hakimdir¹¹⁹.

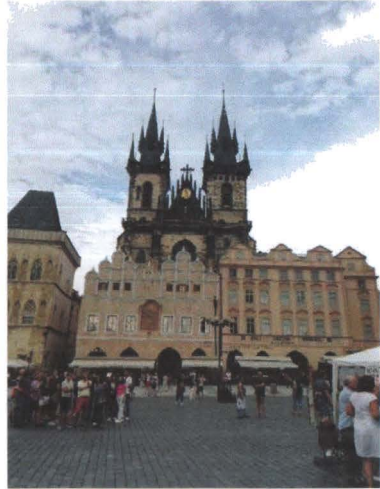
¹¹⁸ https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g274707-d275451-i199125654-Staromestske_namesti-Prague_Bohemia.html

¹¹⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Eski_Şehir_Meydan%C4%B1 Erişim: 11.01.2021

ST. NICHOLAS KATEDRALİ VE ÇEVRESİ GECE GÖRÜNÜMÜ¹²⁰

Kilise eskiden Çek ve Slovak Ortodoks Kilisesi tarafından kullanılıyormuş ve 1920'den beri Çekoslovak Hussite Kilisesi'nin ve Prag piskoposluğunun ana kilisesi haline gelmiş. 1945'teki Prag ayaklanması sırasında, kilise Çek partizanlar tarafından, ana radyo binası Waffen-SS tarafından saldırıya uğradığından Radio Prague için gizli bir site olarak kullanılmış.

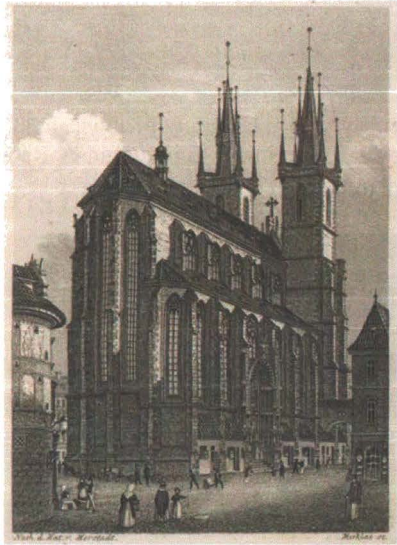

TÝN KİLİSESİ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

¹²⁰ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Prague_-_night.jpg, 29.01.2021

Týn Kilisesi (Çekçe: *Kostel Matky Boží před Týnem* veya *Týnský chrám*), eski şehir merkezi'nde bulunan sivri kuleleri ile sembol niteliğinde bir gotik kilisedir. 1511 yılında tamamlanan bu kilise, Eski Şehir Meydanı'nda tüm ihtişamıyla boy gösterir. Týn'den Önceki Tanrı'nın Annesi Kilisesi Gotik Mimarisi tarihi kilisenin baskın bir özelliğidir. Prag Şehri'nin 14. yüzyıldan beri şehrin bu kısmının ana kilisesi olmuştur. Kilisenin iki kulesi 80 m yüksekliğindedir ve her kulenin sivri ucu, dörtlü iki katman halinde sekiz küçük kule tepesinde bulunur.

Çarpıcı bir şekilde dikey, temel olarak düzenlenmiş üç koridorlu Gotik kilise, batıda bir çift Gotik prizmatik kule içerir. Doğuda, kilise, sekizgenin dört kenarı ile çok köşeli olarak kapatılmış, dikdörtgen bir alandan oluşan kısa bir Chapel (Şapel) ile sona erer. Yan koridorlar, sekizgenin beş kenarı ile derin poligonal şapellerle tamamlanmıştır.

TÝN KİLİSESİ (Günümüzde) ve 19. YÜZYILIN BİR TAŞ BASKISINDA¹²¹

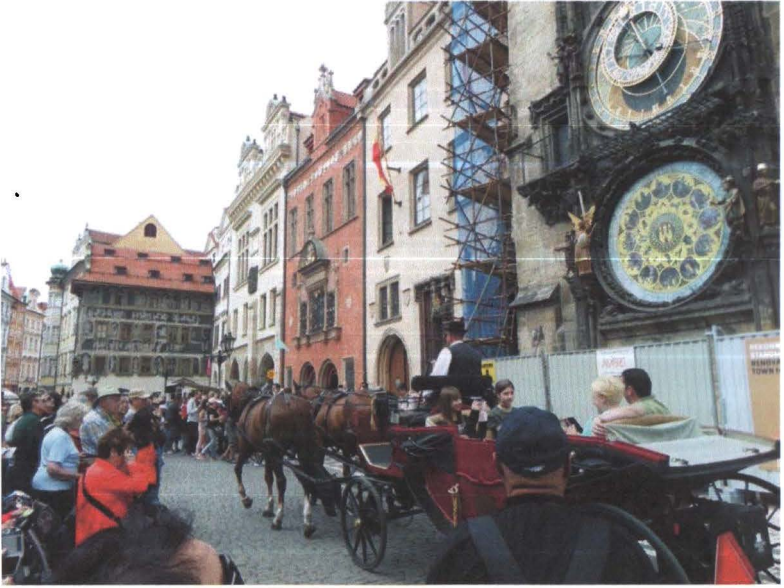
Yan koridorlar, neredeyse kare bir kat planı üzerinde beş adet çapraz nervürlü tonozlu olup, kulede bir çapraz kemerli tonozla birleştirilmiştir. Kilise, taş oymalı bir dizi konsollu Gotik pencerelerle aydınlatılır.

¹²¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%99n_Kilisesi#/media/Dosya:Prague_07-2016_View_from_Old_Town_Hall_Tower_img2.jpg

Kiliseye dört Gotik portaldan erişilebilir. Prag da yüksek kaliteli heykelsi eserler, Hussite öncesi döneme ait Gotik heykel sanatının en önemli anıtlarından biridir.

Kule çifti, bir galeri, dört köşe kulesi ve daha da parlak bir şekilde diğer dört dekoratif kulenin ortasında tamamlanan, zengin bir şekilde dekore edilmiş, geç Gotik sekizgen miğferlerle süslenmiştir.

Kulelerin arasında zengin süslü finial sıralarıyla çevrili, Madonna'nın Barok rölyefini içeren Gotik bir kalkan vardır¹²².

PRAG ASTRONOMİK SAATİN BAŞINDA BEKLEYENLER
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2017)

¹²² https://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Our_Lady_before_T%C3%BDn

(11) GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: YAYA BÖLGELERİ, ANIT ESERLERİN KORUNMASI:

KARLŮV KÖPRÜSÜ (Karlův most – Charles Bridge)

Karlův Köprüsü, Vltava Nehri üzerine kurulmuş olan tarihi köprüdür. Kral IV. Karl tarafından yaptırılan köprünün mimarı Peter Parler'dir. Yapımı 1357-1400 yılları arasında tamamlanmış tüm zamanların en eski ve en muhteşem köprüsüdür. 516 m uzunluğunda, 10 m genişliğindeki köprü, günümüzde tamamen yaya ağırlıklı kullanılmaktadır. Köprünün iki yanında 30 aziz heykeli vardır (1683-1714) Aziz John Nepomuk heykeli, en ünlü olanıdır. Karlův Most yaya bölgesi olarak trafiğe kapalı muazzam Vltava Nehri manzaralı mistik bir köprüdür. Karlův Most şehrin turistler tarafından en çok ilgi gören yeridir. Yapıldığı dönemde köprü kalesi olarak da kullanılan bir tahkimat olan yapının iki ucunda birer kule yer alır.

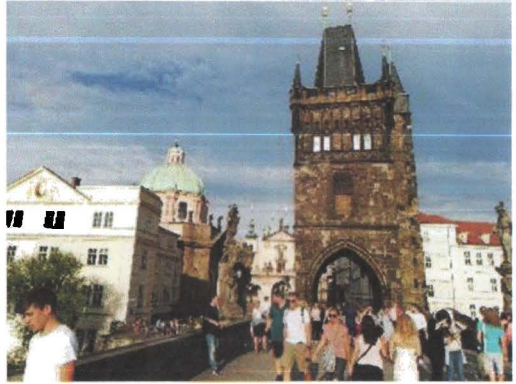
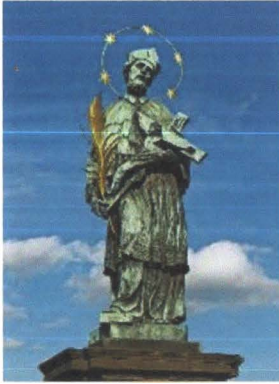

CHARLES KÖPRÜSÜ (Karlův most) ÖZELLİKLE GÜN BATIMINDA
SİHİRLİ MANZARALAR SUNAR

(Fotoğraf: <https://wallpapercave.com/w/wp1871255>)

Prag Kalesi'ne giden Barok Karel Köprüsü ortasında Aziz Jan Nepomucký'nin heykeli (1683) dikkat çeker. IV. Vaclav'ın adamları, kraliçenin cemaatine ihanet etmemek için onu Vltava'nın sularına atmışlardır. Tarihsel olaylar ve efsaneler bir şehrin önemli ilgi kaynaklarıdır. Mesela şu : “...köprüden geçerken özellikle akşam üzeri şehit azizlerin trajik gölgeleri yola vurduğunda hayaletimse bir görüntü oluşur..”¹²³

Bu heykellerin bazılarına -inanç bu ki- bir daha Prag'a gelebilmek için el sürmek isteyenler kalabalıklar üşüşmüş, yeniden gelmek için dilek diliyorlar belki başka dilekler de tutuyorlar ve el sürülen yerler pırl pırl (pirinç metal kabartma) olmuş.. Benzer bir dilek yeri Roma'da Fontana Di Trevi (Trevi Çeşmesi) çevresi para atanlar, ters dönüp sırtından aşırarak havuza para savuranlarla doluydu.

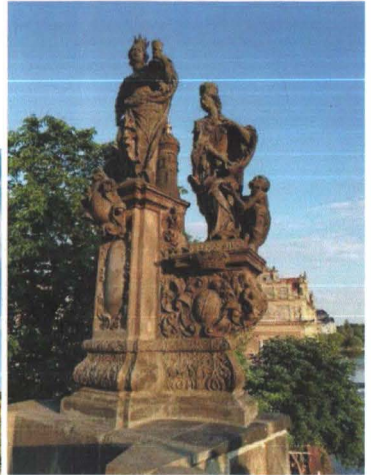
CHARLES KÖPRÜSÜ (Karlův most) ÖZELLİKLE GÜN BATIMINDA SİHİRLİ
MANZARALAR SUNAR (Fotoğraflar : Tunçer, M., 2017)

Güzel Şehir İlkeleri arasında; “yaya bölgeleri”, “yaya yolları”, “yaya koridorları”nın varlığı ve bunun oluşturulması, geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü yayaya ait olan her mekânda insanlar korkusuzca dolaşırlar, yürürler ve alışveriş yaparlar. Buna ilave olarak yaya bölgeleri ve yolları sanatçılar, ressamalar, el sanatları üretip satanlar, sokak sanatçıları, müzik çalanlar, bireysel konser verenler hatta dilenciler için önemli özgür mekanlar sağlar.

¹²³ Prag Cartoville Harita Rehber, Dost Yayınları.

CHARLES KÖPRÜSÜ (Karlův most) ÜZERİNDE ÇOK DEĞİŞİK SANATÇILAR

CHARLES KÖPRÜSÜ (Karlův most) ÜZERİNDEKİ BAROK HEYKELLER
(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2018-2019)

Köprü girişinde köprünün kulelerinden biri bizi karşılıyor. Bu kapı ve kule 1380 de şehiri işgalcilerden korumak amaçlı yapılıyor. Kule'ye çıkıp buradan Prag manzarası izleyebiliyorsunuz.

Charles Köprüsü üzerinde klasik müzik yapan solo sanatçılardan, 4-5 kişilik jaz gruplarına, keman çalanlardan, flüt ile bestelerini icra edenlere kadar pek çok amatör -belki profesyonel- müzik sanatçısı, keman kutularını önlerine açmış dinleyenlerden icralarının karşılığı ceplerinde kalan

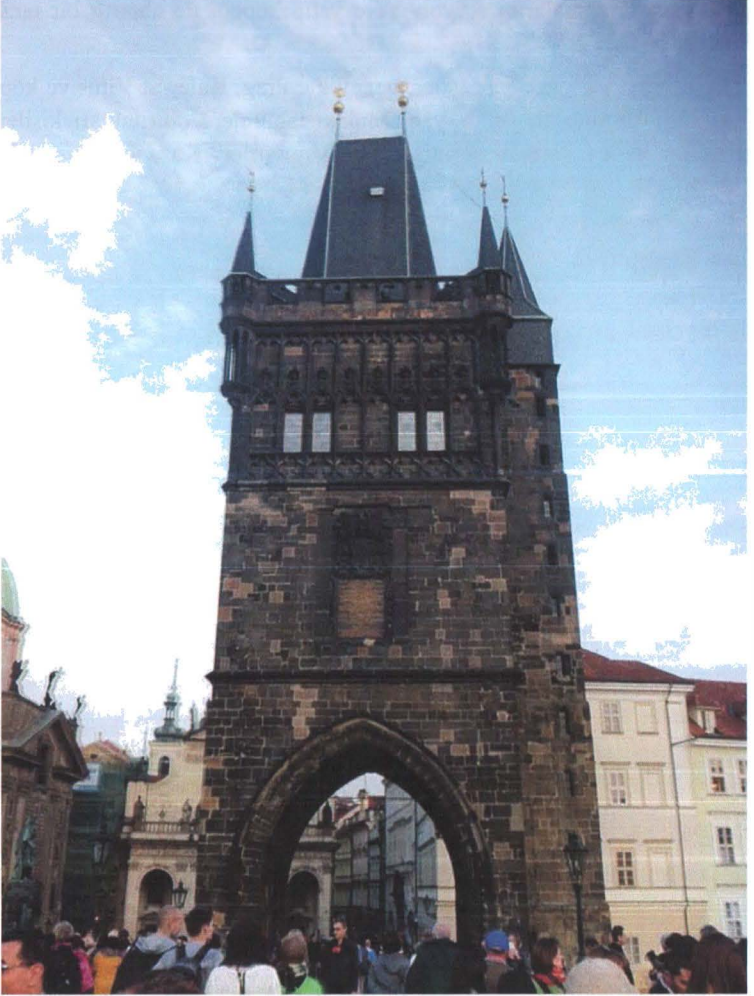
bozuklukları bırakmalarını istiyor. Yere yatıp köpeği ile abartılı bir tarzda dilenenler de var..

Ressamlar veya karikatüristler, genellikle Prag, Kale, St Vitus ve köprü manzaraları üretiyorlar, ya da yanlarındaki taburelere oturttukları kişilerin portrelerini ya da karikatürlerini hızlıca yapıyorlar. Kazanç kapısı kolay değil!

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ ARASINDA; “YAYA BÖLGELERİ”, “YAYA YOLLARI”, “YAYA KORİDORLARI” NIN VARLIĞI VE BUNUN OLUŞTURULMASI, GELİŞTİRİLMESİ BÜYÜK ÖNEM TAŞIMAKTADIR.

(Fotoğraf: Tunçer, M., 2018)

CHARLES KÖPRÜSÜ GİRİŞİNDEKİ BÜYÜK KULELERDEN BİRİ

(Kaynak : <https://theoccasionaltraveller.com/two-sides-charles-bridge/>

Erişim: 26.05.2021)

**KŘIVOŠTICKÉ MEYDANI - KUTSAL ROMA İMPARATORU
IV. CHARLES HEYKELİ (Fotoğraf : Tunçer, M., 2019)**

Charles IV (Çekçe: Karel IV; Almanca: Karl IV- 14 Mayıs 1316 - 29 Kasım 1378, Wenceslaus doğumlu, Bohemya'nın ilk kralıydı ve Kutsal Roma İmparatoru olmuştur. Charles başlangıçta güç üssünü güvence altına almak için çalıştı. Bohemya vebadan etkilenmemişti. Prag onun başşehiri oldu ve şehri Paris modeline göre yeniden inşa ederek Yeni Şehir'i (Nové Město) kurdu. 1348'de Prag'da, daha sonra adını alan ve Orta Avrupa'daki ilk üniversite olan Charles Üniversitesi'ni kurdu. Bu, bürokratlar ve avukatlar için bir eğitim alanı olarak hizmet etti. Kısa süre sonra Prag, Orta Avrupa'nın entelektüel ve kültürel merkezi haline geldi.

Rakiplerinin zorluklarını iyi değerlendiren Kral Charles IV, 1349'da Frankfurt'ta tekrar seçildi ve Aachen'de yeniden taç giydi. Kısa süre sonra İmparatorluğun tartışmasız hükümdarı oldu. Hediyeler veya vaatler ile Ren ve Suabiya kasabalarının desteğini kazanmıştı; bir evlilik ittifakı Habsburgların dostluğunu güvence altına aldı. Prag'dan yönettiği imparatorluk genişledi ve tebaası barış ve refah içinde yaşadı.

DANS EDEN EV (The Dancing House (Czech: Tančící dům), (Fred and Ginger)
(Fotoğraf: Tunçer, M., 2017)

DANS EDEN EV (ÇEKÇE: TANČÍCÍ DŮM) VEYA FRED VE GINGER,

Rašínovo nábřeží (Rašín Embankment) üzerindeki *Nationale-Nederlanden* binasına verilen takma addır. Hırvat-Çek mimar Vlado Milunić tarafından Kanadalı-Amerikalı mimar *Frank Gehry* ile birlikte nehir kenarındaki boş bir arsa üzerinde 1992 yılında tasarlandı. BESIX tarafından gerçekleştirilen inşaat, dört yıl sonra 1996 yılında tamamlanmıştır¹²⁴.

DANS EDEN EV (The Dancing House (Czech: Tančící dům), (Fred and Ginger)¹²⁵

Geleneksel olmayan tasarım o zamanlar tartışmalıydı çünkü yapı, Prag'ın ünlü Barok, Gotik ve Art Nouveau binaları arasında öne çıkıyordu. Onlarca yıldır sitenin yanında yaşayan o zamanki Çek cumhurbaşkanı Václav Havel, binanın bir kültürel faaliyet merkezi haline geleceğini umarak bu projeyi hevesle desteklemişti.

Gehry başlangıçta evi Fred ve Ginger olarak adlandırdı (dansçılar Fred Astaire ve Ginger Rogers'tan sonra - ev bir çift dansçıyı andırıyor) ancak bu takma ad artık nadiren kullanılıyor. Yapıda ünlü dansçılar Fred Astaire ve Ginger Rogers temsil ediliyor. Fred'i temsil etmek için kayadan yapılmış bir

¹²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House (Erişim: 01.03.2021)

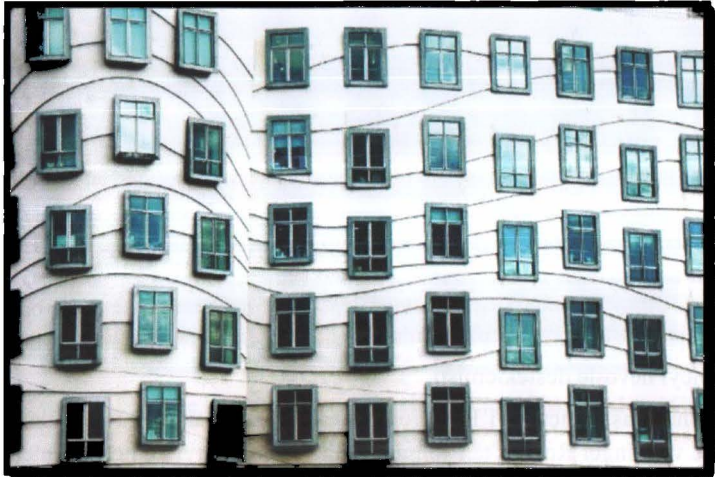
¹²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House (Erişim: 01.03.2021)

kule kullanılır. Bu kule ayrıca metal bir kafa içerir. Ginger'ı temsil etmek için camdan yapılmış bir kule kullanılmıştır.

Gehry daha sonra “*American Hollywood Kitsch*’i Prag’a ithal etmekten korktu” ve böylece kendi fikrini bir kenara attı. Tarz, alışılmadık şekli nedeniyle dekonstrüktivist (tasarımcılara “yeni-barok”) mimari olarak bilinir.

“Dans eden” şekil, her biri farklı şekil ve boyutta olan 99 beton panel tarafından destekleniyor. Binanın tepesinde, Mary ‘lakaplı büyük, bükülmüş bir metal yapı var. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıldan kalma bir bina meydanının ortasında, Dans Eden Evin iki ana bölümü vardır. Birincisi, yarı yüksekliğinde daralan ve eğimli sütunlarla desteklenen bir cam kule; ikincisi nehre paralel olarak uzanır ve dalgalı pervazlar ve hizasız pencereler ile karakterize edilir.

Bu tasarım esas olarak estetik kaygılardan kaynaklanıyordu: hizalanmış pencereler, bitişik on dokuzuncu yüzyıl binasıyla aynı yükseklikte olmasına rağmen, binanın iki kat daha olduğunu ortaya koyacaktı. Tasarımcının üç boyutlu bir etkiye sahip olmasını amaçladığı için pencereler, tablolar gibi çıkıntılı çerçevelere sahiptir. Cephedeki sarma pervazlar ayrıca perspektifi karıştırmaya ve çevredeki binalarla kontrastı azaltmaya hizmet ediyor.

DANS EDEN EV (DANCING HOUSE) PENCERELERİ DE HAREKETLİ!¹²⁶

¹²⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House#/media/File:Dancing_house_windows.jpg ve <http://www.mounirzok.com/> Erişim: 01.03.2021

“Dans Eden Ev”, klasik tarihi bir şehir olan Prag’da çevreye ve tarihi mimariye uygun olmayan bir yapı olarak adlandırılır. Tarz, şekil, ağır asimetri ve malzeme eleştirmenler tarafından tarihi çevreye uyumsuz olarak kabul edilmektedir. Buna rağmen yenilik ve değişik bir yapı görmek isteyen on binlerce turist tarafından ziyaret edilmekte ve ilgi çekmektedir.

1891’de tamamlandıktan kısa bir süre sonra Ulusal Müze binası¹²⁷

(12) GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ: MÜZELER VE KÜLTÜREL MEKANLARIN ÇOĞALTILMASI VE HALKA AÇILMASI:

ULUSAL MÜZE (Národní Muzeum)

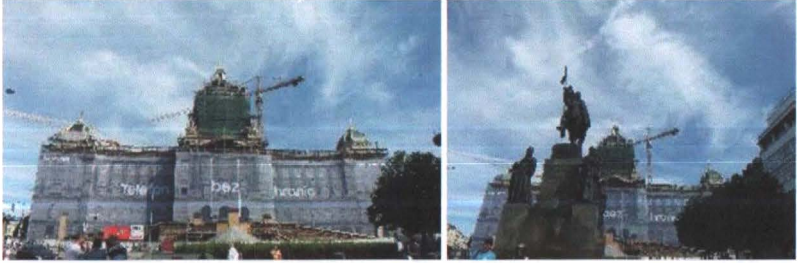
Ulusal Müze (Çekçe: Národní Muzeum), Çek Cumhuriyeti’nin en büyük müzesidir. Koleksiyonları, bilimsel, eğitimsel ve metodolojik işlevlere sahip merkezi devlet müzesi olarak, ulusal kimlik duygusunu

¹²⁷ Baskı No: “1978” ; Formlar parçası: Photochrom baskı koleksiyonundaki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun Manzaraları; Detroit Publishing Co., Katalog J-yabancı bölümünden başlık, Detroit, Mich.: Detroit Publishing Company, 1905.

[https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)/#/media/File:Museum,_Prague,_Bohemia,_Austro-Hungary-LCCN2002708488.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague)/#/media/File:Museum,_Prague,_Bohemia,_Austro-Hungary-LCCN2002708488.jpg)

geliştirmeyi amaçlamakta, dünya toplumunun ve Avrupa kültürünün bir parçası olma bilincini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Ulusal Müze (NM), doğal bilimsel ve tarihi koleksiyonları sistematik olarak oluşturmayı, hazırlamayı ve kamuya açık bir şekilde sergilemeyi amaçlayan bir müze kurumudur. 1818 yılında *Kaşpar Maria Šternberg* tarafından kurulmuştur. Tarihçi František Palacký da müzenin kuruluşunda güçlü bir rol oynamıştır¹²⁸.

NARODNÍ MŮZESÍ ONARIM ESNASINDA
(Fotoğraflar: Tunçer, M., Haziran 2017)

Bu müzeyi 2017 ve 2018 tarihlerinde gittiğimde gezememiştim, ana bina tamamen kapalıydı ve 2019 Haziranında nihayet açıldığını gördüm.

Ulusal Müze'nin ana binası 2011-2019'da yenilenmiştir ve kalıcı sergilerin 2020 baharından itibaren kademeli olarak açılacak olduğu belirtilmekteydi. Ulusal Müze, onlarca müze binasında bulunan doğal tarih, tarih, sanat, müzik ve kütüphanecilik alanlarından yaklaşık 14 milyon esere ev sahipliği yapıyor.

¹²⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague))

NARODNÍ MŮZESİNDE RECONSTRÜKSİYONU YAPILMIŞ BALİNA FOSİLİ
(Fotoğraflar : Tunçer, M., 2019)

Narodni Ulusal Müzesi; Ekonomik Yönetim Bölümü ve Merkezi Sergileme ve Koleksiyon İşleri Bölümü ile 5 Özel Enstitüden oluşur:

Doğa Bilimleri Müzesi, Tarih Müzesi, Ulusal Müze Kütüphanesi, Náprstek Asya, Afrika ve Amerikan Kültürleri Müzesi (1932'den beri), Çek Müzik Müzesi (1984'ten beri).

Ulusal Müze, özellikle mineraloji, jeoloji, petroloji, paleontoloji, hidrobiyoloji, mikoloji, botanik, entomoloji, zooloji, antropoloji, tarih öncesi ve protohistorya alanlarında, doğal tarih, tarih öncesi Çek ve yabancı tarihinin maddi belge koleksiyonlarını biriktirmektedir.

WENCESLAS SQUARE (VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ)'DEN NARODNÍ MÜZESİ'NE BAKIŞ¹²⁹

NARODNÍ MÜZESİ YENİ BİNASI¹³⁰

Ortaçağ arkeolojisi, klasik arkeoloji, Çek tarihi, etnografya, nümismatik (Avrupalı olmayanlar dahil), tiyatro tarihi, beden eğitimi ve spor tarihi, Yakın Doğu ve Afrika'nın tarih öncesi ve antik tarihi, Avrupa dışı etnografya, Asya kültürü, müzikoloji ve bibliyoloji konularında

¹²⁹ Prague City Tourism <https://www.prague.eu/en/object/places/182/wenceslas-square-vaclavske-namesti> (Erişim: 18.02.2021)

¹³⁰ [https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)#/media/File:Feder%C3%A1ln%C3%AD_shrom%C3%A1%C5%BED%C4%9Bn%C3%AD,_2010.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague)#/media/File:Feder%C3%A1ln%C3%AD_shrom%C3%A1%C5%BED%C4%9Bn%C3%AD,_2010.jpg) (Erişim: 18.02.2021)

koleksiyonlar bulunmaktadır. Bu koleksiyonlar bilimsel araştırmalar doğrultusunda ve müzenin kendi koleksiyonculuk anlayışına göre oluşturulur. Müze, tarihi kitap fonu, kale kütüphaneleri, özel bir halk kütüphanesi ve özel bir arşivden sorumludur.

NARODNÍ MÚZESÍ KUBBESİ (Fotoğraf: Tunçer, M., Haziran 2019)

ÇEK ULUSAL MÜZESİ

Ana müze binası üst ucunda yer alan Vaclav Meydanı'na ve tanınmış Çek tarafından yaptırılmıştır neo-rönesans mimarı Josef Schulz 1885 den - müze inşa edilmektedir öncesinde 1891, bu sitede bulunan birkaç soylular en saraylar olmuştur. Müze için kalıcı bir bina inşası ile, daha önce koleksiyonları bozulmadan kalacağını sağlamak için ayrılmış olan işin büyük bir artık yeni malzemelerin toplanması yönünde konulmuştur. Bina sırasında zarar görmüş, Dünya Savaşı nedeniyle diğer güvenli depolama sitelere yaptıkları kaldırılması için bomba tarafından 1945 yılında, ancak koleksiyonları hasarlı değildi. Müze 1947 yılında yoğun onarımlar sonra yeniden açıldı ve 1960 yılında dış gece ışıklandırması önceki yıllarda yer almıştı cephenin genel onarım izledi¹³¹.

¹³¹ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/30/Narodni_muzeum.j

NARODNĚ MŮZESĚ ONARIM SONRASI (Fotoğraflar: Tunçer, M., Haziran 2019)

ANADOLU MEDENİYETLERİ MŮZESİ
(MAHMUD PAŞA BEDESTENİ ve KURŞUNLU HAN)

Güzel Şehir ilkeleri arasında; “Bilim”, Kültür” ve “Sanat” etkinliklerinin yaygın ve toplumun tüm kesimlerine hizmet verecek şekilde planlanması ve hizmet verecek yapı/yapı grupları ile mekanların hazırlanması önem taşımaktadır.

Bu mekanlar aynı zamanda turizme de hizmet verecek ve gelir getirecek mekanlardır. Aslında Washington’daki Smithsonian Müzeleri gibi, bilim,

kültür ve sanat müzeleri ve galerilerinin halka açık ve ücretsiz olması çok daha doğrudur.

Bir şehirde özellikle tarih, kültür ve sanat faaliyetlerinin öne çıkması, hem toplumun kültürünü, hem de şehrin tarihini yansıtmayı açısından “Arkeoloji”, “Sanat” ve “Çağdaş Sanatlar” müze ve galerilerinin yaygın olması, hem de tarihsel mekânların korunarak geleceğe aktarılması bakımından anıtsal yapıların korunarak “Müze” işlevine dönüştürülmesi önemli bir adımdır.

Bu açıdan Ankara’ımızda, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, hem ülkenin idari başşehri olmakla kalmamış, hem de “Kültür ve Sanatın da Başkenti” olmak yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Prag’daki Narodni Müzesi benzeri eşsiz bir yapı olan Mahmud Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han’ın Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ne dönüştürülmesi burada kısaca ele alınacaktır.

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde, Anadolu arkeolojik eserleri Paleolitik Çağdan başlayarak günümüze kadar, kronolojik bir sırayla sergilenmektedir. Tarihi yapıları, köklü geçmişi ile bugünlere gelen Anadolu Medeniyetleri Müzesi 19 Nisan 1997 tarihinde İsviçre’nin Lozan şehrinde 68 Müze arasında birinci seçilerek “Yılın Müzesi” ünvanını elde etmiştir¹³².

Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nin Kurulması (1932) Anadolu uygarlıklarının araştırılması ve değerlendirilmesinde önemli bir adım olmuştur.

MAHMUD PAŞA BEDESTENİ VE KURŞUNLU HAN’IN ONARIM ÖNCESİ
(1930’LAR) (Kaynak: SALT Araştırma - Ali Saim Ülgen Arşivi)

¹³² <http://mustafataskin.weebly.com/anadolu-meden304yetler304-muuzmlzes3041.html>
(Erişim: 03.03.2021)

Ankara'da sof ticaretinin yapıldığı en önemli merkez olarak öne çıkmış olan Bedesten ve Kurşunlu Han, 19. yüzyıl başlarından itibaren sof endüstrisinin çökmesine bağlı olarak önemini kaybetmiştir.

Bedesten'in kuzey-doğusunda yer alan ve aynı tarihlerde Mahmud Paşa tarafından inşa edilen Kurşunlu Han gibi, çeşitli yangınlar geçiren yapı, 1881 yılındaki büyük yangından sonra terkedilmiştir. 1916'da çıkan ve üç gün süren yangın Hisarönü Çıkrıkçılar Yokuşu, Bedesten, Saraçlar Çarşısı'nı takiben Ak Pazarı'na kadar olan yerleri kül etmiş, yangın, Mahmut Paşa Bedesteni dahil, bu yörede bulunan cami, kilise gibi tarihi binaların yok olmasına neden olmuştur¹³³.

Müze ilk olarak 1921 yılında Kültür (Hars) Müdürü Mübarek Galip Bey tarafından, Ankara Kalesi'nin Akkale veya Alitaşı olarak adlandırılan burcunda, Asar-ı Atika Müzesi adıyla kurulmuştur. Bu dönemde daha çok depo görünümünde olan müzeye, mevcut olanların yanı sıra Augustus Tapınağı ve Roma Hamamı'ndan da eser toplanmıştır¹³⁴.

1923 Sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde Mustafa Kemal Atatürk Devrimleri'nden en önemlileri **"Bilim ve Sanat"** a önem verme ve **"Çağdaş Şehirleşme"** ilişkileri önem taşır.

Erken Cumhuriyet Döneminde mimaride, sanatta, arkeolojide, bilimde, dilde her türlü yaşam kültüründe yeni bir arayış, batılılaşma ve kendi kökenlerimizi arayış öne çıkmıştır. Atatürk'ün direktifleri ile Ankara ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılarda paleolitik ve neolitik çağa ait eserlerin bulunması, Hitit Müzesi'nin (Eti Müzesi) kurulması ile Ankara'nın tarihi aydınlanmış, çok eski bir yerleşim yeri olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Ankara'da Eti Müzesi (Sonradan Anadolu Medeniyetleri Müzesi) kurulması ile yurdun çeşitli yerlerinden eserler buraya taşındı. Hars müdürü olan Hâmit Zübeyr Koşay'ın 1881 yangınından beri terk edilmiş durumda olan Mahmud Paşa Bedesteni'nin müzeye dönüştürülme fikri benimsenince 1933'te bu yapı Belediye tarafından satın alındı.

1938 yılında başlayan restorasyon çalışmaları 1968 yılına kadar sürdü. 1940 yılında kubbeli mekânın onarımı tamamlanmış olduğundan eserler buraya taşınmış, 1943 yılında da Arkeoloji Müzesi adıyla ziyarete açılmıştı. 1969 yılında müze Anadolu Medeniyetleri Müzesi adıyla son düzeniyle tekrar açıldı. Sergi düzeni ve sergilenen eserlerde yapılan değişikliklere

¹³³ TUNÇER, M., Kasım 2020, "Ankara'da Vakıf Bedesten ve Hanlar", Gazi Kitapevi Yayını, Ank., S.75.

¹³⁴ TUNÇER, M., y.a.g.e., S. 70-87.

karşın, Müze bu genel yapı anlayışını korudu. Paleolitik dönemden başlayarak Bizans ve Osmanlı dönemlerine kadar eserlerin sergilendiği Müze, tarih öncesi çağlar için olduğu kadar, özellikle Phryg, Urartu ve Hitit eserleriyle önem taşımaktadır¹³⁵.

MİMAR VE RESTORATÖR ALİ SAİM ÜLGEN (1913-1963) TARAFINDAN ÇİZİLEN ETİ MÜZESİ (MAHMUTPAŞA BEDESTENİ VE KURŞUNLU HAN). (Kaynak: SALT Araştırma - Ali Saim Ülgen Arşivi, Eti Müzesi çizimi, 30.06.1946)

Bedestenin orta bölümünde yer alan 49x18 metre büyüklüğünde kubbeli mekânın büyük bir kısmının onarımının 1940 yılında bitirilmesi ile eserler, Alman arkeolog H. G. Guterbock başkanlığındaki bir heyet tarafından yerleştirilmeye başlanmış, 1943 yılında binaların onarımı devam ederken, orta bölüm “Ankara Arkeoloji Müzesi” adı ile kullanıma açılmıştır. Bu bölümün onarım projesi Y. Mimar Macit Kural, ihale sonrası onarımı ise Y.Mimar Zühtü Bey tarafından yapılmıştır. 1948 yılında müze idaresi Akkale’yi depo olarak bırakıp, Kurşunlu Han’ın onarımı tamamlanan dört odasından yürütülmüştür.

¹³⁵ AYDIN, S., K. EMİROĞLU, Ö. TÜRKOĞLU, E. D. ÖZSOY, “Küçük Asya’nın Bin Yüzü: Ankara”, Dost Kitabevi Yayınları, 2005, s. 471.

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ / 25.01.2020

(Fotoğraflar Kaynak: Taşkın, M.)

Kubbeli mekân çevresindeki arastanın restorasyon ve teşhir projeleri Anıtlar Yüksek Mimarı İhsan Kıyğı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır. Beş dükkân orjinal halde bırakılıp, dükkân aralarındaki bölmeler kaldırılmış ve böylece, teşhir için geniş bir çevre koridoru elde edilmiştir. Müze yapısı

1968 yılında son şeklini almış ve müzenin adı “**Anadolu Medeniyetleri Müzesi**” olmuştur..

Günümüzde Kurşunlu Han’da araştırmacı odaları, kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almakta, Mahmut Paşa Bedesteni ise teşhir salonu olarak kullanılmaktadır.

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİNDEN (Fotoğraflar: Taşkın, M.)

Paleolitik Çağ’dan itibaren Anadolu topraklarının özgün eserlerine ev sahipliği yapan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 2014 yılında restore edilerek yenilenen bu müzede sanal turlar, canlandırmalar ve Göbeklitepe’deki T biçimli dikme replikalar ve eserlerle birlikte tarihe bir yolculuk yapılmasını sağlamaktadır. Müze’de eserler, kronolojik olarak ayrılmış bölümlerde sergilenmektedir. Üst salonda Paleolitik Çağ, Kalkolitik Çağ, Eski Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Eski Hitit ve Hitit İmparatorluk Çağı, Frig Krallığı, Geç Hitit Krallığı, Urartu Krallığı, ve alt salonda ise Çağlar Boyu Ankara ve Klasik Devirler bölümleri yer almaktadır¹³⁶.

¹³⁶ <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM>, Erişim: 26.01.2020.

PRAG “FRANZ KAFKA” MÜZESİ

Franz Kafka Müzesi Prag'ta **Charles Köprüsü**'nün çıkışında **Lesser Town** tarafında bulunuyor. Kafka müzesi bilindik müzelerden farklı bir müze. İçeride daimi sergi bulunmasına rağmen genellikle Kafka'nın mektupları, kitapları, taslaklar, notlar gibi eşyaları sergilenmekte. İçerisi oldukça karanlık ve kasvetli bir ortam. Tül üzerine yansıyan görüntüler ve ilginç müzikleri ile kendinizi bir Kafka romanının içinde hissetmeniz mümkün¹³⁷.

Prag Eski Şehir Meydanı'ndan şehrin diğer yakasına geçtiğinizde Karl Köprüsü'nün hemen sağında kalan Kafka Müzesi bizleri girişindeki kocaman “K” harfiyle ve Çek bayrağı üzerine işeyen iki insan figürüyle karşılıyor. K harfi Kafka romanlarının baş kahramanı, Çek bayrağı üzerine

¹³⁷ <https://gezente.com/franz-kafka-muzesi-prag/> (Erişim: 04.03.2021)

işeyen heykellerse “Doğu ve Batı ülkenin içine ettiler” gibi bir mesaj veriyor.

KAFKA MÜZESİ GİRİŞİ (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

Kafka'nın Prag'da tanıştığı genç gazeteci Milena'ya yazdığı mektuplardan oluşan Milena'ya Mektuplar, yüzyılın en büyük aşk eserlerinden sayılır. Yalnızca Kafka'nın Milena'ya gönderdiği mektuplardan oluşan kitapta her ne kadar Milena'nın hislerini öğrenemesek de Kafka'nın ona hissettiği yoğun duygular ve Milena'nın evli olmasından, farklı şehirlerde yaşamalarından kaynaklı sıkıntılar Kafka'nın kaleminden dökülmüştür satırlara. Ölümünden kısa bir süre öncesine kadar devam eden mektuplarda sık sık Kafka'nın rahatsızlığıyla ilgili bölümlere de rastlanıyor. Kafka'nın ölümünden sonra dostu Max Brod sayesinde yayımlanarak bugün bir klasik halini alan eserde Kafka'nın iç dünyasına da daha iyi tanık olmaktadır¹³⁸.

Müze'de merdivenlerden indiğimizde bambaşka bir bölüm karşılıyor bizi. Burada duran ve arada bir çalan telefon ahizesini kaldırdığımızda muhtemelen Almanca olan bir ses duyuyoruz. Söylediklerinden anlamasam

¹³⁸ <https://www.dr.com.tr/Kitap/Milenaya-Mektuplar/Edebiyat/Dunya-Mektup/urunno=0001735468001> (Erişim: 28.05.2021)

da müzedeki müzik ve bu ahizedeki ses biraz gerilim yaşıyor ve Kafka'nın dünyasında bir yolculuğa çıkarıyor bizi. Çalmasa da açtığımızda o sesi duyduğumuz karanlık bir odadaki siyah telefon...

- **“Yanımda yürüyordun Milena. Düşünsene, yanımda yürümüştün! Aşk biri için ne büyük nimet değil mi ?”**
- **“Asla beraber olamayacağız, aynı evi, aynı teni paylaşmayacağız, aynı masada oturmayacağız, hatta aynı şehirde bile oturmayacağız.”**
- **“Evet, seni seviyorum budala! Tıpkı denizin, kendi dibindeki bir çakıl taşıyı sevmesi gibi... Evet, işte sevgim seni böyle kaplıyor! Ve Tanrı izin verirse, senin yanında bu kez ben çakıl taşı olacağım...”**
- **Öyle bir sessizlik çıktı ki, bu sessizliğin içine seslenemiyor insan.**
- **‘Öyle zaman olur ki, odada yalnızken bile “yok oluverir” insan, bunun nedenleri çoktur, kişi yaşarken bile ölebilir... ‘**

Franz Kafka · Milena ya Mektuplar

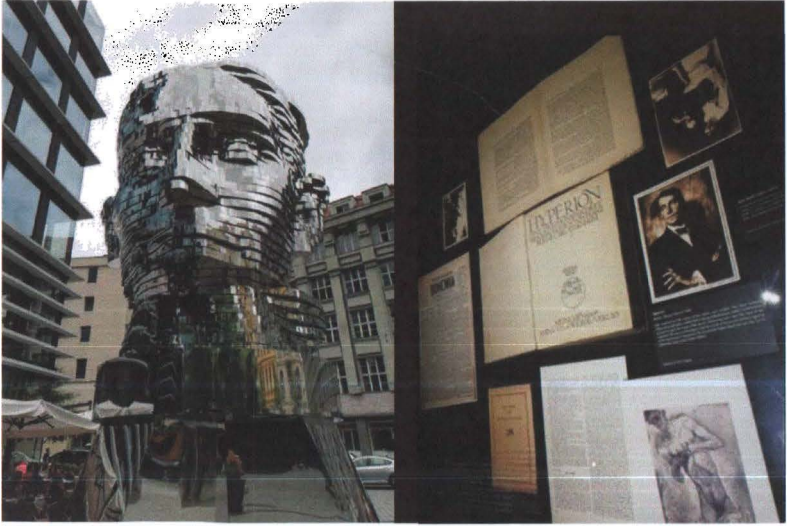

KAFKA MÜZESİ'NDEN¹³⁹

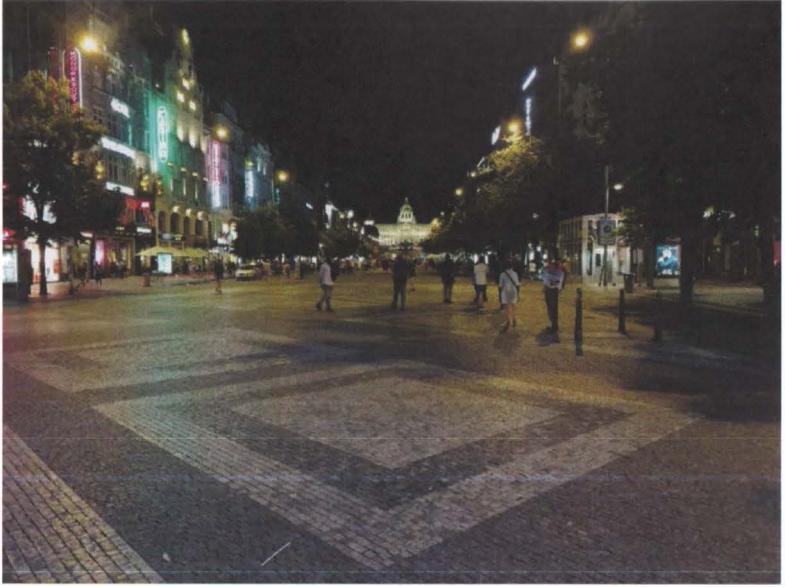
“Dönüşüm, Değişim” veya “Metamorfoz”, Franz Kafka’nın uzun öyküsüdür. İlk olarak 1915 yılında yayımlanmıştır. Kafka’nın en popüler eseri sayılabilir. Öykü, Gregor Samsa’nın bir sabah kendini dev bir böceğe

¹³⁹ <http://www.eskimeyenkitaplar.com/franz-kafka-ile-milena-jesenskanin-aski/>

dönüşmüş bulmasıyla bağlar ve hayatındaki değişiklikleri anlatarak devam eder.

FRANZ KAFKA’NIN 42 KATMANLI KİNETİK HEYKELİ ve KAFKA’NIN YAŞADIĞI DÖNEM PRAG (Kafka Müzesi’nden) (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2018)

WENCESLAS MEYDANI (VACLAV MEYDANI) NARODNÍ MŮZESİNİ ESKİ ŞEHİR MEYDANINA BAĞLAYAN ANA CADDEDEDEN OLUŞUR. (Fotoğraf: Tunçer, M., 2019)

WENCESLAS MEYDANI (VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ) – ULUS MEYDANI

Wenceslas Meydanı (Vaclav Meydanı) aslında ortasında geniş bir yeşil alan bulunan ve Narodni Müzesini Eski Şehir Meydanına (Old Town Square) bağlayan hafif eğimli iki ana caddeden oluşur. Bu meydan, şehrin ticari, turistik ve idari merkezi olmasının yanı sıra önemli sosyal ve tarihi olayların da geçtiği mekanlardan.. Burada sinemalar, tiyatrolar, bankalar, oteller, restoranlar, barlar, kafeler, düzinelerce küçük ve büyük dükkân ve idari merkez yer almaktadır.

Metrodan çıkınca özellikle boydan boya yürüyüp ve her iki yanında prefabrik kioskların bulunduğu, bira, sosis, patates, ızgara, tredelnik vb çeşitli yemeklerin satıldığı kalabalığın içine karışmak çok hoştur.

Meydan, 1348'de Charles IV tarafından Yeni Şehir'in kurulması sırasında oluşturuldu. Meydana hakim teppe üzerinde ana metro çıkışlarından biri (Muzeum) vardır ve genellikle şehir çeperlerindeki otellerde konaklayan bizler gibi turistlerin turlarına başlangıç noktalarından biridir. Bu meydana

bakan Ulusal Müze (1885 - 1891) ve Josef Václav Myslbek'in 1912'den kalma ulusal kahraman St Wenceslas heykeli önemli bir odak noktasıdır¹⁴⁰.

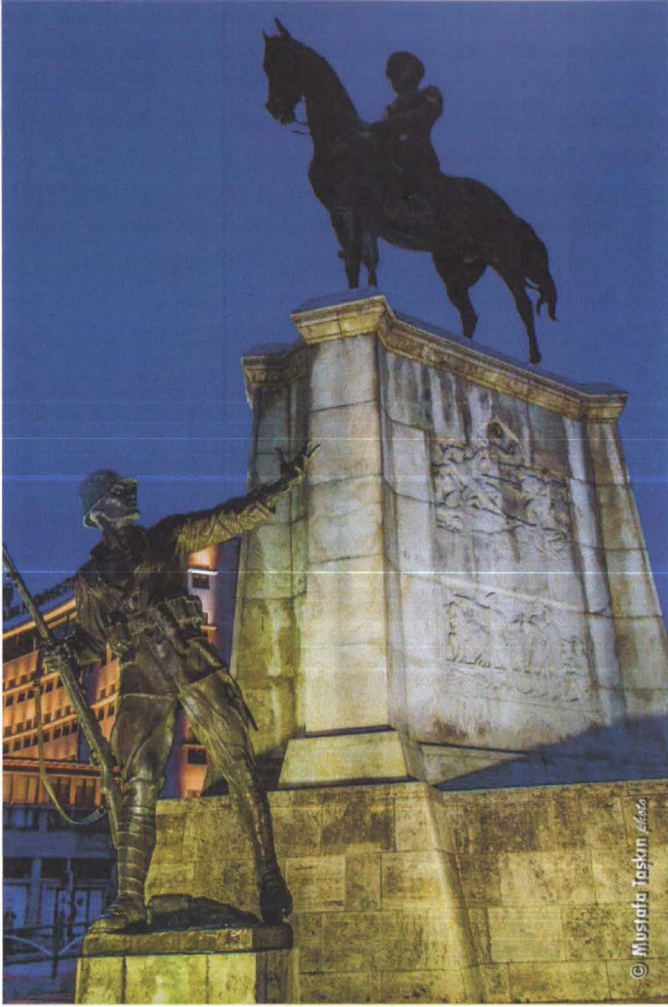

NARODNÍ MŮZESÍ'NDEN WENCESLAS SQUARE (VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ)'YE BAKIŞ (Fotoğraflar: Tunçer, M., 2019)

Wenceslas Meydanı, Prag'ın ana bulvarı ve mağazaların, barların, bankaların, kumarhanelerin ve otellerin merkezidir. Prag'ın görülmeye değer yerlerinin ve ilgi çekici yerlerinin çoğu yürüme mesafesinde olduğundan, turistler için son derece popüler bir yerdir. Wenceslas Meydanı, Prag'ın iki ana meydanından biridir, dolayısıyla ziyaretçilerin kalabileceği popüler bir yerdir (Eski Şehir Meydanı diğer meydandır, sadece 5 dakikalık yürüme mesafesindedir).

Wenceslas Meydanı, New Town'ın (Nové Město) kalbinde yer alır - alan aslında 1348'de Charles IV tarafından düzenlendiği için yeni kelimesi yanıltıcıdır.

¹⁴⁰ <https://www.prague.eu/en/object/places/182/wenceslas-square-vaclavske-namesti> (Erişim: 18.02.2021)

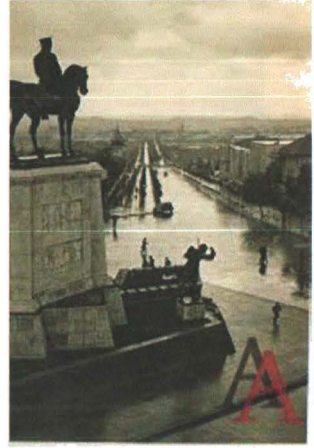
ULUS ANITI GECE DE ÇOK GÜZEL BİR ETKİ BIRAKIR

(Fotoğraf: Taşkın, M., Mart 2021)

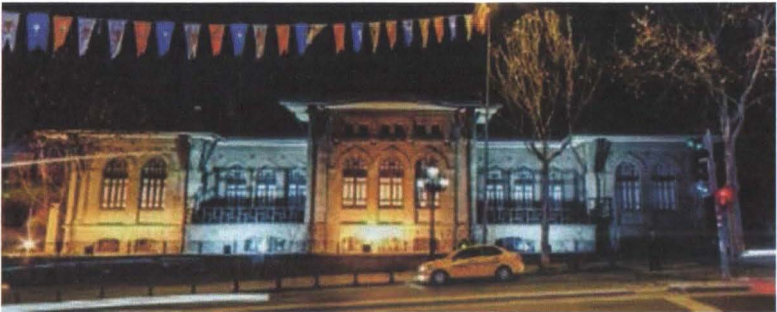
Bu meydanı ve ana arteri Vaclavske Namesti'yi Ankara'da Ulus Meydanı'na benzetmek mümkün. Ulus meydanı ve Kripler'in ünlü Zafer Anıtı İstasyon Caddesi'ne bakar ve I. Meclis, II. Meclis ve Ankara Palas gibi anıtsal yapılarla çevrelenmiş önemli bir ana arterdir. Caddenin Hisar Caddesi ile doğrudan Ankara Kalesi'ne ulaşması da ayrı bir heybet ve güzellik verir.

Hakimiyet'i Milliye (Ulus) Meydanı ve çevresindeki anıtsal yapılar (İş Bankası, Sümerbank, Ziraat Bankası) ve önemli bir simgesel anıtın buraya konulması da şehir-sanat ilişkisine iyi bir örnektir. Giulio Mongeri'nin İş Bankası, Krippeler'in Anıtı ile I. ve II. Meclis Binası, Prag'daki meydanları aratmayacak estetik ve güzelliktedir.

Eski Ankara, Hacı Bayram ve Augustus Tapınağı, Bendderesi Roma Tiyatrosu, Sulu Han ve Hal bölgesi, Hacıdoğan ve hatta Kaleiçine yürüme mesafesinde olduğu için Ulus meydanı çevresi özellikle Çankırı Caddesi otellerin yoğunlaştığı bir bölgedir.

(Sağda Kartpostal: Ulus Meydanı'nda Zafer Anıtı (İstasyon Caddesi'ne doğru bakış), 1940 VEKAM Arşivi Ankara Koleksiyonu, Ankara Fotoğraf ve Kartpostalları Arşivi)
(Solda: Taşkın, M. 2018)

ULUS MEYDANI ANITI VE I. MECLİS / KURTULUŞ SAVAŞI MÜZESİ
(Fotoğraflar: Taşkın, M.)

Cumhuriyet öncesinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın merkezini Ulus semti (Eski Ankara-Kale ve çevresi/günümüz tarihi merkezi) oluşturmaktadır.

Ulus için alınan ilk planlama kararlarına bakıldığında korumaya yönelik önemli kararlar alındığını görebiliriz. Lörcher, Eski Ankara için 1924 yılında, gelişmeye açılacak olan Yenışehir için ise 1925 yılında plan önerileri geliştirmiştir. Özellikle ikinci planın (Yenışehir Planı), günümüz Ankara makroformunun şekillenmesindeki en önemli etkisi, Eski Ankara (bugünkü Ulus) ve Yenışehir (bugünkü Kızılay-Sıhhiye bölgesi) hattının kurgulanması olarak tanımlanabilir. Bu hat bugünkü Atatürk Bulvarı'nın da önemli bir parçasıdır. Lörcher planları ile Eski Ankara'nın şehir merkezi özelliği şehrin güneyine (Kızılay'a) doğru kaymaya başlamıştır.

LÖCHER VE JANSEN, ATATÜRK BULVARI: GÜZEL ŞEHİR İDEALİ ANKARA

Lörcher Planı, Ankara'nın başşehir olduğu 1923 yılından 1931 yılında yürürlüğe giren Jansen planına kadar Ankara'nın gelişimini yönlendiren plandır. Berlinli mimar Carl Christoph Lörcher tarafından hazırlanmıştır. Demiryolu'nun güneyinde ise Yenışehir dokusu oluşturulmuştur. Atatürk Bulvarı boyunca yeni meydanlar planlanmıştır. Ulus-Kızılay aksındaki Atatürk Bulvarı, planda tek omurga olarak öngörülmüş ve günümüzde de olumsuz etkilerini gördüğümüz alternatifsiz bir ulaşım aksı oluşması sorununa neden olmuştur.

CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA ATATÜRK BULVARI ÇAĞDAŞ VE YEŞİL BİR ANA ARTER OLARAK İNŞA EDİLMİŞTİ

(Fotoğraflar: Tunçer, M. Arşivi)

**MUSTEK'TEN WENCESLAS ANA BULVARI VE MEYDANI 1930'LARDAN
BİR KARTPOSTAL**

(Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/388717011565140947/> Erişim: 15.03.2021)

CARL CRİSTOPHER LÖRCHER'İN ANKARA PLANI (Kaynak: Cengizkan, A.)

Ali Cengizkan'ın anlatımıyla; “.....Bahçe Şehir anlayışının çok önemli savunucusu oluşu Löcher Planı'nın en önemli niteliklerinden birini gerçekleştirmesine yol açmıştır. “Bahçe Şehir” belki de Löcher'in Ankara'nın bağlar semtlerinin sunduğu olanaklarla güncel kuramsal yaklaşım arasında Ebenezer Howard'a bağlayabildiği bir nitelik olarak gerçekleşebilmiştir. Yalnızca Yenışehir'deki villa mahallesi değil, Kavaklı Dere, Koca Tepe, Çankaya, Dikmen, Küçük Esat, Ayrancı, Keçiören Etlik mahalleleri de villa bölgeleri için depo alanı olarak sunuluyordu”¹⁴¹.

Jansen Planı'nda da tekrar eden Bahçe Şehir yaklaşımı 19. Yy. ortalarında özellikle İngiltere'de sanayi devriminin getirdiği aşırı kirliliklerin Londra'da yarattığı çevre felaketlerine karşı ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Ancak 1920'lerde de devam eden bu yaklaşımın temsilcilerinin Ankara Planlamasında çok etkili olamadıkları, 1940-50'lerden sonra hızlanan kırdan-şehre göç olgusu ve gecekondulaşma ile çeperde yer alan hemen hemen bütün bağların yok edildiği bilinmektedir. Ayrıca, Ankara'nın daha güzel bir şehir olmasına yardımcı olabilecek çok sayıda dere ve akarsu (Hatip Çayı, Bend Deresi, İncesu vd) önce kirlenilmiş, daha sonra üstleri kapatılarak yok edilmiştir.

AKARSULAR, DERELER OLABİLDİĞİNCE KİRLLETİLMİŞ VE ÇOĞUNUN ÜZERİ KAPATILMIŞTIR. SELÇUK DÖNEMİNDEN KALAN AKKÖPRÜ ALTINAN ANKARA ÇAYI AŞIRI KİRLİ ŞEKİLDE AKMAKTADIR
(Kaynak: Tunçer, M. Arşivi)

¹⁴¹ CENGİZKAN, A., 2004, “Ankara'nın İlk Planı, 1924-25 Lörcher Planı, Şehirsal Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları”, Ankara Enstitüsü Vakfı, Arkadaş Yay. Ltd., Ank. S.87.

ULUS TARİHİ ŞEHİR MERKEZİ'NDE YAYA VE TOPLU ULAŞIM

Günümüzde Ulus ve çevresi, İstasyon Caddesi ve Atatürk Bulvarı otobüs, minibüs ve dolmuşlar ile özel taşıt karmaşası altında yayaların yerden bir yere ulaşımını zor ve tehlikeli kılan düzensiz, denetimsiz bir karmaşa içindedir.

Ulus Tarihi şehir Merkezi içerisinde ana ulaşım bağlantıları dikkate alınarak toplu taşıma da dahil olmak üzere yeni ulaşım sistemi önerilerinin geliştirilmesi, yaya ve bisiklet yollarının özendirilmesi, engelliler ve yaşlılar için her noktaya erişilebilirliğin sağlanması gereklidir. Genel olarak araçların raylı sistemlerde belirleyici bir yeri olup, raylı sistem tasarımlarında araç seçimini, araç-yol-durak etkileşimini de gözeterek araç karakteristiklerini belirlemek gerekir.

Ulus Tarihi Şehir Merkezi, Ankara Metropoliten Alanının coğrafi olarak merkezinde yer almaktadır. Alanın karayolu ulaşım sistemi üçlü bir kademelenme göstermektedir.

1. Talatpaşa Bulvarı, Atatürk Bulvarı-Çankırı Caddesi ve Bentderesi Caddesinin oluşturduğu çevre yolları;
2. Ulucanlar Caddesi, Anafartalar Caddesi, Kevgirli Caddesi, Adnan Saygun Caddesi, İstiklal Caddesi, Cumhuriyet Caddesi ve Denizciler Caddesi'nin oluşturduğu ana arterler;
3. Sanayi Caddesi, Hükümet Caddesi, Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi, Hisar Parkı Caddesi, Çiçek Sokak-Ada Sokak, Hacı Bayram Veli Sokak'ın oluşturduğu arterlerden söz edilebilmektedir.

Ulus Tarihi Şehir Merkezi, Cumhuriyet Döneminde gelişmiş kamu yapıları, I. ve II. Ulusal Mimarlık Eserleri, banka ve finans kurum ve kuruluşları, iş servisleri, orta ve alt gelirliilerin alış veriş merkezleri, geleneksel ticaret bölgeleri ile şehrin hala Ana Merkezi olarak görev yapmaktadır.

Ancak Ulus son 25-30 yıldır fiziksel ve işlevsel olarak bir gerileme dönemi yaşamaktadır. Hatta belirli akslar-Atatürk Bulvarı, Anafartalar dışında bir çöküntü sürecine girmiştir. Ulus çevresinde yer alan tarihi ve şehrsel koruma alanları giderek hızla yıpranmakta ve şehrin en gayr-ı sihi alanlarına dönüşmektedir. Son yıllarda Hamamönü ve Hacıbayram Camii çevresinde yapılan şehrsel koruma, yenileme ve dönüşüm çalışmaları da ancak kısıtlı bir çevrede etkili olabilmektedir.

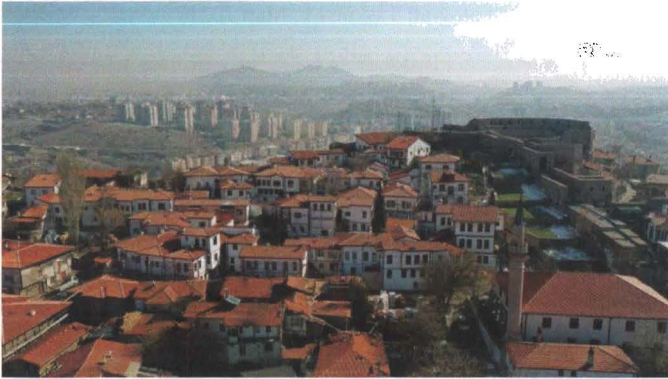

HAMAMÖNÜ'NDE YAPILAN ONARIM VE YENİLEME ÇALIŞMALARI BU KESİME BELİRLİ BİR KİMLİK KAZANDIRMIŞTIR.
(Fotoğraf: Taşkın, M., Mart 2021)

HAMAMÖNÜ ONARIMLARI ve SANAT SOKAĞI
(Fotoğraflar: Taşkın, M., Mart 2021)

ANKARA İÇKALE'DE YAPILAN ONARIMLAR DOKUYU SAĞLIKLAŞTIRMAYA YÖNELİK OLARAK 2020 YILINDAN BU YANA DEVAM ETMEKTEDİR. (Fotoğraf: Ankara BŞB)

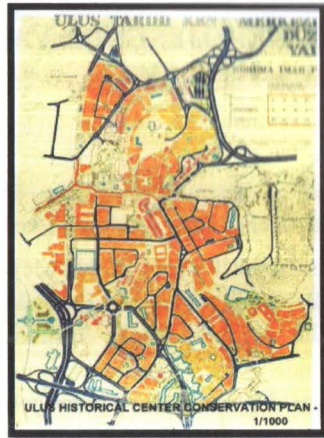
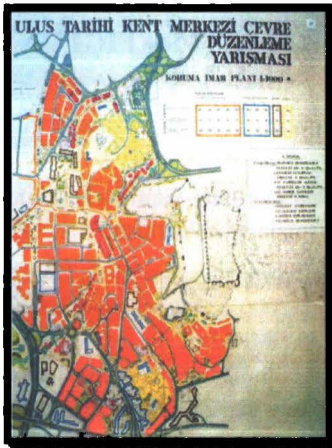
Şehir merkezinin nitelikleri yanında ekonomik işleyişi de giderek bozulmaktadır. Merkezden bazı önemli işlevler dışarı kaçmaktadır.

Sadece tarihi şehir dokusu değil, konut ve ticari işlevler, depolama ve küçük el sanatları gibi işlevler değişen gereksinimlere cevap veremez duruma düşmüştür. Ulus Tarihi Şehir Merkezi'nde taşıt trafiği yoğunluğu giderek artarken, mevcut ve ana dağıtıcı yol sistemi ve servis yolları yetersiz kalmakta, trafik sıkışıklığı, yaya – araç karmaşasından doğan trafik kazaları artmaktadır.

Ulus Tarihi Şehir Merkezinde yapılacak müdahaleleri öncelikle bir merkez planlaması çerçevesinde düşünmek, şehir merkezinin ekonomik yapısına canlılık kazandıracak fiziksel mekânlar hazırlamak, merkezde oturan sosyal gruplara yönelik tedbirler getirmek gereklidir.

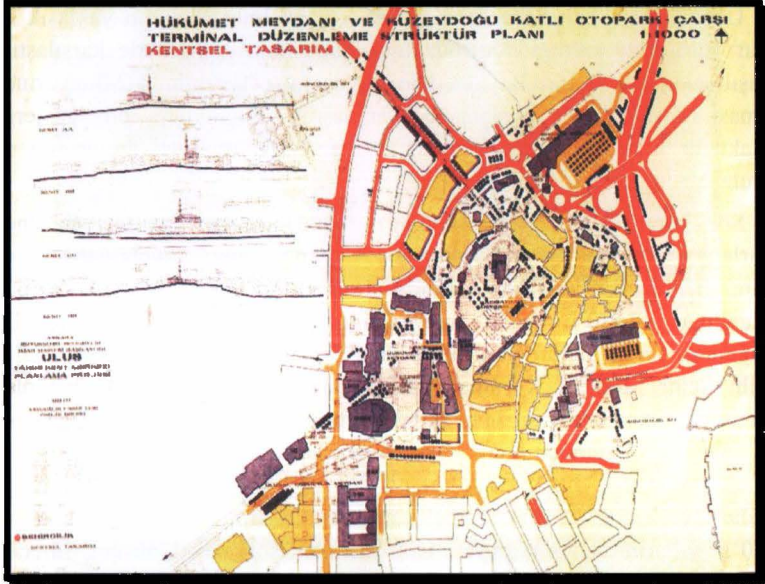
Ulus Tarihi Şehir Merkezi Koruma – Islah İmar Planının yaklaşık 20 yıldır yürürlükte kaldığı dönemde uygulanmasının güçlüklerle karşılaştığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu dönemde uygulama seviyesinin % 2-3 civarında kalması da Planın uygulamada karşılaştığı güçlüklerle bir gösterge olmaktadır. Planın yüksek düzeyde kamulaştırma maliyeti öngörmesi de uygulanmasını zorlaştıran etkenlerden birisidir.

Söz konusu Plan, 1980’li yılların planlama mevzuatı çerçevesinde hazırlanmış olmasından kaynaklanan uygulama güçlüklerini de barındırmaktadır. Nitekim, Plandaki “koruma – ıslah” ibarelerinin birlikte kullanılması 1980’li yıllar mevzuatının getirdiği kısıtlamaların bir sonucudur. Oysa bugün yürürlükte olan 5366 Sayılı Kanun, anılan Ulus Tarihi Şehir Merkezi Koruma – Islah İmar Planının da öngörüsü olan şehrsel yenileme sürecini hem planlama/projelendirme, hem de uygulama ve yapım aşamalarında yeni araçlarla zenginleştirmekte ve hızlandırmaktadır. Ulus’un söz konusu Plana göre uzun bir zaman dilimince yayılan yenilenme sürecini gerçekleştirmesi imkanının artık kalmadığı ve 1980’li yılların “ıslah” mevzuatının bundan sonraki dönüştürme sürecini belirlemesinin hukuken ve pratik olarak mümkün olmadığı da tespit edilen bir başka gerçektir.

ULUS TARİHİ ŞEHİR MERKEZİ KORUMA ISLAH İMAR PLANI (1992)
(Tunçer, M., Arşivi)

Hükümet Meydanı ve Hacı Bayram Meydanlarını “ŞEHİR MEYDANI” olarak düzenlemek amacıyla, Bentderesi Caddesi üzerinde bulunan alan “Dolmuş Durakları ve Otopark” olarak düzenlenmiştir.

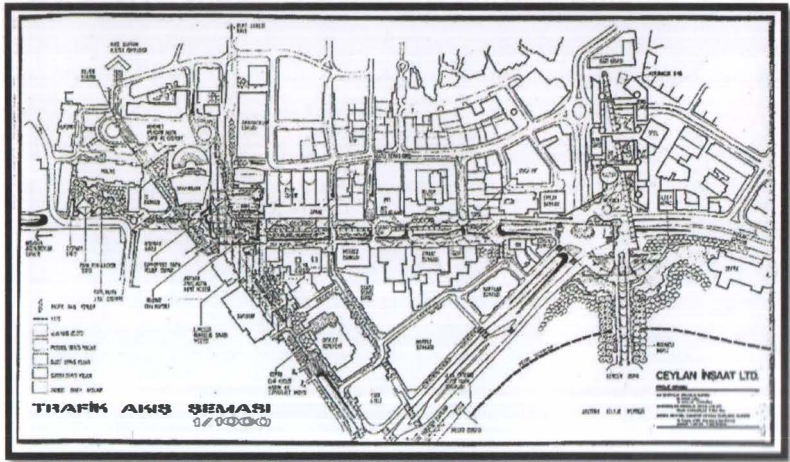

ULUS TARİHİ ŞEHİR MERKEZİ HÜKÜMET MEYDANI VE KUZEYDOĞU KATLI OTOPARK ÇARŞI VE TERMİNAL DÜZENLEMESİ (Tunçer, M., Arşivi)

ULUS PROJESİ'NDE YAYA-TAŞIT TRAFİĞİ VE ULUS TÜNELİ

2017 Yılında; Büyükşehir Belediyesi, Ulus Meydanı'nda 2 tünel yol yapılarak, trafiğin alta alınmasını öngören “Ulus Meydanı ve Çevre Düzenleme Ulaşım Projesi”nin ön hazırlığının yapılması konusunda Belediye Meclisi'nden yetki almış ve çalışmalara başlanmıştır.

Ulus Tüneli Projesi; İtfaiye Meydanı'nda yeraltına girerek Dışkapı'dan YIBA Çarşısının önünden yüzeye çıkacağı, 2000'li yılların başından bu yana bilinen bir projedir. Ancak özellikle Ulus Meydanı ve çevresinin Roma Dönemi'nde yoğun olarak iskan edildiği bilindiği ve yeraltında arkeolojik kalıntılarla rastlanma olasılığının çok yüksek olması nedeni ile zamanla bu projeden vazgeçilmiştir.

ULUS TÜNELİ PROJESİ (Dr. Ateş, T., Karaaslan, M., ve UTTA Planlama Ltd. tarafından hazırlanan Proje) (Tunçer, M., Arşivi)

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılarla ilgili uzun yıllardır çeşitli plan ve projeler geliştirilmiştir. Bu planların çoğunda 2005 yılından sonra 100. Yıl Çarşısı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Binası, Anafartalar Çarşısını ve çevresinde yer alan ve çoğu yarışma ile elde edilmiş modern mimarlık örneği yapıların yıkılması ve meydanın büyütülerek “Taş Han Çarşısı” adı ile yeni bir çarşılar kompleksi yapılması projelendirilmiştir. Bu konuda açılan davalar sonucu hazırlanan birçok proje ile birlikte Koruma Amaçlı Planların yürürlüğü durdurulmuş ve iptal edilmiştir¹⁴².

¹⁴² TUNÇER, M., 2013, “Ankara Tarihi Şehir Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı, Niteliği ve İptaline İlişkin Gerekçeler”, VEKAM Ankara Araştırmaları Dergisi (Journal of Ankara Studies), Cilt 1, Sayı 2, Aralık 2013, s. 10-34.

ULUS MEYDANI ÇEVRESİNDEKİ ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ YAPILARINDAN İŞ BANKASI VE SÜMERBANK (Fotoğraflar: Taşkın, M.)

Bu yapıların yıkılmasının engellenmesi de ancak son yıllarda alınan kararlarla olmuş ve Ulus'un kimliği ve karakteri, anılarda yer alan mekanların korunması sağlanmıştır. Bu kesimde neredeyse bir müze niteliğindeki *Anafartalar Çarşısı*'nın "Kültür ve Sanat Merkezi" ve/veya "Modern Sanatlar Merkezi" olarak çevresi ile bütünlük içinde, kültür, sanat, bilim ve çevre değerlerinin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca Kale silüetine ve şehir kimliğine uygun yapılaşma ve şehrsel yaşam alanları oluşturulması da önem taşımaktadır. Ulus tarihi kent merkezi ile şehir bütünü arasında görsel ve fiziksel ilişkilerin kurulması gereklidir.

KOLAY ULAŞILABİLİR BİR MERKEZİ İŞ ALANI (MİA)

Güzel bir şehir olmanın temel ilkelerinden biri olan "*kolay ulaşılabilir olma*", şehirlerin diğer bölgelerinden merkeze ulaşım, merkez içi ilişkiler açısından enerji/zaman tasarrufu ve iç işleyiş kolaylığı açısından büyük önem taşımaktadır¹⁴³.

¹⁴³ TUNÇER, M., TMMOB Mimarlar Odası, Ankara Şubesi Bül., Aralık 2003- Ocak 2004, "Şehir Merkezleri Planlamasını Ekolojik Yaklaşım", S. 40 - 47.

Bu nedenle; MİA' ya ulaşılabilirliği sadece fiziki ulaşım olarak değil, 21. Yüzyılın bilgi, iletişim çağı olacağı düşünüldüğünde, haberleşme açısından da kolay/hızlı/çağdaş ulaşım olarak tasarlamak gereklidir. Bu nedenle;

1. Ulus ve Kızılay Merkezlerine ve Merkez İçi Ulaşım Toplu Taşın Araçlarıyla Olmalıdır:

MİA içinde kurulabilecek tramvay, metro sistemleri ulaşım gereksinimi büyük ölçüde karşılanmalıdır. Prag'daki gibi etkin bir tramvay sistemi oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

2. Özel Taşıtlar Merkez Çevresindeki Bölgesel Otoparklara Kadar Gelmelidir:

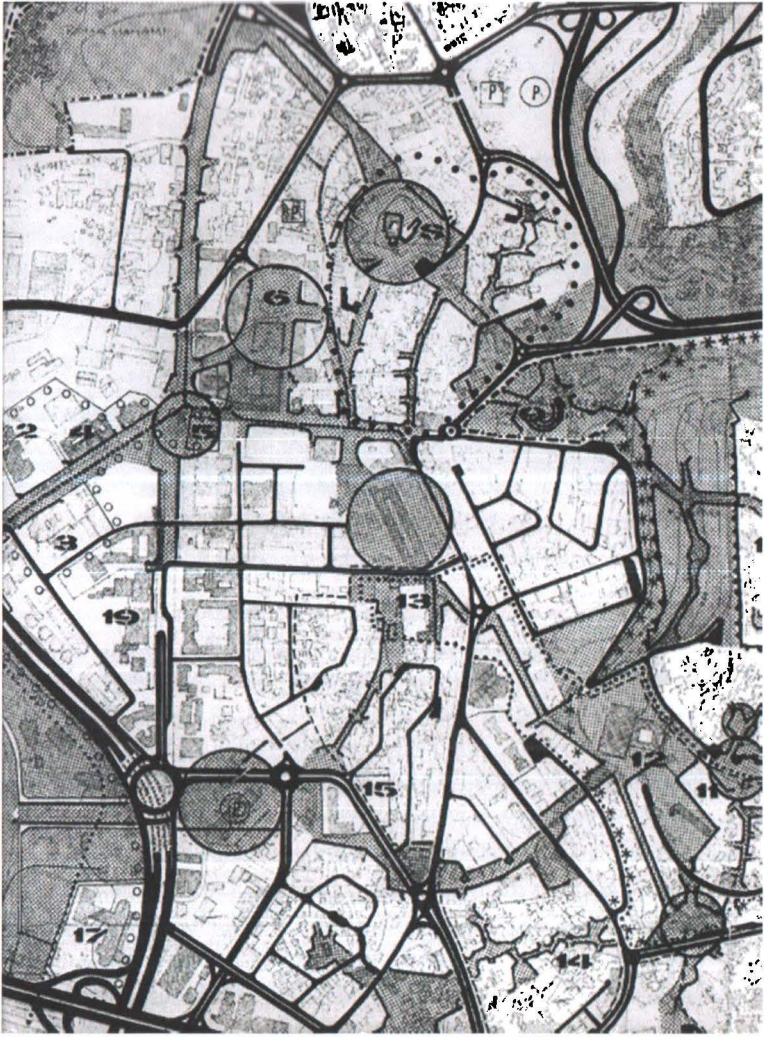
Güzel Şehir İlkelerinden olan "Yaya Bölgeleri" oluşturabilmek amacıyla, özel araçlarla Kızıla ve Ulus MİA'larına gelişler olabildiğince kısıtlı olmalıdır. Çevrede oluşturulan 2-3 bölgesel katlı/ yer altı otoparkı ile özel araçlar depolanmalıdır.

3. MİA İçi Ulaşım Yaya Ulaşım Sınırları İçinde Yaya/Bisiklet İle Olmalıdır:

Yaya ulaşımı için Kızılay ve Ulus'ta MİA içi yaya yolları/alleler/promenadlar planlanmalıdır. Meydanlar kontrol tasarım ve peyzaj projeleri ile ele alınmalı ve tamamen yayaya ait olmalıdır. Merkez içi kapalı çarşılar/hanlar ve iç avlular vb. tamamen yaya dolaşımı için planlanmalı, promenatlarda bisiklet kullanımını özendirici bisiklet yolları yer almalıdır.

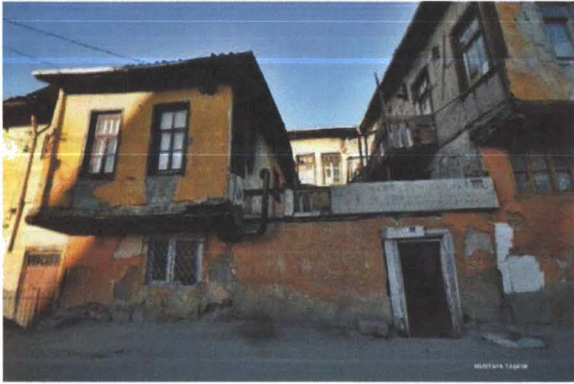
4. MİA İçi Servis Denetimli/Kısıtlı Servis Yolları İle Olmalıdır:

Servis araçları, MİA içinde sadece servis amaçlı yollardan, denetimli servis yollarından servis vermelidir. Ancak, yangın, sağlık, çöp toplanması vb. durumlarda bu tür araçların meydan/yaya yolları vb. her kesimin girebileceği düşünülmelidir. Çevre dostu akülü araçlarla, iç servis hizmetlerinin yapılması sağlanmalıdır.

ULUS TARİHİ ŞEHİR MERKEZİ KALE ARASINDA YAYA – TAŞIT
KORİDORLARI “GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ” DOĞRULTUSUNDA ELE
ALINMALIDIR¹⁴⁴ (Kaynak: Tunçer, M., 2019)

¹⁴⁴ TUNÇER, M., 2019, “Korunamayan Kültürel Miras, Hacı Bayram Camisi ve Augustus Tapınağı Çevresi”, Gazi Kitabevi Yayı. Ank., S. 94- 95.

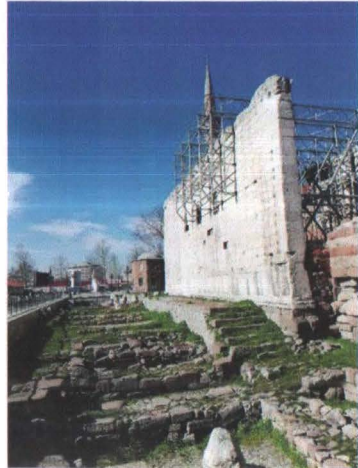

HAMAMÖNÜ VE HACIBAYRAM ÇEVRESİNDE YENİLENEN VE KİMLİĞİNİ KAYBEDEN YAPILAR İLE HALA BAKIM VE ONARIM GEREKTİREN YAPILAR (Fotoğraflar: Taşkın, M.)

Günümüzde Eski Şehir Kesiminin bir bölümü tamamen terkedilmiş, Hacıdoğan Mahallesi ve Yahudi Mahallesi gibi tarihi şehir dokusunun izlerini taşıyan ve hala ayakta duran güzel yapılarının korunması, bakım ve onarımlarının acilen yapılması gereklidir. Tarihi şehir dokusu kesiminde, Eski Ankara’da halen var olan anıtsal nitelikteki ağaçların saptanması, belgelenmesi ve koruma altına alınması, bahçelerde yer alan bitki örtüsünün korunması ve yeni bitkilendirme ve peyzaj projelerinin hazırlanarak özellikle avluların turizm bölgesi olan Kaleiçi’nde konaklama, yeme-içme (gastronomi) mekânı olarak kullanımının sağlanması Güzel Şehir ilkeleri açısından önem taşımaktadır.

Son yıllarda; “Hacı Bayram Camisi ve Augustus Tapınağı Röleve ve Restorasyon Projeleri”, “Yeni Camii”, “Sahaflar-Geleneksel El Sanatları Çarşısı Projesi”, “Mahmutpaşa Bedesteni ve Kurşunlu Han”, “Çukur Han”, “Zafran Han” röleve, restitüsyon ve restorasyon uygulama projeleri hazırlanmıştır. Bunlar yeniden ele alınarak gerekli olanlar güncellenmeli ve etaplanarak uygulanmalıdır.

Ankara Kaleiçi, Hanlar Bölgesi, Çıkrıkçılar Yokuşu, Anadolu Medeniyetleri Müzesi çevresi, Sulu Han çevresi, Ulus Meydanı ve benzeri nitelik taşıyan bölgelerin birbirinden bağımsız düşünülmemesi, bölgeler arasında gerek fizikî, gerekse sosyal ve ekonomik kullanımların tanımlanması ile alt bölgelerin işlevlerin yeniden tanımlanması gerekmektedir.

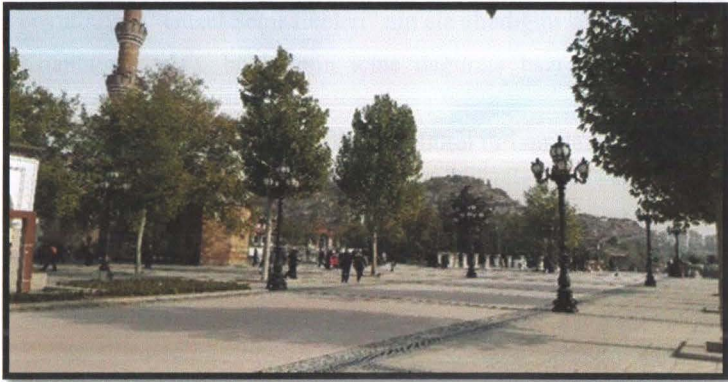

**HACIBAYRAM CAMİSİ VE AUGUSTUS TAPINAĞI’NIN BİRLİKTELİĞİ
KORUNMASI GEREKLİ ANIT ESERLERDİR**

(Fotoğraflar: Tunçer, M., 21. Mart 2019)

Dünya'nın korunması gerekli 100 önemli eseri arasında yer alan, UNESCO Dünya Mirası (ön) Listesi'ne giren Hacıbayram Camisi ve Augustus Tapınağı'nın birlikteliği dinlerin ve kültürlerin birbirine saygı göstergesi olarak çok önemli korunması gerekli anıt eserlerdir.

Bir şehir, insan neslinin yüzyıllar boyunca oluşturduğu maddi ve manevi birikimlerinden oluşur. Yüzyıllarca, bazen binlerce yıllık deneyimlerle oluşmuş mühendislik, mimarlık eserleri ve çevresel değerler bir şehrin bütününe tanımlar. Bir şehir aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerin birleşiminden ve fiziki mekânı oluşturan yapıların içinde yaşayanların gelenek, görenek, etnik, dinsel ve estetik değerlerinden oluşur.

**HACI BAYRAM ÇEVRESİNDE YENİ KÜLTÜREL PEYZAJ ÖGELERİ
(ARKATLI YÜRÜYÜŞ YOLU, LAMBA VE BANKLAR)**

(Fotoğraflar: Aytekin, Ö., 2017)

GÜZEL ŞEHİR İLKELERİ PRAG-ANKARA

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Avrupa'nın en güzel şehirlerinden biri olan Prag, tarih, doğa, sanat ve mimariyi birleştirmesiyle yaşanabilir, tercih edilen bir "Güzel Şehir" olarak ün salmış bir şehirdir. Prag mekanları ile tanıtılmış,"Güzel Şehir" ilkeleri oluşturularak, Cumhuriyet Başkenti, binlerce yıllık kadim şehir olan Ankara bu kitapta karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada; Prag tarihi şehir dokusu çeşitli alt bölgelere ayrılmış; Kale (Hradcany), Strahov, Pertin Tepesi, Josefov Mahallesi, Eski Şehir Bölgesi (Stare Mesto), Vaclav Meydanı Çevresi, Yeni Şehir Bölgesi (Nove Mesto), Vysehrad olarak incelenmiştir.

Sayılan alt bölgeler mimari ve doku olarak genel olarak özgünlüğünü korumuş olması nedeni ile "Güzel Şehir İlkeleri" nin incelendiği ve değerlendirildiği bölge ve/veya semtlerdir.

Her bir tarihi çevre ve anıtlar incelenirken, Ankara, Ulus, Kale ve Yenişehir ile ilişkiler kurulmaya çalışılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Varılan sonuçlardan yola çıkılarak Ankara ve Eski Ankara için bazı öneriler geliştirilmiş, "Güzel Şehir" ilkelerinin uygulanabileceği bazı özel alanlar belirlenmiştir. Doğal olarak bu çalışmanın tamamlanmış olduğunu, tüm boyutları ile "Güzel Şehir İlkeleri" nin ele alındığını söylemek zordur.

Kitapta yer alan, bölümlerin içine dağılmış bazı sonuç ve öneriler aşağıda özetle verilmiştir:

- Korunan alanlar doğal, tarihsel, kültürel turizm ile ilgili olarak "açık hava müzesi" dışında yaşayan bir "Güzel şehir" kavramı olarak düşünülmelidir.

Bir şehri "Güzel Şehir" yapan yapan önemli iki faktör zaman içinde geriye doğru giderek köklerimizi hissetmek ve buradan ileriye doğru uzanmaktır. İnsan geçmişle bağ kurarken de kendisini çağına ait olarak hissetme ihtiyacı içindedir. Bir şehir standartlardan da öte, yüzlerce yılda oluşmuş tarihi merkez ve yakın çevresi ile yaşar, eğer tarihi çevresi, doğası, güzelliği ve cazibesi ile ünü ülke sınırları dışına taşar ve turizmde öncü bir şehir haline gelir ise "Güzel Şehir" olarak nitelendirilebilir.

- “Güzel Şehir” ilkelerinden en önemlilerinden biri de tarihsel, kültürel değeri olan yapıların titizlikle korunması ve ziyarete açılmasıdır.

Toplumsal değişmeyi etkileyen temel faktörler arasında “Tarihsel Çevre” yer almaktadır. Doğal çevre ve insan yapısı çevrenin bileşiminden oluşan şehrsel çevre, tarihsel ve kültürel çevre bu faktörlerin başında gelir.

- Güzel şehir ilkelerinden biri de şehrin tarihi dokusu ile yeni şehrin ayrılması ve eski şehir içinde tarihsel çevre ile uyumlu olmayan yapılaşmalara izin verilmemesidir.

Güzel Şehri oluşturmakta geleneksel mimari tarzın, cephe düzeni ve plan tipolojisinin sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Yeni modern tarz apartman yapımına izin verilmemeli, cephe yükseklikleri (gabari) ve sokak silüetleri korunmalıdır.

- “Güzel Şehir” ilkelerinden en önemlisi şehrin kalabalığı ve yoğunluğu içinde hemen kaçıp sığınılacak doğa parçalarının bulunmasıdır.
- Güzel Şehir İlkeleri arasında; “yaya bölgeleri”, “yaya yolları”, “yaya koridorları”nın varlığı ve bunun oluşturulması, geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çünkü yayaya ait olan her mekânda insanlar korkusuzca dolaşırlar, yürürler ve alışveriş yaparlar. Buna ilave olarak yaya bölgeleri ve yolları sanatçılar, ressamalar, el sanatları üretip satanlar, sokak sanatçıları, müzik çalanlar, bireysel konser verenler hatta dilenciler için önemli özgür mekanlar sağlar. Yeterli ve nitelikli yaya yolları, kaldırım, meydan, yeşil alan gibi şehrsel açık alanların bulunduğu bir eski şehirdir. Erişilebilirlik standartlarına uygun, yürüme mesafelerinin gözetildiği, güvenli ve kolay yaya ulaşımının sağlandığı, otomobil yerine bisiklet, tramvay ve metronun tercih edildiği, yapıların insanlar için kullanışlı, estetik ve konforlu olduğu bir şehir olmalıdır.

- Güzel Şehir ilkeleri arasında; “Bilim”, “Kültür” ve “Sanat” etkinliklerinin yaygın ve toplumun tüm kesimlerine hizmet verecek şekilde planlanması ve hizmet verecek yapı/yapı grupları ile mekanların hazırlanması önem taşımaktadır.

Bu mekanlar aynı zamanda turizme de hizmet verecek ve gelir getirecek mekanlardır. Aslında Washington'daki Smithsonian Müzeleri gibi, bilim, kültür ve sanat müzeleri ve galerilerinin halka açık ve ücretsiz olması çok daha doğrudur.

Güzellik, estetik ilminin ele aldığı bir kavram olarak, çağlara ve düşünürlere göre değişik anlamlar kazansa da sanat eserlerinde bulunması gereken şeydir. Aslında bir şehir de bir anlamda bir sanat eseridir. Yüzyılların birikimi, onbinlerce insanın, aydının, düşünürün, yöneticinin, sanatçının, mimarın ve en önemlisi emeğin, işçinin ve el sanatı ile göz nurunun oluşturduğu bir sanat eseridir. Toplumun kültürü ve inancı ne ise şehir de odur. Toplum ne ise şehir ona doğru evrilir. Aslında “Güzel” detaylarda gizlidir, medeniyet “detay” lardan oluşur. İnce bir düşünce ve estetik şehri sarar ve bütünü kavrar. Buna ulaşmak için “Estetik “Kurullar” oluşturulması yeterli değildir, genel eğitim ve kültür düzeyinin geliştirilmesi gereklidir.

Bir şehirde de “Güzellik” ya da “sadece “Güzel”, o şehri oluşturan öğelerin tek tek güzel olması değil, bütün olarak şehrin “Güzel” olmasıdır.

Geleceğin “Güzel Şehirleri” özenle planlanmış, mimarlık, sanat, peyzaj ile yoğrulmuş, doğasını koruyan sürdürülebilir şehirler olacaktır.

KAYNAKLAR

- AHUNBAY, Z., 2007, "Tarihî İstanbul ve Koruma Kurullarından Koparılan Yenileme Alanları", Mimar.ist Dergisi, Sayı:26.
- AHUNBAY, Z., 2016," Şehirsel Korumada Temel İlkeler ve Fener-Balat". Z. Ahunbay, İ. Dinçer, Ç. Şahin (Hızl.). "Neoliberal Şehir Politikaları ve Fener-Balat-Ayvansaray: Bir Koruma Mücadelesinin Öyküsü" içinde (3-16). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- AYDIN, S., K. EMİROĞLU, Ö. TÜRKOĞLU, E. D. ÖZSOY, "Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara", Dost Kitabevi Yayınları, 2005.
- AYTEKİN, Ö., 2020, "Tarihi Çevrede Koruma ve Peyzaj Yaklaşımları, Hacı Bayram Camisi Çevresi Örneği", Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi (PEYAD), Cilt 3 , Sayı 1.
- BİNAN, D., U., CANTİMUR, B., B., 2010, "Koruma Alanında Somut ve Somut Olmayan Boyutlarıyla Miras Kavramının Gelişimi ve "Yerin Ruhu", Mimari Korumada Güncel Konular, Özarslan, N., Özkut, D. (Ed.)
- CENGİZKAN, A., 2004, "Ankara'nın İlk Planı, 1924-25 Lörcher Planı, Şehirsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları", Ankara Enstitüsü Vakfı, Arkadaş Yay. Ltd., Ank.
- CİVELEKOĞLU, L., "Ankara'nın Şu Perişan Su Perileri", <https://lcivelekoglu.blogspot.com/2016/03/ankaranin-su-perisan-nu-perilerinin.html>, Erişim: 14.03.2021.
- ELDEM, S.H., 1976, "Türk Bahçeleri".
- ERDOĞAN, E., 2006, "Çevre ve Şehir Estetiği", ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8 Sayı:9
- ERZEN, J., (Ed.), Aralık 2010, "Şehir Estetiği", TMOBB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 23.
- GÜLBETEKİN, M., 2017, Mekânın Hafızası: Yer Adları. Ankara: Hitabevi Yayınları.

- GÜLHAN, D., 2016, “Sürdürülebilir Şehir ve Şehirsizlik Örnekleri: Birgi ve Bergama”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre ABD.
- HOWARD, E., “Yarının Bahçe Kentleri”, için “Sunuş”, KELEŞ, R., S. 8., 2019, Ed. Köksal, A., Diamon Yay., İst.
- İKİZ, S., U., 2018, “Ebenezer Howard’ın Bahçe Şehri”, ARKITEKTUEL Mimarlığın Türkçesi.
- JANSEN, H., 1937, “Ankara İmar Planı”, Alaeddin Kırıl Basımevi, İst.
- KELEŞ, R., 1993, “Kent ve Kültür Üzerine”, Mülkiye Dergisi, Cilt XIX Sayı: 246.
- KELEŞ, R., 1998, “Kentleşme Politikası”, Ankara.
- KOCALAR, A., C., 2018, “Tarihi Şehirlerin Koruma-Kullanma Dengesi: Şehir Müzesi Prag”, Journal of Strategic Research in Social Science, 4 (3).
- ORTAYLI, İ. (1979), “Türkiye İdare Tarihi”, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Council of Europe (2000) ‘The European Landscape Convention’, Strasbourg.
- PRAG CARTOVİLLE HARİTA REHBER, Dost Yayınları.
- SELMAN, P., 2006, “Planning At The Landscape Scale”, by Routledge, Taylor & Francis e-Library,
- ŞENLİK, İ., “Şehir İçi Raylı Ulaşım Sistemleri” , Elektrik Mühendisliği Dergisi, Dosya,
- TUNÇER, A., 1982, “Toplum Sağlığında Enfeksiyon Hastalıkları ve Korunma”, Hacettepe Üniv. Yay. No: 43.
- TUNÇER, M., Aralık 2003-Ocak 2004, “Şehir Merkezleri Planlamasına Ekolojik Yaklaşım”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara Şubesi Bülteni.
- TUNÇER, M., 2013, “Ankara Tarihi Şehir Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı, Niteliği ve İptaline İlişkin Gerekçeler”, VEKAM Ankara Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2.
- TUNÇER, M., 2015, “Kentsel Çevre ve Çevre Estetiği”, Sosyal Çevrebilimine Giriş, Siyasal Yay., Ank.
- TUNÇER, M., 2019, “Korunamayan Kültürel Miras, Hacı Bayram Camisi ve Augustus Tapınağı Çevresi”, Gazi Kitapevi Yay., Ank.

- TUNÇER, M., AYTEKİN, Ö., Nisan 2019, “Osmanlı Dönemi Bahçelerinden Millet Bahçelerine”, PLANT Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi, İstanbul.
- TUNÇER, M., 2019, “Gaziantep Bizimşehir Projesi Şartnamesi ve Plan Raporu”, Yayınlanmamış Proje Raporu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çankaya Üniversitesi, TTO ve H.Ü. Teknokent.
- TUNÇER, M., YALÇIN, N., 2020, “Covid-19 Salgını ve Ankara”, Gazete NeHaber Programı, Selman Koftar ile yapılan röportaj, sunu ve band çözümü. (https://www.youtube.com/watch?v=ywu_kPmItT4, Erişim: 12.04.2021)
- TUNÇER, M., Kasım 2020, “Ankara’da Vakıf Bedesten ve Hanlar”, Gazi Kitapevi Yayını, Ank.
- UÇAK, E., 2009, “Çek Cumhuriyeti’nin Koruma Yaklaşım ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi”, Dosya; Tarihi Çevrede Koruma; Yaklaşımlar, Uygulamalar-2, TMMOB Mimarlar Odası.
- YALÇIN, N., 2017, “Az Çekmedi Bu Periler!” <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/necati-yalcin/az-cekmedi-bu-periler-40379179>, Erişim: 14.03.2021.
- YALÇIN, N., “Yok Olmadan Gidin Görün”, <https://www.hurriyet.com.tr/yok-olmadan-gidin-gorun-40428457>

WEB SİTELERİ

- <https://www.emeraldcruses.co.uk/emeraldexperience/city-guides/prague>
- https://www.emo.org.tr/ekler/f500547695c9236_ek.pdf?dergi=1051, Erişim: 21.02.2021.
- <http://thesis.arch.hku.hk/2015/2015/11/10/the-space-between-spaces-2/>
- https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Cesky_Krumlov_01.jpg
- <https://www.skyscrapercity.com/threads/kutn%C3%A1-hora.1312977/>
- <https://www.ichst2021.org/visiting-prague/>
- <https://www.haber7.com/gezi-rehberi/haber/2905908-avrupanın-kalbi-bin-kuleler-sehri-pragda-gezilecek-yerler>
- <https://www.bilgiustam.com/dunyanin-en-buyuk-antik-kalesi-prag-kalesi/>
- <https://www.ankara.bel.tr/haberler/asirlik-ankara-kalesi-bas%C5%9Fehir-isik-sacacak/>

- <https://www.old-prague.com/history-prague-old-town.php>
- <https://blog.tatildukkani.com/avrupanin-hayranlik-uyandiran-meydanlari/>
(Erişim: 08.03.2021)
- <https://www.tasteofprague.com/pragueblog/how-are-the-streets-in-prague-paved>
- <https://www.pragueexperience.com/places.asp?PlaceID=663> (Erişim: 01.03.2021)
- <https://www.dreamstime.com/aerial-view-malostranske-namesti-prague-czechia-aerial-view-malostranske-namesti-lesser-town-square-prague-czechia-image114049366>
- <https://www.old-prague.com/history-prague-the-lesser-town-square.php>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Kampa_Island, (Erişim: 02.03.2021).
- <https://web.archive.org/web/20070503052100/http://www.museumkampa.cz/new/en/historie.php?r=3> (Erişim: 03.03.2021)
- <https://www.worldcat.org/title/genius-loci-towards-a-phenomenology-of-architecture/oclc/6666454>
- <https://sanatta-guzellik-kavrami.nedir.org/>
- <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCzellik>, Erişim: 09.03.2021
- <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/0598cd5183a89f29b592b1abe7d6bcd4.pdf>
- https://www.gardenvisit.com/landscape_architecture/urban_design/garden_city_landscape_urbanism_howard, (Erişim: 07.03.2021)
- <https://blog.aerlingus.com/city-guide-prague/> (Erişim: 25.05.2021)
- <https://sanatta-guzellik-kavrami.nedir.org/> (Erişim: 09.03.2021)
- <https://www.dreamstime.com/stock-photo-ornate-building-facades-prague-historic-buildings-old-town-czech-republic-well-preserved-architecture-image45478730>,
- https://tr.123rf.com/photo_97489258_row-of-colorful-historical-buildings-in-prague-old-town-square-czech-republic.html, Erişim: 09.03.2021
- <https://www.arkitektuel.com/ebenezer-howard-bahce-sehir/> (Erişim: 07.04.2021)
- https://www.gardenvisit.com/landscape_architecture/urban_design/garden_city_landscape_urbanism_howard, (Erişim: 07.03.2021)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Lc_Corbusier (Erişim: 07.03.2021)
- <https://xxi.com.tr/i/ideal-şehir>, (Erişim: 02.03.2021)

- [https://es.wikipedia.org/wiki/Ciudad_ideal#/media/Archivo:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_\(Vienna\)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg](https://es.wikipedia.org/wiki/Ciudad_ideal#/media/Archivo:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_(Vienna)_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg), (Erişim: 02.03.2021)
- <https://www.prague.eu/en/object/places/555/vrtba-garden-vrtbovska-zahrada> (Erişim 26.06.2020)
- <https://www.prague.eu/en/object/places/555/vrtba-garden-vrtbovska-zahrada> (Erişim 26.06.2020)
- [https://en.wikipedia.org/wiki/File:K%C4%B1z%C4%B1lay_and_G%C3%Bcven_Parks,_Cemil_Uybad%C4%B1n_Villa,_1940s_\(16666318099\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:K%C4%B1z%C4%B1lay_and_G%C3%Bcven_Parks,_Cemil_Uybad%C4%B1n_Villa,_1940s_(16666318099).jpg) (Erişim: 09.03.2021)
- <https://www.fikriyat.com/galeri/tarih/osmanlida-bahce-ve-cicek-kulturu> (Erişim: 29.05.2021)
- https://www.wikiwand.com/en/Wallenstein_Palace
- https://de.wikipedia.org/wiki/Sala_terrena
- https://www.senat.cz/informace/pro_verejnost/valdstejnska_zahrada/index-eng.php?ke_dni=28.06.2020&O=12
- <https://nedeninedir.com/funikuler-nedir>.
- <https://www.prague-stay.com/lifestyle/review/948-petrin-funicular> (03.07.2020)
- <https://g.co/kgs/d8RwjN>
- <https://travel.syggic.com/tr/poi/strahov-monastery-poi:42185>
- <https://www.prague.eu/en/object/places/406/strahov-monastery-strahovsky-klaster> (Erişim 06.07.2020)
- <https://bluesyemre.files.wordpress.com/2015/08/strahov-monastery-prague-monastero.jpg>, (Erişim: 07.07.2020)
- <https://www.prague-stay.com/lifestyle/review/403-strahov-monastery-brewery>, (Erişim: 07.07.2020)
- <https://www.hippocard.com/listing/praha-czech-r-prague-hradcany-from-petrin-1930-postcard/18962191>
- <https://doktorungezirehberi.com/?p=321>
- <https://doktorungezirehberi.files.wordpress.com/2015/04/kaleminimap.gif>
- <https://www.praguecityline.com/prague-castle>
- <https://www.hurriyet.com.tr/36-saatte-prag-21750249>

- <https://www.praguecityline.com/prague-monuments/prague-castle-introduction-to-the-history>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Aziz_Vitus_Katedrali, Erişim: 10.03.2021
- [https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_\(Mal%C3%A1_Strana\)#/media/File:Praag_Tsjechi%C3%AB_Aug_17,_2019_05-12-38_PM.jpeg](https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_(Mal%C3%A1_Strana)#/media/File:Praag_Tsjechi%C3%AB_Aug_17,_2019_05-12-38_PM.jpeg), (Erişim: 28.02.2021)
- [https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_\(Mal%C3%A1_Strana\)#/media/File:Chram_sv_Mikulase_interier_kopule2.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/St._Nicholas_Church_(Mal%C3%A1_Strana)#/media/File:Chram_sv_Mikulase_interier_kopule2.jpg)
- <https://solfasol.tv/ankara-ic-kale-dokusu-onarilacak/> (Erişim: 29.05.2021)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Trams_in_Prague (Erişim: 21.02.2021).
- https://en.wikipedia.org/wiki/Trams_in_Prague#/media/File:Krizik_Electric_Tram_1891_Hercik.png
- https://en.wikipedia.org/wiki/Cycling_in_Prague
- <https://prahounakole.cz/kudy-po-praze/znacene-cyklotrasy/> (Erişim:03.03.2021)
- <https://www.evaneos.com/czech/holidays/places/5864-vysehrad/>
- <https://vysehrad.estranky.cz/fotoalbum/z-historie-vysehradu/stare-vyobrazeni-vysehradu-2.-.html>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Vy%C5%A1ehrad#/media/Dosya:Parn%C3%A1Dk_Vy%C5%A1ehrad_pod_Vy%C5%A1ehradem.jpg (Erişim: 20.11.2020)
- <https://www.findagrave.com/cemetery/639667/vysehradsky-cemetery>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Aziz_Peter_ve_Aziz_Paul_Bazilikası%C4%B1, (Erişim:20.11.2020)
- <https://wallpapercave.com/w/wp6896002>
- <https://wallpapercave.com/w/wp1871255>
- <https://www.prague.eu/en/object/places/577/prague-botanical-garden-fata-morgana-greenhouse-botanicka-zahrada-sklenik-fata-morgana?back=1>, (Erişim: 11.01.2021)
- http://www.botanicka.cz/hlavni-stranka.html?page_id=95, (Erişim: 11.01.2021)
- https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274707-d500559-Reviews-or5-Prague_Botanical_Garden-Prague_Bohemia.html#RI:VII:WS

<https://evident.botanicka.cz/>.

<http://mimdap.org/2016/11/hacybayram-camii-cevresindeki-yoni-tarihl-eserler/>, (Erişim: 25.01.2021)

https://www.instagram.com/praguetoday_ru/channel/

<https://www.tarihli-sanat.com/astro-nomik-saat-kulesi-prag/>, (Erişim: 26.01.2021)

<https://tr.depositphotos.com/101813856/stock-photo-late-afternoon-on-male-namesti.html>, (Erişim: 29.01. 2021)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202306> (Erişim: 29.01.2021)

https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g274707-d275451-i199125654-Staromestske_namesti-Prague_Bohemia.html

https://tr.wikipedia.org/wiki/Eski_Şehir_Meydan%C4%B1 Erişim: 11.01.2021

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Prague_-_night.jpg, Erişim 29.01.2021

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BDn_Kilisesi#/media/Dosya:Prague_07-2016_View_from_Old_Town_Hall_Tower_img2.jpg

https://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Our_Lady_before_T%C3%BDn

<https://theoccasionaltraveller.com/two-sides-charles-bridge/> (Erişim: 26.05.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House (Erişim: 01.03.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House#/media/File:Dancing_housc_windows.jpg <http://www.mounirzok.com/> Erişim: 01.03.2021

[https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)#/media/File:Museum,_Prague,_Bohemia,_Austro-Hungary-LCCN2002708488.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague)#/media/File:Museum,_Prague,_Bohemia,_Austro-Hungary-LCCN2002708488.jpg)

[https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague))

<https://www.prague.eu/en/object/places/182/wenceslas-square-vaclavske-namesti> (Erişim: 18.02.2021)

[https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_\(Prague\)#/media/File:Feder%C3%A1ln%C3%AD_shrom%C3%A1l%C5%BE%C4%9Bn%C3%AD,_2010.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_(Prague)#/media/File:Feder%C3%A1ln%C3%AD_shrom%C3%A1l%C5%BE%C4%9Bn%C3%AD,_2010.jpg) (Erişim: 18.02.2021)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/30/Narodni_muzeum.j

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM>, Erişim: 26.01.2020.

<https://gezente.com/franz-kafka-muzesi-prag/> (Erişim: 04.03.2021)

<https://www.dr.com.tr/Kitap/Milenaya-Mektuplar/Edebiyat/Dunya-Mektup/urunno=0001735468001> (Erişim: 28.05.2021)

<http://www.eskimeyenkitaplar.com/franz-kafka-ile-milena-jesenskanin-aski/>

<https://www.prague.eu/en/object/places/182/wenceslas-square-vaclavske-namesti> (Erişim: 18.02.2021)

<https://tr.pinterest.com/pin/388717011565140947/> Erişim: 15.03.2021)

Mustafa Taşkın Fotoğrafları:

<http://mustafataskin.weebly.com/anadolu-meden304yetler304-muumlzes3041.html> (Erişim: 03.03.2021)

güzel şehir ilkeleri

"Güzel Şehir İlkeleri" nin oluşturulmaya çalışıldığı, şehir ve güzel kavramlarının araştırıldığı, çeşitli şehir modellerinin; bahçe şehir, ideal şehir, yeşil şehir ve diğerlerinin incelendiği, "Şehir İmgesi" ve "Yerin Ruhı (Genius-Loci)" nin de değerlendirildiği bu çalışmada, örnek şehir olarak "UNESCO Dünya Mirası Prag" ile binlerce yıllık kültür birikimi ile günümüze kadar gelen "Cumhuriyet Başşehri Ankara" ele alınmıştır.

Prag "Altın Şehir", "Masal Şehri", "Şehirlerin Anası" ve "Avrupa'nın Kalbi" gibi isimlerle de anılır. Vltava Nehri doğa ile şehrin bütünleşmesine çok güzel bir örnek oluşturmıştır.

Prag tarihi dokusu çeşitli alt bölgelere ayrılabilir. Bunlar; Kale (Hradcany), Strahov, Pertin Tepesi, Josefov Mahallesi, Eski Şehir Bölgesi (Stare Mesto), Vaclav Meydanı Çevresi, Vysehrad vb alt bölgeler mimari ve doku olarak genel olarak özgünlüğünü korumuş olması nedeni ile "Güzel Şehir İlkeleri" nin incelendiği ve değerlendirildiği kesimlerdir.

Yazar Mehmet Tunçer; 1980 Yılında ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Lisans, 1985 yılında Restorasyon Bölümünde Yüksek Lisans programını tamamladı. 1994 yılında Ankara Üniversitesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Ana Bilim Dalı, Kent ve Çevre Bilimleri Programında Doktor ünvanını aldı. 1999 yılında "Şehircilik - Kentsel Koruma" da Doçent, 2009 yılında ise Restorasyon Ana Bilim Dalında Profesör oldu. Halen, Çankaya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

ESKİ
PRAG

ESKİ
ANKARA

PROF. DR.
MEHMET
TUNÇER

ISBN 978-625-7588-74-4

9 786257 588744

gözi
kitafevi

